

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα»

2007–2013

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
«Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα»
2007-2013**

Εκτύπωση: Τυπογραφείο Theopress Ltd, Τηλ. 22-730404

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	13
1.1 ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	13
1.2 ΓΕΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
1.2.1 Οικονομικά χαρακτηριστικά και μακροοικονομικές εξελίξεις	14
1.2.2 Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	16
1.3 ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	18
1.3.1 Περιβάλλον	18
1.3.2 Μεταφορές	23
1.3.3 Ενέργεια	27
1.4 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.	29
1.4.1 Διάρθρωση της Οικονομίας	29
1.4.2 Επιχειρηματικότητα	39
1.5 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	41
1.5.1 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία	41
1.5.2 Κοινωνία της Πληροφορίας	44
1.6 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	46
1.6.1 Δημογραφικές Εξελίξεις	46
1.6.2 Ανθρώπινο Κεφάλαιο	47
1.6.3 Απασχόληση – Ανεργία	49
1.7 ΥΓΕΙΑ	51
1.8 Οριζόντιες Πολιτικές	52
1.8.1 Ισότητα Ευκαιριών	52
1.8.2 Άτομα με Αναπηρίες	55
1.9 ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ	56
1.9.1 Αστικές Περιοχές	57
1.9.2 Περιοχές της Υπαίθρου	59
1.9.3 Ρόλος Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	62
1.10 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2006	63
1.10.1 Προγράμματα που Συγχρηματοδοτήθηκαν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής	63
1.10.2 Εμπειρίες από την υλοποίηση των Προγραμμάτων μέχρι σήμερα	64
1.11 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	66
1.12 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (SWOT ANALYSIS).	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	79
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	79
2.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	79
2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004-2006	83
2.4 ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	84
2.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ	85
2.5.1 Στρατηγικός Στόχος	85
2.5.2 Γενικοί Στόχοι	86
2.5.3 Ποσοτικοποίηση των Στόχων	89
2.6 ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	90
2.7 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	95
2.8 ΘΕΜΑΤΙΚΗ, ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	97
2.9 ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕ ΤΟ ΕΣΠΑ, ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΜ	98
2.9.1 Συνάφεια της Στρατηγικής του Προγράμματος με το ΕΣΠΑ	98
2.9.2 Συνάφεια με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ) για την Πολιτική της Συνοχής	100
2.9.3 Συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας	103
2.10 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Ε.Ε.	105
2.10.1 Πολιτική για την ισότητα των φύλων και την ισότητα των ευκαιριών	105
2.10.2 Πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	109
3.1 ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	109
3.1.1 Εισαγωγή: Διαδικασία Αξιολόγησης	109
3.1.2 Βασικά Ερωτήματα Αξιολόγησης	110
3.1.3 Σύνοψη βασικών πορισμάτων της εκ των προτέρων αξιολόγησης	111
3.1.4 Συστάσεις του Αξιολογητή	120
3.2 ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	123
3.2.1 Εναλλακτικές δυνατότητες	124
3.2.2 Βαθμός ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο ΕΠ	125
3.2.3 Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΕΠ στο περιβάλλον: σύνοψη βασικών στοιχείων και συμπερασμάτων	125
3.2.4 Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων	126

3.2.5	Μέτρα Παρακολούθησης Επιπτώσεων	129
3.2.6	Διαδικασία Διαβούλευσης και Αξιολόγησης Μελέτης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον	130
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		133
4.1	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ"	133
4.1.1	Στόχοι	133
4.1.2	Σκοπιμότητα	134
4.1.3	Παρεμβάσεις	134
4.1.4	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	137
4.1.5	Μεγάλα Έργα	137
4.1.6	Ποσοτικοποίηση Δεικτών Εκροών και Αποτελεσμάτων	138
4.2	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ"	141
4.2.1	Στόχοι	141
4.2.2	Σκοπιμότητα	141
4.2.3	Παρεμβάσεις	141
4.2.4	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	142
4.2.5	Ποσοτικοποίηση Δεικτών Εκροών και Αποτελεσμάτων	143
4.3	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ"	145
4.3.1	Στόχοι	145
4.3.2	Σκοπιμότητα	145
4.3.3	Παρεμβάσεις	145
4.3.4	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	151
4.3.5	Κρατικές Ενισχύσεις	151
4.3.6	Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων	152
4.4	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ"	155
4.4.1	Στόχοι	155
4.4.2	Σκοπιμότητα	155
4.4.3	Παρεμβάσεις	155
4.4.4	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	157
4.4.5	Κρατικές Ενισχύσεις	157
4.4.6	Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων του Άξονα Προτεραιότητας	158
4.5	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΑΝΑΖΩΓΟΝΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ"	161
4.5.1	Στόχοι	161
4.5.2	Σκοπιμότητα	161
4.5.3	Παρεμβάσεις	164
4.5.4	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	169
4.5.5	Μεγάλα Έργα	169

4.5.6	Κρατικές Ενισχύσεις	169
4.5.7	Δείκτες μέτρησης εκρών και αποτελεσμάτων	170
4.6.	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ"	173
4.6.1	Στόχοι.	173
4.6.2	Σκοπιμότητα – Περιγραφή	173
4.6.3	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	173
4.6.4	Παρεμβάσεις	173
4.7	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΟΧΗΣ"	175
4.7.1	Στόχοι.	175
4.7.2	Σκοπιμότητα – Περιγραφή	175
4.7.3	Χρηματοδοτική Βαρύτητα	175
4.7.4	Παρεμβάσεις	175
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ	177
5.1.	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	177
5.2.	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	179
6.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	179
6.2	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ»	179
6.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, 2007-2013	181
6.4	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ, 2007-2013	183
6.5	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	185
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	187
7.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	187
7.2	ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ	188
7.2.1	Εθνική Αρχή (Αρχή Συντονισμού)	188
7.2.2	Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ)	189
7.2.3	Ενδιάμεσοι Φορείς	193
7.2.4	Αρχή Πιστοποίησης	195
7.2.5	Αρχή Ελέγχου	196
7.2.6	Αρχή υπεύθυνη για την πιστοποίηση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου	197
7.2.7	Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την ΕΕ	197
7.2.8	Φορείς που φέρουν την ευθύνη για την καταβολή των πληρωμών στους Δικαιούχους	198

7.3	ΕΝΤΑΞΗ ΕΡΓΩΝ	198
7.3.1	Έγκριση των Κριτηρίων Επιλογής των Έργων	198
7.3.2	Έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών από τη ΔΑ	199
7.3.3	Σύνταξη προσκλήσεων υποβολής προτάσεων	199
7.3.4	Υποβολή προτάσεων από τους δυνητικούς Δικαιούχους	199
7.3.5	Αξιολόγηση προτάσεων	199
7.3.6	Απόφαση ένταξης/χρηματοδότησης έργου	200
7.4	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	201
7.4.1	Επιτροπή Παρακολούθησης	201
7.4.2	Σύστημα Παρακολούθησης	202
7.4.3	Ετήσια Εξέταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος	204
7.5.	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	204
7.5.1	Γενικά	204
7.5.2	Εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγηση	204
7.5.3	Ενδιάμεσες Αξιολογήσεις	204
7.5.4	Εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση	205
7.6	ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	206
7.6.1	Χρηματοδοτικές Ροές	206
7.6.2	Ροή χρηματοοικονομικών πληροφοριών	206
7.6.3	Κανόνες Επιλεξιμότητας	207
7.6.4	Παρατυπίες	207
7.7	ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΕΙΣ(VERIFICATIONS) - ΕΛΕΓΧΟΙ (AUDITS)	207
7.7.1	Διοικητικές Επαληθεύσεις	207
7.7.2	Επιτόπιες Επαληθεύσεις	208
7.7.3	Έλεγχοι	208
7.8	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	209
7.9	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	209
7.9.1	Σχέδιο Επικοινωνίας	209
7.9.2	Ευθύνες και Καθήκοντα για την Υλοποίηση Δράσεων Πληροφόρησης και Δημοσιότητας	211
7.10.	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	213
7.10.1	Δημόσιες Συμβάσεις	213
7.10.2	Κρατικές Ενισχύσεις	213
7.10.3	Προστασία του Περιβάλλοντος	214
7.10.4	Ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και αποφυγή διακρίσεων	214
7.11	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	215
7.12	ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ(ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)	216
7.13	ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	217
7.14	ΡΗΤΡΑ ΕΥΕΛΙΞΙΑΣ	217

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	219
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	220
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ ..	222
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ (CONTEXT INDICATORS)	232
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	233
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ	234
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	235
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ	241
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8: ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)	242

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το οποίο ετοιμάστηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κεφαλαίου II (άρθρο 27) του Κανονισμού 1083/2006, αποτελεί το στρατηγικό προγραμματικό έγγραφο για αξιοποίηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής για την περίοδο 2007-2013. Στο ΕΣΠΑ καταγράφονται συνοπτικά οι διαπιστωθείσες αναπτυξιακές ανάγκες και το γενικότερο στρατηγικό πλαίσιο καθώς και οι στόχοι και οι προτεραιότητες στις οποίες θα επικεντρωθεί η αξιοποίηση των κονδυλίων για τη νέα περίοδο. Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς εξειδικεύεται μέσα από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία περιλαμβάνουν με λεπτομέρεια τους στόχους, την στρατηγική, την ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων καθώς και τις επιμέρους κατηγορίες παρεμβάσεων.

Το παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι ένα πολυετές αναπτυξιακό σχέδιο, στο οποίο αναλύεται η αναπτυξιακή στρατηγική για αξιοποίηση των πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης στα πλαίσια του Στόχου «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (phasing-in) και του Ταμείου Συνοχής της ΕΕ που θα παραχωρηθούν στην Κύπρο κατά την περίοδο 2007-2013. Η διάρθρωση του Προγράμματος, το οποίο καταρτίστηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Τίτλου III, Κεφάλαιο II (άρθρο 37) του Κανονισμού 1083/2006, είναι η ακόλουθη:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένης και της ανάλυσης ευκαιριών, δυνατοτήτων, απειλών και αδυναμιών (ανάλυση SWOT). Επιπρόσθετα στο Κεφάλαιο αυτό γίνεται αναλυτική παρουσίαση της διασφάλισης της εταιρικότητας και της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για την κατάρτιση του Προγράμματος.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την αναπτυξιακή στρατηγική. Ειδικότερα στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι βασικές παράμετροι για τη διαμόρφωση της στρατηγικής, οι στόχοι και η επιλογή των Αξόνων Προτεραιότητας. Καταδεικνύεται επίσης η συνάφεια της προτεινόμενης στρατηγικής του Προγράμματος με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής και αναλύεται η συμβολή του στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σύνοψη των αποτελεσμάτων της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης και της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από το Πρόγραμμα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των Αξόνων Προτεραιότητας. Στα πλαίσια αυτά παρουσιάζονται οι στόχοι και η σκοπιμότητα του κάθε Άξονα αλλά και οι ενδεικτικές παρεμβάσεις και οι

σχετικοί ωφελούμενοι/δικαιούχοι. Γίνεται επίσης η στοχοθέτηση με σχετικούς δείκτες εκροών και αποτελέσματος.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το χρηματοδοτικό πλαίσιο με τους σχετικούς χρηματοδοτικούς πίνακες.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται η συμπληρωματικότητα ανάμεσα στο Πρόγραμμα και άλλα Προγράμματα τα οποία συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η συμπληρωματικότατα και συνέργεια με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή», το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013 το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας, 2007-2013 καθώς και τα Προγράμματα του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

Τέλος, **στο έβδομο κεφάλαιο** αναλύονται οι Διατάξεις Εφαρμογής για αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση των πόρων του Προγράμματος και στα πλαίσια αυτά καταγράφονται οι βασικές πτυχές του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1 ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Η συνολική έκταση της Κύπρου είναι 9251 τετραγωνικά χιλιόμετρα¹ και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 766.400 κατοίκους. Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Κυπριακή Δημοκρατία, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Κανονισμού 1083/2006, εντάσσεται στις Περιφέρειες σταδιακής εισόδου του Στόχου «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (phasing-in)².

Με βάση την κατάταξη της ΕΕ για τα επίπεδα NUTS στο σύνολο της η Κύπρος αποτελεί «περιφέρεια» επιπέδου NUTS II. Η Κύπρος διοικητικά αποτελείται από έξι επαρχίες, διαθέτει τέσσερα αστικά κέντρα που συγκεντρώνουν το 70% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και το συνολικό μήκος ακτογραμμής είναι 648 χιλιόμετρα.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας, το μικρό μέγεθος και η μεγάλη απόσταση από το «οικονομικό κέντρο της Ε.Ε» δημιουργούν σημαντικά προβλήματα όπως την αδυναμία διασύνδεσης με τα Διευρωπαϊκά Ενεργειακά και Μεταφορικά Δίκτυα, το αυξημένο κόστος για τη μετακίνηση αγαθών και υπηρεσιών (το μεταφορικό κόστος για τη μεταφορά αγαθών από την Κύπρο προς την Ε.Ε είναι περίπου τετραπλάσιο σε σχέση με το κόστος μεταφοράς μεταξύ των υπολοίπων κρατών μελών).

¹ Σημειώνεται ότι το έδαφος το οποίο βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτελεί το 61,1% της εν λόγω έκτασης.

² Σημειώνεται ότι με βάση το Πρωτόκολλο Αρ. 10 της Συνθήκης Προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας στην ΕΕ, η εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου αναστέλλεται στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου δεν ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος. Σύμφωνα επίσης με το Πρωτόκολλο Αρ. 3 της εν λόγω Συνθήκης Προσχώρησης, οι Κυρίαρχες Περιοχές Βάσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, της Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας στην Κύπρο δεν περιλαμβάνονται στις επιλέξιμες περιοχές.

1.2 ΓΕΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.2.1 Οικονομικά χαρακτηριστικά και μακροοικονομικές εξελίξεις

Η μικρή και ανοικτή οικονομία της Κύπρου αν και ευάλωτη, λόγω της φύσης της, από τις εξελίξεις στη διεθνή αγορά έχει επιδείξει ικανότητα προσαρμογής σε ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία, επιτυγχάνοντας διαχρονικά πολύ καλές μακροοικονομικές επιδόσεις.

Όπως έχει ήδη αναλυθεί στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, την πενταετία 2001-2005 παρά τις αρνητικές επιπτώσεις από κάποιες εξελίξεις στη διεθνή αγορά, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας συνέχισε να είναι πολύ ικανοποιητικός μέσα σε συνθήκες σκεδόν πλήρους απασχόλησης. Παράλληλα, λόγω της σωστής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτική που ακολουθήθηκε διατηρήθηκαν οι συνθήκες εσωτερικής και εξωτερικής μακροοικονομικής σταθερότητας. Η διαχρονική εξέλιξη των κυριότερων μακροοικονομικών δεικτών παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας 1.1: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005	2001-2005 EE25
Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (%)							
Ακαθάριστο Εγχώριο							
Προϊόν (ΑΕΠ)	4,1	2,1	1,9	4,1	3,9	3,2	1,7
Πληθωρισμός ³	2,0	2,8	4,0	1,9	2,0	2,5	2,2
Απασχόληση ⁴	2,2	2,1	3,8	3,8	3,6	3,1	0,7
Ποσοστό Ανεργίας ⁵	3,8	3,6	4,1	4,6	5,2	4,3	8,8
Παραγωγικότητα	0,8	0	0,1	0,9	1,2	0,6	1,9 ⁶
Ως % του ΑΕΠ							
Ισοζύγιο Τρεχουσών							
Συναλλαγών	-3,3	-4,5	-3,4	-5,7	-5,2	-4,4	μ.δ
Δημοσιονομικό Έλλειμμα	-2,3	-4,4	-6,3	-4,1	-2,3	-3,9	-2,3
Δημόσιο Χρέος	61,9	64,7	69,1	70,4	69,2	67,1	62,1

Πηγή: Eurostat, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς γίνεται ανάλυση της εξέλιξης των μεγεθών αυτών. (Στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης και στην σχετική πρόσφατη Έκθεση Προόδου 2006 γίνεται εκτενής ανάλυση του μακροοικονομικού πλαισίου). Τα βασικά στοιχεία της ανάλυσης αναφέρονται συνοπτικά στη συνέχεια.

Παρά το γεγονός ότι κατά την περίοδο 2001-2005 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) ήταν 3,2% έναντι 1,7% του μέσου όρου των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ, ο ρυθμός αυτός υστερεί έναντι των ρυθμών ανάπτυξης προηγούμενων περιόδων. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κύπρου σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης υπολείπεται αρκετά του μέσου

³ Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

⁴ Βασισμένο στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

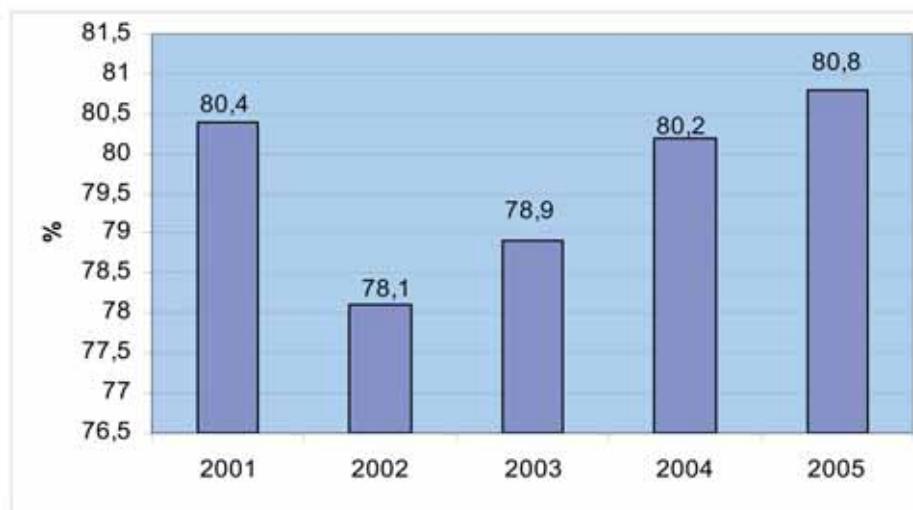
⁵ Βασισμένο στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

⁶ Ο μέσος όρος για την ΕΕ αφορά το έτος 2004.

όρου των Κρατών Μελών της ΕΕ, και ιδιαίτερα των παλιών κρατών μελών. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο 2000-2004, κυμάνθηκε στο 74,5% του μέσου όρου της ΕΕ15 και στο 81,7% της ΕΕ25. Αιτίες αυτής της υστέρησης είναι τόσο εξωγενείς, όπως το δυσμενές διεθνές περιθάλλον και οι αρνητικές επιπτώσεις στον τομέα του τουρισμού, όσο και τα διαρθρωτικά προβλήματα της Κυπριακής Οικονομίας, ιδιαίτερα δε η χαμηλή παραγωγικότητα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και η απουσία παραγωγής προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Το επίπεδο παραγωγικότητας στην Κύπρο υστερεί σημαντικά έναντι των άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την περίοδο 2001-2005 κυμάνθηκε στο 79,7% του μέσου όρου της ΕΕ25 και στο 74,4% του μέσου όρου της ΕΕ15. Ο χαμηλός μέσος ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας (0,6%) την ίδια περίοδο, αναδεικνύει την αναγκαιότητα λήψης μέτρων. Η παραγωγικότητα εργασίας φαίνεται διαγραμματικά πιο κάτω (**Διάγραμμα 1.1**).

Διάγραμμα 1.1: Παραγωγικότητα Εργασίας, σε σύγκριση με την ΕΕ25 (ΕΕ25=100)

Πηγή: Eurostat, Διαρθρωτικοί Δείκτες, Φεβρουάριος 2007

Παρά την αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο 5,2% του ενεργού πληθυσμού το 2005, αυτό παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερα ανοδική είναι η τάση της ανεργίας στις γυναίκες και τους νέους.

Ο ρυθμός πληθωρισμού κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα, χαμηλότερα του 3%, για την περίοδο 2001-2005, ενώ εκτιμάται ότι θα παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα και για την επόμενη διετία.

Οι πάγιες επενδύσεις στο σύνολο της οικονομίας παρόλο που διαχρονικά παρουσιάζουν πτωτική τάση, σημειώνουν άνοδο κατά την τελευταία χρονική περίοδο 2001-2005. Ειδικότερα, οι πάγιες επενδύσεις διαμορφώνονται στο 19,2% του ΑΕΠ το 2005, έναντι 24,5% το 1990 και 34% το 1980, συγκλίνοντας με το μέσο όρο των Κρατών Μελών της ΕΕ (19,9%). Οι πάγιες επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα ανέρχονται στο 15,8% του ΑΕΠ του 2005, έναντι 17,4% του μέσου όρου της ΕΕ25.

Κατά την περίοδο 2001-2005 οι εξαγωγές της χώρας αντιστοιχούν στο 9,15% του ΑΕΠ, σημειώνοντας μείωση της συμμετοχής τους σε σχέση με προηγούμενες περιόδους. Η μείωση αυτή είναι αποτέλεσμα αφενός της αύξησης του ΑΕΠ και αφετέρου της αστάθειας των εξαγωγών από έτος σε έτος. Το 2005 οι εξαγωγές αγαθών αντιστοιχούσαν στο 9,6% του ΑΕΠ και στο 24,2% των εισαγωγών, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου στο 30% περί-

που του ΑΕΠ, τιμή που αναδεικνύει και το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας και ιδιαίτερα των κλάδων της μεταποίησης.

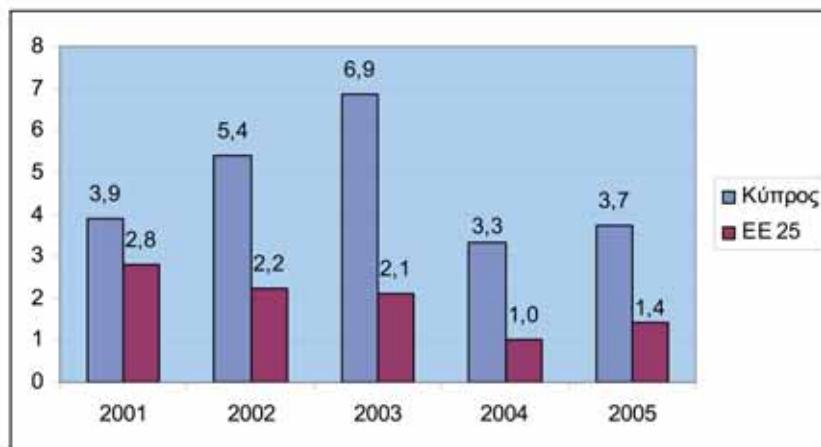
Ενώφει της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη την 1/1/2008 εφαρμόζεται το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης 2005-2009, το οποίο αποτελεί τη βάση στην πορεία για δημοσιονομική εξυγίανση και οικονομική σταθερότητα. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος έχει ήδη επιτευχθεί η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 2,3% του ΑΕΠ το 2005, ενώ εκτιμάται ότι θα υπάρξει περαιτέρω μείωση στο 1,9% το 2006. Η δημοσιονομική προσαρμογή και η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών απαιτεί παράλληλα την λήψη κατάλληλων μέτρων σε μακροοικονομικό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβόνας σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης.

1.2.2 Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας

Παρά την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και τις συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας που επικράτησαν διαχρονικά στην κυπριακή οικονομία, το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της, παραμένει συγκριτικά χαμηλό, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην πορεία της χώρας προς την πραγματική σύγκλιση με την ΕΕ και τη διασφάλιση της βέλτιστης ποιότητας ζωής. Το χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας είναι δυνατό επίσης να επηρεάσει αρνητικά τη διατήρηση συνθηκών πλήρους απασχόλησης και να οδηγήσει σε χαμηλή ποιότητα των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται.

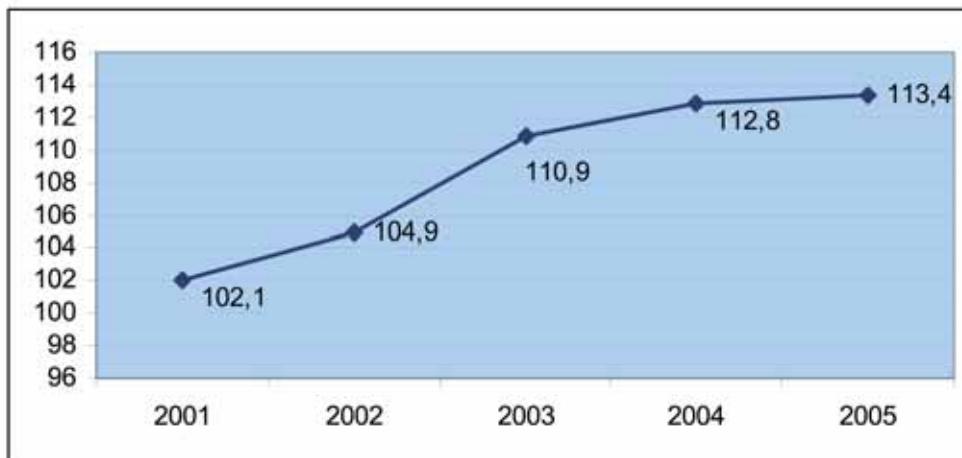
Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας εκτιμάται με διάφορες μεθοδολογίες χρησιμοποιώντας ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Η ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης του Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους (Unit Labour Cost) έναντι των αντίστοιχων σε ανταγωνιστικές χώρες και της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (real effective exchange rate), ποσοτικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται ευρέως προς αυτό το σκοπό, δείχνουν γενικά μια επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας. Ειδικότερα ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους, κατά την περίοδο 2001 – 2005, ήταν υψηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (βλ. Διάγραμμα 1.2). Επίσης η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία την τελευταία πενταετία (βλ. Διάγραμμα 1.3) παρουσιάζει μια τάση διάθρωσης της ανταγωνιστικότητας.

Διάγραμμα 1.2: Ρυθμός Αύξησης Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους Κύπρου σε σύγκριση με ΕΕ25 (2001-2005)

Πηγή: European Economy, No 2/2006, Υπουργείο Οικονομικών

Διάγραμμα 1.3: Πραγματική Συναλλαγματική Ισοτιμία (έτος βάσης 2000=100)

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Επιπρόσθετα με βάση τις εκτιμήσεις του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ (*World Economic Forum*), το οποίο προσμετρά την ανταγωνιστική θέση 117 κρατών στα πλαίσια του Προγράμματος Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας, η Κύπρος, παρά τη σχετική βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης το 2005⁷, παραμένει σε χαμηλή θέση κατάταξης όταν συγκριθεί με τα υπόλοιπα 24 Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς 16 από αυτά παρουσιάζονται σε υψηλότερη θέση.

Η πρόσφατη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ, η οποία περιλαμβάνει την επιμέτρηση διάφορων παραγόντων (με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες) στηρίζεται σε δύο επιμέρους δείκτες, το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης και το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων.

Σε σχέση με το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης, η Κύπρος καταλαμβάνει την 34η θέση μεταξύ 117 χωρών το 2005, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το 2004 (38η θέση). Με βάση τους τρεις επιμέρους δείκτες του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης, η Κύπρος το 2005 κατατάσσεται 45η ως προς το μακροοικονομικό περιβάλλον, 27η ως προς τους δημόσιους θεσμούς και 36η ως προς το τεχνολογικό περιβάλλον.

Παράλληλα, σε σχέση με το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων, η Κύπρος κατατάσσεται 36η σε σύνολο 116 κρατών το 2005, βελτιώνοντας κατά 8 θέσεις την κατάταξή της σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η βελτίωση αυτή εκτιμάται από το Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ ότι υπήρξε αποτέλεσμα της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και συνακόλουθα της βελτίωσης της προσθασιμότητάς της σε ξένες επιχειρήσεις. Η περαιτέρω αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ είναι το ζητούμενο. Αναφορικά προς τις δύο συνιστώσες του ίδιου δείκτη σημειώνεται ότι παρόλο που ως προς το επιχειρηματικό περιβάλλον η Κύπρος αξιολογείται σχετικά ψηλά (36η θέση) παραμένει προβληματική η διάσταση εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των κυπριακών επιχειρήσεων (48η θέση).

⁷ Παρά το γεγονός ότι έχει δημοσιευθεί η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για το 2006, στην ενότητα αυτή παρατίθενται τα στοιχεία της έκθεσης του προηγουμένου έτους, δεδομένου ότι η έκθεση του τελευταίου έτους υιοθετεί διαφορετική μεθοδολογία υπολογισμού των επιμέρους δεικτών σε σχέση με προηγούμενα έτη, με αποτέλεσμα τα πορίσματά της να μην είναι συγκρίσιμα με αυτά προηγουμένων ετών.

Οι παράγοντες, στους οποίους οφείλονται οι πιέσεις στην ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας είναι συνοπτικά οι ακόλουθοι:

- Ελλείψεις σε βασικές υποδομές στον τομέα του περιβάλλοντος υπονομεύουν την αειφόρο ανάπτυξη και δεν προωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Επιμέρους ποιοτικές ανεπάρκειες σε βασικές υποδομές, παρά τη σημαντική βελτίωση των τελευταίων 20 χρόνων και η έλλειψη δημόσιων υποδομών στήριξης των επιχειρήσεων καθώς και άλλων υποστηρικτικών υποδομών που απαιτούνται προκειμένου να διευκολυνθεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας.
- Ο προσανατολισμός των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προτίθεμενης αξίας, το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, το χαμηλό επίπεδο και η ανεπαρκής σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική διαδικασία, τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα των δαπανών για την έρευνα και τεχνολογία (τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα), η περιορισμένη διεύσδυση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και ειδικά των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και το πολύ χαμηλό επίπεδο άμεσων ξένων παραγωγικών επενδύσεων ιδιαίτερα σε τεχνολογικά προηγμένους τομείς.
- Περιοριστικοί παράγοντες της αγοράς εργασίας (π.χ. προβλήματα στην ευελιξία της αγοράς) καθώς και προβλήματα στην προσαρμοστικότητα και ποιότητα των ανθρώπινων πόρων, όπως η χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης και η ανεπαρκής σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
- Το ψηλό μεταφορικό κόστος αγαθών και υπηρεσιών, τα προβλήματα απομόνωσης και η αδυναμία διασύνδεσης με βασικούς διαδρόμους Διευρωπαϊκών Δικτύων. Τα ιδιαίτερα εδαφικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Κύπρου: το πολύ μικρό μέγεθος σε συνδυασμό με το νησιώτικο χαρακτήρα της χώρας, η απομακρυσμένη γεωγραφική θέση σε σχέση με το κέντρο δραστηριοτήτων της ΕΕ γεγονός το οποίο αυξάνει κατά πολύ.

Οι κυριότεροι διαρθρωτικοί δείκτες για την Κύπρο παρουσιάζονται στο **Παράρτημα 1**.

1.3 ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας ως χώρος εργασίας και κατοικίας είναι πλήρως συνδεδεμένη με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στα πλαίσια αειφόρου ανάπτυξης. Οι βασικές υποδομές της χώρας, ειδικότερα οι υποδομές στους τομείς του περιβάλλοντος, των μεταφορών και της ενέργειας αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την ελκυστικότητά της, ως περιοχής ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας και επενδύσεων, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Κύπρου, με δεδομένη την απομακρυσμένη γεωγραφική της θέση και το νησιώτικο χαρακτήρα της.

1.3.1 Περιβάλλον

Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη στις παράκτιες περιοχές της χώρας, οι συγκρούσεις στις χρήσεις γης, η επιμονή στη χρήση παραδοσιακών μορφών ενέργειας και η εντατική χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και οι ελλείψεις σε βασικές υποδομές στους τομείς διαχείρισης αποβλήτων, έχουν συμβάλει στην καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, η μεγάλη μείωση του πληθυσμού και η υποτονικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές της υπαίθρου, σε συνδυασμό με την υποβάθμιση των ελεύθερων χώρων, την έλλειψη πρασίνου, την απουσία αποτελεσματικών

αστικών συγκοινωνιών στις πόλεις, συμβάλλουν στην υποθάμιση αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Η κάλυψη των ελλείψεων σε βασικές υποδομές στους τομείς διαχείρισης των στερεών, υγρών και επικίνδυνων αποβλήτων αποτελεί μια από τις σημαντικότερες εναπομείναντες υποχρεώσεις για πλήρη κάλυψη των απαιτήσεων που προκύπτουν από την κοινοτική νομοθεσία. Οι υποχρεώσεις, όσον αφορά την πλήρη κάλυψη των απαιτήσεων που απορρέουν για την Κύπρο από το κοινοτικό κεκτημένο, οι ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί και η πηγή χρηματοδότησης για ικανοποίηση των εν λόγω υποχρεώσεων παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Παράρτημα 2**.

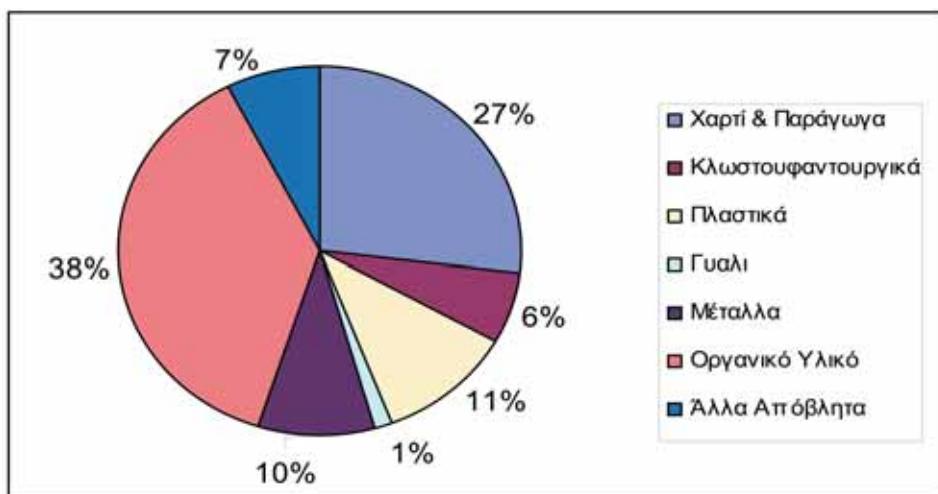
Πιο κάτω παρουσιάζεται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στους κυριότερους τομείς που θα παρέμβει το Πρόγραμμα.

Στερεά και Επικίνδυνα Απόβλητα

Η διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων είναι ένας τομέας όπου η Κύπρος υστερεί ιδιαίτερα, με σημαντικές ελλείψεις τόσο στα συστήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων όσο και στις βασικές υποδομές. Αυτή τη στιγμή υπάρχει μόνο ένας χώρος υγειονομικής ταφής κατασκευασμένος σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα στην Πάφο, που όμως δεν αποτελεί ολοκληρωμένο σύστημα, αφού δεν διαθέτει εργοστάσιο διαλογής και ανακύκλωσης. Οι υπόλοιποι εγκεκριμένοι σκυθαλότοποι παρουσιάζουν ουσιαστικά προβλήματα, με αποτέλεσμα να αποτελούν πηγή ρύπανσης, όχλησης και πυρκαγιών.

Τα στερεά αστικά απόβλητα κατά άτομο στην Κύπρο ανήλθαν το 2005 στα 739 κιλά, ποσότητα πολύ υψηλότερη από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (526 κιλά/άτομο). Επίσης, τα αστικά απόβλητα σε χώρους απόρριψης ανήλθαν σε 653 κιλά/άτομο, μέγεθος επίσης κατά πολύ υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (227 κιλά/άτομο). Κατά κύριο λόγο τα αστικά απόβλητα αφορούν οργανικά υλικά και γυαλί, όπως φαίνεται και στο **Διάγραμμα 1.4** που ακολουθεί.

Διάγραμμα 1.4: Σύνθεση Αστικών Αποβλήτων, 2003

Πηγή: Στατιστικές του Περιβάλλοντος 2006, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Συνοχής η κατασκευή Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης για τις ανάγκες των Επαρχιών Λάρνακας και Αμμοχώστου, που θα περιλαμβάνει και εργοστάσιο ανακύκλωσης, το οποίο αναμένεται να

λειτουργήσει το 2008. Για τήρηση των υποχρεώσεων της Κύπρου για πλήρη συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 99/31/ΕΚ, θα πρέπει να κατασκευαστούν δύο ακόμα Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (επιπρόσθετα από αυτόν που βρίσκεται υπό κατασκευή για τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου).

Στα πλαίσια της παραπάνω Οδηγίας προβλέπεται, επίσης, η δημιουργία χώρου διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων. Σύμφωνα με σχετική μελέτη, στην Κύπρο παράγονται από το 2001 περίπου 83.000 τόνοι επικίνδυνων αποβλήτων ετησίως, εκ των οποίων οι 2.800 τόνοι είναι στερεά απόβλητα. Μεγάλη συμμετοχή καταλαμβάνουν τα προερχόμενα από την παραγωγή και τη χρήση ρητινών, λατέξ, πλαστικοποιητικών ουσιών, κολλών και συγκολλητικών ουσιών (45%). Η αύξηση στην παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων είναι εξαιρετικά υψηλή τα τελευταία χρόνια και υπολογίζεται σε 60% επί της μέσης ετήσιας παραγωγής των 52.000 τόνων της περιόδου 1995-1997. Η ποσότητα των εξαγωγών επικίνδυνων αποβλήτων έφτασε το 2003 τους 2.060 τόνους, σε σύγκριση με 2.480 τόνους το 2001 και 5.510 τόνους το 1997.

Οι δραστηριότητες ανακύκλωσης είναι σήμερα περιορισμένες και αφορούν μόλις το 3% των αποβλήτων. Η πλήρης συμμόρφωση της χώρας με την Οδηγία 2004/12/ΕΕ και την Οδηγία 2005/20/ΕΚ συνεπάγεται σειρά υποχρεώσεων για την ανάκτηση των αποβλήτων συσκευασίας. Για το σκοπό αυτό το Υπουργικό Συμβούλιο έχει εγκρίνει ειδικό πρόγραμμα χορηγιών για την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης, ενώ πρόσφατα άρχισε η υλοποίηση ειδικού προγράμματος διαχείρισης των υλικών συσκευασίας το οποίο καλύπτει 16 δήμους των Επαρχιών Λευκωσίας και Λεμεσού.

Η πολιτική για τα στερεά και επικίνδυνα απόβλητα περιλαμβάνεται στο *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαχείριση των Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων* που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Απρίλιο του 2004 και περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που απαιτούνται για ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων. Στη στρατηγική για τη διαχείριση αποβλήτων περιλαμβάνεται και η εφαρμογή ενός προγράμματος ανάκτησης ενέργειας και πρώτων υλών μέσω της ανακύκλωσης μέρους των παραγόμενων απορριμμάτων και του περιορισμού του όγκου τους που εναποτίθεται σε σκυβαλότοπους. Πιο αναλυτικά, το γενικό πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων περιλαμβάνει:

- (α) Τον τερματισμό της λειτουργίας των ανεξέλεγκτων σκυβαλότοπων σε συνδυασμό με έργα αποκατάστασής τους.
- (β) Τη δημιουργία σύγχρονων και ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων τελικής διάθεσης αποβλήτων με εργοστάσια διαλογής, κομποστοποίησης, καύσης και σωστά ελεγχόμενους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (XYTA), οι οποίοι έχουν κατάλληλα χωροθετηθεί σε όλες τις Επαρχίες της Κύπρου.
- (γ) Την προώθηση προγραμμάτων μείωσης του όγκου των αποβλήτων που θα απορρίπτονται στους XYTA με προγράμματα για ανακύκλωση με διαλογή στην πηγή ή μονάδων διαλογής στους χώρους διάθεσης.
- (δ) Την αντιμετώπιση του προβλήματος των επικίνδυνων αποβλήτων με την ορθολογική διαχείρισή τους. Στα πλαίσια αυτά, προβλέπεται η κατασκευή σύγχρονων και ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων τελικής διάθεσης αποβλήτων με εργοστάσια διαλογής, φυσικής και χημικής επεξεργασίας, καύσης και σωστά ελεγχόμενους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων.
- (ε) Την ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής επικοινωνίας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού που θα συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.

Υγρά Απόβλητα

Παρόλο ότι έχουν υλοποιηθεί σημαντικά έργα αναφορικά με την κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων στις πόλεις και στα μεγάλα τουριστικά κέντρα, οι ανάγκες στον τομέα των υγρών αποβλήτων εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες. Το 2002, 65% του πληθυσμού δεν ήταν συνδεδεμένο με κεντρικό αποχετευτικό σύστημα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ κατά την ίδια περίοδο, ανερχόταν στο 10%. Σύμφωνα με το πρόγραμμα εφαρμογής της Κοινοτικής Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ, το οποίο θα πρέπει να υλοποιηθεί μέχρι το 2012, απαιτείται η δημιουργία κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων σε σύνολο 36 αγροτικών κοινοτήτων με ισοδύναμο πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων, καθώς και η επέκταση των αποχετευτικών συστημάτων και των σταθμών επεξεργασίας στα τέσσερα αστικά κέντρα (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα και Πάφος) και σε δύο τουριστικές περιοχές (Αγία Νάπα και Παραλίμνι). Από τις 36 αγροτικές κοινότητες που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα εφαρμογής, οι 5 έχουν ήδη θέσει σε λειτουργία κεντρικά αποχετευτικά δίκτυα.

Υδάτινοι Πόροι – Ποιότητα του Νερού

Το κλίμα της Κύπρου είναι μεσογειακό με μέση ετήσια βροχόπτωση 460 mm. Ο μέσος όρος των δυνητικά χρησιμοποιούμενων ετήσιων υδατικών αποθεμάτων ανέρχεται σε 370 εκ. κ.μ. Το νερό το οποίο χρησιμοποιείται στην Κύπρο προέρχεται από τέσσερεις βασικές πηγές: (α) επιφανειακές ροές, (β) υπόγειοι υδροφόροι, (γ) αφαλάτωση θαλάσσιου νερού και (δ) ανακυκλωμένο νερό από αποχετευτικά συστήματα. Οι ετήσιες συνολικές ανάγκες ανέρχονται σε περίπου 267 εκ. κ.μ. και τις περισσότερες χρονιές υπάρχουν ελλείμματα προκαλώντας προβλήματα λειψυδρίας. Το 70% των αποθεμάτων χρησιμοποιείται στη γεωργία και το 30% στην ύδρευση. Οι περιορισμένοι υδάτινοι πόροι δημιουργούν προβλήματα στον ισοσκελισμό της προσφοράς και της ζήτησης, ιδιαίτερα σε περιόδους επαναλαμβανομένων ανομβριών.

Στο παρόν στάδιο εφαρμόζεται η Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) στα πλαίσια της οποίας προνοείται η αειφόρος διαχείριση των υδάτινων πόρων. Η εναρμόνιση της Οδηγίας επιτεύχθηκε στα πλαίσια του Περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων Νόμου (Ν 13(1)/2004). Για σκοπούς της εν λόγω Οδηγίας η Κύπρος καθορίζεται ως μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, υπογείων και παρακτίων νερών. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να πρωθηθεί μια σειρά μέτρων και δράσεων για την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη πολιτικών τιμολόγησης του νερού, η ετοιμασία Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής και Πρόγραμμα Μέτρων, κτλ.

Η αποτελεσματική εφαρμογή της εν λόγω Οδηγίας θα δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ικανοποιητική και αποτελεσματική προστασία καθώς και την ορθολογική διαχείριση των περιορισμένων υδατικών πόρων της χώρας.

Οι περισσότερες εγκαταστάσεις νερού και η χρήση του επεξεργασμένου νερού ελέγχονται από την κεντρική διοίκηση ενώ οι εγκαταστάσεις των αποχετευτικών συστημάτων ελέγχονται από τις τοπικές αρχές.

Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (διοξειδίου του άνθρακα, μεθανίου και υποξειδίου του αζώτου) βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα (υπερβαίνουν κατά 65% το μέσο όρο της ΕΕ για το 2003). Εν

τούτοις η αυξητική τάση στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα έχει ανακοπεί από το 2000 και μετά και παρουσιάζεται σχετική σταθεροποίηση των εκπομπών. Σχετικά σταθεροποιημένες εμφανίζονται επίσης οι εκπομπές υποξειδίου του αζώτου, ενώ κυμαινόμενη τάση μείωσης παρουσιάζουν οι εκπομπές μεθανίου.

Στην Κύπρο έχει αρχίσει να εφαρμόζεται σταδιακά ένα στρατηγικό σχέδιο για τη μείωση του ποσοστού αύξησης των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου. Το σχέδιο αυτό επικεντρώνεται στην πρώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στη χρήση φυσικού αερίου, στην ενεργειακή απόδοση και εξοικονόμηση ενέργειας (βλέπε ενότητα 1.3.3), στη διαχείριση των μεταφορών (βλέπε ενότητα 1.3.2), σε αλλαγές στη βιομηχανία (βλέπε ενότητα 1.4.1) και τη γεωργία και στη διαχείριση των αποβλήτων (βλέπε ενότητα 1.3.1 πιο πάνω).

Προστασία της Φύσης (Βιοποικιλότητα) Παράκτιες Περιοχές

Η Κύπρος βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και διαθέτει πλούσια πανίδα και χλωρίδα, με στοιχεία απ' όλες τις ηπείρους που την περιβάλλουν. Ως νησί, φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό ενδημικών φυτών και ζώων που μπορούν να επιβιώσουν λόγω της ποικιλομορφίας της τοπογραφίας του νησιού, που δημιουργεί ένα μεγάλο φάσμα κλιματολογικών συνθηκών. Η Κύπρος αποτελεί επίσης σταθμό για τα αποδημητικά πουλιά που μετακινούνται από το νότο στο βορρά και πίσω. Σημαντικοί είναι οι δύο υδροβιότοποι στις αλυκές Λάρνακας και Ακρωτηρίου.

Η συνεχής τουριστική ανάπτυξη καθώς και η αύξηση του πληθυσμού στις παραθαλάσσιες περιοχές αποτελούν σημαντικές απειλές για το θαλάσσιο περιβάλλον. Καθημερινά μεγάλες ποσότητες αποβλήτων εκρέουν στις ακτές από ξενοδοχειακά συγκροτήματα, βιομηχανικές μονάδες, πλοία κ.λ.π., οι οποίες ρυπαίνουν τα θαλάσσια ύδατα, με αποτέλεσμα την αλλοίωση της ποιότητας τους. Ο δείκτης της προστατευόμενης παραθαλάσσιας περιοχής μετριέται σε χλμ². Για την Κύπρο παραμένει σταθερός στα 6,5 χλμ² από το 1990 μέχρι σήμερα. Η τιμή μπορεί να συγκριθεί με τη συνολική έκταση της παραθαλάσσιας ζώνης η οποία υπολογίζεται σε 77,8 χλμ². Συνεπώς περίπου το 8,3% της παραλιακής ζώνης της Κύπρου αποτελεί προστατευόμενη παραθαλάσσια περιοχή.

Για την προστασία της βιοποικιλότητας και των παράκτιων περιοχών έχουν ήδη επιλεγεί 38 συνολικά περιοχές που καλύπτουν το 14% περίπου της συνολικής έκτασης του εδάφους που ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία για ένταξή τους στο Σχέδιο «ΦΥΣΗ (NATURA) 2000». Στα πλαίσια αυτά, άρχισε το 2004 και θα ολοκληρωθεί το 2008 η ετοιμασία των διαχειριστικών σχεδίων για όλες τις προστατευόμενες περιοχές. Η αειφόρος αξιοποίηση των περιοχών NATURA και η καλύτερη διαχείριση των παράκτιων περιοχών θα συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των εν λόγω περιοχών και γενικότερα των περιοχών της υπαίθρου. Για την αειφόρο διαχείριση της παράκτιας περιοχής της Κύπρου βρίσκεται σε εξέλιξη το Πρόγραμμα CAMP, το οποίο αποσκοπεί στη διαμόρφωση σχετικών προτάσεων.

Θαλάσσιο Περιβάλλον

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον της Κύπρου είναι η τουριστική ανάπτυξη, η ρύπανση, τα παράκτια έργα και η υπερεκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων και τα εισβάλοντα ξενικά είδη. Πιο συγκεκριμένα, η ρύπανση που προέρχεται από σημειακές ή μη πηγές, όπως τα αποχετευτικά, οι οινοβιομηχανίες, η γεωργία κλπ. επηρεάζει σημαντικά τη δυναμική του ολιγοτροφικού θαλάσσιου περιβάλλοντος ενώ και τα παράκτια έργα (κυματοθραύστες, μαρίνες, κλπ.) συμβάλουν στην αποσταθεροποίηση του παράκτιου οικοσυστήματος.

Παρά τις πιέσεις που υφίσταται το θαλάσσιο περιβάλλον της χώρας μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε καλή κατάσταση, συγκριτικά με άλλες βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της Μεσογείου, καθότι η Κύπρος έχει περιορισμένης κλίμακας βιομηχανική ανάπτυξη.

Τα μέτρα που λαμβάνονται, ως αποτέλεσμα εφαρμογής του Νομοθετικού Πλαισίου για έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, που πηγάζει από Ευρωπαϊκές Νομοθεσίες και τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, συμβάλλουν στη μείωση των επιπτώσεων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες και στη δόμηση ενός υγιούς και καθαρού περιβάλλοντος. Η συνεχής παρακολούθηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στα πλαίσια του Προγράμματος MED POL της UNEP, η οποία επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στον έλεγχο της ποιότητας των παράκτιων νερών από σημαντικές πηγές ρύπανσης, στον έλεγχο των αποβλήτων που καταλήγουν στο θαλάσσιο αποδέκτη, στη χωρική και εποχική παρακολούθηση της δυναμικής των θρεπτικών συστατικών και της χλωροφύλλης, στον προσδιορισμό ρυπαντών (εντομοκτόνα και βαρέα μέταλλα) στα ψάρια (*Mullus barbatus*), παρέχει μία σημαντική γνώση για την κατάσταση του θαλασσίου περιβάλλοντος. Η περαιτέρω παρακολούθηση των παράκτιων νερών, όπως αυτή προβλέπεται από την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/EK), θα συμβάλει σημαντικά στην αξιολόγηση της οικολογικής κατάστασης του θαλασσίου περιβάλλοντος με αποτέλεσμα τη λήψη των απαραίτητων μέτρων για τη διατήρηση ή επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης, που είναι και ο στόχος της νέας Οδηγίας για τη Θαλάσσια Στρατηγική.

Επιπλέον πραγματοποιούνται διάφορες οικολογικές μελέτες για αξιολόγηση των επιπτώσεων διαφόρων δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο οικοσύστημα. Η διεκπεραίωση δε προγράμματος περιβαλλοντικού ελέγχου για τις επιπτώσεις της υδατοκαλλιέργειας στο θαλάσσιο περιβάλλον είναι υποχρεωτική για κάθε μονάδα υδατοκαλλιέργειας, σύμφωνα με τους περί Υδατοκαλλιέργειας (Γενικούς) Κανονισμούς του 2002.

Αναφορικά με τη ρύπανση της θάλασσας από πετρελαιοειδή η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 61.930 και με ημερ. 27/4/2005 για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρύπανσης του θαλασσίου χώρου από πλοία και εγκαταστάσεις διακίνησης πετρελαιοειδών, υιοθετεί μια σειρά μέτρων πρόληψης και περιλαμβάνει πρόνοιες οι περισσότερες των οποίων έχουν υλοποιηθεί και έχουν συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των θαλασσιών νερών.

1.3.2 Μεταφορές

Λόγω του νησιώτικου της χαρακτήρα, της μεγάλης απόστασης από το κέντρο των οικονομικών δραστηριοτήτων της ΕΕ αλλά και του μικρού μεγέθους της, η Κύπρος αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας, τα οποία είναι αποτέλεσμα ελλείψεων τόσο στο σύστημα θαλάσσιων μεταφορών όσο και των οδικών μεταφορών.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Η Κύπρος στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στα λιμάνια της για την εξυπηρέτηση του διεθνούς εμπορίου. Αν και τις τελευταίες δύο δεκαετίες τα κυπριακά λιμάνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικά, εξακολουθούν να παρουσιάζουν αδυναμίες σε σχέση με τη δυνατότητα ικανοποίησης των σημερινών απαιτήσεων για εξυπηρέτηση πλοίων 4ης γενιάς με αποτέλεσμα να χρειάζεται να γίνουν πρόσθετες επενδύσεις σε υποδομή και εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες.

Από τα 4.297 πλοία που προσέγγισαν τα Κυπριακά λιμάνια το 2004, τα 3.357 ή ποσοστό 78,1% κατέπλευσαν στο λιμάνι της Λεμεσού, 712 πλοία (16,6%) στο λιμάνι της Λάρνακας και τα υπόλοιπα

228 πλοία στα μικρότερα λιμάνια της χώρας. Από το λιμάνι της Λεμεσού διακινήθηκε το 50,1% των εισαγωγών και το 63% των εξαγωγών της χώρας, ενώ από το λιμάνι της Λάρνακας το 29,2% του εισαγόμενου φορτίου και το 12% των εξαγωγών της χώρας. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν την κυρίαρχη θέση του λιμανιού της Λεμεσού.

Τα κυριότερα είδη φορτίων που διακινούνται από το λιμάνι της Λεμεσού είναι στερεά χύμα φορτία (κυρίως σιτηρά/ζωατροφές) σε ποσοστό 20%, ενώ σε εμπορευματοκιβώτια διακινείται το 64% του συνολικού φορτίου. Το υπόλοιπο φορτίο που διακινείται αφορά γενικό φορτίο (σίδερο, ξυλεία κλπ). Το λιμάνι της Λάρνακας εξυπηρετεί σήμερα κυρίως εξαγωγές κυπριακών προϊόντων (ορυκτών και πατατών) και τις εισαγωγές περιορισμένου αριθμού προϊόντων όπως λιπάσματα, αυτοκίνητα, σίδηρος, άσφαλτος.

Κατά το 2005 οι αφίξεις και αναχωρήσεις επιβατών από τα κυπριακά λιμάνια έφτασαν τις 562.787 σημειώνοντας αύξηση κατά 12% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Παράλληλα, οι προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων στην Κύπρο συνέχισαν την αυξητική τους τάση, με αποτέλεσμα 35 διεθνή κρουαζιερόπλοια να περιλάβουν την Κύπρο στα προγράμματα περιηγήσεών τους, διενεργώντας 177 επισκέψεις και διακινώντας περίπου 258.000 επιβάτες. Από το σύνολο των επιβατών που εξυπηρετήθηκαν από τα λιμάνια της Κύπρου περίπου 455.000 εξυπηρετήθηκαν από το Λιμάνι της Λεμεσού αναδεικνύοντας τον πρωτεύοντα ρόλο του και στην κίνηση επιβατών.

Για την εξυπηρέτηση της εμπορευματικής κίνησης, το Λιμάνι Λεμεσού σήμερα διαθέτει 2.030 μέτρα κρηπιδώματος βάθους 11-14 μέτρων, 129 εκτάρια χερσαίο χώρο, 40.000τ.μ. κλειστό αποθηκευτικό χώρο, 222.380 τ.μ. χώρο στοιβασίας εμπορευματοκιβωτίων και 272.120 τ.μ. οδοστρώματα στοιβασίας εμπορευματοκιβωτίων, αίθουσα επιβατών, δύο σταθμούς εμπορευματοκιβωτίων, 6 γερανογέφυρες καθώς και άλλη βοηθητική υποδομή και εξοπλισμό. Επίσης χρησιμοποιείται μηχανογραφικό σύστημα για τη διεξαγωγή λιμενικών υπηρεσιών καθώς και την παροχή στατιστικών στοιχείων.

Οι υποδομές αυτές υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Ρυθμιστικού Σχεδίου για την ανάπτυξη του Λιμένα Λεμεσού, η πρώτη φάση ανάπτυξης του οποίου ολοκληρώθηκε το 1996. Το ρυθμιστικό σχέδιο ανάπτυξης του Λιμανιού προνοεί για την επέκταση του τόσο για εμπορευματική όσο και για επιβατική κίνηση.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις και η ανάγκη εξυπηρέτησης πλοίων 4ης γενιάς (πλοίων μεγαλύτερης χωρητικότητας και βάθους) καθιστούν αναγκαίο τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του Λιμανιού Λεμεσού και την εξασφάλιση του κατάλληλου μηχανολογικού εξοπλισμού. Παράλληλα, η Αρχή Λιμένων προωθεί αναβάθμιση των χώρων υποδοχής επιβατών και βελτιώσεων των συστημάτων ασφαλείας στα πλαίσια συμμόρφωσης με τις διεθνείς συνθήκες/ συμβάσεις. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι αναγκαίες για την ενίσχυση της προσπελασμότητας και της καλύτερης διασύνδεσης της Κύπρου με το δίκτυο των εμπορευματικών μεταφορικών ροών της διευρυμένης ΕΕ.

Οδικές Μεταφορές

Η διακίνηση προσώπων και αγαθών εντός της νήσου στηρίζεται αποκλειστικά στις οδικές μεταφορές, αφού λόγω του μεγέθους της χώρας δεν είναι βιώσιμοι άλλοι τρόποι / μέσα μεταφοράς όπως για παράδειγμα σιδηροδρομικό δίκτυο.

Το συνολικό μήκος του δημόσιου οδικού δικτύου της χώρας ανέρχεται σε 12.134 χιλιόμετρα, όπως αναλύεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1.2 Μήκος Δημόσιου Οδικού Δικτύου κατά κατηγορία

Μήκος Δημόσιου Οδικού Δικτύου 2004 (χιλιόμετρα)		Ασφαλτοστρωμένοι		Χωμάτινοι		Σύνολο	
		Χλμ	%	Χλμ	%		
Υπεραστικοί Δρόμοι		276*	2,3	0	0	276	
(Αυτοκινητόδρομοι)							
Αστικοί Δρόμοι							
Κύριοι Δρόμοι		347*	2,9	0	0	347	
Δευτερεύοντες Δρόμοι		3,111	25,6	466	3,8	3,577	
Επαρχιακοί Δρόμοι							
Κύριοι Δρόμοι		2,100*	17,3	0	0	2,100	
Δευτερεύοντες Δρόμοι		1,812	14,9	829	6,8	2,641	
Δασικοί Δρόμοι		101	0,8	3,092	25,5	3,193	
Σύνολο χλμ		7,747	63,8	4,387	36,2	12,134	

*Μήκος δρόμων - 2006

Πηγή: Τμήμα Δημοσίων Έργων, Τμήμα Συντήρησης

Κατά τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μία προσπάθεια βελτίωσης του συστήματος οδικών μεταφορών της χώρας, μέσω παρεμβάσεων του Τμήματος Συγκοινωνιών και Έργων που αποσκοπούσαν:

- Στη συμπλήρωση του δικτύου αυτοκινητοδρόμων που συνδέει τις πόλεις μεταξύ τους και με τις τουριστικές περιοχές.
- Στη κατασκευή νέων αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου και τη διασύνδεσή τους με αυτοκινητόδρομους
- Στην ανάπτυξη του κύριου και δευτερεύοντος οδικού δικτύου σε περιοχές της υπαίθρου, σε περιοχές τουριστικής ανάπτυξης και σε αστικές περιοχές
- Στην αποσυμφόρηση της τροχαίας κίνησης στις αστικές περιοχές
- Στην αναβάθμιση της οδικής ασφάλειας με στόχο τη μείωση των οδικών δυστυχημάτων και ειδικά των θανατηφόρων
- Στη διαπίστευση του εργαστηρίου του Τμήματος Δημοσίων Έργων και τη σύσταση Κέντρου Έρευνας για τις οδικές μεταφορές.

Στα πλαίσια αυτά έμφαση δόθηκε στην ολοκλήρωση των Διευρωπαϊκών Δικτύων μεταφορών και των συνδέσεων με το υπόλοιπο Οδικό Δίκτυο.

Παρόλο που το οδικό δίκτυο έχει αναπτυχθεί με αυτοκινητόδρομους που συνδέουν όλες τις μεγάλες αστικές περιοχές, εξακολουθούν να υπάρχουν αδυναμίες που επικεντρώνονται στη σύνδεση του εθνικού οδικού δικτύου με τους επιμέρους κόμβους πυλών (Λιμάνια, αεροδρόμια), στην ανεπάρκεια δρόμων για την παράκαμψη μεγάλων αστικών κέντρων και στην ελλιπή υποδομή σε περιφερειακούς δρόμους. Πολύ σημαντικά προβλήματα εντοπίζονται επίσης στη σύνδεση των απομακρυσμένων περιοχών της υπαίθρου, κυρίως των ορεινών, τόσο με τα αστικά κέντρα όσο και μεταξύ τους, παράγοντες που ενισχύουν τη μειωμένη προσπελασιμότητα τους και συμβάλλουν στη συ-

νεκτίζομενη μείωση των πληθυσμών τους. Για την Κύπρο, το Λιμάνι της Λεμεσού είναι απόληξη του διευρωπαϊκού θαλάσσιου διαδρόμου και η διασύνδεσή του με το πρωτεύον δίκτυο αυτοκινητοδρόμων αποτελεί βασική προτεραιότητα.

Συγκοινωνιακό Δίκτυο - Δημόσιες Μεταφορές

Οι μετακινήσεις του πληθυσμού εκτελούνται κυρίως με ιδιωτικά οχήματα (το ποσοστό χρήσης ιδιωτικού οχήματος στην Κύπρο ανέρχεται σε 85%) ενώ οι δημόσιες μεταφορές ακολουθούν μια συνεχή φθίνουσα πορεία, γεγονός που συμβάλλει στην αυξανόμενη συμφόρηση σε πολλά σημεία του οδικού δικτύου με δυσμενείς κοινωνικοοικονομικές και περιθαλλοντικές επιπτώσεις. Πρόσφατες μελέτες υπολογίζουν το κόστος της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις κεντρικές αστικές περιοχές στα 40 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο.

Η περιορισμένη χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών οδήγησε σε χειροτέρευση της οικονομικής θιασιμότητας τους καθώς και του επιπέδου εξυπηρέτησης. Υπολογίζεται ότι μόνο το 2% των ταξιδιών περίπου γίνεται με δημόσιες συγκοινωνίες, ενώ η πληρότητα των λεωφορείων ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 20%, σε σύγκριση με 66% στην ΕΕ.

Το υφιστάμενο σύστημα συγκοινωνιών δεν είναι αποδοτικό και αποτελεσματικό με αποτέλεσμα τα μέσα μαζικής μεταφοράς να μην προσφέρονται ως ελκυστική εναλλακτική λύση και να χρησιμοποιούνται κυρίως από ηλικιωμένους και μαθητές. Οι κυριότερες αδυναμίες αφορούν τη μεγάλη ηλικία του στόλου των λεωφορείων (από τα 3.704 λεωφορεία που ήταν εγγεγραμμένα στην Κύπρο το 2004, το 60,6% ήταν ηλικίας τουλάχιστον 10 χρόνων, ενώ 24,7% ήταν πέραν των 20 χρόνων), τη μη ικανοποιητική συχνότητα των δρομολογίων (περίπου 35 λεπτά), τις περιορισμένες διαδρομές και ώρες λειτουργίας των λεωφορείων και την έλλειψη της αναγκαίας πληροφόρησης προς τους επιβάτες στις στάσεις λεωφορείων.

Η υπέρμετρη χρήση των ιδιωτικών αυτοκινήτων, οι ελλείψεις που παρουσιάζει το οδικό δίκτυο της Κύπρου, καθώς και η έλλειψη οδικής συνείδησης, συμβάλλουν στους συγκριτικά υψηλούς δείκτες θανατηφόρων και σοβαρών ατυχημάτων που ανέρχονται κατά μέσο όρο στους εκατό νεκρούς ετησίως, με αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο και στην οικονομία της Κύπρου. Υπολογίζεται ότι το κοινωνικό-οικονομικό κόστος των οδικών δυστυχημάτων στην Κύπρο ανέρχεται σε €260 εκατομμύρια περίπου το χρόνο⁸, που ισοδυναμεί με το 2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Το 2004 η Κύπρος παρουσιάζει την 3η χειρότερη επίδοση σε όρους οδικής ασφάλειας με δείκτη 15,4 νεκρούς στους 100.000 κατοίκους όταν ο μέσος όρος της ΕΕ-25 είναι 9,5.

Η οδική ασφάλεια παραμένει υψηλά στις προτεραιότητες της χώρας και για το λόγο αυτό το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε το Στρατηγικό Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας 2005-2010, το οποίο είναι προσαρμοσμένο στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Οδική Ασφάλεια, που θέτει ως στόχο τη μείωση των οδικών δυστυχημάτων κατά 50% μέχρι το 2010 σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Στρατηγικό Σχέδιο περιλαμβάνει δραστηριότητες σε όλους τους βασικούς τομείς σε συντονισμένη βάση και ειδικότερα το οδικό περιθάλλον, τους οδηγούς και τα οχήματα, την αστυνόμευση, την κυκλοφοριακή αγωγή και την άμεση περίθαλψη των τραυματιών.

Κατά τα τελευταία χρόνια η Κύπρος έχει καταβάλει προσπάθεια για τη βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας στις αστικές περιοχές της χώρας. Πολλά από τα έργα που υλοποιήθηκαν στον τομέα

⁸ Η εκτίμηση έγινε από το Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων με βάση τη μελέτη «Cost Effective EU Transport Safety Measures», European Transport Safety Council, Brussels 2003

των οδικών μεταφορών, όπως αυτά αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα, αμβλύνουν υφιστάμενα κυκλοφοριακά προβλήματα και τη συμφόρηση που παρατηρείται σε αστικές περιοχές. Παράλληλα, κατά την περίοδο 2004-2006 προωθήθηκε η δημιουργία κέντρου διαχείρισης 90 σηματοδοτημένων διασταυρώσεων στη Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα, μέσω ηλεκτρονικών συσκευών και η δημιουργία Συστήματος Διαχείρισης Πληροφοριών Οδικού Δικτύου, το οποίο βασίζεται σε Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας στις αστικές περιοχές της χώρας. Η αναβάθμιση του επιπέδου εξυπηρέτησης των κατοίκων από ένα σύγχρονο σύστημα δημοσίων μεταφορών θα συμβάλει αποφασιστικά και στη βελτίωση των συνθηκών της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αστικών περιοχών. Επίσης, σημαντικές ελλείψεις παρουσιάζονται στη σύνδεση μεταξύ των αστικών κέντρων με δημόσιες συγκοινωνίες αλλά και στη σύνδεση των αστικών κέντρων με το Αεροδρόμιο Λάρνακας.

1.3.3 Ενέργεια

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας στηρίζεται υπέρμετρα στην εισαγωγή πετρελαιοειδών τα οποία καλύπτουν το 96,8% των συνολικών αναγκών για κατανάλωση ενέργειας το 2003, έναντι 1,6% των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και 1,6% των στερεών καυσίμων, ενώ υπάρχει αδυναμία της υφιστάμενης ενεργειακής υποδομής στη χρήση εναλλακτικών συμβατικών καυσίμων, όπως το φυσικό αέριο.

Πίνακας 1.3: Κατανάλωση ενέργειας ανά πηγή ενέργειας, 2004

Ποσοστό κάλυψης ενεργειακής κατανάλωσης	Κύπρος	ΕΕ25
Πετρέλαιο	96,8	37
Στερεά Καύσιμα	1,6	18
Φυσικό Αέριο	-	24
Πυρηνική Ενέργεια	-	15
Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	1,6	6
Σύνολο	100	100

Πηγή: Ίδρυμα Ενέργειας Κύπρου

Αντίστοιχα, η παραγωγή ηλεκτρισμού βασίζεται επίσης στα πετρελαιοειδή και αποτελεί περίπου το 37% της τελικής ζήτησης ενέργειας. Η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 5,5% περίπου τα τελευταία χρόνια και υπάρχει ανάγκη περαιτέρω επέκτασης του συστήματος ηλεκτροπαραγωγής. Οι σχετικοί δείκτες για την ενεργειακή ένταση της οικονομίας⁹ (261,83 χιλιόγραμμα ισοδύναμου πετρελαίου (kgoe) ανά 1000 ευρώ, 2004) και τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου για την Κύπρο (142.8 ισοδύναμου CO₂) είναι σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα από τους αντίστοιχους μέσους όρους για την ΕΕ (204,89 χιλιόγραμμα ανά 1000 ευρώ και 92,7 αντίστοιχα).

Περιοριστικός παράγοντας στη βελτιστοποίηση του ενεργειακού τομέα είναι ο νησιώτικος χαρακτήρας και το μικρό μέγεθος της Κύπρου, καθώς και η δυσκολία πρόσβασης σε ενεργειακά δίκτυα φυσικού αερίου. Εκτός από τον πολύ υψηλό βαθμό εξάρτησης από το εισαγόμενο πετρέλαιο αδυναμίες παρουσιάζονται επίσης στις υποδομές, καθώς και στην λειτουργία του ενεργειακού συστή-

⁹ Ακαθάριστη εγκώρια κατανάλωση ενέργειας ως προς ΑΕΠ.

ματος, όπως η περιορισμένη χωρητικότητα των αποθηκευτικών χώρων πετρελαιοειδών, τα ενεργούρα πρότυπα συμπεριφοράς, ιδίως στον τομέα των μεταφορών και η περιορισμένη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η προώθηση μέτρων για τη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας στα Κράτη - Μέλη αποβλέπει τόσο στην περαιτέρω οικονομική μεγέθυνση όσο και στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, οι Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση συνιστούν να δοθεί προτεραιότητα στην ενεργειακή αποτελεσματικότητα και τη συμπαραγωγή ενέργειας, στην ανάπτυξη βιώσιμων μορφών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και στην ταχεία διάδοση φιλικών προς το περιβάλλον και οικολογικά αποτελεσματικών τεχνολογιών στον τομέα της ενέργειας. Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης και σε συνέχεια του Εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2006 λήφθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:

- Ανάπτυξη αναλυτικής και ολοκληρωμένης ενεργειακής στρατηγικής
- Καθορισμός ως μιας από τις κύριες προκλήσεις του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης της ασφάλειας στην προμήθεια ενέργειας και της προώθησης της εξοικονόμησης ενέργειας και επέκτασης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Αναθεώρηση και εισαγωγή νέων μέτρων για πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα της ενέργειας.

Στα πλαίσια της προώθησης της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της εξοικονόμησης ενέργειας, υλοποιείται ήδη από τον Φεβρουάριο του 2004 ειδικό πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων για επενδύσεις εξοικονόμησης ενέργειας και επέκτασης της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών. Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η αύξηση της συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από 4% σε 9% μέχρι το 2010. Οι επενδύσεις εξοικονόμησης ενέργειας αφορούν σε υψηστάμενες επιχειρήσεις, σε συμπαραγωγή ηλεκτρισμού - θερμότητας ή και ψύξης και σε εξοικονόμηση ενέργειας στις μεταφορές. Η επέκταση και χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αφορά αιολικά συστήματα, ηλιακά συστήματα, φωτοβολταϊκά συστήματα και αφαλάτωση με χρήση ΑΠΕ. Το πρόγραμμα αυτό επεκτάθηκε το 2005 έτσι ώστε να περιλαμβάνει και νέους τομείς οι οποίοι ενισχύονται, όπως είναι η χρησιμοποίηση βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας, η εγκατάσταση μύλων για την αξιοποίηση των υδάτων προς παραγωγή ενέργειας, κλπ.

Πρόσφατες μελέτες που έχουν εκπονηθεί έχουν δείξει ότι η αιολική ενέργεια θα μπορούσε να συμβάλει στην κάλυψη μέρους της κατανάλωσης ηλεκτρισμού, αφού σε σχέση με άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι χαμηλότερου κόστους. Ο τομέας της αιολικής ενέργειας παρουσιάζει σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον, συγκεντρώνοντας σημαντικό αριθμό αιτήσεων χρηματοδότησης στο πλαίσιο των ισχυόντων συστημάτων ενισχύσεων. Μέχρι τον Αύγουστο του 2006 είχαν εγκριθεί έξι επενδυτικά σχέδια συνολικής δυναμικότητας παραγωγής 205 MW, που αντιστοιχεί στο 8% περίπου της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας. Λόγω του ενδιαφέροντος αυτού αλλά και στο πλαίσιο των εθνικών στόχων αναφορικά με την παραγωγή ηλεκτρισμού από ΑΠΕ και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του ηλεκτρικού δικτύου της Κύπρου, έχει προχωρήσει ειδική μελέτη με σκοπό τη διερεύνηση της επίδρασης στο ηλεκτρικό σύστημα που θα έχει η εκτεταμένη διεύσδυση ηλεκτρικής ενέργειας από την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας, ιδιαίτερα όσον αφορά στην αξιοπιστία, ασφάλεια και ευστάθεια του συστήματος.

Επιπλέον είναι σημαντικό το πλεονέκτημα της χώρας στη χρήση της ηλιακής ενέργειας. Ήδη το 93% των νοικοκυριών και το 53% των μεγάλων ξενοδοχείων της χώρας χρησιμοποιούν συστήμα-

τα θέρμανσης νερού που αξιοποιούν την ηλιακή ενέργεια, ενώ σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη η Κύπρος κατατάσσεται πρώτη στην ΕΕ ως προς την εγκατάσταση ηλιακών συλλεκτών σε σχέση με τον πληθυσμό της. Η αυξημένη αποτελεσματικότητα και η οικονομική απόδοση των ηλιακών συστημάτων συμβάλλουν στην αυξανόμενη διείσδυσή τους στις αστικές και αγροτικές περιοχές, ακόμα και σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας.

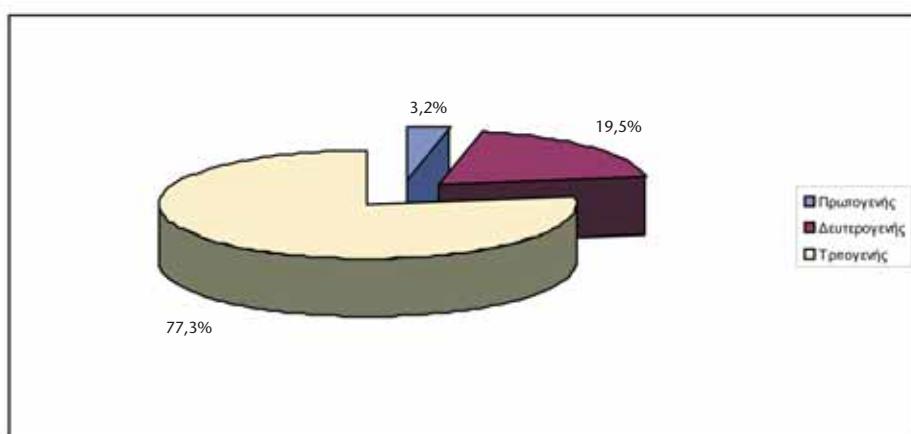
Παράλληλα, στα πλαίσια της πολιτικής της χώρας για διαφοροποίηση του ενεργειακού ισοζυγίου, με απώτερο στόχο την απεξάρτηση της εθνικής οικονομίας από μια μόνο ενεργειακή πηγή, προωθείται η χρήση του φυσικού αερίου ως εναλλακτικής πηγής ενέργειας. Ειδικότερα προγραμματίζεται η λειτουργία του Ενεργειακού Κέντρου στη περιοχή Βασιλικού, το οποίο αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία το αργότερο στις αρχές του 2011 και θα επιτρέψει την εισαγωγή φυσικού αερίου για πρώτη φορά στη Κύπρο, σε μορφή η οποία θα είναι οικονομική και φιλική προς το περιβάλλον, συμβάλλοντας έτσι στην πιο αποτελεσματική παραγωγή ενέργειας και στην μείωση των αερίων θερμοκηπίου και άλλων εκπομπών.

1.4 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.4.1 Διάρθρωση της Οικονομίας

Η διάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας χαρακτηρίζεται από τη δεσπόζουσα και συνεχώς διευρυνόμενη σημασία του τομέα των υπηρεσιών με παράλληλη σμίκρυνση του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αυξήθηκε από 55,1% το 1980 στο 77,3% το 2005, κατατάσσοντας τη χώρα στις πρώτες θέσεις ανάμεσα στα Κράτη Μέλη, αναφορικά με το μέγεθος του τομέα των υπηρεσιών.

Διάγραμμα 1.5: Διάρθρωση ΑΕΠ ανά τομέα παραγωγής (2005)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Παράλληλα παρουσιάζεται μια συνεχής μείωση της σημασίας του γεωργικού τομέα (από 10% το 1980 στο 2,7% του ΑΕΠ το 2005), ενώ ο τομέας της μεταποίησης συρρικνώθηκε σταδιακά στο 9% του ΑΕΠ το 2005 κατατάσσοντας την Κύπρο στη προτελευταία θέση μεταξύ των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (μετά το Λουξεμβούργο) όσον αφορά τη συμμετοχή της βιομηχανίας στην οικονομία.

Πίνακας 1.4: Διάρθρωση της Παραγωγής ως % του ΑΕΠ

	1980	1990	1995	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	11,3	7,4	5,4	4,0	4,0	3,7	3,3	3,2
Γεωργία	10,0	7,1	4,8	3,6	3,6	3,3	2,7	2,7
Αλιεία			0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ορυχεία και Λατομεία	1,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	33,6	26,9	22,9	18,5	19,0	19,1	19,4	19,5
Μεταποίηση	18,2	14,7	12,1	9,5	9,5	9,2	9,2	9,0
Κατασκευές	14,0	9,9	8,3	6,9	7,4	7,6	8,0	8,3
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Νερό	1,4	2,3	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
ΤΡΙΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	55,1	65,7	72,5	77,5	77,0	77,2	77,3	77,3
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	12,2	11,6	13,5	12,5	12,6	11,9	12,6	12,4
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	3,6	10,6	9,2	9,7	8,7	7,9	7,5	7,3
Μεταφορές, Επικοινωνίες	8,2	9,4	8,0	9,1	8,6	8,1	8,2	8,2
Ενδιάμεσοι Χρηματο- πιστωτικοί Οργανισμοί	μδ	μδ	5,4	7,1	6,3	6,2	6,7	6,9
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Εκμίσθωση, Πληροφορική, Έρευνα και άλλες Επαγγελ- ματικές Υπηρεσίες	14,8	15,9	15,6	16,9	17,5	17,6	17,6	17,7
Άλλες Υπηρεσίες	16,3	18,2	23,8	20,2	23,3	25,5	24,7	24,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Εθνικοί Λογαριασμοί 2006

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση των βασικών τομέων και κλάδων της οικονομίας.

Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας παρουσίασε σημαντική μείωση κατά τις τελευταίες δεκαετίες και το 2005 αντιπροσώπευε το 3,2% του συνολικού ΑΕΠ της Κύπρου. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζει την πτωτική πορεία του τομέα της γεωργίας που αποτελεί το 83,1% του πρωτογενή τομέα της οικονομίας, με τον τομέα της αλιείας να αντιπροσωπεύει το 6,0% και τον τομέα των ορυχείων και λατομείων το 10,9% (2005).

Το 2005 ο πρωτογενής τομέας απορροφά το 5,1% της συνολικής απασχόλησης, παρουσιάζοντας μείωση της συμμετοχής του στην απασχόληση σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία (10,7% το 1995), με ρυθμό όμως σημαντικά μικρότερο της μείωσης της συμμετοχής του στο ΑΕΠ. Αποτέλε-

σημαίνει να παρουσιάζει συνεχή κάμψη της παραγωγικότητάς του (από 51,2% το 1995 σε 47,2% το 2005), φαινόμενο το οποίο είναι ιδιαίτερα έντονο όσον αφορά τον κλάδο της Γεωργίας που αποτελεί και το σημαντικότερο κλάδο του πρωτογενή τομέα.

Οι τάσεις αυτές είναι αποτέλεσμα κυρίως του σταδίου ανάπτυξης στο οποίο έχει φτάσει η κυπριακή οικονομία αλλά και μιας σειράς αναστατωτικών παραγόντων στην ανάπτυξη του τομέα της γεωργίας, όπως είναι οι μικροί γεωργικοί κλήροι που εμποδίζουν τη χρήση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και την αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας καθώς και το χρόνιο πρόβλημα της έλλειψης νερού για άρδευση. Η μείωση του τομέα επηρεάζει πολύ αρνητικά τις αγροτικές περιοχές οι κάτοικοι των οποίων εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το γεωργικό εισόδημα δεδομένου ότι δεν υπάρχουν ακόμη επαρκείς εναλλακτικές πηγές απασχόλησης.

Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας παρουσίασε επίσης σταδιακά πτωτική πορεία ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό ΑΕΠ κατά τις δύο προηγούμενες δεκαετίες. Παρόλα αυτά, την τελευταία πενταετία (2001-2005) ο τομέας παρουσίασε σχετική σταθερότητα και το 2005 αντιπροσώπευε το 19,5% του ΑΕΠ, ενώ αντίστοιχη σταθερότητα παρουσιάζει και σε όρους απασχόλησης αφού το 2005 αντιπροσώπευε το 21,0% της συνολικής απασχόλησης.

Μεταποίηση

Ο τομέας της Μεταποίησης, που αποτελεί το σημαντικότερο κλάδο του δευτερογενή τομέα, χαρακτηρίζεται από χρόνια προβλήματα ανταγωνιστικότητας και παρουσίασε πτωτική τάση στη συνεισφορά του στο ΑΕΠ από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 (18,2% το 1980, 14,7% το 1990 και περίπου 9% το 2005). Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης του τομέα της μεταποίησης την τελευταία πενταετία (2001-2005) ήταν 3,7%. Αντίστοιχη συρρίκνωση παρουσιάζει ο τομέας όσον αφορά τη συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση η οποία περιορίζεται από το 15,5% το 1995 στο 10,3% το 2005, ενώ η παραγωγικότητά του κατά την ίδια περίοδο παρουσιάζει σχετική στασιμότητα, αν και κινείται σε ελαφρά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία.

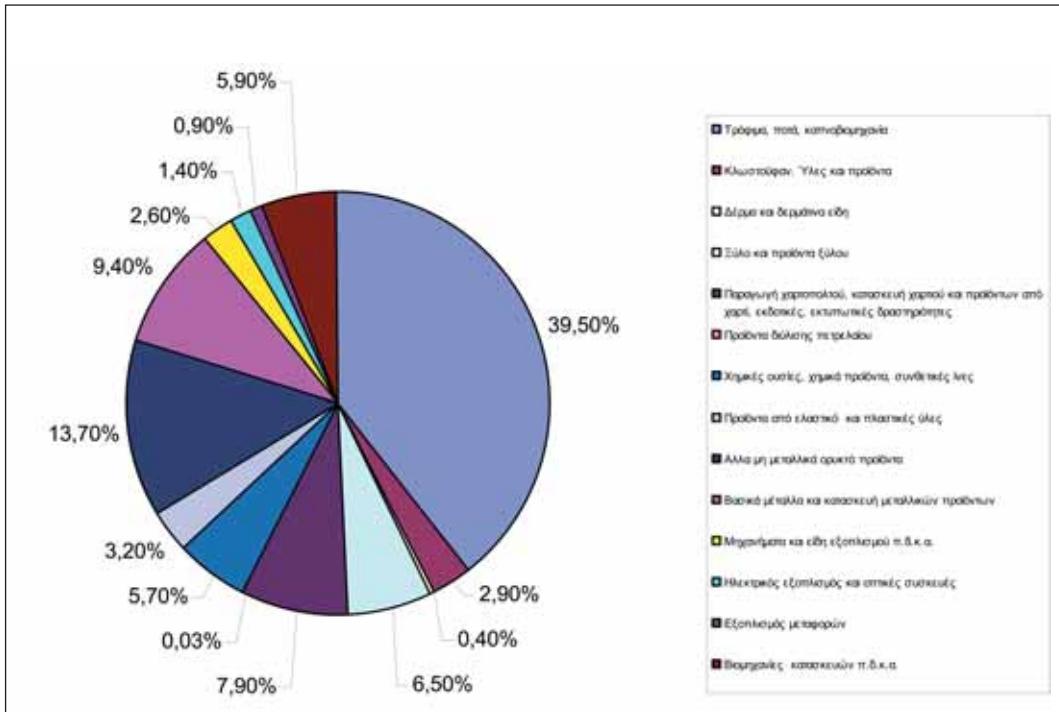
Ο σημαντικότερος κλάδος της μεταποίησης της χώρας είναι ο κλάδος των ειδών διατροφής, ποτών και καπνού ο οποίος κατά το 2005 συνέθαλε κατά 39,5% στην προστιθέμενη αξία του δευτερογενή τομέα, παρουσιάζοντας μικρή τάση αύξησης του σχετικού του μεριδίου κατά την τελευταία πενταετία, με μέσο ετήσιο ρυθμό 6%. Κατά το 2005 αντιπροσώπευε επίσης το 34% της συνολικής απασχόλησης του τομέα της μεταποίησης.

Σημαντική ανάπτυξη έχουν και οι κλάδοι των μη μεταλλικών ορυκτών (13,7% της προστιθέμενης αξίας και 8,1% της απασχόλησης στη μεταποίηση) και των βασικών μετάλλων και κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (9,4% της προστιθέμενης αξίας και 10,1% της απασχόλησης) αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης αύξησης της κατασκευαστικής δραστηριότητας της χώρας.

Ο κλάδος της παραγωγής προϊόντων από χαρτί αντιπροσωπεύει το 7,9% της προστιθέμενης αξίας και 8,2% της απασχόλησης το 2005, ενώ μικρότερα είναι τα ποσοστά συμμετοχής των υπόλοιπων κλάδων και στα δύο αυτά μεγέθη. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικές είναι οι εξελίξεις στον κλάδο παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ο οποίος συρρικνώνεται βαθμιαία επί μια δεκαετία ενώ συρρίκνωση παρατηρείται και στον κλάδο παραγωγής προϊόντων διύλισης πετρελαίου ιδιαίτερα μετά

το 2003. Κατά το 2004 η απασχόληση στον κλάδο μειώθηκε κατά το ήμισυ σε σχέση με το 2003 ενώ κατά το 2005 η συμμετοχή του κλάδου τόσο στην ακαθάριστη αξία παραγωγής όσο και στη προσιθέμενη αξία παραγωγής είναι χαμηλότερη του 0,1%.

Διάγραμμα 1.6: Διάρθρωση Προστιθέμενης Αξίας ανά κλάδο της μεταποίησης (2005)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2007

Η εξέταση των δεδομένων που αφορούν στην συμμετοχή των επιμέρους κλάδων της μεταποίησης στην προστιθέμενη αξία παραγωγής σε σχέση με τη συμμετοχή τους στην απασχόληση του τομέα επιτρέπει την έμμεση εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την παραγωγικότητα της εργασίας στους κλάδους αυτούς. Η σύγκριση των δύο δεικτών αναδεικνύει τρεις κλάδους με σημαντικά υψηλότερη συμμετοχή στην ακαθάριστη αξία παραγωγής σε σχέση με τη συμμετοχή τους στην συνολική απασχόληση του τομέα, υποδηλώνοντας υψηλότερη παραγωγικότητα στους κλάδους αυτούς. Πρόκειται για τους κλάδους των τροφίμων και ποτών (39,5% της προστιθέμενης αξίας παραγωγής και 34% της απασχόλησης της μεταποίησης), των χημικών προϊόντων (5,7% της προστιθέμενης αξίας παραγωγής και 4,8% της απασχόλησης) και των μη μεταλλικών ορυκτών (13,7% της προστιθέμενης αξίας παραγωγής και 8,1% της απασχόλησης). Στον αντίοδα των κλάδων αυτών βρίσκεται η κλωστοϋφαντουργία η οποία παρουσιάζει τη μικρότερη παραγωγικότητα συμμετέχοντας κατά 2,9% στην προστιθέμενη αξία παραγωγής ενώ απασχολεί το 6,3% των απασχολούμενων στη μεταποίηση της χώρας, καθώς και οι λοιπές βιομηχανίες, περιλαμβανομένης της οικοτεχνίας (5,9% της προστιθέμενης αξίας παραγωγής και 9,2% της απασχόλησης).

Βασικές παράμετροι οι οποίες επιδρούν στην παραγωγικότητα των επιμέρους κλάδων της μεταποίησης αποτελούν το ύψος και η διάρθρωση των κεφαλαιουχικών επενδύσεων του τομέα της μεταποίησης, καθώς και το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων του τομέα.

Όσον αφορά τις πάγιες επενδύσεις κεφαλαίου στην μεταποίηση, αυτές αφορούν μηχανήματα και εξοπλισμό (51,2% του συνόλου το 2005), κτίρια και οικοδομές (33,0%), ενώ σε μεταφορικά μέσα

επενδύεται το υπόλοιπο 15,8%. Οι κλάδοι που συνεισφέρουν ιδιαίτερα στη διαμόρφωση του συνολικού ύψους των επενδύσεων στη μεταποίηση είναι ο κλάδος τροφίμων, ποτών και καπνού (39,7% το 2005) και ο κλάδος κατασκευής μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων (17,2%). Η υψηλή συμμετοχή των κλάδων αυτών στις επενδύσεις της μεταποίησης εξηγεί και τη σχετικά υψηλότερη παραγωγικότητα εργασίας σε αυτούς, σε σχέση με το σύνολο του τομέα.

Βασικό χαρακτηριστικό του τομέα της μεταποίησης αποτελεί το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεών του. Σύμφωνα με την Απογραφή Επιχειρήσεων 2005, στον τομέα λειτουργούσαν 5.633 επιχειρήσεις, από τις οποίες το 87% απασχολεί μέχρι 10 εργαζόμενους. Το μέσο μέγεθος επιχείρησης διαμορφώνεται σε 6,63 απασχολούμενους ανά μονάδα.

Τα προβλήματα που προκύπτουν από το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, παρουσιάζονται με ιδιαίτερη οξύτητα στο μεταποιητικό τομέα και επενεργούν αρνητικά στην παραγωγικότητα ορισμένων κλάδων του. Επιπρόσθετα, η κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης, η οποία είναι επικεντρωμένη σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, όπου η ποιότητα, ο σχεδιασμός και η καινοτομία είναι χαμηλή, επιδεινώνει την ανταγωνιστική θέση του τομέα.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων η παραγωγή της μεταποίησης δεν έχει εξωστρεφή χαρακτήρα, αφού η χώρα πραγματοποιεί μικρό μόνο όγκο εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων που το 2005 ανήλθαν σε περίπου € 310 εκ. Το μεγαλύτερο τμήμα των εξαγωγών αφορά σε προϊόντα του κλάδου τροφίμων και ποτών (30,1% των εξαγωγών προϊόντων μεταποίησης το 2005) και του κλάδου των χημικών ουσιών, χημικών προϊόντων και σύνθετων υλών (32,4%). Η συμμετοχή του πρώτου στις εξαγωγές των προϊόντων μεταποίησης παρουσιάζεται σχετικά σταθερή κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ ο δεύτερος παρουσιάζει ιδιαίτερο δυναμισμό αφού τα τελευταία χρόνια εξελίχθηκε στο σημαντικότερο εξαγωγικό κλάδο της μεταποίησης.

Αντίθετα, σημαντική είναι η μείωση της συμμετοχής των προϊόντων κλωστοϋφαντουργίας (από 28,4% το 1995 σε μόλις 2,7% των συνολικών εξαγωγών της μεταποίησης το 2005) ενώ δεν σημειώνονται αξιόλογες μεταβολές όσον αφορά την εξαγωγική δραστηριότητα των υπόλοιπων κλάδων.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μεταβολή ως προς τις χώρες που προορίζονται οι εξαγωγές προϊόντων της μεταποίησης, αποτέλεσμα και της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα, οι εξαγωγές προς τις χώρες της ΕΕ ανήλθαν στο 48,6% του συνόλου των εξαγωγών της μεταποίησης του 2005, έναντι 39,3% το 1987, ενώ οι χώρες της Μέσης Ανατολής απορρόφησαν το 17,3% το 2005, έναντι 45,2% το 1987.

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την καλύτερη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου δημιουργούν νέες προοπτικές για ανάπτυξη μεταποιημένων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης συμβάλλοντας στην ενδυνάμωση της βιομηχανικής βάσης της οικονομίας.

Ήδη κατά τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί δράσεις οι οποίες αποσκοπούν αφενός στην ενίσχυση της τεχνολογικής υποδομής των μεταποιητικών επιχειρήσεων, μέσω της παροχής χορηγιών για την τεχνολογική αναβάθμιση του μεταποιητικού τομέα και αφετέρου στην τόνωση της επιχειρηματικότητας στη μεταποίηση της χώρας μέσω της παροχής ενισχύσεων σε στοχευμένες πληθυσμιακές ομάδες (νέοι και γυναίκες). Αναφορά στο περιεχόμενο, τους στόχους και τα αποτελέσματα των δράσεων αυτών γίνεται σε επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

Κατασκευές

Ο κλάδος των Κατασκευών αντιστοιχεί στο 8,3% του ΑΕΠ της χώρας το 2005. Μετά από μια πτωτική πορεία τη δεκαετία του 1980 και 1990, ο κλάδος παρουσιάζει σημαντική δυναμική κατά τα τελευταία χρόνια με το μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά την περίοδο 2001-2005 να κυμαίνεται στο 9,9%, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στη διεύρυνση της επενδυτικής ζήτησης του ιδιωτικού τομέα σε κατοικίες. Παράλληλα, παρατηρήθηκε και αυξημένη ζήτηση για δεύτερη κατοικία από αλλοδαπούς. Αντίστοιχη ήταν και η πορεία της συμμετοχής του κλάδου στη συνολική απασχόληση που το 2005 κινείται στο 10,2% παρουσιάζοντας μικρή αύξηση σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας (8,6% το 2000), ενώ η παραγωγικότητά του διαμορφώνεται σε 85,7% παρουσιάζοντας επίσης μικρή θελτίωση μετά το 2000 (81,1%).

Κατά το 2004 το μερίδιο των κατασκευών για νέες κατοικίες ήταν 56,8% του συνόλου, για μη οικιστικά κτίρια 22,7%, ενώ το μερίδιο των έργων υποδομής (που χρηματοδοτήθηκαν από το δημόσιο κυρίως τομέα) ήταν 20,5%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 2003 ήταν 52,8% για κατοικίες, 24,2% για μη οικιστικά κτίρια και 23,0% για έργα υποδομής.

Η κατανομή των νέων κατασκευών στις κυρίες οικονομικές δραστηριότητες κατά το 2004 ήταν: Στέγαση 56,8%, μεταφορές 10,2%, ξενοδοχεία και εστιατόρια 4,3%, εμπόριο 3,8%, ηλεκτρισμός και υδατοπρομήθεια 4,7%, γεωργία 2,8%, μεταποίηση 2,3%, εκπαίδευση 3%, υγεία 3% και άλλες υπηρεσίες 9%.

Τριτογενής Τομέας

Η δεσπόζουσα θέση του τριτογενή τομέα (77,3% του ΑΕΠ το 2005 και 73,9% της απασχόλησης το 2005), αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος στους τομείς των Υπηρεσιών έχουν αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από ορισμένους κλάδους. Τα πλεονεκτήματα αυτά, πέραν από τη στρατηγική γεωγραφική θέση της χώρας, το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού και το υψηλό επίπεδο υποδομών ιδιαίτερα στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και μεταφορών, απορρέουν από το ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα, το υψηλό επίπεδο του τραπεζικού συστήματος και των επαγγελματικών υπηρεσιών.

Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι κλάδοι του τομέα δεν βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην προηγμένη τεχνολογία και παρουσιάζουν, όπως και οι υπόλοιποι τομείς της οικονομίας, προβλήματα στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων διεύθυνσης και λειτουργίας. Η παραγωγικότητα του τριτογενή τομέα δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές μετά το 2000 και διαμορφώνεται σε 106,1% το 2005, σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, αν και διαπιστώνονται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους κλάδων του. Ειδικότερα, η παραγωγικότητα διαμορφώνεται σε υψηλά επίπεδα στους κλάδους της διαχείρισης περιουσίας (301,2%), των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών (156,4%) και των μεταφορών, αποθηκεύσεων και επικοινωνιών (119,4%), ενώ παραμένει σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα στους κλάδους του εμπορίου (69,5%) και των ξενοδοχείων – εστιατορίων (73,3%).

Κύριο χαρακτηριστικό του τριτογενή τομέα είναι ο σημαντικός ρόλος του τουρισμού, ενός κλάδου πολύ μεγάλης σημασίας για την οικονομία της Κύπρου, όχι μόνο λόγω των πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων που έχει στους άλλους τομείς της οικονομίας, αλλά και επειδή αποτελεί επίσης μια από τις σημαντικότερες πηγές ξένου συναλλάγματος. Παρόλα αυτά, από τη δεκαετία του 1990 και μετά, ενώ ο τομέας του τουρισμού παρουσίασε αυξομειώσεις, άλλοι τομείς των υπηρεσιών όπως το

Χοντρικό και Λιανικό Εμπόριο, οι Μεταφορές και Επικοινωνίες και η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας, Εκμίσθωση και Επιχειρηματικές Δραστηριότητες παρουσιάζουν ιδιαίτερο δυναμισμό και συμβάλλουν στη μεγέθυνση του τριτογενή τομέα.

Tουρισμός

Η συνεισφορά του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων στο ΑΕΠ ακολούθησε ανοδική τάση τη δεκαετία του 1980 και ανήλθε σε 10,6% το 1990 από 3,6% το 1980. Κατά τη δεκαετία του 1990, όμως, ο τομέας παρουσίασε αυξομειώσεις και η συνεισφορά περιορίστηκε στο 7,3% το 2005, επιβεβαιώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα των τουριστικών δραστηριοτήτων σε σχέση με τις μεταβαλλόμενες τάσεις της διεθνούς τουριστικής ζήτησης και τις ευρύτερες πολιτικές εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον. Σημειώνεται ότι ο τομέας αυτός είναι ο μοναδικός της κυπριακής οικονομίας ο οποίος, λόγω της σχετικά πολύ μικρής μεγέθυνσης του κατά 0,4% για το 2001-2005, παρουσιάζει αρνητική μέση μεταβολή της συνεισφοράς του στο ΑΕΠ κατά την τελευταία πενταετία.

Η συνολική συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο ΑΕΠ είναι κατά πολύ ευρύτερη της συμβολής του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων, λαμβάνοντας υπόψη τη προστιθέμενη αξία που δημιουργείται άμεσα από τις δαπάνες των τουριστών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών αλλά και έμμεσα μέσω των διατομεακών σχέσεων που αναπτύσσονται με άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα ο τομέας των μεταφορών, των ασφαλίσεων, της μεταποίησης κλπ.

Ειδικότερα η συνολική συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο ΑΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη τις διατομεακές επιπτώσεις, κυμαινόταν μεταξύ 21% και 22,5% περίπου του ΑΕΠ κατά την περίοδο 1990-2001. Παρά τις περιοδικές αυξομειώσεις που παρουσίασε, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της συνολικής συνεισφοράς του κατά την τελευταία πενταετία, η οποία το 2005 ήταν μόλις 13,5% του ΑΕΠ, που ήταν αποτέλεσμα της συρρίκνωσης τόσο των αφίξεων τουριστών όσο και της κατά κεφαλής τους δαπάνης (**Πίνακας 1.5**). Παρά τη σημαντική συρρίκνωση του τομέα, η συνεισφορά του σε ξένο συνάλλαγμα παραμένει ιδιαίτερα σημαντική αφού το 2005 συνεισέφερε γύρω στο 29% του συνόλου των εσόδων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Πίνακας 1.5: Βασικά Στατιστικά Στοιχεία Τουρισμού

	1980	1990	2001	2005
Συνολική Συνεισφορά Τουρισμού στο ΑΕΠ (%)	9,5	22,5	20,9	13,5
Κατά Κεφαλή Δαπάνη τουρίστα (ευρώ)	356,4	635,2	813,3	702,2
Αφίξεις Τουριστών (χιλιάδες)	348,5	1.561,5	2.696,7	2.470,1
Έσοδα από Τουρισμό (εκ. ευρώ)	-	-	2.193,5	1.734,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων ξένων τουριστών παρά την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς στη Κύπρο σε όρους αύξησης καταλυμάτων υψηλών προδιαγραφών, όπως φαίνεται στον **Πίνακα 1.6** που ακολουθεί. Σύμφωνα με τον εν λόγω πίνακα είναι αξιοσημείωτη η αύξηση των καταλυμάτων σε τουριστικά χωριά και παραδοσιακές οικοδομές καθώς και η δημιουργία νέων κλινών σε ξενοδοχεία αστέρων.

Πίνακας 1.6: Εξέλιξη στοιχείων τουριστικής προσφοράς και ζήτησης 2000-2003

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ					
ΚΙΝΗΣΗΣ (Ζήτηση)	2000	2001	2002	2003	2004
Διανυκτερεύσεις (χιλιάδες)	17.419	18.826	16.159	14.458	14.717
Μέση παραμονή (νύκτες)	11,6	10,8	11,2	10,9	10,5
Καθαρό ποσοστό πληρότητας σε ξενοδοχεία και παρόμοιες εγκαταστάσεις	65,1	74,1	62,7	55,4	59,5
ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ					
(Προσφορά σε κλίνες)	2000	2001	2002	2003	2004
Ξενοδοχεία αστέρων	49.743	50.820	52.410	52.974	53.218
Οργανωμένα διαμερίσματα	23.123	23.457	23.537	23.313	23.313
Τουριστικά χωριά	2.220	3.680	4.958	5.718	6.926
Παραδοσιακές Οικοδομές	515	531	625	672	724
Ξενοδοχεία χωρίς αστέρες, ξενώνες, τουριστικά διαμερίσματα	8.878	8.878	8.582	8.462	8.058
Τουριστικές επαύλεις & επιπλωμένα διαμερίσματα	824	936	1.234	1.238	1.230
Κατασκηνωτικοί χώροι	3.120	3.120	3.120	2.808	2.808
Σύνολο	88.423	91.422	94.466	95.185	96.535

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Ως επακόλουθο της κάμψης της τουριστικής κίνησης (συνεχιζόμενη μείωση διανυκτερεύσεων) το ποσοστό πληρότητας σε καταλύματα είναι αρκετά χαμηλό και μειώνεται διαρκώς κατά τη περίοδο 2000-2003.

Ανασταλτικός παράγοντας για την περαιτέρω εξέλιξη του τομέα του τουρισμού αποτελεί η έντονη χωρική συγκέντρωση της τουριστικής κίνησης σε παράκτιες περιοχές καθώς και η εποχικότητά της. Συγκεκριμένα η τουριστική κίνηση συγκεντρώνεται σε συντριπτικό ποσοστό (περί το 85%) σε τέσσερις παράκτιες περιοχές της χώρας με την Πάφο να συγκεντρώνει περί το 33% της τουριστικής κίνησης (2004) και να παρουσιάζει σταθερή τάση αύξησης στην προσέλκυση τουριστών. Οι περιοχές της Αγίας Νάπας και του Παραλιμνίου παρουσιάζουν διακυμάνσεις των ποσοστών συμμετοχής τους στην τουριστική κίνηση και κινούνται μεταξύ 16% και 19% κατά τη περίοδο 2001-2004, ενώ η Λεμεσός καταλαμβάνει επίσης ένα σημαντικό ποσοστό με ελαφρά τάση μείωσής του κατά τη περίοδο 2001-2004 (από 17,5% σε 16,3%)

Επιπλέον, η τουριστική κίνηση στη χώρα παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, αφού το 50-51% των συνολικών ετήσιων αφίξεων τουριστών πραγματοποιούνται κατά το τετράμηνο Ιουνίου – Σεπτεμβρίου ενώ το εξάμηνο Μαΐου - Οκτωβρίου συγκεντρώνει περί το 73,5% του συνόλου των αφίξεων (στοιχεία ετών 2003 και 2004).

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας αποτελούν τις αιτίες της κρίσης στην οποία έχει εισέλθει ο τομέας κατά τα τελευταία έτη. Το κυπριακό τουριστικό προϊόν παρουσιάζει αδυναμίες, που αντικατοπτρίζονται μεταξύ άλλων, στη μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυ-

ποποίηση του σύμφωνα με πρότυπα μαζικού τουρισμού, τη χωρική συγκέντρωση του (παράκτιες περιοχές) που έχει ως αποτέλεσμα την εποχικότητα του τουριστικού ρεύματος, αλλά παράλληλα και στην ανεπάρκεια των υποδομών. Σημαντικό πρόβλημα αποτελούν οι ελλείψεις στο συγκοινωνιακό δίκτυο και η αδυναμία του συστήματος δημοσίων μεταφορών να εξυπηρετήσει τους επισκέπτες της χώρας, ειδικά όσον αφορά τις συνδέσεις με κύριες υπηρεσίες και σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος εντός των αστικών και των τουριστικών περιοχών και τις συνδέσεις των περιοχών αυτών με την ενδοχώρα.

Σημαντική είναι επίσης η έλλειψη βασικών υποστηρικτικών υποδομών (π.χ. πολιτιστικές υποδομές μεγάλης εμβέλειας και υψηλής ποιότητας συνεδριακά κέντρα, κτλ) που είναι δυνατό να εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν και να προωθήσουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ενώ πρόβλημα αποτελεί επίσης το υψηλό λειτουργικό κόστος σε συνάρτηση με την γενικότερη έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού με εξειδίκευση στην τουριστική βιομηχανία. Οι αδυναμίες αυτές επιδεινώνονται από τον εντονότερο ανταγωνισμό τόσο από νέες χώρες χαμηλότερου κόστους, όσο και από παραδοσιακούς ανταγωνιστές.

Σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης των αρνητικών αυτών εξελίξεων και του κινδύνου περαιτέρω συρρίκνωσης του τομέα λόγω εντεινόμενου ανταγωνισμού καθώς και αξιοποίησης των διεθνών τάσεων στον τουρισμό, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού ετοίμασε το Στρατηγικό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης, με ορίζοντα το έτος 2010, σε στενή συνεργασία με τους εταίρους του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο. Το Στρατηγικό Σχέδιο επιδιώκει να επανατοποιηθεί την Κύπρο στη διεθνή τουριστική αγορά στη βάση της αειφορίας και της ποιότητας, με κεντρικά σημεία αναφοράς τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Στα πλαίσια αυτά θα προωθηθεί μία σειρά παρεμβάσεων για τη βελτίωση ποιότητας και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος περιλαμβανομένης της δημιουργίας υποστηρικτικών υποδομών που θα βοηθήσουν την Κύπρο να αναδείξει την ταυτότητα και ιδιαιτερότητά της και την ευρύτητα των πτυχών του κυπριακού πολιτισμού και τις ποικιλομορφίες του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας, να αμβλύνει την εποχικότητα της τουριστικής κίνησης, να προσελκύσει τις επιθυμητές κατηγορίες πελατείας και να ικανοποιήσει τους κοινωνικοοικονομικούς της στόχους με σεβασμό στο περιβάλλον και τον πολιτισμό της.

Η Κύπρος διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό, για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αυτά εντοπίζονται στο φυσικό περιβάλλον που ευνοεί ανάπτυξη πολλαπλών τουριστικών δραστηριοτήτων (θαλάσσιος τουρισμός, ορεινός τουρισμός κλπ), τις ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, την ύπαρξη σημαντικών φυσικών πόρων σε περιοχές NATURA 2000 και την ύπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων τόσο στις αστικές όσο και στις περιοχές της υπαίθρου, ορισμένα των οποίων έχουν χαρακτηρισθεί ως μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Παράλληλα, οι διεθνείς τάσεις και η αυξανόμενη ζήτηση διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων παρέχουν νέες ευκαιρίες για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Εκπαίδευση

Ο τομέας της Εκπαίδευσης παρουσιάζει συνεχίζομενη ανοδική πορεία κατά την περίοδο 2001-2005, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 9,9%. Η δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα σε αυτόν κινείται γύρω στο 31,5%. Ο ιδιωτικός τομέας συμμετέχει επίσης στο 27% των κεφαλαιουχικών επενδύσεων στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ικανοποιητικά εξελίσσεται και η απασχόληση στον κλάδο, παρουσιάζοντας συνολική αύξηση κατά 9,5% την περίοδο 2001-2004 η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στη σχετική αύξηση της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα (12% έναντι 4,3% στον ιδιωτικό). Περαιτέρω ανάλυση για τον τομέα της παιδείας γίνεται στο *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή*.

Υγεία

Ο τομέας της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας παρουσίασε, επίσης, ιδιαίτερη ανάπτυξη κατά τη περίοδο 2001-2004 (αύξηση της προστιθέμενης αξίας κατά 24%), η οποία προέρχεται κατά κύριο λόγο από τον δημόσιο τομέα. Σημαντική είναι η αύξηση της δημόσιας δαπάνης στην υγεία μεταξύ των ετών 2002 και 2003 (από 2,2% σε 3% του ΑΕΠ) αν και υπολείπεται σημαντικά από το μέσο όρο της ΕΕ τόσο των 15 (7,7% του ΑΕΠ) όσο και των 25 (7,6% του ΑΕΠ) καταλαμβάνοντας τη 12η θέση στη κατάταξη των 25 χωρών.

Η απασχόληση στον κλάδο παρουσιάζει αύξηση κατά 5,7% την περίοδο 2002-2003 με μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στον δημόσιο τομέα (7,8%), ενώ αξιοσημείωτη αύξηση παρουσίασαν και οι κεφαλαιουχικές επενδύσεις στον κλάδο (κατά 96% την περίοδο 2001-2004).

Το επίπεδο των Υπηρεσιών Υγείας στην Κύπρο είναι αρκετά υψηλό και συγκρίνεται ευνοϊκά με αυτό των ανεπτυγμένων κρατών, όπως διαπιστώνεται από ορισμένους βασικούς δείκτες όπως το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας (3,5 θάνατοι ανά 1000 γεννήσεις το 2004), την προσδοκώμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση (77 έτη για τους άνδρες και 81,4 έτη για τις γυναίκες το 2004/05) και το δείκτη ατόμων ανά γιατρό (375 κάτοικοι το 2004).

Λοιποί Κλάδοι

Οι υπόλοιποι κλάδοι του τριτογενή τομέα επιδεικνύουν έντονο δυναμισμό, που αντικατοπτρίζεται σε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Σημαντικότερες είναι οι εξελίξεις σε κλάδους όπως ο κλάδος των Μεταφορών – Επικοινωνιών (8,2% του ΑΕΠ) που εμφανίζει μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,9% για την περίοδο 2001-2005, ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας (17,7% του ΑΕΠ) που σημειώνει μέσους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 7,6%, και ο κλάδος των Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών (6,9% του ΑΕΠ) που εμφανίζει μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 4,0%,

Η εξέλιξη αυτή υπήρξε αποτέλεσμα της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου σε ότι αφορά την προσφορά αναθαθμισμένης ποιότητας υπηρεσιών, τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στο εξωτερικό, της υψηλής εισοδηματικής ελαστικότητας που χαρακτηρίζει τις υπηρεσίες αυτές και της ικανοποιητικής εξέλιξης της παραγωγικότητας των κλάδων αυτών. Συναφώς αναφέρεται ότι οι εξαγωγές υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού, αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και αντιστοιχούσαν στο 54% του συνόλου το 2004. Σε σχέση με αυτό, η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και ιδιαίτερα το δικαίωμα εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δημιουργεί πρόσθετες ευκαιρίες στον τομέα των υπηρεσιών.

Οι προοπτικές ανάπτυξης των επαγγελματικών υπηρεσιών, της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και υγείας, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ναυτιλίας και τηλεπικοινωνίων παρουσιάζουν θετικές προοπτικές ανάπτυξης ιδιαίτερα αν επικεντρωθούν στην παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών.

1.4.2 Επιχειρηματικότητα

Η ροπή προς την επιχειρηματικότητα στην Κύπρο κινείται γενικά σε υψηλά επίπεδα, σύμφωνα με την ετήσια Έρευνα Επιχειρηματικότητας¹⁰ που διεξάγεται στο σύνολο των χωρών της ΕΕ. Ειδικότερα το 56% των απασχολούμενων της χώρας δηλώνει ότι επιθυμεί να εργαστεί ως αυτοαπασχολούμενος/η (έναντι 45% του μέσου όρου της ΕΕ), ποσοστό που κατατάσσει την Κύπρο δεύτερη χώρα της ΕΕ μετά την Πορτογαλία (62%).

Αποτέλεσμα αυτής της τάσης είναι η εμφάνιση υψηλών ποσοστών αυτοαπασχολουμένων στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Ειδικότερα το ποσοστό των αυτοαπασχολουμένων σε μικρές ατομικές επιχειρήσεις με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό, στο σύνολο του εργατικού δυναμικού στους τομείς αυτούς - αν και παρουσιάζει τάσεις μείωσης τα τελευταία χρόνια –έφθασε περίπου στο 23,5%¹¹ το 2003, ποσοστό το οποίο είναι πολύ υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 13,5%¹².

Παρόλο ότι δεν υπάρχει επαρκής αριθμός συγκριτικών στοιχείων και δεικτών για τις επιμέρους πτυχές της επιχειρηματικότητας και γενικότερα της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κύπρο, διαφαίνεται από διάφορες μελέτες και έρευνες/μετρήσεις ότι ένα μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων συγκεντρώνεται σε κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας με παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών περιορισμένων προοπτικών μεγέθυνσης. Παράλληλα παρατηρούνται δυσκολίες στις επιχειρήσεις στην εξασφάλιση επαρκούς και κατάλληλης χρηματοδότησης (ειδικά αρχικά κεφάλαια για νεοεισερχομένους επιχειρηματίες και για δραστηριότητες υψηλού κινδύνου).

Μια ένδειξη για τον βαθμό ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στην Κύπρο μπορεί να δοθεί με βάση τους δείκτες επιχειρηματικής πολιτικής που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την Κύπρο η εικόνα που μπορεί να διαμορφωθεί από τις επιδόσεις στους εν λόγω δείκτες είναι μερική καθόσον σε σύνολο 21 δεικτών, μετρήσεις υπάρχουν μόνο για μερικούς από αυτούς (στοιχεία 2003).

Συγκεκριμένα η Κύπρος χαρακτηρίζεται από ελαφρώς χαμηλές επιδόσεις σε ότι αφορά την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση παρουσιάζοντας δείκτη κεφαλαιοποίησης αγοράς στα επίπεδα του 67% του μέσου όρου της ΕΕ (33,6% του ΑΕΠ το 2003). Σε σχέση με τα συγκριτικά επίπεδα τιμών η Κύπρος επίσης θρίσκεται σε σχετικά αδύναμη θέση παρουσιάζοντας επίπεδα τιμών στο ύψος του 83% του μέσου όρου της ΕΕ. Ιδιαίτερα χαμηλές είναι οι επιδόσεις της Κύπρου στις ευρεσιτεχνίες (7% του μέσου όρου στην ΕΕ των 25) και ιδιαίτερα στις ευρεσιτεχνίες υψηλής τεχνολογίας (3% του μέσου όρου στην ΕΕ των 25).

Η συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολουμένων έχει παρουσιάσει τάσεις μείωσης τα τελευταία χρόνια και φθάνει μόλις στο 15,7%, το οποίο είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (28,7% το 2003) κατατάσσοντας την Κύπρο στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των Κρατών Μελών όσον αφορά την γυναικεία επιχειρηματικότητα. Στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών η συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολουμένων διαμορφώνεται σε 22% το 2003 έναντι 22,9% το 2002 και 20,5% το 2000 και υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ (33% το 2003, 34,3% το 2002 και 39,9% το 2000). Τα ποσοστά αυτά κατατάσσουν την Κύπρο σε επίπεδα υψηλότερα μόνο 2 χωρών της ΕΕ, της Ιρλανδίας και της Μάλτας.

¹⁰ Flash Eurobarometer, Entrepreneurship. June 1984

¹¹ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου.

¹² Eurostat.

Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων αν και παραμένει μικρό και φθάνει τους 5,6 απασχολούμενους ανά επιχείρηση, παρουσίασε αύξηση σε σχέση με το 2000 (4,4 απασχολούμενοι ανά επιχείρηση) και το 1995 (4,3 απασχολούμενοι ανά επιχείρηση), αλλά παραμένει χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου μεγέθους (7 εργαζόμενοι) των 15 παλαιών κρατών μελών της ΕΕ. Η συντριπτική πλειοψηφία αποτελείται από «Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις» (Micro Enterprises), δηλαδή με λιγότερους από 10 απασχολουμένους. Συγκεκριμένα, οι Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις σύμφωνα με την τελευταία Απογραφή Επιχειρήσεων (2005), συνέχισαν να αποτελούν το 92,6% του συνόλου των επιχειρήσεων με το 49,9% του συνόλου να απασχολούν μόνο ένα άτομο (βλ. **Πίνακα 1.7**). Η κατηγορία «μικρές επιχειρήσεις», δηλαδή με προσωπικό 10-49 εργαζομένους αποτελούν το 6,2% του συνόλου και οι «μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις» με 50-249 εργαζόμενους αποτελούν το 1,0% του συνόλου. Οι «μεγάλες» επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους εργαζομένους αποτελούν μόνο 0,2% του συνόλου των επιχειρήσεων.

Πίνακας 1.7: Μέγεθος Επιχειρήσεων

Μέγεθος Επιχειρήσεων ανά αριθμό απασχολουμένων	2000 Αριθμός Επιχειρήσεων	2000 % του συνόλου	2005 Αριθμός Επιχειρήσεων	2005 % του συνόλου
0-9	50.565	94,1	49.397	92,6
10-49	2.654	5,0	3.325	6,2
50-249	431	0,8	523	1,0
250+	70	0,1	85	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	53.720	100,0	53.330	100,0

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Απογραφή Επιχειρήσεων 2000 και 2005

Η αδυναμία να διαφοροποιηθεί διαχρονικά το μικρό μέγεθος των επιχειρηματικών μονάδων σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, είναι ένα από τα σοβαρότερα διαρθρωτικά προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, το οποίο επενεργεί ανασταλτικά:

- Στην αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων καθώς και στην παροχή υψηλής στάθμης υπηρεσιών.
- Στην υιοθέτηση προηγμένης τεχνολογίας και στην διενέργεια υψηλών ανάλογων επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό και ερευνητικές δραστηριότητες.
- Στην αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται από τις ραγδαίες εξελίξεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.
- Στην υιοθέτηση σύγχρονων καινοτόμων μεθόδων διεύθυνσης και οργάνωσης.
- Στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση τόσο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που παρέχει η γεωγραφική θέση της Κύπρου όσο και των ευκαιριών που παρέχονται με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.

1.5 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

1.5.1 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική πρόοδος στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ETA), με τις ερευνητικές δαπάνες να αυξάνονται από το 0,18% του ΑΕΠ το 1992 στο 0,37% το 2004. Η πρόοδος αυτή αποδίδεται κυρίως στην ανάπτυξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα οι οποίες αντιστοιχούν στο 72% (2003) του συνόλου των δαπανών.

Η πρόοδος της χώρας όσον αφορά την εξέλιξη και τη διάρθρωση των δαπανών για ETA (**Θλ. Πίνακα 1.8**) κατά την τελευταία περίοδο αποτυπώνεται και στην τελευταία έκθεση του Innovation Scoreboard της ΕΕ, όπου η Κύπρος κατατάσσεται 2η ως προς την εξέλιξη των δημόσιων δαπανών για ETA και 3η ως προς την εξέλιξη των δαπανών των πανεπιστημάτων για έρευνα.

Πίνακας 1.8: Εξέλιξη δαπανών για Έρευνα και Ερευνητικό Δυναμικό

Δείκτης	2000	2001	2002	2003	2004	2003 EE25
Συνολικές Ερευνητικές Δαπάνες ως % ΑΕΠ						
Δαπάνες ως % ΑΕΠ	0,25	0,26	0,32	0,35	0,37	1,9
Κατανομή Δαπανών κατά τομέα δραστηριότητας						
Δημόσιος Τομέας	46,6	45,4	40,8	38,0	36,1	13,0
Επιχειρήσεις	21,3	19,4	20,3	21,4	21,3	64,0
Τριτοβάθμια εκπαίδευσης	24,8	26,1	29,5	32,8	35,2	21,9
Ιδιωτικός – μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα						
κερδοσκοπικού χαρακτήρα	7,3	9,1	9,4	7,7	7,4	1,1
Ερευνητικό δυναμικό ως % του εργατικού δυναμικού	0,52	0,54	0,59	0,61	μ.δ	1,36

Πηγή: Eurostat και Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Παρά τη σημαντική ανάπτυξη του τομέα, το μερίδιο του ΑΕΠ που διατίθεται σε δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης παραμένει εξαιρετικά χαμηλό συγκριτικά με άλλες χώρες, κατατάσσοντας την Κύπρο 24^η μεταξύ των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (μέσος όρος ΕΕ25, 1,95%). Πρόσθετα, η μικρή συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση ερευνητικών δραστηριοτήτων, η οποία έφθασε μόλις το 28%, απέχει πολύ από το στόχο του 67% που τέθηκε στο Συμβούλιο Υπουργών Ανταγωνιστικότητας της Βαρκελώνη, κατατάσσοντας την Κύπρο στην τελευταία θέση μεταξύ των Κρατών-Μελών της ΕΕ όσον αφορά αυτή την πτυχή.

Ο πιο καθοριστικός παράγοντας που συνέβαλε στην μέχρι τώρα ανάπτυξη του τομέα ήταν η δημιουργία του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ) – ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού - ο οποίος υποστηρίζεται πλήρως από το κράτος, με αποστολή να αναπτύξει, να υλοποιήσει και να διαχειριστεί όλα τα εθνικά ερευνητικά προγράμματα. Άλλοι παράγοντες και εξελίξεις που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του τομέα της έρευνας στην Κύπρο είναι οι ακόλουθοι:

- Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Κύπρου το 1992.
- Η συμμετοχή της Κύπρου, ακόμη πριν την πλήρη ένταξή της, στα Ερευνητικά Προγράμματα - Πλαίσια της Ένωσης.
- Η σημαντική ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κοινωνικών Ερευνητικών Κέντρων όπως το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής, το Τμήμα Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών, το Ογκολογικό Κέντρο και το Κρατικό Χημείο.

Η εξέλιξη των κονδυλίων που διατίθενται μέσω του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ) παρουσιάζεται στον **Πίνακα 1.9**.

Πίνακας 1.9: Εξέλιξη δαπανών του ΙΠΕ για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Δείκτης	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Συνολικές									
Έρευνητικές									
Δαπάνες	270	450	850	1035	1460	2879	5060	6763	10000
(σε χιλιάδες (Λίρες Κύπρου)									

Πηγή: Ιδρυμα Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ)

Το κύριο εργαλείο μέσα από το οποίο υλοποιείται η εθνική πολιτική είναι το *Εθνικό Πρόγραμμα Πλαίσιο για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη*, την οποία αναπτύσσει και διαχειρίζεται το ΙΠΕ. Το Εθνικό Πρόγραμμα Πλαίσιο, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την υποστήριξη πολύ-θεματικών ερευνητικών δράσεων σε προκαθορισμένους τομείς, την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, τη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών προς όφελος των κυπριακών επιχειρήσεων σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει την αναβάθμιση ή/και τη δημιουργία μικρών ερευνητικών εργαστηρίων, την προώθηση ερευνητικών συνεργασιών και την αξιοποίηση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού της Κύπρου.

Παράλληλα με την αύξηση των δαπανών και ο αριθμός των ερευνητών παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Ο αριθμός των ατόμων που απασχολήθηκαν σε ερευνητικές δραστηριότητες κατά το 2004 ανήλθε σε 1017 σε σύγκριση με 922 άτομα το 2003 σε όρους ισοδύναμου πλήρους απασχόλησης. Παρόλα αυτά, ο αριθμός των ερευνητών συνεχίζει να κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ειδικά αν ληφθεί υπόψη το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού στην Κύπρο (το ερευνητικό δυναμικό ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού ανέρχεται σε 0,61% στην Κύπρο όταν ο μέσος όρος των 25 χωρών – μελών είναι 1,36%) δημιουργώντας ένα ανασταλτικό παράγοντα για ευρύτερη ανάπτυξη της ερευνητικής δραστηριότητας. Στο πρόβλημα αυτό συμβάλλει επίσης το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός επιστημόνων ο οποίος φοιτά σε πανεπιστημιακές σχολές σε άλλες χώρες δεν επιστρέφει στην Κύπρο.

Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται από παλαιότερη έρευνα της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, (Οδοιπορικό Σταδιοδρομίας Νέων Αποφοίτων, 1998) σύμφωνα με την οποία το 15% των αποφοίτων ζένων πανεπιστήμιων δεν επέστρεψαν στην Κύπρο 2 χρόνια μετά την αποφοίτηση τους. Το αντίστοιχο ποσοστό για κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος (περιλαμβανομένου και διδακτορικού) 2 χρόνια μετά την απόκτηση του σχετικού τίτλου σπουδών ανήλθε στο 25%.

Παρά τη βελτίωση που παρατηρείται στον τομέα, σειρά παραγόντων περιορίζουν την ανάπτυξη του ερευνητικού συστήματος, όπως η σημαντική ανεπάρκεια υποδομών, ο μικρός αριθμός ερευνητικών κέντρων κυρίως στο δημόσιο τομέα και η πολύ μικρή εμπλοκή ιδιωτικών φορέων και ιδιαίτερης

ρα των επιχειρήσεων στην έρευνα, δεδομένου ότι η μεγάλη πλειονότητα των κυπριακών επιχειρήσεων ανήκει στην κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά στο υψηλό κόστος των ερευνητικών δραστηριοτήτων. Επίσης ανασταλτικός παράγοντας είναι η έλλειψη ερευνητικής κουλτούρας που συνδέεται άμεσα με την μη ύπαρξη μέχρι πρόσφατα ακαδημαϊκών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υπάρχουν ωστόσο στην Κύπρο δυνατότητες ανάπτυξης της έρευνας, δεδομένου ότι υπάρχει σημαντικό επιστημονικό δυναμικό εντός και εκτός Κύπρου που μπορεί να αξιοποιηθεί. Τα λίγα ερευνητικά κέντρα και ιδιαίτερα η ερευνητική υποδομή του Πανεπιστημίου Κύπρου, καθώς και τα ερευνητικά εργαστήρια άλλων ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν επίσης σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης και αξιόλογη παρουσία στο διεθνή χώρο, η οποία τεκμηριώνεται από την επιτυχή συμμετοχή τους σε ανταγωνιστικά προγράμματα της ΕΕ.

Συναφώς αναφέρεται ότι σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έκθεσης Παρακολούθησης του 2004 (Monitoring Report) για το 6ο Πρόγραμμα Πλαισίου, η Κύπρος κατατάσσεται 1η ανάμεσα στα Κράτη Μέλη στην αξιοποίηση των διαφόρων χρηματοδοτικών εργαλείων/ προγραμμάτων του Πλαισίου.

Όπως αναφέρεται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης στόχος της πολιτικής της Κυβέρνησης είναι η υπερηφάνεια των παραγόντων που περιορίζουν την ανάπτυξη του τομέα της έρευνας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην διαφοροποίηση της οικονομίας προς την ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Για το σκοπό αυτό τέθηκε ο στόχος για αύξηση των συνολικών δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη στο 1,0% του ΑΕΠ, μέχρι το 2010.

Στα πλαίσια αυτά, έχει ήδη δρομολογηθεί ένα αριθμός γενικών πρωτοβουλιών και μέτρων που στοχεύουν στη βελτίωση των προοπτικών εργασίας για τους ερευνητές, στην ενθάρρυνση της μετακίνησης των ερευνητών καθώς και την προώθηση της ερευνητικής κουλτούρας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Συναφώς αναφέρεται η δημιουργία του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, η προώθηση των ιδιωτικών πανεπιστημίων, καθώς και το ενδιαφέρον για δημόσιες ερευνητικές υποδομές από κέντρα του εξωτερικού, εξελίξεις οι οποίες αναμένεται ότι θα συμβάλουν θετικά προς την ανάπτυξη του τομέα στην Κύπρο. Απαιτούνται όμως περισσότερο στοχευμένες δράσεις με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των ερευνητικών υποδομών, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας.

Καινοτομίες

Όπως και στον τομέα της έρευνας, το γενικότερο επίπεδο στον τομέα της καινοτομίας στην Κύπρο παρουσιάζεται συγκριτικά πολύ χαμηλό. Στην τελευταία έκθεση του Ευρωπαϊκού Δείκτη Καινοτομίας 2005 της ΕΕ (European Innovation Scoreboard), η Κύπρος κατατάσσεται στη 17η θέση ανάμεσα στα 25 Κράτη – Μέλη σε σχέση με την ανάπτυξη της καινοτομίας (ο δείκτης καινοτομίας για την Κύπρο ήταν 0,26 το 2005, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 0,43).

Βασικοί περιοριστικοί παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη της καινοτομίας, όπως και στην περίπτωση του τομέα της ΕΤΑ, είναι το προαναφερόμενο μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, το χαμηλό επίπεδο τεχνολογίας στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και η δυσκολία εξεύρεσης επαρκούς και κατάλληλης χρηματοδότησης για καινοτόμες δραστηριότητες, με το υψηλό επιχειρηματικό κίνδυνο που συχνά συνεπάγονται.

Σημαντικά επίσης κενά παρατηρούνται στο εθνικό σύστημα καινοτομίας, όπως αυτά έχουν καταγραφεί στην «Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας στην Κύπρο» (2004), έργο το οποίο εκπονήθηκε στα πλαίσια σχετικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το έργο κατέληξε σε μια στρατη-

γική για την προώθηση της Καινοτομίας και σε συγκεκριμένο Σχέδιο Δράσης το οποίο αποτελεί σήμερα κείμενο πολιτικής μετά την υιοθέτηση του από το Υπουργικό Συμβούλιο το Φεβρουάριο του 2005. Οι βασικοί άξονες πολιτικής της Στρατηγικής είναι:

- Ενίσχυση της ενδογενούς δυνατότητας των επιχειρήσεων για ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων
- Γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της επιχειρηματικής και της ακαδημαϊκής / ερευνητικής κοινότητας – Ενίσχυση του συστήματος υποστήριξης της ανάπτυξης καινοτομίας
- Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού
- Ανάπτυξη μηχανισμών χρηματοδότησης της καινοτομίας
- Δημιουργία καινοτομικής κουλτούρας και ευαισθητοποίηση σε θέματα ΕΤΑ

1.5.2 Κοινωνία της Πληροφορίας

Η ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο στη δημιουργία της «Οικονομίας της Γνώσης» και την επίτευξη «Ψηφιακής Σύγκλισης» με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τα τελευταία χρόνια έχουν καταβληθεί έντονες προσπάθειες για τη διάδοση και αποτελεσματική αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Στα πλαίσια αυτά διαμορφώνεται ολοκληρωμένη στρατηγική η οποία βασίζεται στο πλαίσιο στρατηγικής i2010 της ΕΕ για ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Σημειώνεται ότι, ήδη έχει διαμορφωθεί στρατηγική για το ηλεκτρονικό εμπόριο ενώ έχει καταρτιστεί σχέδιο για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Η Κύπρος έχει παρουσιάσει αξιόλογη πρόοδο τα τελευταία χρόνια σε επιμέρους τομείς όπως στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και στην πρόσθαση στο διαδίκτυο από νοικοκυριά και επιχειρήσεις, στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών μέσω διαδικτύου και στη βελτίωση της σχετικής υποδομής στα σχολεία.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2006 το 51,9% των νοικοκυριών διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή και 36,7% έχουν πρόσθαση στο Διαδίκτυο από την κατοικία. Σημαντική ήταν η αύξηση της πρόσθασης στο Διαδίκτυο μέσω ευρυζωνικής σύνδεσης, όπου το ποσοστό αυξήθηκε από 4,5% το 2005 σε 12,1% το 2006. Το ποσοστό των ατόμων που παραγγέλλουν προϊόντα ή υπηρεσίες από το Διαδίκτυο αν και μικρό ακολουθεί ανοδική τάση κι έφτασε το 6,7% το 2006. Τα άτομα αυτά παραγγέλλουν κυρίως βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες και υλικό ηλεκτρονικής εκμάθησης.

Βελτίωση παρουσιάζεται και στα σχολεία με τον αριθμό των ηλεκτρονικών υπολογιστών ανά 100 μαθητές δημοτικής εκπαίδευσης να αυξάνεται από 1,3 το 2001 σε 12,5 το 2006. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα σχολεία μέσης εκπαίδευσης ήταν 6,5 το 2001 και 33,3 το 2006. Παρόλα αυτά, η αξιοποίηση των ΤΠΕ εξακολουθεί να παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Όσον αφορά στις επιχειρήσεις, η χρήση του διαδικτύου έφτασε στο 91,1% των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό υπολογιστή, το 2006. Στο σύνολο των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ποσοστό 51,6% διαθέτουν ιστοσελίδα. Η ιστοσελίδα χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις κατά κύριο λόγο για διαφήμιση των προϊόντων τους (95,3% των επιχειρήσεων που έχουν ιστοσελίδα). Ο δε δείκτης για το ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce) είναι πολύ χαμηλός σε σχέση με τα περισσότερα Κράτη Μέλη της ΕΕ (Το 2004 το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελούσε μόνο το 0,2% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων σε σχέση με 2,5% που ήταν ο μέσος όρος των ΕΕ25). Περισσότερα στοιχεία για τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά παρατίθενται στον **Πίνακα 1.10** που ακολουθεί.

Πίνακας 1.10: Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Ηλεκτρονικό Εμπόριο στις Επιχειρήσεις και τα Νοικοκυριά

	2004	2005	2006
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ			
Χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή (ως % στο σύνολο των επιχειρήσεων)	93,5	93,9	94,5
Χρήση Διαδικτύου (ως % των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν Ηλεκτρονικό Υπολογιστή)	88,1	90,2	91,1
Λόγοι χρήσης του Διαδικτύου (ως % των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν διαδίκτυο)			
Τραπεζικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	54,5	55,0	57,1
Επιμόρφωση και εκπαίδευση	58,9	49,8	45,7
Παρακολούθηση της αγοράς (π.χ. τιμές)	70,0	64,0	66,0
Αποδοχή ψηφιακών προϊόντων	23,0	23,1	37,0
Πρόσβαση σε υπηρεσίες μετά την πώληση (after sales services)	22,5	12,8	20,7
Χρήση του Διαδικτύου για εξυπηρέτηση από τις Δημόσιες Αρχές/Υπηρεσίες (ως % επί των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο)	42,9	46,7	51,4
Επιχειρήσεις που έχουν ιστοσελίδα (ως % επί των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο)	54,3	51,6	50,0
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ			
Με Ηλεκτρονικό Υπολογιστή	:	46,4	51,9
Με πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία	:	31,7	36,7
Με πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω ευρυζωνικής σύνδεσης	2,4	4,5	12,1
% Ατόμων που παράγγειλαν προϊόντα / υπηρεσίες μέσω διαδικτύου	4,3	5,1	6,7

Τα στοιχεία αναφέρονται για το πρώτο τρίμηνο κάθε έτους

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου – Αποτελέσματα ετήσιας έρευνας

Όσον αφορά το δημόσιο τομέα, τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω διαδικτύου αυξήθηκε σημαντικά και ανήλθε στο 25% το 2004, υστερεί όμως σημαντικά έναντι του μέσου όρου της ΕΕ25 (41%). Παρά τη μεγάλη αύξηση, η χρήση των ηλεκτρονικών δημόσιων υπηρεσιών από τα νοικοκυριά παρουσιάζεται σχετικά χαμηλή (10,9%) σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση (23%) το 2005. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις επιχειρήσεις (40%) αν και μεγαλύτερο από το ποσοστό των νοικοκυριών, είναι επίσης χαμηλότερο από το μέσο ποσοστό της ΕΕ25 (57%). Η περαιτέρω αναβάθμιση των δομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα, δεδομένου ότι αποτελεί προϋπόθεση για την περαιτέρω προώθηση και ανάπτυξη άλλων μορφών ΤΠΕ (π.χ ηλεκτρονικό εμπόριο, κτλ.).

Σε πολύ χαμηλά επίπεδα βρίσκεται και η ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, αφού υπάρχει πολύ περιορισμένη χρήση ηλεκτρονικών υπηρεσιών στα νοσοκομεία και στα ιατρικά κέντρα. Επι-

πρόσθετα, δεν υπάρχει ενοποιημένο σύστημα μηχανογράφησης, ενώ η υφιστάμενη υποδομή του Υπουργείου Υγείας δεν ανταποκρίνεται στην πληθώρα πληροφοριών και δεδομένων που συγκεντρώνει και επεξεργάζεται το Υπουργείο.

Η Κυβέρνηση της Κύπρου έχει καθορίσει τη στρατηγική της για την ηλεκτρονική υγεία, η οποία περιλαμβάνει την αποτελεσματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών σε ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών και λειτουργών στον τομέα της υγείας (όπως ολοκληρωμένα συστήματα πληροφορικής νοσοκομείων, εισαγωγή της ηλεκτρονικής κάρτας ασθενούς, ιστοχώρος Υπουργείου Υγείας, εισαγωγή της τηλεϊατρικής) με στόχο να παρασχεθεί η καλύτερη υγειονομική περίθαλψη με χαμηλότερο κόστος. Η ανάπτυξη των υπηρεσιών τηλεϊατρικής θα συμβάλει επίσης στην αναβάθμιση των ιατρικών υπηρεσιών που παρέχονται στις περιοχές της υπαίθρου.

1.6 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

1.6.1 Δημογραφικές Εξελίξεις

Ο συνολικός πληθυσμός σύμφωνα με την Απογραφή Πληθυσμού του 2001, ανήλθε σε 703.529 άτομα, σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το 1991 κατά 14,4% (615.013 κάτοικοι το 1992), ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις για το 2005 ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 766.400. Στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας, το 49,1% είναι άνδρες και το 50,9% γυναίκες. Το 90,6% του συνολικού πληθυσμού είναι Κύπριοι υπήκοοι και το υπόλοιπο 9,4% αλλοδαποί (από τους οποίους 56,2% πολίτες Κρατών Μελών της ΕΕ και το 43,8% πολίτες άλλων χωρών).

Αναφορικά με την ηλικιακή δομή, το 21,5% είναι μέχρι 14 ετών, το 11,7% άνω των 65 ετών και το 66,8% εντάσσεται στις παραγωγικές ομάδες ηλικιών από 15 έως 64 ετών.

Σημαντικό δημογραφικό χαρακτηριστικό της τελευταίας δεκαετίας αποτελεί η συνεχής μείωση της γεννητικότητας στη χώρα (8.167 γεννήσεις το 2001, έναντι περισσότερων των 10.000 στις αρχές της δεκαετίας του 1990), η οποία περιόρισε το ακαθάριστο ποσοστό γεννητικότητας ανά 1000 κατοίκους σε 11,6 το 2001, έναντι 18,3 στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Παράλληλα, το ποσοστό θνησιμότητας περιορίστηκε σε 6,9 ανά 1000 κατοίκους το 2001 (8,4 το 1990) και το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας σε 4,9 ανά 1000 γεννήσεις το 2001 έναντι 11,0 το 1990. Οι παραπάνω εξελίξεις αντανακλώνται και στην εξέλιξη των συντελεστών γήρανσης¹³ και εξάρτησης για το σύνολο της χώρας. Ειδικότερα:

- Ο συντελεστής γήρανσης¹⁴ διαμορφώθηκε σε 54,2% το 2001 έναντι 43,5% το 1991, σημειώνοντας επιβάρυνση λόγω της μεγάλης μείωσης των νεαρότερων ομάδων ηλικιών στο συνολικό πληθυσμό. Παρόλα αυτά παραμένει αρκετά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 94,7 %.
- Ο συντελεστής εξάρτησης¹⁵ διαμορφώθηκε σε 49,6% το 2001 έναντι 57,3% το 1991, σημειώνοντας μείωση, λόγω επίσης της μείωσης της συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών στο συνολικό πληθυσμό και βρίσκεται περίπου στα ίδια επίπεδα με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 49%.

¹³ Τα παραπάνω μεγέθη αφορούν στο σύνολο της χώρας και δεν είναι περιγραφικά των σημαντικών ανισοτήτων που σημειώνονται τόσο μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, όσο και στο εσωτερικό των αγροτικών περιοχών, αναλυτική αναφορά στις οποίες γίνεται σε επόμενη ενότητα.

¹⁴ Τα άτομα ηλικίας 65+ ετών προς τον πληθυσμό των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών.

¹⁵ Τα άτομα ηλικίας 0-14 ετών και 65+ ετών προς τον πληθυσμό ατόμων ηλικίας 15-64 ετών.

Οι μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις για τις δημογραφικές μεταβολές προβλέπουν σταδιακή μέχρι το 2050 αύξηση του πληθυσμού άνω των 65 χρόνων σε σχέση με τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας και θέτουν σοβαρές προκλήσεις, όπως και σε άλλα Κράτη Μέλη, για τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων και στις συντάξεις, Οι συνέπειες της σταδιακής γήρανσης προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό και το περιεχόμενο της μεσοπρόθεσμης στρατηγικής για την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

1.6.2 Ανθρώπινο Κεφάλαιο

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας, ιδιαίτερα μέσα σ' ένα περιβάλλον ραγδαία μεταβαλλόμενων συνθηκών όπου η εύρυθμη λειτουργία όλων των τομέων της στηρίζεται στην «Οικονομία της γνώσης». Η επιτυχία στον τομέα αυτό εξαρτάται από την κινητοποίηση του συνόλου των ανθρώπινων πόρων και ειδικότερα από την διαθεσιμότητα ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης με δεξιότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατανόηση και χρησιμοποίηση προηγμένων τεχνολογιών και την προσαρμογή στις αλλαγές.

Το εργατικό δυναμικό, αλλά και το σύνολο του πληθυσμού της Κύπρου χαρακτηρίζεται γενικά από υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (βλ. **Πίνακα 1.11**).

Πίνακας 1.11: Στατιστικά στοιχεία εκπαίδευσης

Δείκτης	2001	2002	2003	2004	2005	ΕΕ25 2005
Ποσοστό πληθυσμού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση	80,5	83,5	79,5	77,6	80,4	77,5
Ποσοστό πληθυσμού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση Προσαρμοσμένα στοιχεία ¹⁶	84,7	87,4	85,7	86,8	88,5	-
Ποσοστό πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών κι άνω	26,8	29,1	25,9	29,4	28,7	21,9*
Συμμετοχή σε εκπαίδευση & κατάρτιση	3,4	3,7	7,9	5,9	5,9	10,2
Σχολική Διαρροή ¹⁷	17,9	15,9	17,4	20,6	18,2	15,2
Σχολική Διαρροή Προσαρμοσμένα στοιχεία ¹⁸	14,4	12,6	12,3	11,6	9,8	-

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat,

* Τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2004

¹⁶ Προσαρμοσμένα στοιχεία για να περιληφθούν οι Κύπριοι που σπουδάζουν στο εξωτερικό, οι νέοι που τελούν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία και να αφαιρεθούν οι μη Κύπριοι.

¹⁷ Ποσοστό νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα τα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

¹⁸ Προσαρμοσμένα στοιχεία για να περιληφθούν οι Κύπριοι που σπουδάζουν στο εξωτερικό, οι νέοι που τελούν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία και να αφαιρεθούν οι μη Κύπριοι.

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών που συμπλήρωσε τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανήλθε το 2005 στο 80,4%, εξακολουθώντας να υπερβαίνει το μέσο όρο της ΕΕ που το 2005 ήταν 77,5%. Αν ο δείκτης αυτός προσαρμοστεί για να λάβει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Κύπρου, και να περιλάβει το υψηλό ποσοστό Κυπρίων που σπουδάζουν στο εξωτερικό και αυτών που τελούν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία και εξαιρεθούν από τη μέτρηση οι ξένοι εργάτες, τότε το ποσοστό ανέρχεται στο 88,5%. Ο αριθμός των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα τα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζεται επίσης αυξημένος τα τελευταία χρόνια (18,2%¹⁹, το 2005) και είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο για την ΕΕ (15,2%). Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ο δείκτης αυτός δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Κύπρου που προαναφέρθηκαν, κι αν προσαρμοστεί ανάλογα το ποσοστό είναι σημαντικά μικρότερο (9,8%). Παρόλα αυτά η μείωση της σχολικής διαρροής αποτελεί ένα από τους πρωταρχικούς στόχους της πολιτικής στο τομέα της εκπαίδευσης.

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έφθασε το 29,4% το 2004, σε σύγκριση με 21,9% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004/05, το 63% των αποφοίτων της μέσης εκπαίδευσης συνέχισαν τις σπουδές τους σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο και στο εξωτερικό, σε σύγκριση με 49% το 2000/01. Από τα άτομα αυτά, όμως, μόνο το 43,9% σπουδάζουν στην Κύπρο λόγω κυρίως της περιορισμένης προσφοράς κλάδων σπουδών και άλλων αδυναμιών των υφισταμένων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προωθούνται ήδη μέτρα για αύξηση των ευκαιριών για πανεπιστημιακές σπουδές μέσω της δημιουργίας του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ανοικτού Πανεπιστημίου, την ενδυνάμωση και επέκταση των προσφερόμενων σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου καθώς και την προώθηση των Ιδιωτικών Πανεπιστημίων.

Σημειώνεται ότι οι απόφοιτοι σε κλάδους θετικών και τεχνικών επιστημών από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο ανά 1000 κατοίκους ηλικίας 20-29 ανήλθε στο 4,2 το 2004 και είναι πολύ χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (12,7). Παρόλο ότι ο εν λόγω δείκτης δεν περιλαμβάνει τους Κυπρίους αποφοίτους θετικών και τεχνικών επιστημών από ιδρύματα του εξωτερικού, υπαγορεύει την ανάγκη ενίσχυσης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην Κύπρο στους εν λόγω τομείς. Η ίδρυση αλλά και η ενδυνάμωση του τεχνολογικού πανεπιστημίου αναμένεται ότι θα συμβάλει προς την κατεύθυνση αυτή.

Παρά το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού, έχει διαπιστωθεί μια σχετική αδυναμία / έλλειψη σύνδεσης της βασικής εκπαίδευσης με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ανισοσκέλειες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, τόσο σε επίπεδο παραγωγικών τομέων / υποτομέων, όσο και σε επίπεδο επαγγελμάτων.

Ειδικότερα σημειώνεται ότι από το 99,7% των απόφοιτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης που συνείζει τη φοίτηση του στο ανώτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μόνο το 16,5% ακολουθεί κλάδους της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Είναι προφανές ότι η συμμετοχή στην τεχνική/επαγγελματική εκπαίδευση είναι αρκετά χαμηλή, ιδιαίτερα για τις γυναίκες οι οποίες αποτελούν το 15,5% των σπουδαστών των τεχνικών/ επαγγελματικών σχολών.

¹⁹ Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 με ανώτατο μορφωτικό επίπεδο το γυμνάσιο – 3 χρόνια – και που τώρα δεν φοιτά σε σχολείο.

Παρόλο ότι το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 25-64 σε προγράμματα δια βίου μάθησης αυξήθηκε σημαντικά από 3,4% το 2001, σε 5,9% το 2005, εξακολουθεί να είναι ουσιαστικά χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ για το 2005 το οποίο ήταν 10,2%, καθώς και από το στόχο που έχει καθοριστεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Απασχόλησης (12,5% το 2010).

Η συμμετοχή στο Σύστημα Μαθητείας είναι πολύ χαμηλή, και εκτιμάται στο 1,5% του συνολικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτή την περίοδο μελετάται επίσης η αναθεώρηση του Συστήματος Μαθητείας, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα δομικά προβλήματα που είχαν εμφανισθεί. Στον τομέα της συνεχιζόμενης κατάρτισης, η συμμετοχή στα προγράμματα της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, ανήλθε σε περίπου 54.366 συμμετοχές ατόμων το 2005.

Με δεδομένο τον κρίσιμο ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την αναπτυξιακή πορεία της Κύπρου, πρωθυνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις στη δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στα πλαίσια του προγράμματος του Στόχου 3 στην παρούσα προγραμματική περίοδο καλύπτονται στοχευμένες δράσεις για αναβάθμιση των δεξιοτήτων της τεχνικής εκπαίδευσης.

Προκειμένου να επιτευχθούν τα αναγκαία αποτελέσματα απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες βελτίωσης του συστήματος εκπαίδευσης / κατάρτισης και γενικότερα να διαμορφωθεί και να υλοποιηθεί μια ολοκληρωμένη Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση λαμβάνοντας υπόψη τις αναγκαίες στρατηγικές κατευθύνσεις της οικονομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει η υπό διαμόρφωση Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση, το πρώτο προσχέδιο της οποίας έχει ήδη ετοιμαστεί. Η Στρατηγική επικεντρώνεται στους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας:

- Προώθηση της καθολικής πρόσβασης
- Ενίσχυση των υποδομών και συστημάτων
- Έρευνα και ανάπτυξη
- Αποτελεσματική διακυβέρνηση

Η χρήση νέων τεχνολογιών, και ειδικά του e-Learning, σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδικασία είναι πλέον επιβεβλημένη. Αναφέρεται ενδεικτικά ότι στο σχέδιο δράσης "eEurope 2005", ένας από τους τέσσερις βασικούς άξονες δράσης είναι η ενίσχυση του θεσμού του e-Learning από όλα τα Κράτη Μέλη.

1.6.3 Απασχόληση – Ανεργία

Τα κυριότερα μεγέθη και τάσεις της αγοράς εργασίας παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα 1.12:

Πίνακας 1.12: Βασικοί Δείκτες της Αγοράς Εργασίας

Δείκτης	2001	2004	2005	Ρυθμός Ανάπτυξης 2000-2005 (%)	ΕΕ25 2005
Ποσοστό πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας 15-64					
ηλικίας 15-64	66,8	68,9	69,5	4,7	67,1 ^a
Ποσοστό Απασχόλησης (15-64)					
Άντρες	67,8	68,9	68,5	4,7	63,8
Γυναίκες	79,3	79,8	79,2	0,8	71,3
Ποσοστό Απασχόλησης (55-64)					
Άντρες	57,2	58,7	58,4	10,2	56,3
Γυναίκες	49,1	49,9	50,6	2,2	42,5
Ανεργία					
Άντρες	66,9	70,8	70,8	5,1	51,8
Γυναίκες	32,2	30,0	31,5	-1,9	33,7
Ανεργία νέων	3,8	4,6	5,2	6,0	8,8
Άντρες	2,6	3,6	4,3	34,4	7,9
Γυναίκες	5,3	6,0	6,5	-10,9	9,8
Ανεργία νέων	8,1	8,3	12,8	36,3	18,7 ^b
Άντρες	6,0	9,3	13,2	97,1	18,1 ^b
Γυναίκες	10,2	12,2	14,7	10,5	19,3 ^b
Μακροχρόνια Ανεργία					
Άντρες	0,8	1,2	1,2	-7,6	3,9
Γυναίκες	0,6	0,9	0,8	33,3	3,5
Γυναίκες	1,1	1,6	1,7	-21,7	4,5
Ποσοστό Συμμετοχής (15-64)					
Άντρες	70,7	72,6	72,6	4,7	70,0
Γυναίκες	81,3	82,9	83,2	1,8	77,7
Γυναίκες	60,4	63,0	62,6	8,3	62,4

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat,

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15-64), και το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, αυξάνουν διαχρονικά στην Κύπρο κατά την εξαετία 2000-2005, παρουσιάζοντας υψηλότερους ρυθμούς αύξησης από εκείνους της ΕΕ. Αυξάνεται επίσης το ποσοστό του ηλικιωμένου πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, φθάνοντας το 2005 στο 15,4% έναντι 17,1% στην ΕΕ, όπου και εκεί παρατηρούνται τάσεις μικρής αύξησης.

^a Αφορά το 2003

^b Τα στοιχεία αφορούν το 2004

Στην ηλικιακή ομάδα των νέων (15-24) παρατηρούνται χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής διαχρονικά έναντι των αντίστοιχων στην Ε.Ε., οφειλόμενα κατά κύριο λόγο στην αυξημένη συμμετοχή στο τοπικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το ποσοστό απασχόλησης, εμφανίζεται υψηλότερο στην Κύπρο από το αντίστοιχο της Ε.Ε., φθάνοντας στο 68,5% το έτος 2005, αυξανόμενο διαχρονικά.

1.7 ΥΓΕΙΑ

Στην Κύπρο, το επίπεδο υγείας του πληθυσμού συγκρίνεται ευνοϊκά με εκείνο των άλλων Κρατών Μελών της Ε.Ε. Το προσδόκιμο ζωής το 2002/2003 ήταν 77 χρόνια για τους άντρες (μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 75) και 81,4 για τις γυναίκες (μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 81,2). Παρόλα αυτά το σύστημα υγείας παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες τόσο στην οργάνωση της φροντίδας υγείας όσο και στη χρηματοδότηση της.

Οι συνολικές δαπάνες υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια παρέμεινε σταθερό και το 2004 ήταν 6,2%, το οποίο είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε. (8,5%). Το ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης της φροντίδας υγείας είναι ιδιαίτερα υψηλό (το 2004 ήταν 52% της συνολικής δαπάνης) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ε.Ε. (24% της συνολικής δαπάνης). Το γεγονός αυτό αποτελεί σαφή ένδειξη ανισότητας στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Το δημόσιο σύστημα υγείας, που χρηματοδοτείται από τη γενική φορολογία, καλύπτει ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού (εντελώς δωρεάν καλύπτεται το 65-70% και 5-10% έναντι μειωμένων τελών). Ωστόσο, η προσφορά υπηρεσιών από τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας δεν επαρκεί για κάλυψη των αναγκών των δικαιούχων με αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς να αποτείνονται στον ιδιωτικό τομέα υγείας καταβάλλοντας οι ίδιοι τα έξοδα περίθαλψής τους. Το 2003 οι επισκέψεις σε δημόσια εξωτερικά ιατρεία ήταν 46% του συνόλου, ενώ οι εισαγωγές σε δημόσια νοσοκομεία ανήλθαν στο 64% του συνόλου. Η συνεχώς αυξανομένη ζήτηση υπηρεσιών υγείας ιδιαίτερα λόγω της γήρανσης του πληθυσμού υπαγορεύει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων μακροχρόνιας φροντίδας.

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σύστημα φροντίδας υγείας στην Κύπρο συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Σοβαρές αδυναμίες στην οργάνωση και στη χρηματοδότηση της φροντίδας υγείας
- Ανισότητες στην πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας
- Σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές για εξειδικευμένη φροντίδα στα πλαίσια ενός ορθολογικού συστήματος παροχής υψηλής ποιότητας φροντίδας υγείας
- Ελλείψεις στο όλο σύστημα κατάρτισης και επιμόρφωσης ανθρώπινου δυναμικού υγείας
- Έλλειψη συντονισμού και επικοινωνίας μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών υγείας
- Ανεπάρκειες στο σύστημα διοίκησης των κρατικών νοσοκομείων
- Γεωγραφική ανισοκατανομή και δυσλειτουργίες στην προσφορά υπηρεσιών, ιδίως μεταξύ πόλεων και της υπαίθρου. Στην ύπαιθρο και ιδιαίτερα στις ορεινές απομακρυσμένες περιοχές παρουσιάζονται σοβαρές ελλείψεις στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Στα αστικά κέντρα υπάρχει ανάγκη ορθολογισμού του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων και το έντονο τουριστικό ρεύμα που επικεντρώνεται σε ορισμένες περιοχές.

- Χαμηλή διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης πληροφόρησης (ανάλυση για την υφισταμένη κατάσταση στον τομέα της ηλεκτρονικής υγείας παρουσιάζεται στην Ενότητα 1.5.3).
- Μη επαρκή αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που παρέχονται από τη γεωγραφική θέση της Κύπρου και το επαρκές ανθρώπινο δυναμικό επαγγελματιών σε ορισμένους τομείς υγείας για ανάπτυξη κέντρων υψηλής ποιότητας για εξειδικευμένη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη, κάτι που θα συμβάλει και στην οικονομική και μακροχρόνια βιωσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης.

Για αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που έχουν προαναφερθεί και ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν την οργάνωση και χρηματοδότηση της παροχής φροντίδας υγείας αποφασίστηκε η εισαγωγή ενός Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ), για το οποίο έχει θεσπιστεί η σχετική νομοθεσία από το 2001. Τα κύρια χαρακτηριστικά του ΕΣΥ είναι:

- Η καθολική κάλυψη του πληθυσμού με κριτήριο τη διαμονή
- Η χρηματοδότηση με τριμερή αναλογική εισφορά υπολογιζόμενη πάνω στο σύνολο των εισοδημάτων
- Η ελεύθερη επιλογή μεταξύ υπηρεσιών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- Ο διαχωρισμός της χρηματοδότησης από την παροχή φροντίδας υγείας
- Η διαχείριση του Συστήματος από ανεξάρτητο οργανισμό δημοσίου δικαίου

Στόχος είναι η έναρξη λειτουργίας του ΕΣΥ, το 2008. Ήδη ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας έχει στελεχωθεί και διαμορφώνεται η όλη στρατηγική που θα ακολουθηθεί στα επόμενα δύο χρόνια.

Η στρατηγική της Κύπρου για τη φροντίδα υγείας και τη μακροχρόνια φροντίδα περιέχεται στην Έκθεση για τις Στρατηγικές Κοινωνικής Προστασίας και Κοινωνικής Ενσωμάτωσης (2006 – 2008) στο πλαίσιο της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού.

1.8 Οριζόντιες Πολιτικές

1.8.1. Ισότητα Ευκαιριών

Η ισότητα των ευκαιριών αποτελεί γενική αρχή του Κοινοτικού Κεκτημένου, δύο ουσιαστικές πτυχές της οποίας είναι η απάλειψη των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και λόγω φύλου (ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών). Η εν λόγω αρχή εφαρμόζεται σε όλους τους τομείς, ιδίως, στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικογενειακό βίο.

Η Κύπρος προχώρησε στη διαδικασία εναρμόνισης της νομοθεσίας της με την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της ισότητας των ευκαιριών, ενσωματώνοντας σημαντικές Οδηγίες στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο. Στον τομέα του εργατικού δικαίου, τον Ιούνιο του 2000 εκδόθηκαν δύο νόμοι σχετικά με την ενημέρωση των εργαζομένων και με τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους στην περίπτωση μεταβιβάσεων εταιρειών ή εγκαταστάσεων. Το Σεπτέμβριο του 2000 προσυπογράφηκε ο τροποποιημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, ενώ όσον αφορά την ισότητα των ευκαιριών και την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι κυριότερες ρυθμίσεις της Ένωσης έχουν μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία. Μια γενική ρήτρα για τις μη διακρίσεις εγγυάται την ισότητα απέναντι στην πρόσθαση στην εργασία, ενώ θεσπίστηκε νομοθεσία για τη γονική άδεια, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και την καταπολέμηση των έμμεσων διακρίσεων.

Ισότητα των φύλων

Η ισότητα των φύλων αποτελεί βασικό στόχο της Κυπριακής Κυβέρνησης, ο οποίος από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 άρχισε να ενσωματώνεται στη γενικότερη κοινωνικοοικονομική πολιτική του κράτους και να προωθείται με συγκεκριμένα μέτρα στα πλαίσια των Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων χρόνων συνεχίσθηκε και εντατικοποιήθηκε η προσπάθεια για τη βελτίωση της θέσης και του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνικοοικονομική ζωή του τόπου, μεταξύ άλλων εκσυγχρονίζοντας τη νομοθεσία και κατοχυρώνοντας τα δικαιώματα της γυναίκας. Οι προσπάθειες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση, τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών εξέλιξης, αμοιβών και επαγγελματικής προόδου με αποτέλεσμα την ενίσχυση και βελτίωση του ρόλου και της θέσης της γυναίκας στην κοινωνικό-οικονομική ζωή του τόπου.

Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μερίδιο των νέων θέσεων εργασίας συγκεντρώνεται στον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος προσφέρει καλύτερους όρους και συνθήκες απασχόλησης, ευνοεί πολύ τη δραστηριοποίηση των γυναικών. Στην Κύπρο σήμερα, περίπου 15.000 γυναίκες προτιμούν την προσωρινή απασχόληση και γύρω στις 16.000 τη μερική απασχόληση σε τομείς όπως την εκπαίδευση, το εμπόριο, τη γεωργία αλλά και τη μεταποιητική βιομηχανία λόγω των ευνοϊκών συνθηκών εργασίας και του ευέλικτου ωραρίου σε σχέση με τις οικογενειακές και γενικά τις κοινωνικές τους υποχρεώσεις. Το αυξημένο ενδιαφέρον των γυναικών για μερική απασχόληση μπορεί να αποδοθεί στην επιθυμία τους να συνδυάσουν καλύτερα την οικογενειακή με την επαγγελματική ζωή.

Γενικά το ποσοστό απασχόλησης στην Κύπρο είναι υψηλό (68,5%) με ικανοποιητική συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση (58,4%, το 2005). Συγκεκριμένα το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παρέμεινε το 2005 χαμηλότερο του αντίστοιχου ανδρικού, η διαφορά όμως έχει περιοριστεί σε περίπου 21 ποσοστιαίες μονάδες (58,4% σε σύγκριση με 79,2%), σε σχέση με 31 περίπου ποσοστιαίες μονάδες το 1992. Η διαφορά στο επίπεδο των αμοιβών μεταξύ αντρών και γυναικών μειώθηκε κατά τα τελευταία 10 χρόνια, από 29% το 1995 σε 25% το 2004. Παρά τη μείωση που σημειώθηκε στα χάσμα αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων, αυτό εξακολουθεί να είναι μεγάλο σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (15%).

Μια αξιοσημείωτη εξέλιξη των τελευταίων χρόνων αποτελεί η μετατόπιση των γυναικών από επαγγελματικές ομάδες χαμηλών δεξιοτήτων σε επαγγέλματα υψηλών μορφωτικών απαιτήσεων. Σε αυτό βέβαια συνέβαλε και η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των γυναικών, παράγοντας που θεωρείται καθοριστικός και στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση. Συγκεκριμένα σε κάθε 100 γυναίκες ηλικίας 15-64 ετών με επίπεδο μόρφωσης κάτω του λυκείου, οι 40 σχεδόν εργάζονται, ενώ στην περίπτωση των γυναικών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ο αντίστοιχος αριθμός ανέρχεται γύρω στις 81 γυναίκες.

Η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των γυναικών έχει ως αποτέλεσμα το 2004 το 28% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών να είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (έναντι 29,5% των ανδρών) αν και το 10,3% του πληθυσμού άνω των 20 ετών δεν έχει ολοκληρώσει τις σπουδές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (έναντι 4,7% του αντίστοιχου πληθυσμού των ανδρών). Σημειώνεται, επίσης, ότι οι γυναίκες αποτελούν το 63,6% του διδακτικού προσωπικού στα Δημοτικά Σχολεία της χώρας, το 58,1% των διδασκόντων σε σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης και το 39,3% του διδακτικού προσωπικού στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Σ' ότι αφορά την ανεργία, αν και παρουσιάζεται μειωμένη κατά τα τελευταία χρόνια, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα από τους άνδρες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Έρευνα Εργατικού Δυναμικού του 2005, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν 6,5%, αρκετά ψηλότερο από εκείνο των ανδρών που ήταν 4,3%.

Διαφορά μεταξύ των δύο φύλων παρατηρείται και στην αμοιβή, παρά τη βελτίωση που σημειώθηκε κατά τα τελευταία χρόνια. Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στα επίπεδα απασχόλησης των γυναικών τα τελευταία χρόνια επηρέασαν θετικά το επίπεδο απολαβών τους, μειώνοντας αρκετά το χάσμα που ανέκαθεν υπήρχε στις αμοιβές μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Παρά τις θετικές εξελίξεις ως προς σειρά από τα παραπάνω μεγέθη, σημαντική υστέρηση σημειώνεται ως προς τη συμμετοχή των γυναικών σε θέσεις ευθύνης και όργανα λήψης αποφάσεων. Το 2005 οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν μόλις το 15,3% των διευθυντικών – διοικητικών στελεχών του ιδιωτικού τομέα και το 23% του ανώτερου στελεχιακού δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης. Παράλληλα, γυναίκες είναι το 14% των μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, το 32% του συνολικού αριθμού των δικαστών της χώρας και μόλις το 19% των μελών Δημοτικών Συμβουλίων και άλλων Κοινοτικών Αρχών.

Στα πλαίσια νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν γίνει, αξίζει να αναφερθεί ότι καταργήθηκαν οι διακρίσεις λόγω φύλου στη νομοθεσία κοινωνικών ασφαλίσεων, διασφαλίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και επαγγελματική εκπαίδευση, διασφαλίζεται η ισότητα αμοιβής για ίση ή παρόμοια εργασία και για εργασία ίσης αξίας, εισήχθηκε ο νόμος για την γονική άδεια και την άδεια για λόγους ανωτέρας βίας, βελτιώθηκε η νομοθεσία για την προστασία της μητρότητας, ενώ προστατεύεται δια νόμου η υγεία και ασφάλεια των εγκύων και γαλουχοσών γυναικών κατά την εργασία και κατ επέκταση των εμβρύων και των νεογνών.

Ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (ΕΜΔΓ), ο οποίος αποτελεί το βασικό όργανο για τη διαμόρφωση, συντονισμό και προώθηση της πολιτικής ισότητας στην Κύπρο, συνέχισε τις προσπάθειες του για την εξάλειψη των διακρίσεων και την κατοχύρωση της ισότητας σε όλους τους τομείς. Πιο συγκεκριμένα, ο ΕΜΔΓ συνέχισε να χρηματοδοτεί γυναικείες οργανώσεις για τη δραστηριοποίηση τους σε θέματα ισότητας ενώ την περίοδο 2004-2005 υλοποίησε με κοινοτικά κονδύλια προγράμματα για την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας και τον ρόλο του άνδρα στην ισότητα των δύο φύλων. Σημαντική, επίσης, υπήρξε η συμβολή του ΕΜΔΓ στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και άλλων μέτρων κυρίως ενημέρωσης για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια και πολιτική ζωή αλλά και στην πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας ενάντια των γυναικών.

Μέσω της εφαρμογής του προγράμματος - πλαισίου για την ισότητα των Φύλων 2001-2005 της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, προωθήθηκαν πέντε στρατηγικοί στόχοι: η ισότητα στην οικονομική ζωή, η ίση συμμετοχή και εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων, η ισότητα στην κοινωνική ζωή, η ισότητα ως πολίτες και η εξάλειψη των στερεοτύπων. Η επίτευξη των στόχων αυτών επιδιώχθηκε μέσα από χρηματοδότηση σχετικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια των κοινοτικών ταμείων, μέσα από εκστρατείες ευαισθητοποίησης και μέσα από ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων.

Με στόχο την αύξηση της συμμετοχής και τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην απασχόληση προωθήθηκαν συγκεκριμένα μέτρα τόσο στα πλαίσια του Κοινού Εγγράφου Αξιολόγησης για τις Προτεραιότητες της Πολιτικής για την Απασχόληση όσο και του Εθνικού Σχεδίου Ανάπτυξης 2004-2006.

Τα μέτρα αυτά περιέλαβαν: (α) Βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών απασχόλησης και επαγγελματικής πληροφόρησης/καθοδήγησης, μέσω της αναβάθμισης και του εκσυγχρονισμού των

Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης, (β) αύξηση της πρόσθασης των γυναικών σε προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης, (γ) επέκταση/βελτίωση των διευκολύνσεων προς τους εργαζόμενους γονείς, (δ) προώθηση ευέλικτων μορφών απασχόλησης στα πλαίσια εκσυγχρονισμού της οργάνωσης της εργασίας και (ε) προώθηση ειδικών προγραμμάτων με στόχο την ένταξη ή επανένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας ειδικά σε συνεργασία με τοπικές αρχές και άλλα κοινωνικά σύνολα.

1.8.2. Άτομα με Αναπηρίες

Η πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας για τα άτομα με αναπηρίες στοχεύει στην εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων και ίσων ευκαιριών, στην προώθηση της πλήρους και ισότιμης συμμετοχής τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή, στην αποδρυματοποίηση και προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης τους. Επίσης, στοχεύει στην παροχή μέσων και πόρων για αξιοπρεπή διαβίωση και στην παροχή υπηρεσιών πρόληψης αναπηρών, ιατρική αποκατάσταση και φροντίδα, εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση, παροχή τεχνικών μέσων καθώς και άρση τόσο κοινωνικών όσο και φυσικών εμποδίων.

Για τη διασφάλιση των πιο πάνω, υπάρχει στην Κύπρο ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο προστασίας των ατόμων με αναπηρία, που ανταποκρίνεται πλήρως στα επίπεδα που καθορίζουν το κοινοτικό κεκτημένο και οι Διεθνείς Συμβάσεις και πρότυπα. Συγκεκριμένα υπάρχουν οκτώ ειδικοί Νόμοι / Κανονισμοί που αφορούν αποκλειστικά τα άτομα με αναπηρία και εννέα γενικότεροι με ευνοϊκές διατάξεις για τα άτομα με αναπηρία. Ο βασικότερος Νόμος για τα άτομα με αναπηρίες²⁰ είναι ο Νόμος 127(I) του 2000 περί Ατόμων με Αναπηρίες και ο Τροποποιητικός Νόμος 57 (I) του 2004. Ο Νόμος δίδει έμφαση στην αρχή της μη διάκρισης και της ίσης μεταχείρισης προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης ένταξη των εν λόγω ατόμων στην κοινότητα και στην ανεξάρτητη διαβίωση τους. Στο Νόμο αναφέρονται, επίσης, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, στα οποία περιλαμβάνεται:

- Το δικαίωμα για ανεξάρτητη διαβίωση
- Το δικαίωμα για πλήρη ένταξη στην κοινότητα και
- Το δικαίωμα για ισότητα συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική ζωή

Όσον αφορά την πρόσθαση των ατόμων με αναπηρίες σε κτίρια, με βάση τους Περί Οδών και Οικοδομών (Τροποποιητικοί) Κανονισμούς του 1999 έχει ρυθμιστεί η χρήση οικοδομών από άτομα με αναπηρία. Οι Κανονισμοί αυτοί καλύπτουν δημόσια κτίρια που επιτρέπεται η είσοδος του κοινού, εμπορικά κέντρα, οικοδομές που περιλαμβάνουν καταστήματα ή / και γραφεία και πολυκατοικίες και θέτουν όρους που πρέπει να τηρούν οι οικοδομές ώστε να είναι προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία²¹.

²⁰ Στο γενικό αυτό Νόμο ως «αναπηρία» ορίζεται οποιαδήποτε μορφή ανεπάρκειας ή μειονεξίας η οποία προκαλεί μόνιμο ή απροσδιόριστης διάρκειας σωματικό, διανοητικό ή ψυχικό περιορισμό στο άτομο που λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό και άλλα προσωπικά στοιχεία του εν λόγω ατόμου μειώνει ουσιωδώς ή αποκλείει τη δυνατότητα εκτέλεσης μιας ή περισσότερων δραστηριοτήτων ή λειτουργιών που θεωρούνται ψυσιολογικές και ουσιώδεις για την ποιότητα ζωής κάθε ατόμου της ίδιας ηλικίας που δεν έχει τέτοια ανεπάρκεια ή μειονεξία. Σε άλλους εξειδικευμένους Νόμους ορίζεται η κάθε κατηγορία αναπηρίας στην οποία αναφέρεται ο κάθε Νόμος, π.χ. μόνο τυφλούς ή μόνο νοητικά καθυστερημένα άτομα κλπ.

²¹ Η νομοθεσία αυτή δεν καλύπτει τις οικοδομές που έχουν ανεγερθεί με άδεια οικοδομής πριν την εφαρμογή των εν λόγω Κανονισμών.

Αναφορικά με τον τρόπο άσκησης πολιτικής, σημαντικό ρόλο ασκεί η Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η οποία έχει την συντονιστική και εκτελεστική αρμοδιότητα όλων των θεμάτων που αφορούν στα εν λόγω άτομα. Επίσης σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το Παγκύπριο Συμβούλιο για Άτομα με Αναπηρίες, στο οποίο προεδρεύει ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και συμμετέχουν συναρμόδια Υπουργεία, οι κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρίες και ανεξάρτητα μέρη. Το Συμβούλιο είναι αρμόδιο για το συντονισμό των δραστηριοτήτων σε θέματα αναπήρων, τον καθορισμό προτεραιοτήτων και τη μελέτη και υποθολή εισηγήσεων για βελτίωση της νομοθεσίας. Παράλληλα, σημαντικός αριθμός ΜΚΟ δραστηριοποιείται στο πεδίο της ενσωμάτωσης των ατόμων αυτών στον κοινωνικό ιστό καθώς και στην καταπολέμηση των διακρίσεων έναντι τους. Η Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων αποτελεί την ομπρέλα των Οργανώσεων αυτών και εκπροσωπεί τα άτομα με αναπηρίες στα διάφορα κέντρα λήψεως αποφάσεων τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό.

Πέρα από το νομικό πλαίσιο και τα ωφελήματα και υπηρεσίες που παρέχονται μέσω αυτού, λειτουργούν Σχέδια και Υπηρεσίες που συμβάλλουν στην επαγγελματική και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων αυτών. Τα Σχέδια / Υπηρεσίες μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις γενικές κατηγορίες ως εξής:

- Σχέδια Επαγγελματικής Αποκατάστασης
- Σχέδια Παροχής Οικονομικής Βοήθειας
- Υπηρεσίες προς τα Άτομα με Αναπηρία
- Σχέδια για Στέγαση Ατόμων με Αναπηρία

Στα πλαίσια των Σχεδίων επαγγελματικής αποκατάστασης αναφέρονται τα βασικότερα Σχέδια ως εξής:

- Σχέδιο παροχής κινήτρων σε εργοδότες του ιδιωτικού τομέα για πρόσληψη ατόμων με σοβαρή αναπηρία (νοητική, βαριά κινητική, οπτική και ακουστική) το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006
- Κέντρο Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αναπήρων (KEAA), το οποίο προσφέρει επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση σε συγκεκριμένες ειδικότητες
- Σχέδιο επαγγελματικής κατάρτισης σε ειδικότητες που δεν προσφέρονται στο KEAA
- Σχέδιο για δημιουργία και λειτουργία μικρών μονάδων για σκοπούς αυτοεργοδότησης ατόμων με αναπηρία
- Μονάδα Εργασιακής Αποκατάστασης Ψυχικά Ασθενών

1.9 ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ

Ο βασικός διαχωρισμός σε όρους «εδαφικής χωρικής συνοχής» στην Κύπρο εντοπίζεται μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου. Παρατηρείται η ύπαρξη ανισοτήτων στο εσωτερικό των περιοχών αυτών (ορεινές περιοχές – παράκτιες περιοχές) ενώ στα αστικά κέντρα το πρόβλημα εντοπίζεται στους διαφορετικούς ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ επιμέρους πολεοδομικών ενοτήτων ορισμένες εκ των οποίων θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «θύλακες υποβαθμισμένων περιοχών» αλλά κυρίως στην απουσία προϋποθέσεων για να καταστούν τα αστικά κέντρα της Κύ-

προς «πρωθητικοί αναπτυξιακοί πόλοι» για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου και τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

1.9.1 Αστικές Περιοχές

Η Κύπρος δεν διαθέτει μεγάλες πόλεις σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (δηλαδή πόλεις με πληθυσμό άνω των 250.000 κατοίκων), αντίθετα έχει τρεις πόλεις μεσαίου μεγέθους (Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα) και μια μικρότερη (Πάφος), οι οποίες παρά τις αδυναμίες σε σχέση με τις οικονομίες κλίμακας που παρουσιάζουν, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σαν εν δυνάμει αναπτυξιακοί πόλοι για το σύνολο της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε λειτουργική συνεργασία με τις περιοχές της υπαίθρου.

Με βάση την απογραφή πληθυσμού του 2001, οι τρεις πρώτες πόλεις συγκεντρώνουν το 74% του πληθυσμού των αντίστοιχων Επαρχιών, ενώ η Πάφος το 72% της αντίστοιχης Επαρχίας. Οι τέσσερις πόλεις συγκεντρώνουν το σύνολο του αστικού πληθυσμού της Κύπρου, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 70% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Οι Κυπριακές πόλεις παρουσιάζουν αρκετά προβλήματα. Αυτά επικεντρώνονται στην ύπαρξη υποβαθμισμένων πυρήνων στα αστικά κέντρα (δημογραφικά, κοινωνικά και άλλα), στη μεγάλη έλλειψη οργανωμένων χώρων πρασίνου, στην καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος, σημαντικές ελλείψεις πολιτιστικών υποδομών, υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στους ιστορικούς πυρήνες. Σοβαρά προβλήματα επίσης δημιουργούνται από την υπερβολική χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου, (προβλήματα συμφόρησης, ασφάλειας, θορύβου και μόλυνσης του αέρα), ως συνέπεια της έλλειψης ποιοτικών και αποτελεσματικών δημόσιων μέσων συγκοινωνίας και υποδομών για την προώθηση εναλλακτικών και φιλικών προς το περιβάλλον μορφών μετακίνησης (πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι).

Σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας πεδίου που διεξήχθη (λόγω της μη ύπαρξης διαθέσιμων επίσημων στατιστικών στοιχείων σε επίπεδο πολεοδομικής ενότητας) προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία που αναδεικνύουν ορισμένα χαρακτηριστικά όπως:

Η εγκατάλειψη πολυάριθμων κτιρίων (9% για τις αστικές περιοχές, σε σύγκριση με 6,7% για το σύνολο της Κύπρου) και η κακή κατάσταση των δημοσίων χώρων, οι οποίοι μετατρέπονται σε μη-ελκυστικούς, τόσο για οικονομικές δραστηριότητες, όσο και για διαμονή. Ο αυξανόμενος αριθμός αντιπροσωπευτικών δειγμάτων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, που απειλούνται από την εγκατάλειψη και την φθορά του χρόνου, η κατεδάφιση παλαιών οικοδομών και η αντικατάσταση τους με σύγχρονες οικοδομές αμφίβολης αισθητικής ποιότητας, καθώς και η έλλειψη ανοικτών χώρων πρασίνου στις κεντρικές περιοχές, αποτελούν παράγοντες που υποβαθμίζουν καίρια το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των αστικών κέντρων και παρεμποδίζουν σημαντικά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη τους κατά ισόρροπο τρόπο σε σχέση με τις υπόλοιπες αστικές περιοχές.

Η έλλειψη χώρων πρασίνου με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Λευκωσία όπου η αναλογία τετραγωνικών μέτρων πρασίνου ανά κάτοικο είναι 1,4 όταν η ελάχιστη αποδεκτή αναλογία είναι 8 και όταν οι περισσότερες Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες παρουσιάζουν τιμή άνω του 10. Στη Λευκωσία υπάρχουν σήμερα χώροι πρασίνου συνολικής έκτασης 70.000 τ.μ. που αντιστοιχούν μόλις στο 13% των αναγκαίων χώρων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Παρά το γεγονός ότι η σχέση πρασίνου – συνολικού πληθυσμού είναι καλύτερη στα άλλα αστικά κέντρα της χώρας, η υστέρηση που παρουσιάζεται ως προς τα διεθνή πρότυπα είναι σημαντική και στις πόλεις αυτές. Ειδικότερα ο δείκτης τετραγωνικών μέτρων πρασίνου ανά κάτοικο διαμορφώνεται σε 3,9 στη Λεμεσό και 3,0 στη

Λάρνακα και Πάφο. Σημαντικά προβλήματα διαπιστώνονται και όσον αφορά την αναγκαία φροντίδα των ήδη περιορισμένων χώρων πρασίνου που υπάρχουν σήμερα.

Πίνακας 1.13: Χώροι Πρασίνου στις Πόλεις

Πόλη	Έκταση τ.μ	Δείκτης τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο	Ποσοστό κάλυψης των αναγκών
Λευκωσία	70.000	1,4	13%
Λεμεσός	270.000	3,9	40%
Λάρνακα	30.000	3,0	30%
Πάφος	30.000	3,0	30%

Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Υπουργείο Εσωτερικών, 2006

Η μείωση της ελκυστικότητας των υποβαθμισμένων πυρήνων που συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά «θυλάκων υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής» και λειτουργίας της πόλης είναι ιδιαίτερα εμφανής στα ιστορικά κέντρα των πόλεων και τις περιοχές όπου η αναγκαστική διαίρεση της χώρας έχει δημιουργήσει συνθήκες αποδιάρθρωσης του κοινωνικού και οικονομικού τους ιστού. Ένα από τα σημαντικά προβλήματα των αστικών περιοχών είναι οι υποβαθμισμένοι πυρήνες των κέντρων. Τυπικά γνωρίσματα των προβλημάτων των περιοχών αυτών είναι, η μείωση του μόνιμου πληθυσμού, κυρίως από νεότερες και πιο οικονομικά δραστήριες ομάδες, η έντονη παρουσία αδύναμων κοινωνικών ομάδων, όπως ηλικιωμένων, η παρουσία οχλουσών χρήσεων γης, η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα και η κυκλοφοριακή συμφόρηση. Επιπρόσθετα, ο αυξανόμενος αριθμός αντιπροσωπευτικών δειγμάτων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, που απειλούνται από την εγκατάλειψη και την φθορά του χρόνου, η κατεδάφιση παλαιών οικοδομών και η αντικατάσταση τους με σύγχρονες οικοδομές αμφίθιολης αισθητικής ποιότητας, καθώς και η έλλειψη ανοικτών χώρων πρασίνου στις κεντρικές περιοχές, αποτελούν παράγοντες που υποβαθμίζουν καίρια το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των αστικών κέντρων και παρεμποδίζουν σημαντικά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη τους κατά ισόρροπο τρόπο σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές. Χαρακτηριστικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Στο Δήμο της διαιρεμένης Λευκωσίας και ιδιαίτερα στην περιοχή του αστικού κέντρου, το ποσοστό των ατόμων κάτω των 20 ετών που διαβιούν είναι ποσοστιαία χαμηλότερο από την υπόλοιπη αστική Λευκωσία (Δήμος Λευκωσία 22%, υπόλοιπη Λευκωσία 27%). Ως αποτέλεσμα υπάρχει έλλειψη παρουσίας νέων ανθρώπων στην περιοχή, μειωμένη συνεισφορά των νέων στη δράση της πόλης και ανάλογα κοινωνικά προβλήματα.
- Σε όλα τα αστικά κέντρα (Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου) η γήρανση που πληθυσμού είναι ιδιαίτερα έντονη. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών που διαβιούν στις περιοχές αυτές είναι για τη Λευκωσία 16,8%, για τη Λεμεσό 29%, για τη Λάρνακα 18% και για τον πυρήνα της Πάνω Πάφου 11,6%, όταν το μέσο ποσοστό για το σύνολο των υπόλοιπων αστικών πολεοδομικών ενοτήτων είναι 9,6%. Τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που δημιουργούνται από την πληθυσμιακή αποδυνάμωση, αλλά κυρίως από την κοινωνική διαφοροποίηση στις περιοχές αυτές, είναι πολλά και σύνθετα.

Τα ιστορικά κέντρα των πόλεων αποτελούν προνομιακούς τόπους για πολεοδομικές παρεμβάσεις και δράσεις αστικής αναζωογόνησης με στόχο την ανακοπή της αστικής διάχυσης και την ένταση των φαινομένων προαστιοποίησης.

Πέραν των προβλημάτων που εντοπίζονται σε συγκεκριμένους θύλακες των πόλεων, είναι σημαντική η υστέρηση που παρουσιάζουν σε μια σειρά τομέων που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο για την ποιότητα ζωής των κατοίκων όσο και στη βελτίωση της ελκυστικότητάς τους σαν περιοχών για επενδύσεις και κατοικία όπως είναι ο τομέας των συγκοινωνιών και του πολιτισμού (πολιτιστικές υποδομές και δραστηριότητες).

Η κυκλοφοριακή συμφόρηση αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις της Κύπρου (βλέπε **Ενότητα 1.3.2**). Η ανυπαρξία δημόσιας ποιοτικής συγκοινωνίας και άλλων εναλλακτικών μέσων διακίνησης δημιουργεί αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου) στην οικονομία (κόστος καυσίμων, απώλεια ανθρωπωρών) αλλά και στην ποιότητα ζωής (δυσκολία μετακίνησης για όσους στερούνται αυτοκινήτου) και καθιστά τις πόλεις της Κύπρου μη βιώσιμες περιβαλλοντικά. Οι δυσμενείς κυκλοφοριακές συνθήκες επιτείνονται από την αυξανόμενη διέλευση μεγάλων κυκλοφοριακών φορτίων από τα περιορισμένης δυνατότητας τοπικά οδικά δίκτυα, με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των επιπέδων θορύβου. Η μεγάλη κυκλοφοριακή κίνηση σε συνδυασμό με την έλλειψη χώρων στάθμευσης αλλά και την ύπαρξη συγκρούσεων χρήσεων γης, λειτουργούν ανασταλτικά προς την ανάπτυξη εμπορικής δραστηριότητας σε αστικές περιοχές.

Η ανυπαρξία σημαντικών υποδομών στον τομέα του πολιτισμού οι οποίες θα μπορούσαν αφενός να συμβάλουν στην ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων της χώρας και αφετέρου να λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση της σύζευξης πολιτισμού και τουρισμού ως σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων, είναι ιδιαίτερα εμφανής τόσο στην ίδια την πρωτεύουσα της χώρας, όσο και στις άλλες πόλεις της Κύπρου.

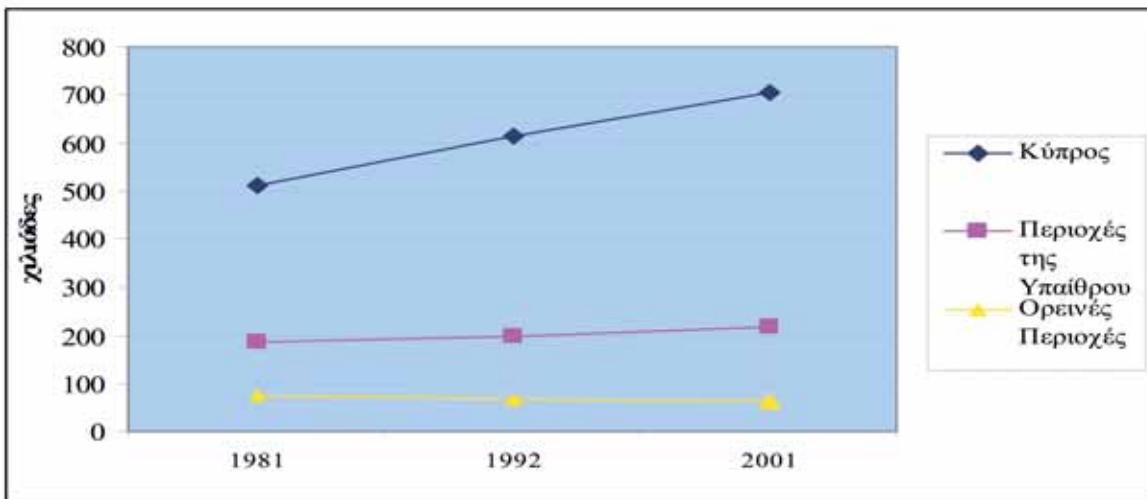
Όπως προκύπτει από την ανάλυση πιο πάνω, τα αστικά κέντρα απέχουν πολύ από το να είναι ελκυστικά ως περιοχές για διαμονή και εργασία. Η ανάγκη για ιδιαίτερη στόχευση μέτρων αστικής αναζωογόνησης στις παραπάνω αστικές περιοχές που να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων και τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαδόνας. Οι προκλήσεις αυτές αφορούν στη δημιουργία συνθηκών ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, στην αναβάθμιση των βασικών υποδομών και την αποτελεσματική προστασία / αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Τα έργα και οι παρεμβάσεις τα οποία θα προωθηθούν, θα στοχεύουν στη δημιουργία μιας τοπικής δυναμικής, με την αξιοποίηση ευκαιριών και προκλήσεων, έτσι ώστε οι περιοχές αυτές λειτουργούν ως μοχλοί έλξης οικονομικής δραστηριότητας.

1.9.2 Περιοχές της Υπαίθρου

Οι περιοχές της υπαίθρου²² και ιδιαίτερα οι ορεινές παρουσιάζουν διαχρονικά τάσεις εγκατάλειψης σαν αποτέλεσμα της αστυφιλίας και είναι αραιοκατοικημένες με δυσμενή δημιογραφική σύνθεση. Ως αποτέλεσμα, παρόλο που οι περιοχές της υπαίθρου αποτελούν το 82,6% της έκτασης της Κύπρου διαμένει σε αυτές μόνο το 24,3% του πληθυσμού. Η μείωση του πληθυσμού όπως προαναφέρθηκε, είναι ιδιαίτερα αισθητή στις ορεινές περιοχές και σε πολύ οξύτερο βαθμό από ότι στις περιοχές της υπαίθρου που περιβάλλουν τα αστικά κέντρα, ή στις παραθαλάσσιες μη αστικές περιοχές.

²² Ως περιοχές της υπαίθρου καθορίζονται οι περιοχές οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται αστικές σύμφωνα με Τοπικό Σχέδιο.

Διάγραμμα 1.7: Εξέλιξη Πληθυσμού στην Κύπρο, στις Περιοχές της Υπαίθρου και στις Ορεινές Περιοχές (1981-2005)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της υπαίθρου μεταξύ 1992 και 2001 ανήλθε στο 9,7% και υστερούσε έναντι του αντίστοιχου ποσοστού για το σύνολο της Κύπρου. Με βάση τα στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού 2001, ο συντελεστής γήρανσης στο σύνολο των περιοχών της υπαίθρου διαμορφώνεται σε 60,3%, έναντι 51,2% των αστικών περιοχών και 54,21% του συνόλου της χώρας. Αντίστοιχα ο συντελεστής εξάρτησης στις περιοχές της υπαίθρου κυμαίνεται στο 57,7%, έναντι 46,3% των αστικών περιοχών και 49,6% στο σύνολο της χώρας.

Οι παραπάνω δείκτες παρουσιάζουν εξαιρετική επιβάρυνση στις περιοχές της υπαίθρου των Επαρχιών Πάφου και Λεμεσού. Πιο συγκεκριμένα, στις περιοχές της υπαίθρου της Επαρχίας Πάφου ο συντελεστής γήρανσης διαμορφώνεται στο 132,1% και ο συντελεστής εξάρτησης στο 71,3% και στην Επαρχία Λεμεσού ο συντελεστής γήρανσης στο 81,8% και ο συντελεστής εξάρτησης στο 63,2%. Σχετικά βελτιωμένες είναι οι τιμές των δεικτών αυτών στις περιοχές της υπαίθρου των υπολοίπων Επαρχιών, επιβεβαιώνοντας ότι τα αναπτυξιακά προβλήματα των περιοχών της υπαίθρου είναι σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση του ορεινού τους χαρακτήρα και της απόστασης από τα αστικά κέντρα.

Τα πιο πάνω προβλήματα είναι πολύ πιο έντονα όταν απομονωθούν από τις περιοχές της υπαίθρου οι περιοχές οι οποίες βρίσκονται περιμετρικά των αστικών κέντρων καθώς και οι παραθαλάσσιες. Στο εν λόγω υποσύνολο των περιοχών της υπαίθρου το οποίο καλύπτει το 53,7% της συνολικής έκτασης της χώρας αλλά είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένο αφού διαμένει μόλις το 9% του συνολικού πληθυσμού, η εικόνα που διαμορφώνεται είναι η ακόλουθη:

- Ο συνολικός πληθυσμός παρουσιάζει μείωση σε σχέση με το 1991 κατά 5,1%, έναντι αύξησης που παρουσιάζουν οι περιοχές της υπαίθρου στο σύνολο τους
- Ο συντελεστής γήρανσης ανέρχεται σε 119,7% έναντι 60,27% του συνόλου των περιοχών της υπαίθρου
- Ο συντελεστής εξάρτησης διαμορφώνεται σε 68,8% έναντι 57,7% για το σύνολο των περιοχών της υπαίθρου

Σημαντικός παράγοντας για την αναπτυξιακή υστέρηση αυτών των περιοχών, είναι η μεγάλη εξάρτηση ως πηγή κυρίας απασχόλησης από την γεωργία αλλά και η χαμηλή ποιότητα ζωής των κατοίκων λόγω της μειωμένης πρόσθιασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος σε συνδυασμό με την προβληματική προσπελασμότητα σαν απόρροια των ελλείψεων και ασυνεχειών του Οδικού δικτύου (σχετικές αναφορές για την ποιότητα του οδικού δικτύου στην **Ενότητα 1.3.2**).

Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει σαφείς πτωτικές τάσεις, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 35% του πληθυσμού, έναντι 8,1% για το σύνολο της χώρας, στον δευτερογενή τομέα 24% (20,8% το συνολικό ποσοστό της χώρας), ενώ μόνο το 41% απασχολείται στον τριτογενή τομέα σε σχέση με 71,1% του εθνικού μέσου όρου.

Πίνακας 1.14: Απασχόληση στις περιοχές της Υπαίθρου

	Περιοχές Υπαίθρου	Κύπρος
Απασχόληση ανά τομέα (2001)		
Πρωτογενής τομέας	35%	8,1%
Δευτερογενής τομέας	24%	20,8%
Τριτογενής τομέας	41%	71,1%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου: Απογραφή Πληθυσμού (1982, 1992, 2001), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2001

Η εξάρτηση αυτή από τον πρωτογενή τομέα αντικατοπτρίζεται και στο χαμηλό εισόδημα των νοικοκυριών που διαμένουν στις περιοχές της υπαίθρου. Σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού, το 2003 το μέσο ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού στις αγροτικές περιοχές ανέρχεται στο 86,7% του εθνικού μέσου όρου ενώ αντίστοιχα στις αστικές περιοχές ανέρχεται σε 105,8%. Διαφοροποίηση παρατηρείται μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών στη σύνθεση των καταναλωτικών δαπανών σε κατηγορίες αγαθών. Σύμφωνα με στοιχεία του 2003, υψηλότερο τμήμα των καταναλωτικών δαπανών διατίθεται στις περιοχές της υπαίθρου σε σχέση με τις αστικές για είδη διατροφής (17,5% έναντι 14,2%), ποτά (2,1% έναντι 1,8%) καθώς επίσης για μεταφορές (16% έναντι 14%). Η δαπάνη για την υγεία παρουσιάζεται επίσης ελαφρώς αυξημένη στις αγροτικές περιοχές (5,1% έναντι 4,6% στις αστικές περιοχές). Αισθητά χαμηλότερο μερίδιο διαθέτουν τα νοικοκυριά στις αγροτικές περιοχές έναντι των αστικών περιοχών για εκπαίδευση (2,8% έναντι 4,4%), αναψυχή και πολιτισμό (5,3% έναντι 6,2%), στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρισμό και άλλα καύσιμα (19,7% έναντι 22,2%).

Η διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας των περιοχών της υπαίθρου επηρεάζεται και από το επίπεδο εκπαίδευσης στις εν λόγω περιοχές το οποίο είναι αισθητά χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο. Πιο συγκεκριμένα, στις περιοχές της υπαίθρου οι αναλφάβητοι ανέρχονται σε 6,9% σε σχέση με το 4,2% του εθνικού μέσου όρου, ενώ το ποσοστό ατόμων με εκπαίδευση κάποιων ή όλων των τάξεων του δημοτικού ανέρχεται σε 53% σε σχέση με 36,5% για το σύνολο της χώρας. Οι υποδομές εκπαίδευσης στην ύπαιθρο είναι περιορισμένες, ειδικότερα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, λόγω εν μέρει και της έλλειψης μαθητών, αναγκάζοντας πολλούς μαθητές να διανύουν μεγάλες αποστάσεις για μετάβαση στα αστικά κέντρα καθημερινά.

Ακόμα ένας παράγοντας που επιδρά ανασταλτικά στην ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου είναι η προβληματική κατάσταση του οδικού δικτύου του οποίου το μεγαλύτερο μέρος (75% το συνολικό μήκους) κατατάσσεται στο χαμηλότερο επίπεδο ποιότητας δρόμων. Επιπρόσθετα παρου-

σιάζονται ελλείψεις στην οριζόντια και άμεση διασύνδεση οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα καθώς και οι ανεπαρκείς δημόσιες συγκοινωνίες που καθιστούν τη προσβασιμότητα ακόμη πιο δύσκολη.

Πέραν των ελλείψεων στο οδικό δίκτυο εμφανής είναι και η απουσία παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών, ειδικότερα σε θέματα υγείας. Το αγροτικό ιατρικό δίκτυο επίσης είναι αρκετά υποβαθμισμένο με αποτέλεσμα ομάδες τους πληθυσμού με αυξημένες ανάγκες για ιατρικές υπηρεσίες (ηλικιωμένοι, παιδιά) να αδυνατούν να τύχουν της κατάλληλης φροντίδας και περίθαλψης στο χώρο κατοικίας τους.

Μειωμένες είναι επίσης και οι δυνατότητες πρόσβασης των περιοχών της υπαίθρου στην σύγχρονη τεχνολογία αλλά και την κοινωνία της γνώσης. Πιο συγκεκριμένα, το ευρυζωνικό δίκτυο στις περιοχές της υπαίθρου είναι πολύ περιορισμένο και ανύπαρκτο στις ορεινές περιοχές. Ως αποτέλεσμα, η χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών σήμερα είναι πολύ περιορισμένη.

Ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών της υπαίθρου, το οποίο μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη τους, είναι η ύπαρξη σημαντικού φυσικού πλούτου. Στο σύνολο της Κύπρου έχουν ήδη επιλεγεί 38 συνολικά περιοχές για ένταξή τους στο Σχέδιο «ΦΥΣΗ (NATURA) 2000», ενώ οι περιοχές αυτές έχουν και σημαντική πολιτιστική κληρονομιά. Εκτός από τις παραδοσιακές κοινότητες (22 κοινότητες έχουν χαρακτηριστεί ως «παραδοσιακές»), υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός εκκλησιαστικών μνημείων (έχουν καταγραφεί 159 εκκλησίες, μοναστήρια και εξωκλήσια) και σημαντικός αριθμός αρχαιολογικών χώρων. Επίσης, πολλά από τα μνημεία των περιοχών της υπαίθρου έχουν ανακηρυχθεί από την UNESCO ως μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η διατήρηση των παραδοσιακών ηθών και εθίμων και το αγροτικό τοπίο αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου που μπορεί να αποτελέσει μια νέα οικονομική δραστηριότητα και να συμβάλει στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών.

1.9.3. Ρόλος Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Για την υλοποίηση μιας ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο όσον αφορά στην ενδογενή ανάπτυξη των περιοχών και στην προσφορά υπηρεσιών στους πολίτες σε τοπικό επίπεδο, καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Ο ρόλος αυτός, απαιτεί μεταξύ άλλων: (α) τη δημιουργία μιας τοπικής δυναμικής, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή βιωσιμότητα και η περαιτέρω ενίσχυσή της, μέσα από την εφαρμογή της αρχής της αειφορίας στο σχεδιασμό και την επιλογή των παρεμβάσεων, καθώς και (β) την ενοποιημένη προσέγγιση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών στόχων στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διαμόρφωση επιμέρους πολιτικών και δράσεων. Η ταυτόχρονη ανταλλαγή γνώσης και εμπειριών με άλλες Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα συμβάλει σημαντικά στην όλη προσπάθεια.

1.10 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2006

1.10.1. Προγράμματα που Συγχρηματοδοτήθηκαν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Κατά την περίοδο 2004-2006 υλοποιούνται στην Κύπρο με συγχρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα Προγράμματα:

- Πρόγραμμα του Στόχου 2 (περιοχές της υπαίθρου και υποβαθμισμένες αστικές περιοχές)
- Πρόγραμμα του Στόχου 3, (ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού)
- Πρόγραμμα αναδιάρθρωσης του τομέα της αλιείας
- Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL
- Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III

Επίσης στα πλαίσια του Ταμείου Συνοχής συγχρηματοδοτούνται μεγάλα έργα υποδομής στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Στη συνέχεια γίνεται μία συνοπτική αναφορά των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, η οποία επικεντρώνεται στους βασικούς τομείς που αποτελούν αντικείμενο παρέμβασης και του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος για τη νέα προγραμματική περίοδο.

Μεταφορικές Υποδομές

Βασική παρέμβαση στον τομέα, που χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Συνοχής κατά την περίοδο 2004-2006, είναι το έργο «Αναβάθμιση των κόμβων Αγίου Αθανασίου και Γερμασόγεια» στον αυτοκινητόδρομο Λευκωσίας – Λεμεσού. Το έργο αυτό αποτελεί τμήμα του προγράμματος για την αναβάθμιση του αυτοκινητόδρομου Λευκωσίας – Λεμεσού – Πάφου κοντά στη Λεμεσό και περιλαμβάνει την κατασκευή ανισόπεδων κόμβων στις διασταυρώσεις με τις βασικές πλευρικές οδούς που εξυπηρετούν την πόλη της Λεμεσού.

Περιβάλλον

Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 υλοποιείται το έργο «Δημιουργία Χώρου Υγειονομικής Ταφής και Διαμετακομιστικού Σταθμού για Ολοκληρωμένη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων για τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου» με συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής. Η υλοποίηση του έργου είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη συμμόρφωση της χώρας με το Κοινοτικό Κεκτημένο, όπως περιγράφεται από τις Οδηγίες 99/31/ΕC και 94/62/EU που αφορούν στη διαχείριση των οικιακών στερεών απορριμμάτων και έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την εξυπηρέτηση περίπου το 29% του πληθυσμού της χώρας από τις εγκαταστάσεις που δημιουργούνται.

Προγράμματα στις περιοχές της Υπαίθρου και στις Αστικές Περιοχές

Το Πρόγραμμα για τις Περιοχές του Στόχου 2, 2004-2006 το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, έχει ως στόχο την οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση επικεντρώθηκε στις περιοχές της υπαίθρου και στην αστική περιοχή της Λευκωσίας κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός. Ειδικότερα, οι πόροι οι οποίοι δεσμεύτηκαν, κατά την περίοδο 2004-2006, ανέρχονται σε €58,7 εκατομμύρια ενώ σημαντική είναι και η ιδιωτική συμμετοχή για την υλοποίηση του Προγράμματος.

Από τους πιο πάνω πόρους τα περίπου €25 εκ. αφορούν σχέδια κρατικών ενισχύσεων προς ιδιώτες για την προώθηση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στους τομείς του Αγροτουρισμού και των Μεταποιητικών Βιομηχανιών στις περιοχές της υπαίθρου (Μέτρο 1.1 «Ενδυνάμωση της οικονομίας των περιοχών της υπαίθρου»). Το ενδιαφέρον για τα δύο Σχέδια Κρατικών Ενισχύσεων ήταν ιδιαίτερα αυξημένο και οι αιτήσεις ξεπέρασαν σε μεγάλο βαθμό τους διαθέσιμους πόρους. Πιο συγκεκριμένα, για το Σχέδιο του Αγροτουρισμού υποβλήθηκαν 144 αιτήσεις με προϋπολογισμό που ανήλθε σε περίπου €22.1 εκ. ενώ ο προϋπολογισμός του Σχεδίου ήταν €10 εκ. Στο σχέδιο αυτό εγκρίθηκαν συνολικά 77 αιτήσεις.

Αντίστοιχα, στο Σχέδιο για την Μεταποίηση υποβλήθηκαν 232 αιτήσεις με προϋπολογισμό που ανήλθε σε περίπου €25.9 εκ. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου για την Μεταποίηση ήταν αρχικά €6,7 εκ. και κατόπιν τροποποίησης και μεταφοράς κονδυλίων ανήλθε στα €15 εκ για ικανοποίηση της ιδιαίτερα αυξημένης ζήτησης που παρουσιάστηκε. Αρχικά εγκρίθηκαν 32 αιτήσεις και μετά την τροποποίηση και αύξηση του προϋπολογισμού αναμένεται να εγκριθούν ακόμα 111 (δηλ. συνολικά 143 αιτήσεις).

Στο πλαίσιο του Μέτρου 1.2. 'Υποστηρικτικές Υποδομές για τις Επιχειρήσεις' με προϋπολογισμό €6,5 εκ. υλοποιούνται 5 Έργα τα οποία αφορούν την κατασκευή θεματικών μουσείων και δημιουργία θεματικών τουριστικών διαδρομών καθώς και ένα έργο προβολής του προϊόντος του τουρισμού υπαίθρου. Τα έργα τα οποία υλοποιούνται στα πλαίσια του εν λόγω Μέτρου είναι αρκετά πρωτοποριακά και έχουν σημαντική προστιθέμενη αξία για την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος στην ύπαιθρο.

Το Μέτρο 1.3. 'Ανάπτυξη Βιώσιμων Κοινοτήτων' προϋπολογισμού €13,4 εκ. περιλαμβάνει έργα ανάπλασης και επέκτασης υποδομών στις κοινότητες της υπαίθρου και ανάπτυξης κέντρων κοινοτικών υπηρεσιών. Συνολικά έχουν εγκριθεί και υλοποιούνται 14 έργα τα οποία αφορούν αναπλάσεις δημοσίων χώρων (πεζοδρομήσεις, πλατείες, χώροι πρασίνου) και δημιουργία κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων). Στα πλαίσια του εν λόγω Μέτρου χρηματοδοτείται και η δημιουργία μιας Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, σε πλήρη συμπληρωματικότητα με το Πρόγραμμα του Στόχου 3.

Το Μέτρο 2.1. για Αναζωογόνηση Υποβαθμισμένων Αστικών Περιοχών με προϋπολογισμό €12,3 εκ. υλοποιείται σε μορφή Επιχειρησιακών Σχεδίων Τοπικής Κλίμακας τα οποία περιλαμβάνουν: (α) έργα βασικών υποδομών, όπως αναπλάσεις δημοσίων χώρων (πεζοδρομήσεις, πλατείες, προσόψεις κτιρίων, χώροι πρασίνου) και (β) δημιουργία κοινωνικό-πολιτιστικής υποδομής (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, κέντρα δημιουργικότητας για παιδιά, τοπικά πολιτιστικά κέντρα, εξειδικευμένα μουσεία, κέντρα φροντίδας). Έχουν ενταχθεί 4 ολοκληρωμένα σχέδια, στα πλαίσια των οποίων υλοποιούνται 9 έργα.

Το Πρόγραμμα του Στόχου 2, ανταποκρίθηκε σε σημαντικές ανάγκες στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου με ψηλή προστιθέμενη αξία και με ορατά αποτελέσματα. Λόγω όμως των περιορισμένων διαθέσιμων πόρων, οι ανάγκες των περιοχών αυτών δεν κατέστη δυνατό να καλυφθούν στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006.

1.10.2. Εμπειρίες από την υλοποίηση των Προγραμμάτων μέχρι σήμερα

Στόχος για την περίοδο 2004-2006, ενόψει της μικρής διάρκειας της προγραμματικής περιόδου, ήταν η επικέντρωση σε μικρό αριθμό σχεδίων και έργων των οποίων οι φορείς υλοποίησης είναι κυβερνητικά τμήματα ή ημικρατικοί οργανισμοί που έχουν εμπειρία στους σχετικούς τομείς, ώστε

να καταστεί δυνατή η έγκαιρη απορρόφηση των πόρων, μέσα στα πλαίσια που τέθηκαν από τους σχετικούς Κανονισμούς της ΕΕ. Έμφαση έχει δοθεί στη διασφάλιση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας στην αξιοποίηση των πόρων της ΕΕ.

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το οποίο ετοιμάστηκε σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 438/2001, καθώς και το Σύστημα για το Ταμείο Συνοχής, το οποίο ετοιμάστηκε σύμφωνα το άρθρο 5 του Κανονισμού 1386/2002 έχουν υποβληθεί και ελεγχθεί από την ΕΕ και βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία.

Κατά την υλοποίηση των Προγραμμάτων στην παρούσα, πρώτη περίοδο εφαρμογής των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Κύπρο, κάποιες αδυναμίες στα στάδια του σχεδιασμού των έργων, της διαχείρισης και της υλοποίησης με αποτέλεσμα να υπάρξει κάποια καθυστέρηση στην προώθηση των διαδικασιών για υλοποίηση των έργων. Ως αποτέλεσμα, στα πρώτα δύο χρόνια εφαρμογής των Προγραμμάτων παρατηρήθηκε σχετικά χαμηλή απορρόφηση. Ένας από τους κύριους λόγους για αυτή την καθυστέρηση ήταν ότι η Κύπρος δεν ήταν επιλέξιμη κατά την περίοδο πριν την ένταξη σε κοινοτικά κονδύλια όπως τα άλλα νέα Κράτη Μέλη με αποτέλεσμα να μην αποκτηθεί έγκαιρα η απαραίτητη σχετική εμπειρία και τεχνογνωσία για τη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Σημαντικό για την έγκαιρη υλοποίηση των έργων, διαφάνηκε ότι ήταν και ο εκ των προτέρων σωστός και ολοκληρωμένος σχεδιασμός τους. Έργα τα οποία δεν ήταν καλά σχεδιασμένα, χρειάστηκε σε κάποιες περιπτώσεις να επανασχεδιαστούν με αποτέλεσμα, να καθυστερήσει η έναρξη της υλοποίησης τους.

Ωστόσο η υλοποίηση των έργων προχωρά σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί. Στόχος είναι παρόλα τα προβλήματα που εντοπίστηκαν και αντιμετωπίστηκαν, η πλήρης αξιοποίηση των πόρων. Ως αποτέλεσμα σειράς μέτρων που ληφθήκαν, το 2006 ήταν ιδιαίτερα σημαντικός χρόνος από πλευράς υλοποίησης και επιτεύχθηκαν όλοι οι στόχοι.

Τα κυριότερα αδύνατα σημεία του υφιστάμενου ΣΔΕ, τα οποία έχουν εντοπιστεί μέχρι τώρα, είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Πολύπλοκες και χρονοθόρες διαδικασίες ένταξης (έγκρισης) έργων
- Πραγματοποίηση ελέγχων σε πολλά επίπεδα και σε μεγάλο μέγεθος δείγματος (κάποιες φορές μέχρι και 100%)
- Μη έγκαιρη στελέχωση και οργάνωση των Τελικών Δικαιούχων και άλλων εμπλεκόμενων υπερσιών λόγω θεσμικών και άλλων αδυναμιών

Από την άλλη πλευρά διαφάνηκε το όλο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου έχει και αρκετά δυνατά σημεία, τα οποία θα πρέπει να αξιοποιηθούν και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Τα κυριότερα ισχυρά σημεία του υφιστάμενου ΣΔΕ είναι:

- Η ύπαρξη ενός ενιαίου συστήματος για όλα τα προγράμματα, που συμβάλλει στη δημιουργία ενός κατάλληλου διαχειριστικού και επιχειρησιακού περιβάλλοντος και προσφέρει τη δυνατότητα για ενιαίες κατευθύνσεις στην αντιμετώπιση των προβλημάτων
- Η διασφάλιση της χρηστής διαχείρισης και της δημοσιονομικής διαφάνειας, όπως προκύπτει από τη μη ύπαρξη παρατυπιών (επισημαίνεται ότι λόγω του μικρού βαθμού υλοποίησης έχει διεξαχθεί μικρός αριθμός ελέγχων)
- Η δυνατότητα ισχυρού κεντρικού συντονισμού και γρήγορης λήψης αποφάσεων μέσω της ύπαρξης μιας ενιαίας Διαχειριστικής Αρχής

Με βάση τις εμπειρίες και τον εντοπισμό των πιο πάνω αδύνατων σημείων και με στόχο την αύξηση στην απορρόφηση των κοινοτικών πόρων, λήφθηκε μια σειρά μέτρων και υπάρχει πολύ στενή παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων. Η Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς λειτουργούν ένα Σύστημα Λεπτομερούς Παρακολούθησης των Έργων με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό και άμεση αντιμετώπιση οποιωνδήποτε προβλημάτων, αδυναμιών και καθυστερήσεων που μπορεί να παρουσιαστούν στην υλοποίηση των έργων, αλλά και τη λήψη προληπτικών μέτρων. Επιπρόσθετα έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για ενδυνάμωση όλων των φορέων και ιδιαίτερα των Τελικών Δικαιούχων τόσο με την στελέχωση τους, όσο και με την πρόσληψη Τεχνικών Συμβούλων από τον ιδιωτικό τομέα για να τους βοηθήσει στη γρήγορη υλοποίηση. Πιο συγκεκριμένα, η αποδοτικότητα του συστήματος διαχείρισης και υλοποίησης βελτιστοποιήθηκε μέσα από την απλοποίηση των διαδικασιών στα διάφορα στάδια και την τοποθέτηση επαρκούς και κατάλληλου προσωπικού. Για την έγκαιρη υλοποίηση των έργων λήφθηκαν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα μέτρα: (α) προώθηση της ένταξης πρόσθετων νέων ώριμων έργων και σκεδίων (ως αποτέλεσμα οι συνολικές δεσμεύσεις για τα Προγράμματα ανήλθαν περίπου στο 110%), (β) τροποποίηση/απλούστευση διαδικασιών με στόχο την επίσπευση/προώθηση διαφόρων ενεργειών ώστε να συντομευτεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, η χρονική περίοδος για τις διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων, και (γ) συνεχής στήριξη των Τελικών Δικαιούχων από τον αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα και τη Διαχειριστική Αρχή.

Με στόχο την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου που εφαρμόζεται στην Κύπρο και την προσαρμογή του στις απαιτήσεις των Προγραμμάτων και των προνοιών του προτεινόμενου Κανονιστικού πλαισίου της περιόδου 2007-2013 ανατέθηκε τον Αύγουστο του 2006 σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες σχετική μελέτη αξιολόγησης. Η αξιολόγηση περιλήφθηκε στο Σχέδιο Αξιολόγησης για την προγραμματική περίοδο και χρηματοδοτείται από τα Μέτρα Τεχνικής Βοήθειας. Παράλληλα με την διεξαγωγή της προαναφερόμενης αξιολόγησης, στα πλαίσια της ετοιμασίας του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων έχει συσταθεί, όπως προαναφέρθηκε, ειδική Τεχνική Επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Διαχειριστικής Αρχής, της Αρχής Πληρωμής και των Ενδιάμεσων Φορέων, για επεξεργασία του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Οι Διατάξεις Εφαρμογής του Προγράμματος παρουσιάζονται στο **Κεφάλαιο 7**.

1.11 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Η αρχή της εταιρικής σχέσης, με βάση τις πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006, για την κατάρτιση του Προγράμματος εφαρμόστηκε μέσα από διαδικασίες που διασφαλίζουν ευρύτατο διάλογο με όλους τους εταίρους και με όρους πλήρους διαφάνειας. Η διαδικασία διαβούλευσης η οποία συντονίστηκε από το Γραφείο Προγραμματισμού, την αρμόδια Αρχή Προγραμματισμού σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με αρ. 62.585 και ημερομηνία 5/9/2005, περιελάμβανε τρεις κατηγορίες εταίρων:

- Υπουργεία/Υπηρεσίες, ημικρατικούς οργανισμούς και αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης
- Οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους καθώς και μη-κυβερνητικές οργανώσεις/ιδρύματα
- Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

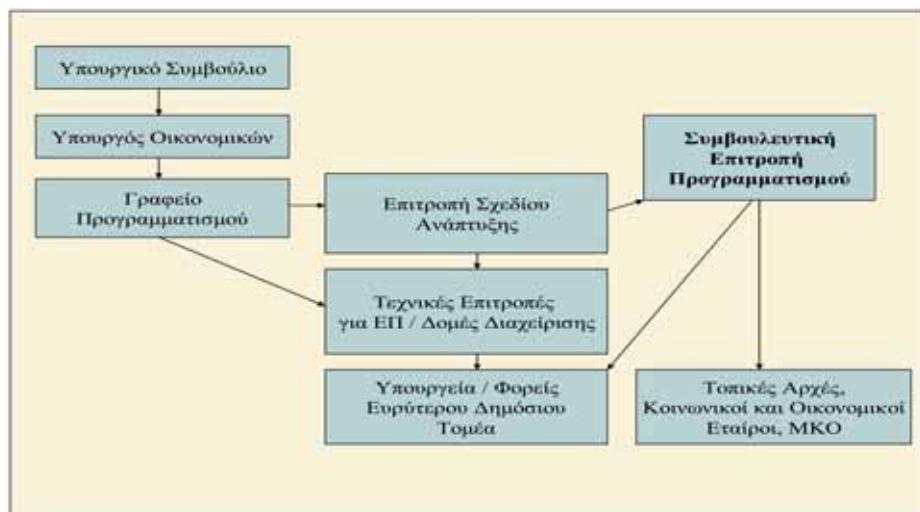
Συνεχής ήταν η εμπλοκή όλων των πιο πάνω εταίρων στην κατάρτιση τόσο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς όσο και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Με στόχο την καλύτερη δυνατή οργάνωση της διαθούλευσης για το στρατηγικό σχεδιασμό, τα όργανα τα οποία συστάθηκαν, σύμφωνα με την προαναφερόμενη Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, στην νέα προγραμματική περίοδο είναι:

- (α) Η **Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού** στην οποία συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς περιλαμβανομένων των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Η αρμοδιότητα της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού είναι να εκφράζει απόψεις ως προς το περιεχόμενο του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης και των προγραμματικών εγγράφων (ΕΣΠΑ, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αλιεία και Επιχειρησιακά Προγράμματα) που θα υποβληθούν στην ΕΕ και να υιοθετήσει τα τελικά κείμενα.
- (β) Η **Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης**, αρμοδιότητα της οποίας είναι η έγκαιρη και αποτελεσματική διεκπεραίωση της όλης διαδικασίας στρατηγικού σχεδιασμού και κατάρτισης των προγραμματικών εγγράφων. Της Επιτροπής προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού. Μέλη της είναι οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων Οικονομικών, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Παιδείας και Πολιτισμού, Συγκοινωνιών και Έργων και Υγείας. Η Επιτροπή έχει συσταθεί στο ανώτατο τεχνοκρατικό επίπεδο Γενικών Διευθυντών ώστε σε αυτή να γίνονται εισηγήσεις για αποφάσεις πολιτικής οι οποίες να πρωθυνται άμεσα στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση. Σημειώνεται ότι στην εκπροσώπηση του Υπουργείου Οικονομικών συμμετέχει και ο Συντονιστής για την Στρατηγική της Λισσαβόνας.
- (γ) **Τεχνικές Επιτροπές** για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα καθώς και ειδική Τεχνική Επιτροπή για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου. Βασική ευθύνη των Τεχνικών Επιτροπών είναι ο συντονισμός της κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και υποβολή εισηγήσεων στην Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης. Στις Τεχνικές Επιτροπές μόνιμα μέλη είναι εκπρόσωποι Υπουργείων και φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ενώ συμμετέχουν σε ειδικές συσκέψεις, αν απαιτείται, εκπρόσωποι κοινωνικών και οικονομικών φορέων και εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων Κύπρου και της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου.

Οι πιο πάνω Επιτροπές, η λειτουργική σχέση μεταξύ τους και η εμπλοκή όλων των εταίρων στο στάδιο του προγραμματισμού, παρουσιάζονται διαγραμματικά στο **Σχεδιάγραμμα 1.1**

Διάγραμμα 1.8: Εμπλοκή των Εταίρων στη Διαδικασία Προγραμματισμού

Μια σημαντική καινοτομία στα πλαίσια του προγραμματισμού για την περίοδο 2007-2013 ήταν η διαδικασία Δημόσιου Διαλόγου, η οποία ακολουθήθηκε συνολικά για το καθορισμό αναπτυξιακής στρατηγικής για την περίοδο 2007-2013. Στόχος και επιδίωξη του Δημόσιου Διαλόγου ήταν η διασφάλιση της συναίνεσης και η ευρύτερη δυνατή ενεργός συμμετοχή όλων των αναπτυξιακών φορέων και οργανώσεων και των αντιπροσωπευτικών οικονομικών και κοινωνικών ομάδων, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, στη διαμόρφωση της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής και προγραμμάτων τα οποία να είναι όσο είναι δυνατό πιο κοντά στις απαιτήσεις και ανάγκες των πολιτών. Στις συναντήσεις του Δημοσίου Διαλόγου, οι οποίες διοργανώθηκαν μέσα από δημόσια πρόσκληση και κινητοποίηση όλων των αντιπροσωπευτικών φορέων, γινόταν εκτενής παρουσίαση του προτεινόμενου γενικότερου πλαισίου στρατηγικής, των αξόνων προτεραιότητας της αναπτυξιακής πολιτικής της Κύπρου για την περίοδο 2007-2013, των κονδυλίων που θα διατεθούν από την ΕΕ στα πλαίσια των Πολιτικών Συνοχής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας και των γενικότερων κατευθύνσεων της ΕΕ. Στη συνέχεια διεξαγόταν συζήτηση για παράθεση θέσεων, ιδεών ακόμα και προτεινόμενων παρεμβάσεων.

Η όλη διαδικασία διαβούλευσης για την κατάρτιση των Προγραμματικών Εγγράφων, άρχισε επίσημα τον Σεπτέμβριο του 2005. Το πρώτο στάδιο της προγραμματικής διαδικασίας ήταν η έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο, στις αρχές Σεπτεμβρίου 2005, του *Περιγράμματος Αναπτυξιακής Στρατηγικής*, στο οποίο καθορίζονται οι βασικές προτεινόμενες στρατηγικές επιδιώξεις και οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της κυπριακής οικονομίας για την περίοδο 2007-2013. Όλοι οι εταίροι ενεπλάκησαν ενεργά στην διαδικασία προγραμματισμού. Πιο συγκεκριμένα:

- Το *Περίγραμμα Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2007 – 2013*, αποστάληκε το Σεπτέμβριο του 2005, στα Υπουργεία και τους άλλους εμπλεκόμενους εταίρους για να υποβάλουν τις απόψεις και εισηγήσεις τους για τους στόχους, προτεραιότητες και ιεραρχημένες παρεμβάσεις στον τομέα ευθύνης τους για να περιληφθούν στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013*.
- Τον Νοέμβριο του 2005, το Γραφείο Προγραμματισμού διοργάνωσε σεμινάριο όπου προσκλήθηκαν όλοι οι αρμόδιοι και οι εμπλεκόμενοι φορείς και οργανώσεις στην Κύπρο και όπου παρουσιάστηκαν οι νέοι προτεινόμενοι Κανονισμοί της ΕΕ, η απαιτούμενη βασική δομή του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και οι επιλέξιμοι τομείς και δράσεις, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή όλων στη διαδικασία διαμόρφωσης των προγραμματικών εγγράφων. Επίσης, κοινοποιήθηκαν σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και δημοσιοποιήθηκαν στην ιστοσελίδα του Γραφείου Προγραμματισμού τα βασικά υποστηρικτικά έγγραφα για το σχεδιασμό.
- Η ανταπόκριση όλων των φορέων, τόσο κυβερνητικών όσο και μη υπήρξε πολύ μεγάλη και υποβλήθηκε σειρά θέσεων / εισηγήσεων / προτάσεων, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για το σχεδιασμό και τον καθορισμό των στρατηγικών επιλογών του ΕΣΠΑ.
- Τον Ιανουάριο του 2006, η Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης, συνεδρίασε για πρώτη φορά, όπου έγινε παρουσίαση και ανταλλαγή απόψεων για το προτεινόμενο πλαίσιο αναπτυξιακών στρατηγικών επιλογών και λήφθηκαν αποφάσεις για τις βασικές κατευθύνσεις, την οργάνωση και τις διαδικασίες των περαιτέρω διαβούλεύσεων.
- Την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2006 διοργανώθηκαν οι συναντήσεις στα πλαίσια του Δημόσιου Διαλόγου στις πόλεις και επαρχίες της Κύπρου. Ειδικότερα οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις επαρχίες Πάφου, Λεμεσού, Λάρνακας και Αμμοχώστου έγιναν σε συνεργασία με τις Επαρχιακές Διοικήσεις και τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και αφορούσαν όλους τους προτεινόμενους Άξονες Προτεραιότητας. Αντίστοιχα, στην Λευκωσία οι συναντήσεις διορ-

γανώθηκαν σε συνεργασία με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους και αγροτικές οργανώσεις και ήταν εξειδικευμένες κατά Άξονα Προτεραιότητας και συμμετείχαν σε αυτές όλες οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και φορείς στον κάθε τομέα πολιτικής. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν παγκύπρια δέκα συναντήσεις, στις οποίες συμμετείχαν πέραν των 1200 ατόμων που εκπροσώπησαν όλο το φάσμα των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, επιχειρηματιών και απλών πολιτών. Όλες οι εισηγήσεις κωδικοποιήθηκαν και καταγράφηκαν και αποτέλεσαν σημαντική εισροή στη διαδικασία κατάρτισης των προγραμματικών εγγράφων, ενώ παράλληλα το Υπουργικό Συμβούλιο, ενημερώθηκε για τα βασικά συμπεράσματα του Δημοσίου Διαλόγου.

- Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν συνεδρίες των Τεχνικών Επιτροπών, μια για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου.
- Το Μάρτιο του 2006 αποστάληκε σε όλα τα Μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού το πρώτο προσχέδιο της αναπτυξιακής στρατηγικής και του ΕΣΠΑ, για υποβολή σχολίων, παρατηρήσεων και εισηγήσεων πάνω στις βασικές στρατηγικές επιλογές. Οι εισηγήσεις και παρατηρήσεις των φορέων λήφθηκαν υπόψη στην αναμόρφωση του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.
- Μετά την υποβολή του πρώτου προσχεδίου του ΕΣΠΑ τον Μάιο του 2006, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκαν όλα τα αρμόδια Υπουργεία, υπηρεσίες και άλλοι δημόσιοι φορείς να υποβάλουν τεκμηριωμένες προτάσεις για τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν. Οι προτάσεις των Υπουργείων αποτέλεσαν βασική εισροή για τη διαμόρφωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αλλά λήφθηκαν υπόψη και στην αναθεώρηση του ΕΣΠΑ.
- Παράλληλα ανατέθηκε σε εξωτερικό Σύμβουλο – Αξιολογητή η Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση (ex ante evaluation) του Προγράμματος σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006. Ο Σύμβουλος Αξιολόγησης, στα πλαίσια των Όρων Εντολής του, είχε διαρκείς διαβούλεύσεις με την ομάδα σχεδιασμού του εγγράφου στο Γραφείο Προγραμματισμού και συμμετείχε σε συνεδρίες της Τεχνικής Επιτροπής. Ο Σύμβουλος συμμετείχε επίσης σε ειδικές συσκέψεις που διοργανώθηκαν με το σύνολο των εμπλεκομένων φορέων. Συνοπτική ανάλυση της εργασίας του Συμβούλου Αξιολόγησης παρουσιάζεται στο **Κεφάλαιο 3** και τη συνολική έκθεση της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης του Προγράμματος (σημειώνεται ότι η εν λόγω έκθεση της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης αποτελεί ξεχωριστό έγγραφο το οποίο αποστέλλεται μαζί με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα). Η όλη εργασία που επιτέλεσαν οι Σύμβουλοι για την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση συνέβαλε στη θελτίωση της ποιότητας του Προγράμματος και ιδιαίτερα όσον αφορά την εσωτερική συνοχή της Στρατηγικής.
- Στις 23 Νοεμβρίου 2006, το ΕΣΠΑ εγκρίθηκε από τη Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού, αφού πρώτα εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο.
- Μετά την υποβολή του πρώτου προσχεδίου του ΕΣΠΑ τον Μάιο του 2006 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκαν όλα τα αρμόδια Υπουργεία, υπηρεσίες και άλλοι δημόσιοι φορείς να υποβάλουν σε τυποποιημένο έντυπο, αφού πρώτα διαβουλευθούν με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους του τομέα ευθύνης τους, τεκμηριωμένες προτάσεις/ιδέες για τους τομείς στους οποίους πρέπει να επικεντρωθεί η στρατηγική και οι παρεμβάσεις που προτείνεται να συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος. Οι δεκάδες προτάσεις των Υπουργείων και άλλων φορέων, αξιολογήθηκαν από την ομάδα σχεδιασμού και αποτέλεσαν βασική εισροή για τη διαμόρφωση του Προγράμματος.

- Κατά την διάρκεια διαμόρφωσης του Προγράμματος διεξήχθησαν ειδικές τεχνικές συναντήσεις για συζήτηση με τις αρμόδιες υπηρεσίες και οργανώσεις για τους τομείς προτεραιότητας κατά θεματική ενότητα και τομέα παρέμβασης που θα μπορούσαν να περιληφθούν κάτω από κάθε προτεραιότητα.
- Παράλληλα πραγματοποιήθηκε αριθμός συναντήσεων της Τεχνικής Επιτροπής και συζητήθηκαν μεταξύ άλλων, η βασική αρχιτεκτονική του Προγράμματος, διάφορα προσχέδια των κειμένων του και ειδικότερα θέματα όσον αφορά το περιεχόμενο των Αξόνων Προτεραιότητας.
- Πραγματοποιήθηκε επίσης αριθμός επαφών με παράγοντες των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και κοινωνικών εταίρων. Σκοπός αυτός των συναντήσεων ήταν η ανταλλαγή απόψεων με τους τοπικούς παράγοντες, η αναγνώριση των προβλημάτων τους, η καλύτερη κατανόηση των πράσεων τους και η συζήτηση του τρόπου εμπλοκής τους στην εφαρμογή του Προγράμματος.
- Στις 11 Ιανουαρίου 2007 πραγματοποιήθηκε Ημερίδα Διαβούλευσης πάνω στα πρώτα ολοκληρωμένα προσχέδια των δύο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Στην Ημερίδα συμμετείχαν γύρω στους 180 εκπροσώπους των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων εμπλεκόμενων φορέων. Στην ημερίδα έγινε επίσης παρουσίαση από τους εξωτερικούς σύμβουλους της μεθοδολογίας που ακολουθείται για την εκ των προτέρων αξιολόγηση και μια πρώτη παρουσίαση των συμπερασμάτων της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Οι εισηγήσεις και τα σχόλια που έγιναν κατά τη διάρκεια της Ημερίδας από τους εκπροσώπους τόσο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσον και των Οικονομικών και Κοινωνικών Εταίρων λήφθηκαν υπόψη για την οριστικοποίηση του τελικού προσχεδίου του Προγράμματος.
- Για το περιεχόμενο των Διατάξεων Εφαρμογής του Προγράμματος έγινε ευρεία διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς στα πλαίσια της Τεχνικής Επιτροπής που συγκροτήθηκε για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων την νέα προγραμματική περίοδο.
- Το περιεχόμενο της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον εξετάστηκε από την αρμόδια Επιτροπή που είχε συσταθεί στα πλαίσια του Νόμου 102 (Ι)/2005 Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και /ή Προγράμματα Νόμος. Στην συνέχεια η Υπηρεσία Περιβάλλοντος απέστειλε σχετική γνωμοδότηση στις 26 Φεβρουαρίου 2007 (Περισσότερες πληροφορίες στο **Κεφάλαιο 3**).
- Η Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού συγκλήθηκε εκ νέου στις 14 Φεβρουαρίου 2007 και συζήτησε το τελικό προσχέδιο του Προγράμματος. Τα τελικά σχόλια που διατυπώθηκαν από τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής τροφοδότησαν την περαιτέρω επεξεργασία των κειμένων των επιμέρους ενοτήτων του Προγράμματος και έγιναν οι αναγκαίες προσαρμογές στο περιεχόμενο της Στρατηγικής.
- Το Υπουργικό Συμβούλιο στη συνεδρία του στις 28 Φεβρουαρίου 2007 ενέκρινε το περιεχόμενο του Προγράμματος που υποβλήθηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Τα βασικά συμπεράσματα της όλης διαδικασίας διαβούλευσης με τους εταίρους συνοψίζονται πιο κάτω:

- Υπήρξε εποικοδομητική συνεργασία σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της εξειδίκευσης του Προγράμματος, με την ευρεία και ενεργό συμμετοχή όλων των φορέων.

- Διαμορφώθηκε ευρεία συναίνεση όσον αφορά την ανάλυση της παρούσας κατάστασης των τομέων παρέμβασης του Προγράμματος, την ιεράρχηση των αναπτυξιακών αναγκών και του μήματος πολιτικής της Στρατηγικής.
- Έγινε κατανοητό από όλους τους εταίρους, μετά από εκτενή πληροφόρηση των αρμοδίων αρχών, ότι η διαμόρφωση των βασικών παραμέτρων του Προγράμματος (ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και προοπτικές, στρατηγική, εξειδίκευση σε Άξονες Προτεραιότητας, θεματική και χωρική επικέντρωση, χρηματοδότηση, πλαίσιο διαχείρισης και εφαρμογής του Προγράμματος), πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο το οποίο καθορίζεται από τους νέους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής. Παράλληλα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ευρύτεροι στρατηγικοί στόχοι και επιμέρους πολιτικές της Ένωσης.
- Κοινή διαπίστωση όλων των εταίρων ήταν ότι στη διαμόρφωση της στρατηγικής θα πρέπει να συνεκτιμηθούν οι ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου (2004 – 2006).

Στην εξειδίκευση της Στρατηγικής και των Αξόνων Προτεραιότητας του Προγράμματος συνέβαλαν τα μέγιστα οι εισροές από προτάσεις των αρμοδίων Υπουργείων/Δημόσιων Φορέων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικοοικονομικών εταίρων που κατατέθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της διαδούλευσης. Κατά τη διάρκεια των επιμέρους διαθουλεύσεων και των συνεδριάσεων της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού προέκυψαν συγκεκριμένες εισηγήσεις από τους εταίρους για συγκεκριμένες ενέργειες / διαδικασίες ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή τους στην εξειδίκευση και υλοποίηση δράσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Επίσης, συγκεκριμένες εισηγήσεις οι οποίες τελικά περιλήφθηκαν στα τελικά Προσχέδια ήταν:

- Η εφαρμογή ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης
- Η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των τοπικών φορέων
- Η διαμόρφωση των παρεμβάσεων για τις δημόσιες αστικές συγκοινωνίες
- Η περαιτέρω ενσωμάτωσης των οριζόντιων πολιτικών (π.χ. ισότητα ευκαιριών, αειφόρος ανάπτυξη κλπ)
- Περαιτέρω έμφαση στην ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών στους τομείς της παιδείας και της υγείας
- Η στόχευση των παρεμβάσεων για τη δημιουργία και αναβάθμιση του όλου συστήματος παραγωγής γνώσης στα πλαίσια των ευρύτερων αναπτυξιακών στρατηγικών κατευθύνσεων της χώρας.

Συνεχής ήταν και η επικοινωνία, κατά τη διάρκεια κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος με τη Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής.

Τέλος για τη διαμόρφωση των Διατάξεων Εφαρμογής συνέβαλλαν όλοι οι φορείς κυρίως κατά το στάδιο καταγραφής των αδυναμιών, δυνατών σημείων του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου της περιόδου 2004 - 2006. Βασική εισροή επίσης ήταν και τα πρώτα συμπεράσματα της μελέτης αξιολόγησης του συστήματος που εκπονεύται από εξωτερικούς Συμβούλους.

1.12 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ, ΔΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΕΥΚΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (SWOT ANALYSIS)

Σε συνέχεια της ανάλυσης που προηγήθηκε για την υφισταμένη κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, καταγράφονται στον πιο κάτω Πίνακα σε συνοπτική μορφή, τόσο τα πλεονεκτήματα, αδυναμίες, όσο και οι ευκαιρίες και απειλές που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον για την Κυπριακή οικονομία. Από την ανάλυση SWOT σε συνάρτηση κοινωνιοκοινωνική ανάλυση, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για τις αναπτυξιακές ανάγκες της Κύπρου και τις κατευθύνσεις και επιλογές που πρέπει να ακολουθηθούν.

Πλεονεκτήματα	Δυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Στρατηγική γεωγραφική θέση στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο μεταξύ τριών ηπείρων. Ευελίξια και σχετική προσαρμοστικότητα της οικονομίας στις μεταβολόμενες συνθήκες. Ικανοποιητικοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ στο πλαίσιο συνθηκών σχετικής μακροοικονομικής σταθερότητας. Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα και ανεπτυγμένες υπηρεσίες. Υψηλή παρουσία δυναμικών κλάδων του τριτογενή τομέα. Σχετικά υψηλή, μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της ΕΕ, ροπή προς την επιχειρηματικότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> Μικρό μέγεθος της κύριας, νησιωτικός χαρακτήρας - μεγάλη απόσταση από το οικονομικό κέντρο της ΕΕ. Υστέρηση στο κατά κεφαλή εισόδημα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Περιορισμένη ανταγωνιστικότητα. Σημαντική υστέρηση της παραγωγός, ακόμα και σε τομείς όπου η χώρα παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα (π.χ. τουρισμός). Επικέντρωση, ιδιάίτερα στο μεταποιητικό τομέα, σε δραστηριότητες χαρημάτης προστιθέμενης αξίας. Συρρίκνωση της μεταποίησης και αποδυνάμωση της διομηχανικής δύνασης της οικονομίας. Χαμηλά επίπεδα επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό συγκριτικά με ανεπιγρένες χώρες. Περιορισμένη αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στους δευτερογενείς και τριτογενείς τομείς. 	<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητες μεγαλύτερης αξιοποίησης της στρατηγικής θέσης του νησιού ως γέφυρα οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών Μέλών της ΕΕ και των χωρών της Μεσοτικής Ανατολής και βόρειας Αφρικής στα πλαίσια της προώθησης των στρατηγικών στόχων και πολιτικών της Ένωσης. Πρόσβαση των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά της διευρυμένης Ε.Ε. χωρίς οποιουσδήποτε περιορισμούς. Επικείμενη ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ. Μεταβολή στον προσανατολισμό των εξαγωγών προϊόντων μεταποληγησ από χώρες της Μέσης Ανατολής σε χώρες της ΕΕ. Αυξανόμενη διεθνής ζήτηση για διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα. Ευκαιρίες για αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας με την υιοθέτηση καλών πρακτικών σε άλλες χώρες δοσον αφορά τη συνεργασία των επι- 	

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Ανεπάρκειες στη χρηματοδότηση μικρών επιχειρήσεων και έλλειψη σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων. Ευάλωτος χαρακτήρας του τουρισμού σε εξωγενείς και αστάθιτους παράγοντες, στην οικονομία. Σοβαρές ελλείψεις σε ειδικές πολιτιστικές και άλλες τουριστικές υποδομές για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Χαμηλή επιχειρηματικότητα γυναικών και νέων. 	<ul style="list-style-type: none"> χειρίσεων (διαμόρφωση συστάδων επιχειρήσεων). Ευκαιρίες που δίνονται στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες από τις ραγδαίες εξελίξεις στης νέες τεχνολογίες. 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών για αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας. Χαμηλή δαπάνη του ιδιωτικού τομέα για Έρευνα και Τεχνολογία Ανάπτυξης που ανεπαρκής ερευνητική υποδομή. Χαμηλή δαπάνη του ιδιωτικού τομέα για Έρευνα και Τεχνολογία Ανάπτυξη και έλλειψη ζένων επενδύσεων σε τομείς νέας τεχνολογίας Περιορισμένος αριθμός ερευνητών. Περιορισμένη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων. Ανεπαρκής αξιοποίηση καινοτομίας και σύγχρονων μεθόδων εμπορίας στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Σχετικά καμηλός αριθμός των δημόσιων υπηρεσών που προσφέρουνται μέσω διαδικτύου. 	<ul style="list-style-type: none"> Διεύρυνση φυτοφαρμακού χάσματος με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που παρουσίζουν ραγδαία ανάπτυξη στο τομέα αυτό. Συμμετοχή στον ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Δυνατότητες που παρέχουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, για την αύξηση της αποδοτικότητας των δημόσιων υπηρεσιών, της ποιότητας ζωής και της προσβασιμότητας ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου.
<ul style="list-style-type: none"> Ταχεία αύξηση των δαπανών που διατίθενται για Έρευνα και Τεχνολογίκη Ανάπτυξη. Αυξανόμενος αριθμός πανεπιστημιακών και άλλων ερευνητικών φορέων που θα μπορούνταν δυνητικά να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη της έρευνας και καινοτομίας. Ταχεία αύξηση της χοήσης του διαδικτύου από επιχειρήσεις και νοικοκυρία. 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ χαμηλό ποσοστό δαπανών σε Έρευνα και Τεχνολογίκη Ανάπτυξης που ανεπαρκής ερευνητική υποδομή. Χαμηλή δαπάνη του ιδιωτικού τομέα για Έρευνα και Τεχνολογία Ανάπτυξη και έλλειψη ζένων επενδύσεων σε τομείς νέας τεχνολογίας Περιορισμένος αριθμός ερευνητών. Περιορισμένη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων. Ταχεία αύξηση της χοήσης του διαδικτύου από επιχειρήσεις και νοικοκυρία. 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών για αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας. Συμμετοχή στον ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Δυνατότητες που παρέχουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, για την αύξηση της αποδοτικότητας των δημόσιων υπηρεσιών, της ποιότητας ζωής και της προσβασιμότητας ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> Διεύρυνση φυτοφαρμακού χάσματος με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που παρουσίζουν ραγδαία ανάπτυξη στο τομέα αυτό.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Καθυστέρηση στην αξιοποίηση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικονιανών του τομέα της υγείας. 	<ul style="list-style-type: none"> Σημεικά ψηλά ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής στο σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας. Χαμηλό επίπεδο ανεργίας στο σύνολο του εργατικού δυναμικού. Υψηλό μορφωτικό/ εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού. 	<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητες για βελτιστηρία αξιοποίησης μη-Κύπριων εργάζομένων και οικονομικών μεταναστών σύμφωνα με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της Κύπρου και τις επιδιωκόμενες στρατηγικές κατεύθυνσεις της οικονομίας. Έλλειψης στη συνδεση της βασικής εκπαίδευσης με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρυση και την αγορά εργασίας. Ιδιαίτερης αδυναμίες του συστήματος μαθητείας. Υπαρξη αποθεμάτων του εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα του μη οικομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού. 	<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητες για διεύρυνση αξιοποίησης στη μη-Κύπριων εργάζομένων και οικονομικών μεταναστών σύμφωνα με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της Κύπρου και τις επιδιωκόμενες στρατηγικές κατεύθυνσεις της οικονομίας. Υπαρξη σημαντικού αριθμού απόδημων επιστημόνων και ερευνητών. Διεύρυνση και ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής και Τηλεπικονιανών που συμβάλλουν στην υιοθέτηση και εφαρμογή ευέλικτων μηριφών εργασίας, καθώς και στην δημιουργία και αξιοποίηση συστημάτων αύξευσης της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας. Μειωμένη συμμετοχή γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Ικανοποιητικό βασικό Εθνικό Οδικό Δίκτυο (Αυτοκινητόδρομοι). 	<ul style="list-style-type: none"> Αδυναμία διασύνδεσης με τα Διευρωπαϊκά μεταφορικά δίκτυα καθώς και των πυλών εισόδου με το πρωτεύον οδικό δίκτυο. Ατέλειες του οδικού δικτύου ως προς τη σύγνδεση αστικών κέντρων με λιμάνια και αεροδρόμια Διέλευση αυτοκινητόδρομων από αστικές περιοχές. Κυκλοφοριακή συμφόρηση και περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις. Ανεπαρκής πρόσβαση των ορεινών περιοχών. Ελλείψεις στης λιμενικές υποδομές σε σχέση με συγχρονες ανάγκες εξυπηρέτησης πλοίων. 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση της θέσης της Κύπρου ως διαμετακομιστικό εμπορικό κέντρο με αναδρόμηση της λιμενικής υποδομής. Ευκαιρίες που δίνονται από τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον και άλλες εξελίξεις στον ψηφιακό τομέα (Intelligent transport) στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αστικών συγκοινωνιών στα αστικά κέντρα και στις περιοχές της υπαίθρου με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Ανεπάρκεια του συστήματος Αστικών Συγκοινωνιών - έντονα προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα. Υψηλός δείκτης οδικών ατυχημάτων με ψηλό κοινωνικό-οικονομικό κόστος. 	<ul style="list-style-type: none"> Ραγδαία ανάπτυξη ανταγωνιστικών λιμένων στη περιοχή.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Σημαντική διοποικόλητα και ύπαρξη περιοχών φυσικού κάλλους στης περιοχές της υπαθέρου. Ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες για αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. 	<ul style="list-style-type: none"> Απόκλιση της χώρας από το κοινοτικό κεκτημένο στις υποδομές και τα συστήματα διαχειρίστης στρεών και υγρών αποβλήτων. Καταπόνηση φυσικού περιβάλλοντος λόγω τουριστικής ανάπτυξης, συγκρούσεων χρήσεων γης και υπερβολικής χρήσης φυσικών πόρων. Χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης. Υπέρμετρη εξάρτηση του ενέργειακού συστήματος από το πετρέλαιο και περιορισμένη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αδυναμία διασύνδεσης με τα ενεργειακά δίκτυα φυσικού αερίου, λόγω γεωγραφικής θέσης και όλων ιδιαιτερων φυσικών χαρακτηριστικών. Χαμηλή αποδοτικότητα του ενεργειακού συστήματος. Περιορισμένοι υδάτινοι πόροι και έλλειψη ορθολογικής αδαπτικής πολιτικής. 	<ul style="list-style-type: none"> Ένταξη περιοχών στο δίκαιο NATURA που δινει τη δυνατότητα καλύτερης διαχείρισης των φυσικών πόρων και αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών. Δυνατότητες χρήσης νέων τεχνολογιών για αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ιδιαίτερα της ηλιακής. Αξιοποίηση των προνοιών της Οδηγίας Πλαισίου για τα Νερά. 	<ul style="list-style-type: none"> Διατήρηση της εποχικότητας της τουριστικής περιόδου και δημιουργία ασύμμετρων πιέσεων στις περιθωριανικές υποδομές ιδιαίτερα στης παράκτιες ζώνες με πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις στη διάσημη ανάπτυξη. Επιδείνωση του χάσματος στην αποδοτικότητα του ενεργειακού συστήματος, σε σύγκριση με άλλες χώρες που αναπτύσσονται ραγδαία στο τομέα αυτό.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/Προκλήσεις	Απειλές/Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> Υπαρξη σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς στις περιοχές της υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> Σημαντικές ανισοσκέλειες στη χωρίκια ανάπτυξη. Πληθυσμιακή απόδυνάμωση και γήρανση του πληθυσμού των περιοχών της υπαίθρου και διάστερα των ορεινών περιοχών με έντονες τάσεις αστυφύλαξ. Μεγάλη εξάρτηση σε όρους απασχόλησης και εισοδήματος των κατοίκων περιοχών της υπαίθρου από τον πρωτογενή τομέα. Μειωμένη ελκυστικότητα των περιοχών της υπαίθρου για προσέλκυση επενδύσεων. Αδυναμίες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες. Αστικά κέντρα με προβλήματα οικονομιών κλίμακας για συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη. Χαμηλή ελκυστικότητα των αστικών κέντρων λόγω απουσίας ελεύθερων χώρων, έλλειψη συστήματος δημόσιων συγκοινωνιών, έλλειψης πολιτιστικών υποδομών. Υποβαθμιοπλένες ζώνες σε αστικές περιοχές με οικεία αλλοίωσης της πληθυσμιακής δομής και υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης τεχνολογίας (στις επιχειρήσεις, κυριοτυπικές υπηρεσίες προς τους πολίτες κλπ) για άμβλυνση του φαινομένου απομόνωσης απομακρυσμένων περιοχών. Ευκαιρίες από τις διεθνείς τάσεις για ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού σε αστικά κέντρα (η.χ. συνδριακός και πολιτιστικός τουρισμός). Ευκαιρίες διεύρυνσης της παραγωγής δάσης της οικονομίας με τη ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών εισοδήματος και απασχόλησης στην υπαίθριο. Ανάδειξη των αξιολογων πολιτιστικών οικοτοπίων της χώρας. Δυνατότητες ανάδειξης της ταυτότητας της κάθε πόλης. 	<ul style="list-style-type: none"> Φυσικοί και άλλοι κίνδυνοι για απόλειτες φυσικών και πολιτιστικών πόρων στην υπαίθρο ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **2**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι βασικές παράμετροι για τη διαμόρφωση της στρατηγικής του Προγράμματος, καθορίστηκαν με βάση:

- Τα συμπεράσματα της ανάλυσης της υφιστάμενης κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής κατάστασης καθώς και των αναπτυξιακών προοπτικών της Κύπρου.
- Το ευρύτερο πλαίσιο της στρατηγικής για οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου όπως καθορίζεται από το *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013*.
- Τη στρατηγική και τις θεματικές προτεραιότητες που υιοθετούνται από το *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής 2007-2013*.
- Τις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνοχή*.
- Το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* που συντάχθηκε και υλοποιείται σύμφωνα με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση.
- Τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* και τη σχετική Έκθεση Προόδου (Οκτώβριος 2006).
- Τις εμπειρίες από την υλοποίηση των προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2004-2006.

2.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης και της ανάλυσης SWOT, που προηγήθηκε ως προς τους βασικούς τομείς παρέμβασης του Προγράμματος, προκύπτουν συμπεράσματα τα οποία αποτελούν το σημείο εκκίνησης για τον προσδιορισμό των στρατηγικών στόχων και την εστίαση των Αξόνων Προτεραιότητας σε εκείνους τους τομείς και τις σχετικές παρεμβάσεις όπου παρατηρούνται τα σημαντικότερα κενά και αποκλίσεις της χώρας σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, καθώς και στους τομείς όπου παρουσιάζονται τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και προοπτικές ανάπτυξης. Πιο κάτω, παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα της ανάλυσης του **Κεφαλαίου 1**.

Αντιμετώπιση Διαρθρωτικών Αδυναμιών

Μέχρι σήμερα και παρά τους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης της χώρας δεν έχει επιτευχθεί πραγματική σύγκλιση με την ΕΕ, με το κατά κεφαλή εισόδημα να υστερεί σημαντικά έναντι του μέσου όρου των Κρατών Μελών της ΕΕ, ιδιαίτερα εκείνου των 15 παλαιών κρατών μελών. Βασική αιτία για την υστέρηση στο κατά κεφαλή εισόδημα αποτελεί το επίπεδο της παραγωγικότητας, το οποίο βρίσκεται σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο των ΕΕ 25, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας σε μια περίοδο έντονου ανταγωνισμού και παγκοσμιοποίησης. Οι διαρθρωτικές αδυναμίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ελκυστικότητα της χώρας ως τόπου εργασίας και διαμονής. Αναλυτικότερα:

Στους τομείς των βασικών υποδομών, σημαντικές ελλείψεις παρατηρούνται στις υποδομές που αφορούν στην πλήρη συμμόρφωση της χώρας με το κοινοτικό κεκτημένο όσον αφορά τη διαχείριση των στερεών, επικίνδυνων και υγρών αποθλήτων, στη συμπλήρωση και αναβάθμιση των μεταφορικών δικτύων, ιδιαίτερα όσον αφορά τις υποδομές που συμβάλουν στη σύνδεση της χώρας με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (οδικές και λιμενικές) καθώς και στη συμμετοχή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα:

- Η σημαντική απόκλιση, σε σχέση με τους μέσους όρους των σχετικών δεικτών της ΕΕ, στους τομείς διαχείρισης των στερεών και υγρών αποθλήτων σε συνδυασμό με τη δεδομένη υποχρέωση της Κύπρου για συμμόρφωση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να έχει εκπληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου, απαιτεί τεράστιες επενδύσεις για σχετικές υποδομές, συμβάλλοντας έτσι στη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, οι περιορισμένοι υδάτινοι πόροι απαιτούν παρεμβάσεις για την καλύτερη διαχείριση τους.
- Η πολύ μεγάλη απόσταση από τον πόλο ανάπτυξης της ΕΕ σε συνδυασμό με το νησιωτικό χαρακτήρα της χώρας αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και απαιτεί σημαντικές επενδύσεις στις μεταφορικές υποδομές, με επίκεντρο της όλης προσπάθειας την πλήρη διασύνδεση της Κύπρου με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.
- Το ελλιπές σύγχρονο σύστημα μεταφορών και ιδιαίτερα η απουσία ενός αποτελεσματικού πλαισίου για τις δημόσιες συγκοινωνίες εντείνει την εξάρτηση για τις μετακινήσεις από τα ιδιωτικά οχήματα με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, την εξάρτηση από το πετρέλαιο, τις κυκλοφοριακές συνθήκες και την ποιότητα ζωής ιδιαιτέρα στα αστικά κέντρα. Ο συγκριτικά υψηλός δείκτης οδικών θανατηφόρων ατυχημάτων, απαιτεί επίσης ολοκληρωμένη πολιτική που να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και εκσυγχρονισμό του οδικού δικτύου, διευκολύνοντας περαιτέρω τη διακίνηση αγαθών και πολιτών, ενισχύοντας την προσπελασμότητα των ορεινών περιοχών που αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις για τη διαφοροποίηση της οικονομίας τους.
- Η ουσιαστική εξάρτηση της οικονομίας από το εισαγόμενο πετρέλαιο, οι σημαντικές δυσκολίες πρόσθασης σε βασικά διευρωπαϊκά ενέργειακά δίκτυα και η σχετικά χαμηλή αποδοτικότητα του όλου ενεργειακού συστήματος απαιτούν σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, τόσο για τη χρήση εναλλακτικών συμβατικών καυσίμων όσο και για την περαιτέρω παραγωγή και χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Στα πλαίσια αυτά, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην παραγωγή και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Σημαντική υστέρηση παρατηρείται στη δυνατότητα για την παραγωγή καινοτομίας, την ανάπτυξη και υιοθέτηση έρευνας και τεχνολογίας από τις επιχειρήσεις και την ανάπτυξη ισχυρών επιχειρήσεων ή δικτύων επιχειρήσεων σε δυναμικούς κλάδους. Ειδικότερα:

- Το έλλειμμα σε υποδομές έρευνας και τεχνολογίας και η απουσία σημαντικών ερευνητικών κέντρων θέτει σοβαρά εμπόδια για την ισότιμη (τηρουμένων των αναλογιών μεγέθους και διάρθρωσης της οικονομίας) συμμετοχή της Κύπρου στον υπό διαμόρφωση Ενιαίο Χώρο Έρευνας και Τεχνολογίας της Ε.Ε. Η απουσία ερευνητικών υποδομών, σε συνδυασμό με την απροθυμία του ιδιωτικού τομέα να επενδύσει σε έρευνα και τεχνολογία, θέτουν ως θέματα προτεραιότητας αφενός την ανάπτυξη/δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας ερευνητικών κέντρων και αφετέρου την παροχή κινήτρων προς τις επιχειρήσεις για να δημιουργήσουν διασυνδέσεις με τα Ερευνητικά Κέντρα και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα με απώτερο στόχο να αυξήσουν την δαπάνη τους για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη. Γενικότερα το όλο σύστημα της καινοτομίας εμφανίζει σημαντική υστέρηση με αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα της οικονομίας. Ως εκ τούτου απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε ερευνητικές και υποστηρικτικές, για την ενθάρρυνση της καινοτομίας, υποδομές και περαιτέρω διασύνδεση της ερευνητικής και καινοτομικής δραστηριότητας με την παραγωγή.
- Παρατηρείται περιορισμένη διάχυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και επομένως σχετικά μικρή συμβολή τους στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Βασική αναγκαιότητα αποτελεί η περαιτέρω ενδυνάμωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με δεδομένη την αύξηση των υποχρεώσεων της δημόσιας διοίκησης από την ένταξη στην Ε.Ε, αλλά και τη διευκόλυνση γενικότερα της διάδοσης των ΤΠΕ. Παρατηρείται επίσης ανάγκη για περαιτέρω ενδυνάμωση της χρήσης των ΤΠΕ σε βασικούς τομείς όπως η υγεία, η οποία θα συμβάλει και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου, αμβλύνοντας τα προβλήματα προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας που παρατηρούνται στις περιοχές αυτές.

Στον τομέα της απασχόλησης και του ανθρωπίνου κεφαλαίου παρατηρούνται οι ακόλουθες αδυναμίες:

- Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων.
- Χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου μάθηση λόγω απουσίας των σχετικών υποδομών και περιορισμένου αριθμού αποφοίτων θετικής κατεύθυνσης. Καθοριστικός παράγοντας είναι οι ελλείψεις στις σχετικές εκπαιδευτικές υποδομές. Ιδιαίτερα η στοχευμένη αναβάθμιση των υποδομών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η περαιτέρω σύνδεση της με το παραγωγικό περιβάλλον και την αγορά εργασίας, θα συμβάλει στην επίτευξη των ευρύτερων στρατηγικών στόχων της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας.

Όσον αφορά την διάρθρωση της οικονομίας παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- Συρρικνώνεται το μερίδιο της μεταποίησης στην παραγωγή και απασχόληση λόγω γενικότερων διαχρονικών διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία παρουσιάζονται οξύτερα στον τομέα αυτό. Σημαντικότερα από αυτά είναι το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η κυριαρχία παραδοσιακών κλάδων χαμηλής παραγωγικότητας και η υστέρηση τόσο όσον αφορά τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε προγράμματα Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης όσο και όσον αφορά την περιορισμένη διάχυση καινοτομιών στην παραγωγή. Παράλληλα παρατηρείται μια υστέρηση στο ύψος των επενδύσεων σε πάγιο εξοπλισμό από τις επιχειρήσεις, ενώ δυσκολίες υπάρχουν και στην πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε δανειακά κεφάλαια. Στον τομέα των υπηρεσιών η μειωμένη ανταγωνιστικότητα η οποία παρατηρείται θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με επενδύσεις για παραγωγή υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ο τομέας του τουρισμού, παρά τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα, παρουσιάζει τάσεις ύφεσης λόγω του μονοδιάστατου προσανατολισμού του σε παραδοσιακές τουριστικές δραστηριότητες,

ενώ παράλληλα συμβάλλει στην δημιουργία πιέσεων στο περιθάλλον κυρίως στις παράκτιες περιοχές της χώρας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού αποτελεί βασική προτεραιότητα για την Κύπρο λόγω των διατομεακών διασυνδέσεων που έχει με μια πληθώρα άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων όπως τον πρωτογενή τομέα, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες κλπ. και των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που δημιουργούνται. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διαφοροποίησης και τον εμπλουτισμό του προσφερόμενου προϊόντος.

Η μη ισόρροπη χωρική ανάπτυξη της Κύπρου εστιάζεται σε προβλήματα στις περιοχές της υπαίθρου και τα αστικά κέντρα. Πιο συγκεκριμένα:

- Οι περιοχές της υπαίθρου της Κύπρου, ιδιαίτερα οι ορεινές και απομακρυσμένες, αντιμετωπίζουν έντονη και συνεχιζόμενη πληθυσμιακή αποδυνάμωση, λόγω σειράς παραγόντων, όπως η μονομερής εξάρτηση από τη γεωργία, το χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών που παρέχονται στους κατοίκους των περιοχών αυτών, η απουσία βασικών υποδομών σε συνδυασμό με την χαμηλή προσπελασμότητα και την απουσία σύνδεσης με τα αστικά κέντρα λόγω ανεπάρκειας του οδικού δικτύου και της απουσίας συγκοινωνιακών μέσων. Η αναστροφή των τάσεων αυτών απαιτεί παρεμβάσεις για την ενίσχυση των προσπαθειών για διαφοροποίηση της οικονομίας στην ύπαιθρο και τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου, οι οποίες σε άμεση συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης θα συμβάλλουν στη βελτίωση της προσπελασμότητας τόσο σε φυσικούς όρους μέσω της αναβάθμισης των οδικών συνδέσεων αλλά και στην πρόσθαση σε βασικές υπηρεσίες των κατοίκων της υπαίθρου.
- Η ανάδειξη των αστικών κέντρων της Κύπρου, τα οποία χαρακτηρίζονται ως σχετικά μεσαίου-μικρού μεγέθους, ως πόλων ανάπτυξης απαιτεί παρεμβάσεις για την βελτίωση της ελκυστικότητας τους ως περιοχές για κατοικία και επενδύσεις. Παρουσιάζουν επίσης και ανισότητες στο εσωτερικό τους που είναι εμφανής στην υποβάθμιση του δομημένου περιθάλλοντος. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί η απουσία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών στα μεγάλα αστικά κέντρα η οποία έχει αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής και επιδρά αρνητικά, εκτός των άλλων, και στις προσπάθειες τόσο για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος όσο και για διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας.

Ενδυνάμωση των Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων

Επιπλέον η αναπτυξιακή προσπάθεια κατά τη νέα προγραμματική περίοδο θα πρέπει να επικεντρωθεί στην πλήρη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας και την μετατροπή τους σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν μοχλούς ανάπτυξης. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι προοπτικές ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη και τις αλλαγές στο εξωτερικό περιθάλλον, συνοψίζονται στα εξής:

- Η γεωγραφική θέση της Κύπρου μπορεί να αξιοποιηθεί σε συνδυασμό με τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με τα γειτονικά κράτη καθώς και τις σχετικά καλές υποδομές/υπηρεσίες στις τηλεπικοινωνίες και το χρηματοοικονομικό τομέα.
- Υψηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για τον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, τόσο των δευτερογενών όσο και των τριτογενών τομέων της οικονομίας, σε δραστηριότητες έντασης γνώσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας.

- Η σχετικά υψηλή ροπή προς την επιχειρηματικότητα μπορεί να αξιοποιηθεί αναβαθμίζοντας τα ποιοτικά στοιχεία της, με την ενθάρρυνση νέων μορφών συνεργασίας επιχειρήσεων (συστάδες επιχειρήσεων, εκκολαπτήρια) οι οποίες προωθούν την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας.
- Οι ραγδαίες και καταλυτικές εξελίξεις στην νέα τεχνολογία δίνουν την ευκαιρία σε ένα μικρό νησιωτικό κράτος να αναπτύξει κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας σε όλο το φάσμα των παραγωγικών τομέων που είναι δυνατόν να αποτελέσουν πηγές μεγέθυνσης της οικονομίας.
- Η καλή εικόνα των μακροοικονομικών μεγεθών και η χαμηλή σχετικά ανεργία σε συνδυασμό με την επικείμενη ένταξη στην ONE προσφέρουν ένα σταθερό περιβάλλον για ανάπτυξη εξωστρεφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- Το ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και οι ανεπτυγμένες υπηρεσίες, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην ενδυνάμωση της παραγωγικής βάσης.
- Η διεθνής τάση για ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων δίνει την ευκαιρία για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του αξιόλογου φυσικού τοπίου και περιβάλλοντος, ιδιαιτέρα στις περιοχές της υπαίθρου, και του πλούσιου πολιτιστικού πλούτου σε συνδυασμό με τις καλές κλιματολογικές συνθήκες.

2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004-2006

Οι εμπειρίες από την υλοποίηση των προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, πρώτη περίοδο κατά την οποία η Κύπρος επωφελήθηκε από την Πολιτική Συνοχής, αναλύονται στο **Κεφάλαιο 1.10**. Παρόλο που δεν ήταν δυνατό να διεξαχθεί Ενδιάμεση Αξιολόγηση για τα Προγράμματα της περιόδου 2004-2006, λόγω της πολύ περιορισμένης της διάρκειας, οι εμπειρίες και τα διδάγματα από την υλοποίηση των Προγραμμάτων συνέβαλαν στη διαμόρφωση της στρατηγικής του Προγράμματος, του περιεχομένου των Αξόνων Προτεραιότητας και στην επιλογή των φορέων που εμπλέκονται στην διαχείριση και υλοποίηση. Πιο συγκεκριμένα λήφθηκαν υπόψη τα ακόλουθα:

- Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος του Στόχου 2 στις αστικές περιοχές και στις περιοχές της υπαίθρου, (στους τομείς οι οποίοι χρηματοδοτήθηκαν και κατά την περίοδο 2004-2006), ανταποκρίθηκαν σε σημαντικές ανάγκες στις περιοχές αυτές με ψηλή προστιθέμενη αξία και με ορατά θετικά αποτελέσματα οι οποίες όμως, λόγω περιορισμένων πόρων δεν ήταν δυνατό να καλυφθούν. Ως εκ τούτου υπάρχει ανάγκη για συνέχιση της προσπάθειας αναζωογόνησης των αστικών περιοχών και των περιοχών της υπαίθρου.
- Η επιλεξιμότητα μόνο περιορισμένων ζωνών, λόγω του πλαισίου που καθορίζεται από τις πρόνοιες του Κανονισμού 1260/1999 για το Στόχο 2, λαμβανομένου υπόψη του πολύ μικρού μεγέθους της χώρας, περιόρισε σημαντικά την ικανότητα αντιμετώπισης σημαντικών προκλήσεων για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Παρόλο ότι και στη νέα προγραμματική περίοδο, όπου υπάρχει ανάγκη, επιδιώκεται η χωρική επικέντρωση των παρεμβάσεων, υπάρχει η δυνατότητα προώθησης οριζόντιων παρεμβάσεων σε όλη την επικράτεια για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας (π.χ. έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, καινοτομία, κτλ.).
- Διαφένηκε ότι παρόλο που είναι σημαντικό να υπάρχει ολοκληρωμένη προσέγγιση, θεματική και χωρική συγκέντρωση των πόρων, είναι απαραίτητο να υπάρχει η αναγκαία ευελιξία, τόσο όσον

αφορά τις δράσεις του Προγράμματος όσο και την χρήση των κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Ειδικότερα επειδή η νέα προγραμματική περίοδος είναι πολύ μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας από την προηγούμενη και λόγω της ιδιαιτερότητας της βοήθειας που παρέχεται μέσω μεταβατικής ρύθμισης (phasing-in), η ευελιξία στις δράσεις που συμβάλουν στην επίτευξη των ειδικών στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας και στους μηχανισμούς υλοποίησης τους είναι άκρως απαραίτητη.

- Η εμπειρία από την πρώτη προγραμματική περίοδο κατά την οποία η Κύπρος επωφελήθηκε από την Πολιτική Συνοχής, έδειξε ότι είναι σημαντικό οι παρεμβάσεις να είναι από την αρχή σωστά σχεδιασμένες, ώστε να είναι υλοποίησμες και με σαφής μετρήσιμους στόχους.
- Οι φορείς οι οποίοι θα εμπλακούν τόσο στην διαχείριση όσο και στην υλοποίηση θα πρέπει να είναι κοντά στο αντικείμενο της παρέμβασης, άρτια στελεχωμένοι και κατάλληλα καταρτισμένοι. Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006, σημαντικός χρόνος και πόροι αναλώθηκαν στην απόκτηση τεχνογνωσίας για την αξιοποίηση των πόρων, η οποία κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθεί και στη νέα προγραμματική περίοδο. Σημαντική επίσης είναι και η επαρκής και κατάλληλη στελέχωση των φορέων ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις υλοποίησης και διαχείρισης.
- Οι διαδικασίες ένταξης, παρακολούθησης και ελέγχου ήταν σχετικά πολύπλοκες, σε βάρος της αποτελεσματικότητας. Στη νέα προγραμματική περίοδο επιχειρείται η απλοποίηση των διαδικασιών, ώστε να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα και έγκαιρη απορρόφηση των πόρων.

2.4. ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Κύπρου για την περίοδο 2007 – 2013 περιλαμβάνεται στο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007 – 2013 στο οποίο καθορίζονται οι μεσοπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι καθώς και τα μέσα/πόροι που θα διατεθούν για την επίτευξη τους.

Κεντρική επιδίωξη του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης είναι η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη σε πλαίσια κοινωνικής συνοχής. Η αναπτυξιακή προσπάθεια εστιάζεται στην ανάδειξη της Κύπρου ως γέφυρας οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε και των χωρών της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής ως διεθνούς και περιφερειακού επενδυτικού και επιχειρηματικού κέντρου παροχής υπηρεσιών και παραγωγής προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Στην επιδίωξη αυτή συμβάλλει το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το οποίο περιλαμβάνει το τμήμα της αναπτυξιακής στρατηγικής που θα συγχρηματοδοτηθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής για την Προγραμματική Περίοδο 2007–2013, μέσω του γενικού στρατηγικού του στόχου που είναι η επίτευξη πραγματικής σύγκλισης με την Ε.Ε μέσω υψηλών ρυθμών βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης που θα προέλθει από την επίτευξη τριών επιμέρους αλληλένδετων ειδικών στρατηγικών στόχων που είναι :

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
- Πλήρης και ποιοτική απασχόληση και εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής
- Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης

Το ΕΣΠΑ είναι σε πλήρη συνάφεια με τους στόχους που τέθηκαν στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρύθμισης (ΕΠΜ), το οποίο έχει χρονικό ορίζοντα εφαρμογής την περίοδο 2005 – 2008. Στο ΕΠΜ

αποτυπώνεται το σύνολο των διαρθρωτικών μέτρων και θεσμικών μεταρρυθμίσεων για την επί-τευξη των στόχων που τέθηκαν στην Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας, ενώ τον Οκτώβριο του 2006 υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η πρώτη σχετική Έκθεση Προόδου.

Με βάση την τελευταία έκθεση αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας η πρόοδος υλοποίησης του κατά το 2006 κρίνεται ως πολύ θετική. Η Επιτροπή επισημαίνει τα δυνατά σημεία του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης τα οποία περιλαμβάνουν την πρόοδο στο πεδίο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, την εισαγωγή ενός περιεκτικού συστήματος έρευνας και καινοτομίας καθώς και τη διατήρηση των καλών επιδόσεων στην απασχόληση που υποστηρίζονται από ένα ευρύ φάσμα ενεργών μέτρων για την απασχόληση.

Αντίθετα, η Επιτροπή υποδεικνύει δύο σημεία που παρουσιάζουν αδυναμίες και χρήζουν άμεσου ρευματισμού: η αντιμετώπιση των προβλημάτων λόγω της γήρανσης του πληθυσμού όπου τα σχετικά μέτρα δεν παρουσιάζουν πρόοδο καθώς και η περαιτέρω αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης για τους νέους. Ειδικότερα, οι συστάσεις της Επιτροπής είναι οι ακόλουθες:

- Λήψη μέτρων για τη μεταρρύθμιση των συστημάτων σύνταξης και υγείας με στόχο τη βελτίωση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.
- Ενδυνάμωση της δια θίου μάθησης και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και κατάρτισης των νέων μέσω κυρίως της επιτάχυνσης των μεταρρυθμίσεων στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και του συστήματος μαθητείας.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτρέπει τις κυπριακές αρχές όπως επικεντρωθούν στην προώθηση μέτρων για ενθάρρυνση του επιχειρηματικού κεφαλαίου υψηλού κινδύνου (venture capital) καθώς και στη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου για προώθηση του ανταγωνισμού στον τομέα των επαγγελματικών υπηρεσιών.

2.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

2.5.1. Στρατηγικός Στόχος

Στα πλαίσια του ευρύτερου στρατηγικού πλαισίου που καθορίστηκε στο ΕΣΠΑ, ο Στρατηγικός Στόχος του Προγράμματος είναι:

Η ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο Στρατηγικός Στόχος του Προγράμματος επιδιώκει την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών αδυναμιών, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας σε πλαίσια αειφόρου ανάπτυξης, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης, την επίτευξη των στόχων της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας, καθώς και την υλοποίηση της κυρίαρχης επιδίωξης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς για επίτευξη πραγματικής σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω υψηλών ρυθμών βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Η στρατηγική στόχευση της Κύπρου επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ποιοτικής διάστασης της ανταγωνιστικότητας, με τη διεύρυνση και ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων ψηλής προστιθέμενης αξίας, κυρίως τεχνολογικής έντασης και έντασης γνώσης, με την παράλληλη βελτίωση της σχέσης τιμής/κόστους, μέσω της ενδυνάμωσης της παραγωγικότητας και της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης του κόστους των συντελεστών παρα-

γιαγής. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα γίνει σε πλαίσια αειφόρου ανάπτυξης, ένταξη δηλαδή της περιβαλλοντικής πτυχής σε όλους τους τομείς οικονομικής ανάπτυξης.

Για την επίτευξη του Στρατηγικού Στόχου οι παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος θα υλοποιηθούν σε συμπληρωματικότητα με παρεμβάσεις οι οποίες θα συγχρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή», καθώς και από το Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη 2007-2013, όσον αφορά τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν σε περιοχές της Υπαίθρου.

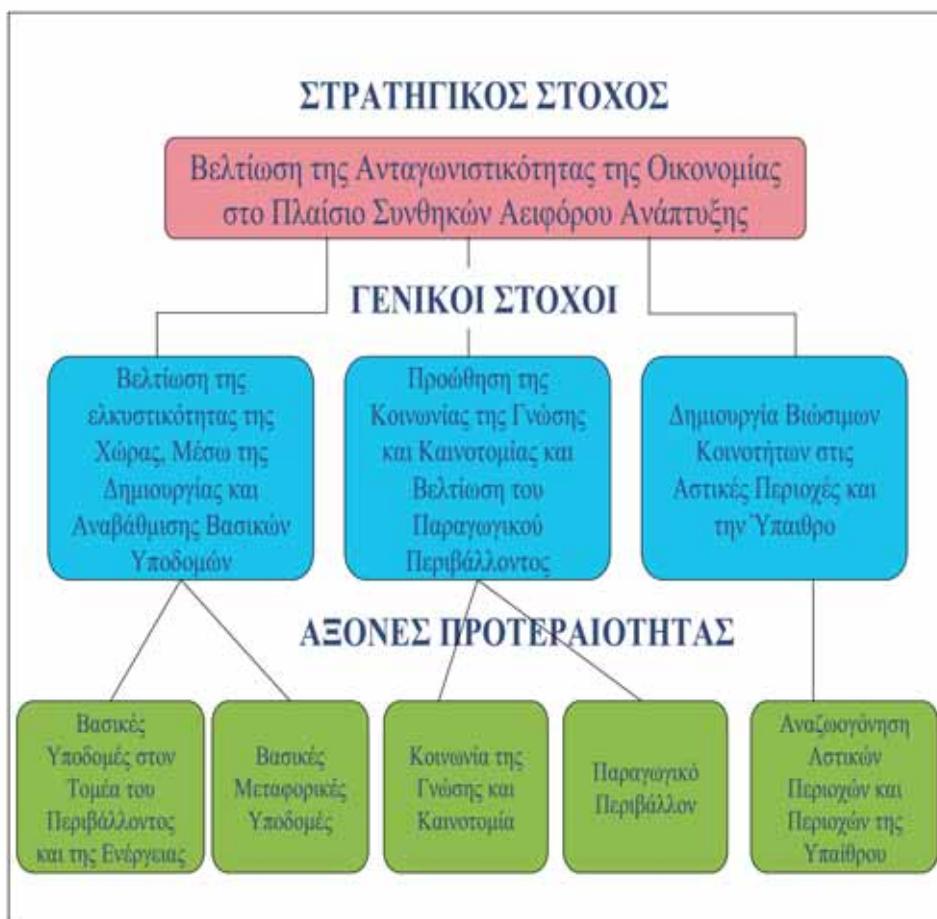
2.5.2. Γενικοί Στόχοι

Ο Στρατηγικός Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος θα επιτευχθεί μέσω τριών αλληλένδετων Γενικών Στόχων που είναι:

- Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας, μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών υποδομών.
- Προώθηση της κοινωνίας της γνώσης και καινοτομίας και βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος.
- Δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων στις αστικές περιοχές και την ύπαιθρο.

Το περίγραμμα της στρατηγικής και η σύνδεση των Στόχων φαίνεται στο **Διάγραμμα 2.1.** πιο κάτω.

Διάγραμμα 2.1: Περίγραμμα Στρατηγικής

Πιο κάτω αναλύονται οι Γενικοί Στόχοι της Στρατηγικής ιεραρχημένοι σύμφωνα με τη χρηματοδοτική τους βαρύτητα.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Μια από τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και απασχόληση είναι η ύπαρξη σύγχρονων και αποδοτικών υποδομών (μεταφορικών, περιβαλλοντικών, ενεργειακών). Η σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους μέσους όρους της ΕΕ στους τομείς διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, σε συνδυασμό με την ανελαστική υποχρέωση της Κύπρου για συμμόρφωση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να έχει εκπληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου, απαιτεί ιδιαίτερα σημαντικές επενδύσεις για την έγκαιρη δημιουργία και λειτουργία των αναγκαίων υποδομών, οι οποίες θα συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη. Σημαντική είναι επίσης και η αντιμετώπιση των ελλείψεων στο υδατικό ισοζύγιο μέσα από την διαμόρφωση και υλοποίηση ορθολογικής υδατικής πολιτικής.

Παράλληλα, η πλήρης εξάρτηση των μεταφορών από τις οδικές μεταφορές επιβάλλει την δημιουργία ενός σύγχρονου και ασφαλούς οδικού δικτύου και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διασυνδέσεων των μεγάλων αστικών κέντρων με τους αερολιμένες και λιμένες της χώρας. Επίσης, η επέκταση και η αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής αποτελεί σημαντικό παράγοντα για αύξηση των δυνατοτήτων πρόσθιασης στις αγορές της ΕΕ και για να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος που διαδραματίζει η Κύπρος ως η πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Επίσης, η αξιοποίηση του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης Διευρωπαϊκών Διαδρομών Ανατολικής Μεσογείου (Ελλάδας – Κύπρου – Ιταλίας – Μάλτας – Σλοβενίας), το οποίο εκπονείται με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα συμβάλει στην ανάπτυξη των κρίσιμων συνδέσεων και την υλοποίηση σχετικών έργων ενώ ταυτόχρονα θέτει τις βάσεις για περαιτέρω ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών και μελλοντικές συνεργασίες μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών στο εν λόγω πεδίο.

Τέλος, η εξάρτηση της οικονομίας από το εισαγόμενο πετρέλαιο, οι σημαντικές δυσκολίες πρόσθιασης σε βασικά διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα και οι αδυναμίες στη αποδοτικότητα του όλου ενεργειακού συστήματος απαιτούν σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, με έμφαση στην περαιτέρω παραγωγή και χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, συμβάλλοντας έτσι στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, που προβλέπει τη σημαντική αύξηση της συνεισφοράς τους στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας.

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Για την επίτευξη αυτού του γενικού στόχου είναι αναγκαία η ενδυνάμωση του συνόλου των παραγωγικών τομέων της οικονομίας, αξιοποιώντας τόσο τις ευκαιρίες που προσφέρονται στα πλαίσια της οικονομίας της γνώσης, όσο και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η χώρα.

Η βελτίωση της συνολικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας προϋποθέτει την ενίσχυση του συστήματος Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και τη σύνδεσή του με την παραγωγική βάση, με στόχο τη μακροπρόθεσμη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος. Η σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών για την έρευνα είναι προϋπόθεση, με έμφαση στην αναβάθμιση των υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ερευνητικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένης και της προσέλκυσης διεθνών φορέων έρευνας, παράλληλα με την αναγκαία ενδυνάμωση των δεσμών μεταξύ της

επιχειρηματικής και της ερευνητικής/ακαδημαϊκής κοινότητας μέσω της παροχής κατάλληλων κινήτρων στις επιχειρήσεις καθώς και την ενδυνάμωση της παραγωγής και διάχυσης της καινοτομίας ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Απαραίτητη είναι και η στροφή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών προς την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η οποία μπορεί να επέλθει με την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παράλληλα με την υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων και δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών.

Παράλληλα είναι αναγκαία η αύξηση των ευκαιριών για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η ενδυνάμωση των ήδη παρεχόμενων σπουδών από τα Πανεπιστήμια της χώρας σε συνδυασμό με την βελτίωση των ευκαιριών για την δια θίου εκπαίδευση.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών για την επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης με προτεραιότητα στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, θα συμβάλει στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί τη βάση για ανάπτυξη άλλων ηλεκτρονικών υπηρεσιών και θα συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου, διευκολύνοντας μεταξύ άλλων και την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων. Παράλληλα, στην κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει και η ενίσχυση του ηλεκτρονικού εμπορίου, ενώ η προώθηση της ηλεκτρονικής υγείας θα βελτιώσει την πρόσθαση σε σχετικές υπηρεσίες.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Ο τρίτος Γενικός Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος ενσωματώνει τη χωρική διάσταση, επιδιώκοντας τη βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών ως περιοχών κατοικίας, εργασίας και ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την επίτευξη μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας μέσα από την προώθηση αειφόρου ανάπτυξης στην ύπαιθρο.

Με την υιοθέτηση του στόχου αυτού επιδιώκεται η αντιμετώπιση των επιπτώσεων που έχουν το υποβαθμισμένο δομημένο περιβάλλον, η απουσία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών και η ανεπάρκεια του συστήματος δημοσίων συγκοινωνιών για την ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων, καθώς και η αντιμετώπιση των φαινομένων συνεχούς μείωσης του πληθυσμού της υπαίθρου, στοιχείων που αναδείχθηκαν από την ανάλυση της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης της χώρας.

Στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Ε.Ε για το ρόλο των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση και προκειμένου οι πόλεις της Κύπρου να λειτουργήσουν ως εν δυνάμει αναπτυξιακοί πόλοι για το σύνολο της κυπριακής οικονομίας, συμβάλλοντας παράλληλα στην επίτευξη των στόχων της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας, στοχεύεται η βελτίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η βελτίωση και η διευκόλυνση της πρόσθασης σε υπηρεσίες, η παροχή των κατάλληλων υποδομών για την αναβάθμιση της πολιτιστικής δραστηριότητας, η προώθηση της επιχειρηματικότητας και της κοινωνίας της γνώσης. Στόχος είναι τα αστικά κέντρα να ενεργούν ως κέντρα οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας για την περιοχή τους.

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής που υιοθετείται για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων αποτελεί η προώθηση ενός σύγχρονου συστήματος μεταφορών, ιδιαίτερα όσον αφορά τις δημόσιες μεταφορές.

Για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διαφοροποίηση της οικονομικής τους βάσης, μέσα από την παροχή εναλλακτικών θέσεων εργασίας στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Άλλοι παράγοντες που συμβάλουν στην βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου, είναι η βελτίωση της προσπελασιμότητας, η αναζωογόνηση του δομημένου περιβάλλοντος και η δημιουργία υποδομών που συμβάλουν στην διεύρυνση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η βελτίωση της πρόσβασης των κατοίκων σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος καθώς και κοινωνικές υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες υγείας. Η περαιτέρω αναβάθμιση επίσης των συνδετήριων οδικών αξόνων μεταξύ αστικών και περιοχών της υπαίθρου θα συμβάλει στην άμβλυνση των προβλημάτων προσβασιμότητας ιδιαιτέρα των κατοίκων των ορεινών περιοχών. Η στρατηγική η οποία θα ακολουθηθεί για τις περιοχές της υπαίθρου αποτελεί συνέχιση και ολοκλήρωση της στρατηγικής του Προγράμματος του Στόχου 2, 2004-2006. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια και λόγω της μικρής χρονικής διάρκειας της περιόδου 2004-2006 προκύπτει η ανάγκη για συνέχιση μικρού αριθμού παρεμβάσεων για αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος σε περιοχές που παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανάγκη, σε πλήρη συμπληρωματικότητα και συνοχή με τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

2.5.3. Ποσοτικοποίηση των Στόχων

Η επίτευξη των γενικών στόχων μπορεί να αποτυπωθεί έμμεσα μέσα από μια σειρά ποσοτικοποιημένων δεικτών οι οποίοι παρουσιάζονται πιο κάτω σε επίπεδο στρατηγικής και οι οποίοι θα επιτρέπουν τη στρατηγική παρακολούθηση της υλοποίησης των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα:

- **Απασχόληση/Θέσεις Εργασίας:** Ο δείκτης στόχος που τίθεται είναι ο Άμεσες μικτές θέσεις εργασίας δηλαδή οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται άμεσα από την εφαρμογή του Προγράμματος και δεν συνυπολογίζονται οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα της έμμεσης ή πολλαπλασιαστικής επίδρασης της υλοποίησης των παρεμβάσεων. Επιπλέον, στις θέσεις αυτές δεν υπολογίζονται οι μετακινήσεις ανάμεσα στους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, τα αποτελέσματα «νεκρού φορτίου», μετατόπισης και εκτόπισης (*deadweight displacement and crowding-out effects*).
- **Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη - Καινοτομία :** Ο δείκτης-στόχος που τίθεται είναι η αύξηση στις συνολικές δαπάνες για ερεύνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ όπως έχει καθοριστεί στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης και καταγράφτηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006.
- **Αειφόρος Ανάπτυξη – Περιβάλλον:** Καθορίζονται τρεις δείκτες- στόχοι: α) συνολικός εξυπηρετούμενος πληθυσμός από Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων που θα δημιουργηθούν και β) αύξηση του ποσοστού των μετακινήσεων που πραγματοποιούνται με δημόσια μεταφοράς, που θα προκύψει από την υλοποίηση των παρεμβάσεων για ενίσχυση των βιώσιμων δημόσιων μεταφορών παράλληλα με την υλοποίηση και άλλων παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από εθνικούς πόρους της Κύπρου και γ) αύξηση συνεισφοράς ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο.
- **Ενίσχυση των Επιχειρήσεων:** Ο δείκτης στόχος που τίθεται είναι η δημιουργία νέων επιχειρήσεων από την εφαρμογή του Προγράμματος.

Πίνακας 2.1: Ποσοτικοποιημένοι Στόχοι

Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή Βάσης	Τιμή Στόχος	Πηγή
Δημιουργία Άμεσων Μεικτών Θέσεων Εργασίας ¹	Αριθμός	-	1158	Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση των ΕΠ
Δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ	%	0,37%	1,00%	EUROSTAT (2004), Στόχος με βάση το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από Χώρους Υγειονομικής Ταφής	Πλήθος κατοίκων	26,6%	100%	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Υπουργείο Εσωτερικών
Αύξηση του ποσοστού των μετακινήσεων μέσω του Συστήματος Δημοσίων Μεταφορών	%	2,00%	10,00%	Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων. Στόχος με βάση το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης
Συνεισφορά Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στη συνολική κατανάλωση ενέργειας	%	4,5%	9%	Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού
Νέες Επιχειρήσεις που δημιουργούνται στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών	Αριθμός	-	364	Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως

1. Ο αριθμός των θέσεων εργασίας για γυναίκες θα καταγράφεται και θα παρακολουθείται στα πλαίσια παρακολούθησης της υλοποίησης των Έργων και τα συγκεντρωτικά στοιχεία θα παρουσιάζονται στην Ετήσια Έκθεση Εκτέλεσης.

Επίσης, στα πλαίσια του Προγράμματος θα παρακολουθούνται κάποιοι δείκτες συγκυρίας (context indicators), οι οποίοι αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση, δεδομένου όμως ότι επηρεάζονται και από παράγοντες εκτός του Προγράμματος, δεν στοχοθετούνται. Οι δείκτες συγκυρίας παρουσιάζονται στο **Παράρτημα 3**.

2.6 ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν για επίτευξη του στρατηγικού και των γενικών στόχων του Προγράμματος ομαδοποιούνται και ιεραρχούνται στους ακόλουθους επτά (7) Άξονες Προτεραιότητας:

- **Βασικές υποδομές στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας**
- **Βασικές μεταφορικές υποδομές**

- **Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία**
- **Παραγωγικό περιβάλλον**
- **Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου**
- **Τεχνική Βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης**
- **Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής**

Η επιλογή και ο προσδιορισμός των ειδικών στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας αποτυπώνει ένα «μίγμα πολιτικής», το οποίο στηρίχτηκε στα συμπεράσματα από την κοινωνικοοικονομική ανάλυση και στο εθνικό και κοινοτικό στρατηγικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα η επιλογή των Αξόνων Προτεραιότητας και των ειδικών στόχων τους τεκμηριώνεται από τα εξής:

- Την εσωτερική συνοχή της στρατηγικής, η οποία καταδεικνύεται στην των *Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση*, τα συμπεράσματα της οποίας παρουσιάζονται στο Κεφαλαίο 3 (Ολόκληρη έκθεση της *Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης*, η οποία διενεργήθηκε από ανεξαρτήτους Αξιολογητές συνοδεύει το Πρόγραμμα ως ξεχωριστό έγγραφο).
- Την απόλυτη συνάφεια του περιεχομένου των Αξόνων Προτεραιότητας με το *ΕΣΠΑ*, τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων*, η οποία παρουσιάζεται στην **ενότητα 2.9** του παρόντος κεφαλαίου.

Στη **ενότητα 2.7** πιο κάτω αναλύεται επίσης η θεματική, χωρική και χρηματοδοτική συγκέντρωση των πόρων του Προγράμματος.

Οι ειδικοί στόχοι των Αξόνων Προτεραιότητας και η διασύνδεση τους με τους Γενικούς Στόχους του Προγράμματος επεξηγούνται συνοπτικά πιο κάτω (λεπτομερής ανάλυση των Αξόνων Προτεραιότητας παρουσιάζεται στο **Κεφαλαίο 4**):

- **Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας**

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *Ορθολογική διαχείριση αποβλήτων και προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας*, ο οποίος και συμβάλει στο πρώτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω τριών αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης στερεών αποβλήτων
- Συμβολή στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων
- Αύξηση της συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο

Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας οι παρεμβάσεις για βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας στον τομέα του περιβάλλοντος θα επικεντρωθούν σε υποδομές απαραίτητες για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, με έμφαση στη διαχείριση στερεών, υγρών και επικίνδυνων αποβλήτων, ενώ θα προωθηθούν και δράσεις για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Θα προωθηθούν επίσης παρεμβάσεις για τη μείωση της εξάρτησης από το πετρέλαιο και την περαιτέρω αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ).

Ο Άξονας συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής: «Για να καταστεί η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της Ελκυστικότεροι Τόποι για Επενδύσεις και Απασχόληση». Το σύνολο των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ που αφορά στις «Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας».²³

- **Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Μεταφορικές Υποδομές**

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών μεταφορικών υποδομών*, ο οποίος και συμβάλει στον πρώτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Επέκταση / Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών
- Επέκταση / Αναβάθμιση οδικών υποδομών

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας θα συμβάλουν στη *βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας μέσω της δημιουργίας ή/και αναβάθμισης των βασικών υποδομών στον τομέα των μεταφορών*. Για την επίτευξη του στόχου αυτού οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών (οδικών και λιμενικών) θα επικεντρωθούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προσβασιμότητας που συνδέονται με τη μεγάλη απόσταση της Κύπρου από το κέντρο βάρους των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων της ΕΕ και τη μείωση του κόστους συναλλαγών.

Ο Άξονας συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής: «Για να καταστεί η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της Ελκυστικότεροι Τόποι για Επενδύσεις και Απασχόληση». Το σύνολο των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ που αφορά στις «Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας».

- **Άξονας Προτεραιότητας: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία**

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *Προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και της Καινοτομίας*, ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω τριών αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και διευκόλυνση της Καινοτομίας
- Διάχυση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας επιδιώκεται η προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και της καινοτομίας και πιο συγκεκριμένα αποσκοπεί:

- Στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος για την προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, το οποίο θα συμβάλλει στη διασύνδεση των ερευνητικών κέντρων με τις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη, διάχυση και υιοθέτηση καινοτομιών στην παραγωγή.

²³ Στην παρούσα ενότητα γίνεται συνοπτική αναφορά στην συνάφεια /σύνδεση του κάθε Άξονα Προτεραιότητας με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ) και το ΕΣΠΑ. Η πλήρης ανάλυση της συνάφειας της στρατηγικής του Προγράμματος με τις ΚΣΚΓ και το ΕΣΠΑ περιλαμβάνεται στην **Ενότητα 2.8**.

- Στην προώθηση της χρησιμοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες συνθήκες για αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται από την παγκόσμια οικονομία της γνώσης, με έμφαση στη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ για αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από το Δημόσιο Τομέα και την τοπική αυτοδιοίκηση. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, την ηλεκτρονική υγεία και το ηλεκτρονικό εμπόριο.
- Στη διεύρυνση των δυνατοτήτων πρόσθασης και ενίσχυση των υποδομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου και διαπιστώνεται υστέρηση της χώρας σε σχέση με τα μέσα επίπεδα της ΕΕ.

Ο Άξονας συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής: «Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη» καθώς και την Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή «Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας». Το σύνολο των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ που αφορά τη *Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας*.

• Άξονας Προτεραιότητας: Παραγωγικό Περιβάλλον

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *Βελτίωση του Παραγωγικού Περιβάλλοντος*, ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών
- Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας επιδιώκεται η συμβολή στη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος και η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιμέρους τομέων και κλάδων παραγωγής, στην παροχή υπηρεσιών στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και διευκόλυνσης της χρηματοδότησης τους, στην περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεων από στοχευμένες ομάδες πληθυσμού που παρουσιάζουν συγκριτικά χαμηλή επιχειρηματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η υποστήριξη και ενθάρρυνση της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της συνεργασίας μεταξύ τους καθώς και της δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών μέσω της ενδυνάμωσης της καινοτομίας στη παραγωγική βάση.

Στο τομέα των υπηρεσιών πρωταρχικός στόχος είναι η προώθηση υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία, όπως για παράδειγμα η αναβάθμιση των εξειδικευμένων ιδιωτικών μονάδων υγείας για να αξιοποιηθεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας λόγω της γεωγραφικής της θέσης, καθώς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, μέσω του εμπλουτισμού και της διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, με την ανάδειξη ειδικών μορφών τουρισμού και την αναβάθμιση της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής.

Ο Άξονας συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής: «Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη ». Οι δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και τη Στήριξη των Επιχειρήσεων».

- **Άξονας Προτεραιότητας: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου**

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων στις Αστικές Περιοχές και τις Περιοχές της Υπαίθρου και ο οποίος αποτελεί το τρίτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω πέντε αλληλένδετων Ειδικών Στόχων οι οποίοι θα εστιαστούν χωρικά (α) στις αστικές περιοχές και (β) στις περιοχές της Υπαίθρου, με έμφαση στα ορεινά/μειονεκτικά τμήματα.

Οι Ειδικοί Στόχοι οι οποίοι αφορούν τις αστικές περιοχές είναι:

- Αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος και προώθηση της επιχειρηματικότητας
- Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών.
- Η δημιουργία βιώσιμου συστήματος μεταφορών

Παράλληλα, οι Ειδικοί Στόχοι για τις περιοχές της υπαίθρου είναι:

- Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης
- Ανάπτυξη ορεινών περιοχών και ενίσχυση της προσβασιμότητας

Ο Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων σε αστικές περιοχές. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσα από ενοποιημένες παρεμβάσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον που θα υλοποιηθούν σε επιλεγμένες περιοχές με σκοπό την αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών κέντρων ή άλλων αστικών περιοχών με ειδικά προβλήματα αλλά και μέσα από οριζόντιες παρεμβάσεις σε τομείς όπως ο πολιτισμός και οι δημόσιες μεταφορές.

Η αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος προϋποθέτει την επίλυση των κοινών προβλημάτων που αυτές παρουσιάζουν, όπως προβλήματα προσβασιμότητας, υποβαθμισμένα αστικά κέντρα, κλπ, αλλά και την ενίσχυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που σχετίζονται με την ιδιαίτερη δυναμική κάθε πόλης σε επιμέρους τομείς της οικονομίας (τουρισμός, πολιτισμός, εκπαίδευση). Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν θα πρέπει να είναι στοχευμένες, επιδιώκοντας την χωρική συγκέντρωση των πόρων σε επιλεγμένες ζώνες, ούτως ώστε να αναδειχθεί η κοινοτική προστιθέμενη αξία, να καταστεί «օρατή» η παρέμβαση και να δημιουργηθούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Σημαντικό ρόλο στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές έχει και η ανάπτυξη των δημόσιων μεταφορών, η οποία συμβάλει σημαντικά και στην βελτίωση του περιβάλλοντος.

Για τις περιοχές της υπαίθρου, οι παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής θα έχουν ως στόχο να τις καταστήσουν πιο ελκυστικές μέσα από τη βελτίωση της προσβασιμότητας αλλά και τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας με απώτερο στόχο τη διατήρηση του πληθυσμού σε αυτές. Η περαιτέρω αναβάθμιση των συνδετήριων οδικών αξόνων μεταξύ αστικών και περιοχών της υπαίθρου θα συμβάλει στην άμβλυνση των προβλημάτων προσβασιμότητας ιδιαίτερα των κατοίκων των ορεινών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η υλοποίηση παρεμβάσεων που αποσκοπούν στη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου με στόχο τη μείωση της εξάρτησης των περιοχών αυτών από τον πρωτογενή τομέα και τη δημιουργία εναλλακτικών εισοδημάτων και ευκαιριών απασχόλησης στους κατοίκους τους. Επιπρόσθετα, στις ορεινές περιοχές, στην προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας ζωής, διατήρησης του πληθυσμού και προσέλκυσης του τουρισμού θα συμβάλει η βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και η ανάπτυξη της πολιτιστικής δομής.

Ο Άξονας συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της **χωρικής διάστασης** των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Πολιτική Συνοχής. Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας βρίσκονται σε συνέπεια με τη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων», εξυπηρετώντας σε μεγάλο βαθμό τη χωρική διάσταση της στρατηγικής του ΕΣΠΑ.

- **Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης**

Ο Άξονας Προτεραιότητας αποσκοπεί στην παροχή τεχνικής υποστήριξης για την αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση και υλοποίηση των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό θα παρασχεθεί τεχνική υποστήριξη η οποία περιλαμβάνει μεταξύ άλλων ενέργειες προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, δημοσιότητας και ελέγχου καθώς και παρεμβάσεις ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας φορέων διαχείρισης και υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ταμείου.

- **Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής**

Ο Άξονας Προτεραιότητας αποσκοπεί στην παροχή τεχνικής υποστήριξης για την αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση και υλοποίηση των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό θα παρασχεθεί τεχνική υποστήριξη η οποία περιλαμβάνει μεταξύ άλλων ενέργειες προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, δημοσιότητας και ελέγχου καθώς και παρεμβάσεις ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας φορέων διαχείρισης και υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ταμείου.

2.7 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο Πίνακας 2.2 που ακολουθεί παρουσιάζει την ενδεικτική κατανομή της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος ανά κωδικό παρέμβασης.

Πίνακας 2.2 : Κατανομή ανά Κωδικό Παρέμβασης

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ (%)
Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα	121.800.000	24,7
1 Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Κέντρα Έρευνών	8.500.000	1,7
2 Υποδομές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	19.000.000	3,9
3 Μεταφορά τεχνογνωσίας και θελτιώσεις σε δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με Πανεπιστήμια, κλπ	6.600.000	1,3
4 Συνδρομή στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ	15.750.000	3,2
5 Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε ομάδες επιχειρήσεων	8.500.000	1,7

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ (%)
8 Άλλες επενδύσεις σε Επιχειρήσεις	51.850.000	10,5
9 Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ	11.600.000	2,4
Κοινωνία της Πληροφορίας	15.300.000	3,1
13 Υπηρεσίες για τον πολίτη	15.300.000	3,1
Μεταφορές	59.609.484	12,1
20 Αυτοκινητόδρομοι	24.709.484	5,0
23 Περιφερειακές - τοπικοί οδοί	8.500.000	1,7
30 Λιμένες	26.400.000	5,4
Ενέργεια	5.950.000	1,2
40 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή	5.950.000	1,2
Προστασία του Περιβάλλοντος και Πρόληψη Κινδύνων	179.865.000	36,5
44 Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	125.495.000	25,5
46 Επεξεργασία νερού (λύματα)	8.500.000	1,7
50 Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γής	16.150.000	3,3
52 Προώθηση καθαρών αιστικών μεταφορών	29.720.000	6,0
Πολιτισμός	31.450.000	6,4
59 Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	31.450.000	6,4
Αστική και Αγροτική Αναζωογόνηση	41.621.354	8,4
61 Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναζωογόνηση	41.621.354	8,4
Βελτίωση του Ανθρωπίνου Κεφαλαίου	8.900.000	1,8
74 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών και της εκπαίδευσης ερευνητών και δραστηριότητες δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων	8.900.000	1,8
Επενδύσεις σε Κοινωνικές Υποδομές	9.670.000	2,0
75 Υποδομές στον Τομέα της Εκπαίδευσης	9.670.000	2,0
Τεχνική Βοήθεια	18.500.000	3,8
85 Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και επιθεώρηση	14.000.000	2,8
86 Αξιολόγηση	4.500.000	1,0
ΣΥΝΟΛΟ	492.665.838	100

Η ενδεικτική ανάλυση της κοινοτικής συνδρομής στο Πρόγραμμα ανά κατηγορία, σύμφωνα με το Άρθρο 11 και το Παράρτημα II (Μέρος Β) του Κανονισμού (ΕΚ) 1828/2006 της Επιτροπής παρουσιάζεται στο **Παράρτημα 2**.

2.8 ΘΕΜΑΤΙΚΗ, ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Όπως διαφαίνεται από τη μέχρι τώρα ανάλυση της στρατηγικής του Προγράμματος οι περιορισμένοι χρηματοδοτικοί πόροι των Ταμείων θα επικεντρωθούν σε σχετικά μικρό αριθμό θεματικών παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια των πέντε βασικών Αξόνων Προτεραιότητας θα λειτουργούν συμπληρωματικά και σε συνέργεια, ώστε να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Στόχος επίσης είναι να προωθηθεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν από άλλα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται τόσο από του πόρους της Πολιτικής Συνοχής όσο και στα πλαίσια άλλων πολιτικών της Ένωσης καθώς και παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους. Ειδικότερα η θεματική, χωρική και χρηματοδοτική επικέντρωση των πόρων αναλύεται πιο κάτω ανά Στόχο / Ταμείο.

Ταμείο Συνοχής – Στόχος Σύγκλισης

Όσο αφορά το Ταμείο Συνοχής πρώτη προτεραιότητα αποτέλεσε ο **τομέας του περιβάλλοντος** με τη κατανομή περίπου **76 %** των πόρων. Η σχετικά μεγάλη επικέντρωση των πόρων του Ταμείου Συνοχής στο περιβάλλον δικαιολογείται απόλυτα από τις τεράστιες ανάγκες που υπάρχουν σε υποδομές στον τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά την κάλυψη ανελαστικών υποχρεώσεων για την εναρμόνιση της Κύπρου με το *κοινοτικό κεκτημένο*. Ιδιαίτερη προτεραιότητα αποτελεί η διαχείριση των στερεών απορριμμάτων. Θα υλοποιηθεί μικρός αριθμός έργων εκ των οποίων δυστυχώς αποτελούνται Μεγάλα Έργα (Major Projects).

Στο **τομέα των μεταφορών** κατανέμεται το υπόλοιπο των πόρων του Ταμείου Συνοχής (περίπου **23%**) και θα επικεντρωθεί σε πολύ μικρό αριθμό έργων για συμπλήρωση των Διευρωπαϊκών Δικτύων με ιδιαίτερη έμφαση στις λιμενικές υποδομές.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) – Στόχος Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης

Οι παρεμβάσεις κάτω από τους ειδικούς στόχους των Αξόνων Προτεραιότητας συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο στις τρεις Προτεραιότητες του Στόχου «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση», με επίκεντρο την καινοτομία και κοινωνία της γνώσης, όπως αυτοί αναφέρονται στο Άρθρο 5 του Κανονισμού 1080/2006. **Η καινοτομία ιδιαιτέρα η έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και η επιχειρηματικότητα** (ενδεικτικά εκτιμάται ότι πέραν του **50 %** των πόρων του ΕΤΠΑ θα αξιοποιηθεί για τους τομείς αυτούς) αποτελούν πρώτη θεματική προτεραιότητα για αξιοποίηση των πόρων του ΕΤΠΑ. Αυτό υπαγορεύεται από την αναγκαιότητα υιοθέτησης μιας σειράς παρεμβάσεων διαρθρωτικού χαρακτήρα για την άρση/μετριασμό των αδυναμιών που παρουσιάζει η Κύπρος με στόχο τη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των ευκαιριών που διαμορφώνει κυρίως η ένταξη στην Ε.Ε, ενώ στους τομείς αυτούς έχουν τεθεί και βασικοί στόχοι του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης. Εκτός των προαναφερθέντων θεματικών προτεραιοτήτων, στα πλαίσια των προνοιών των Άρθρων 8 και 10 του Κανονισμού 1080/2006 θα προωθηθεί η ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων και η διαφοροποίηση της οικονομίας των περιοχών της

υπαίθρου ώστε να αντιμετωπιστούν οι ιδιαιτέρες αδυναμίες στις εν λόγω περιοχές και να διασφαλισθεί η χωρική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής.

Λόγω επίσης των ιδιαιτερών συνθηκών της Κύπρου, όπως αυτές έχουν αναφερθεί στα πλαίσια της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης στο **Κεφάλαιο 1** και στα συμπεράσματα στην **ενότητα 2.2** πιο πάνω, δικαιολογείται και η **χρήση της ρήτρας ελαστικότητας**, η οποία περιλαμβάνεται στο προαναφερόμενο Άρθρο 4 του Κανονισμού 1080/2006, για χρηματοδότηση των Προτεραιοτήτων του Στόχου «Σύγκλισης», όπως αυτοί περιγράφονται στο Άρθρο 4 του εν λόγω Κανονισμού.

Όσον αφορά την **χωρική συγκέντρωση** των πόρων, όπως έχει προαναφερθεί, ο Άξονας Προτεραιότητας Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου, στον οποίο θα κατευθυνθεί περίπου το 35% των πόρων του ΕΤΠΑ, θα είναι χωρικά εστιασμένος. Στις τέσσερις αστικές περιοχές (ανάλυση γίνεται στην **ενότητα 4.5**), οι οποίες έχουν επιλεγεί χωρικά για να γίνουν παρεμβάσεις, η θεματική επικέντρωση θα αφορά τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, την ανάπτυξη πολιτιστικών και κοινωνικών υπηρεσιών και την προώθηση δημόσιων μεταφορών. Παράλληλα, όσον αφορά τις περιοχές της υπαίθρου οι παρεμβάσεις εστιάζονται θεματικά στη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης, στη αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος για βελτίωση της ελκυστικότητας τους και στη βελτίωση της φυσικής και ψηφιακής προσθασιμότητας των περιοχών αυτών. Όσον αφορά τις παρεμβάσεις βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος και της πολιτιστικής δομής θα επικεντρωθούν χωρικά στις ορεινές περιοχές.

2.9 ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕ ΤΟ ΕΣΠΑ, ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΜ

Η στρατηγική του Επιχειρησιακού Προγράμματος, περιλαμβανομένων του Στρατηγικού Στόχου, των Γενικών Στόχων, καθώς και η επιλογή των Αξόνων Προτεραιότητας, βρίσκεται σε πλήρη συνέπεια με τις εθνικές πολιτικές όσο και με τις πολιτικές της ΕΕ.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συνάφεια της Στρατηγικής με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής (ΚΣΚΓ), καθώς και η ουσιαστική συμβολή του ΕΠ στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης.

2.9.1 Συνάφεια της Στρατηγικής του Προγράμματος με το ΕΣΠΑ

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 έχει ως γενικό στρατηγικό στόχο την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης με την ΕΕ μέσω υψηλών ρυθμών βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος θα επιτευχθεί μέσα από τρεις επιμέρους στόχους:

- Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας
- Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης
- Πλήρης και ποιοτική απασχόληση και εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής

Για την επίτευξη των στόχων αυτών το ΕΣΠΑ υιοθετεί πέντε θεματικές προτεραιότητες:

- Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων
- Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας
- Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας

- Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων
- Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση, Κοινωνική Συνοχή

Το **Διάγραμμα 2.2.** που ακολουθεί παρουσιάζει τη συμβατότητα των στόχων και των θεματικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τους γενικούς στόχους και του Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος, όπως αυτοί παρουσιάστηκαν συνοπτικά στην προηγούμενη ενότητα.

Διάγραμμα 2.2: Συμβατότητα του Προγράμματος με το ΕΣΠΑ

Οι Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» και «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές» εξυπηρετούν το στόχο «Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας μέσω της δημιουργίας ή αναβάθμισης βασικών υποδομών». Οι παρεμβάσεις των δύο αυτών Αξόνων εντάσσονται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Υποδομές για βελτίωση προσβασιμότητας, προστασία του περιβάλλοντος και ενέργεια», εξυπηρετώντας την επίτευξη του δεύτερου στόχου του ΕΣΠΑ που αφορά στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Οι Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και «Παραγωγικό Περιβάλλον» εξυπηρετούν το δεύτερο Ειδικό Στόχο του Προγράμματος ο οποίος αφορά στην «Προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και Καινοτομίας και βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος». Ο Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» εντάσσεται στη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ που αφορά στην «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της Καινοτομίας» εξυπηρετώντας τον Ειδικό Στόχο του ΕΣΠΑ «Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας». Αντίστοιχα, ο Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» εντάσσεται στην πρώτη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και στήριξη των επιχειρήσεων», εξυπη-

ρετώντας, επίσης, το γενικό στόχο του ΕΣΠΑ για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» του Προγράμματος εξυπηρετεί τον Ειδικό Στόχο για τη «βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων». Οι παρεμβάσεις του Άξονα αυτού εξειδικεύουν την τέταρτη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ για τη «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων» και εντάσσονται στον ειδικό του στόχο για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

2.9.2 Συνάφεια με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ) για την Πολιτική της Συνοχής

Οι ΚΣΚΓ περιλαμβάνουν το πλαίσιο των προτεραιοτήτων για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, με στόχο η Πολιτική Συνοχής να καταστεί βασικό μέσο στην υλοποίηση των στόχων της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισαβόνας.

Οι ΚΣΚΓ παρέχουν στα Κράτη Μέλη ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες ως ακολούθως:

- Κατευθυντήρια Γραμμή 1: Να καταστεί η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της Ελκυστικότερος Τόπος Επενδύσεων και Εργασίας.
- Κατευθυντήρια Γραμμή 2: Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη.
- Κατευθυντήρια Γραμμή 3: Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας.

Το Πρόγραμμα διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και διατηρεί την ισχυρή συνάφεια των προτεραιοτήτων του με τη στρατηγική που απορρέει από τις ΚΣΚΓ. Ειδικότερα, η συνάφεια της αναπτυξιακής στρατηγικής του Επιχειρησιακού Προγράμματος με τις ΚΣΚΓ παρουσιάζεται στο **Παράρτημα 5**.

Η πρώτη Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή «Να καταστεί η Ευρώπη και οι περιφέρειες της ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας» εξυπηρετείται από παρεμβάσεις τεσσάρων Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΠ:

- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» αφορά στην εναρμόνιση της χώρας με την κοινοτική νομοθεσία που σχετίζεται με τη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, τη λήψη των αναγκαίων μέτρων στον τομέα των επικίνδυνων αποβλήτων και την προώθηση μέτρων για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Υπό το πρίσμα αυτό η συνάφεια του Άξονα Προτεραιότητας είναι ισχυρή τόσο με την κατεύθυνση της ενίσχυσης των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη, όσο και με την αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη.
- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές» συμβάλλει στην αύξηση των δυνατοτήτων των εμπορικών συναλλαγών, στη βελτίωση της διακίνησης προσώπων και αγαθών και στην αναβάθμιση της σύνδεσης της χώρας με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, με την υλοποίηση παρεμβάσεων αναβάθμισης οδικών και λιμενικών υποδομών της χώρας, παρουσιάζοντας ισχυρή συνάφεια με την κατεύθυνση της επέκτασης των μεταφορικών υποδομών.
- Έμμεση συνέργια διαπιστώνεται μεταξύ της πρώτης κατευθυντήριας γραμμής και δύο ακόμα Αξόνων Προτεραιότητας. Ειδικότερα, τμήμα των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας

«Παραγωγικό Περιβάλλον» θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών ενεργειακών πηγών, στο βαθμό που περιληφθεί σε αυτές η παροχή κινήτρων προς επιχειρήσεις για την ενσωμάτωση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγική τους διαδικασία. Τέλος, έμμεση συνέργια διαπιστώνεται στις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» που αφορούν στη βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου, σε δευτερεύουσες δηλαδή συνδέσεις που καλύπτουν περιοχές της υπαίθρου και στοχεύουν στη σύνδεση των περιοχών αυτών με τα αστικά κέντρα της χώρας καθώς και την προώθηση των δημόσιων μεταφορών.

Η δεύτερη Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή «Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη» εξυπηρετείται, άμεσα ή έμμεσα, από τρεις Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος. Ειδικότερα:

- Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις με στόχους την ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ) και τη διευκόλυνση της Καινοτομίας, τη διάχυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και την ενίσχυση των υποδομών παραγωγής γνώσης. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν την ανάπτυξη υποδομών ΕΤΑ που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με την κατεύθυνση της αύξησης και βελτίωσης των επενδύσεων σε ΕΤΑ, τη διάχυση της χρήσης ΤΠΕ σε άμεση αντιστοίχηση με την κατεύθυνση της προώθησης της Κοινωνίας των Πληροφοριών για όλους, καθώς και μέτρα ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων και τόνωσης της καινοτομίας στις επιχειρήσεις τα οποία συμβάλλουν έμμεσα στην κατεύθυνση της διευκόλυνσης της καινοτομίας και προώθησης της επιχειρηματικότητας.
- Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» που αφορούν στη δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών εργαλείων για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις παρουσιάζουν ισχυρή συνάφεια με την κατεύθυνση της βελτίωσης της πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Οι ενισχύσεις επιχειρήσεων μέσω του ίδιου Άξονα θα συμβάλλουν στην διευκόλυνση της καινοτομίας και την προώθηση της επιχειρηματικότητας, δεδομένου ότι στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία νέων και βιώσιμων μικρών επιχειρήσεων με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, καθώς και των δυνατοτήτων της τεχνολογίας για την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία νέων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη διεύρυνση της χρησιμοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις περιοχές της υπαίθρου συμβάλλοντας στην κατεύθυνση για την προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους.

Η τρίτη Στρατηγική Κοινοτική Κατευθυντήρια Γραμμή, που αφορά «Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας» εξυπηρετείται κυρίως από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» το οποίο θα υλοποιηθεί σε συμπληρωματικότητα με το παρόν Πρόγραμμα. Παρόλα αυτά και ορισμένες παρεμβάσεις του παρόντος Προγράμματος συμβάλλουν στην επίτευξη των επιμέρους κατευθύνσεων αυτής της Κοινοτικής Κατευθυντήριας Γραμμής και ειδικότερα:

- Άμεση συνέργια καταγράφεται μεταξύ των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» που αφορούν στην ενίσχυση υποδομών για την παραγωγή γνώσης με την κατεύθυνση της αύξησης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ειδίκευσης. Έμμεση είναι η συνέργια των παρεμβάσεων ενίσχυ-

σης επιχειρήσεων μέσω του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» με την κατεύθυνση της προσέλκυσης και διατήρησης περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και του εκσυγχρονισμού των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, καθώς και των παρεχόμενων κινήτρων για εγκατάσταση επιχειρήσεων σε περιοχές της υπαίθρου μέσω του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και περιοχών υπαίθρου» με την ίδια κατεύθυνση.

Όπως έχει προαναφερθεί, η περιφερειακή διάσταση της πολιτικής της συνοχής ενσωματώνεται στις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου», στο πλαίσιο των οποίων εξυπηρετούνται και οι δύο επιμέρους κατευθύνσεις για τη συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση και η ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών. Επιπλέον, θα χρηματοδοτηθούν και παρεμβάσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση της οικονομικής βάσης στις περιοχές της υπαίθρου, ιδιαίτερα μέσω της ενίσχυσης ειδικών μορφών τουρισμού σε αυτές.

Η συμβολή του Προγράμματος στην Πολιτική της Λισσαβόνας σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας (Earmarking)

Η χρηματοδοτική συμβολή του Προγράμματος, ιδιαίτερα των πόρων του ΕΤΠΑ, στις προτεραιότητες της ΕΕ για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (Στρατηγική της Λισσαβόνας) είναι σημαντική. Ειδικότερα πιο κάτω παρουσιάζεται η ποσοστιαία ενδεικτική κατανομή των πόρων του Προγράμματος που συμβάλουν στην πολιτική της Λισσαβόνας.

Πίνακας 2.3: Ενδεικτική Ποσοστιαία Κατανομή των Πόρων του Προγράμματος στη Στρατηγική της Λισσαβόνας

ΚΩΔΙΚΟΣ	Κοινωνική Συνεισφορά	Ποσοστό Προγράμματος €
Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα	121.800.000	24,7
1 Δραστηριότητες Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης σε Κέντρα Ερευνών	8.500.000	1,7
2 Υποδομές Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης	19.000.000	3,9
3 Μεταφορά Τεχνογνωσίας και βελτιώσεις σε δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με Πανεπιστήμια κτλ.	6.600.000	1,3
4 Συνδρομή στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ	15.750.000	3,2
5 Προηγμένες επιστημονικές υπηρεσίες σε ομάδες επιχειρήσεων	8.500.000	1,7
8 Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις	51.850.000	10,5
9 Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ	11.600.000	2,4
Κοινωνία της Πληροφορίας	15.300.000	3,1
13 Υπηρεσίες για τον Πολίτη	15.300.000	3,1

ΚΩΔΙΚΟΣ	Κοινοτική Συνεισφορά €	Ποσοστό Προγράμματος
Μεταφορές	51.109.484	10,4
20 Αυτοκινητόδρομοι	24.709.484	5,0
30 Λιμάνια	26.400.000	5,4
Ενέργεια	5.950.000	1,2
40 Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: ηλιακή	5.950.000	1,2
Προστασία του Περιβάλλοντος και Πρόληψη Κινδύνων	45.870.000	9,3
50 Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης	16.150.000	3,3
52 Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	29.720.000	6,0
Βελτίωση του Ανθρώπινου Κεφαλαίου	8.900.000	1,8
74 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών και της εκπαίδευσης ερευνητών και δραστηριότητες δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων	8.900.000	1,8
Επενδύσεις σε Κοινωνικές Υποδομές	9.670.000	2,0
75 Υποδομές στον Τομέα της Εκπαίδευσης	9,670,000	2,0
Σύνολο Κοινοτικής Συνεισφοράς κατηγοριών που συμβάλουν στη Στρατηγική της Λισσαβόνας	258.599.484	52,5

Υποσημείωση: Σημειώνεται ότι, οι κατηγορίες οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.2 είναι σύμφωνα με το Παράρτημα IV του Κανονισμού 1083/2006. Παρόλ' αυτα λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες, όπως αυτές καθορίστηκαν στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης της Κύπρου και σύμφωνα με το Άρθρο 9.3 του προαναφερόμενου Κανονισμού ("Με σκοπό να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες, καθώς και οι προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης, η Επιτροπή και έκαστο των ενδιαφερόμενων κρατών μελών δύναται να αποφασίζει τη συμπλήρωση, με ενδεδειγμένο τρόπο, του καταλόγου των κατηγοριών του Παραρτήματος IV ") δύο επιπρόσθετες κατηγορίες έχουν περιληφθεί, ειδικότερα Κωδικός 75 - Υποδομές Εκπαίδευσης και Κωδικός 50 - Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης.

2.9.3 Συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας

Οι Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνεκτικότητας των μέτρων που περιλαμβάνονται στα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρύθμισης των Κρατών Μελών. Στην Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία συμφωνήθηκε τον Φεβρουάριο του 2005, προσδιορίζονται τρεις γενικές ενότητες στόχων:

- Δημιουργία ενός ελκυστικότερου περιβάλλοντος για επενδύσεις και εργασία.
- Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω της γνώσης και των καινοτομιών.
- Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Οι πιο πάνω στόχοι αναλύονται στις Ενιαίες Κατευθυντήριες Γραμμές και αποτυπώνονται, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο κάθε Κράτος Μέλος, στο εκάστοτε Εθνικό Πρό-

γραμμα Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ). Στην Κύπρο το ΕΠΜ ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών σε στενή συνεργασία με το Γραφείο Προγραμματισμού και τα αρμόδια Υπουργεία και υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005. Στη συνέχεια στο **Διάγραμμα 2.3.** παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οί Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του ΕΠΜ.

Διάγραμμα 2.3.: Συνέργεια Επιχειρησιακού Προγράμματος και Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης

Όπως φαίνεται από το παραπάνω διάγραμμα οι Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος συμβάλλουν στους τέσσερις στόχους των μικροοικονομικών μεταρρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης και ειδικότερα:

- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» συμβάλλει στο στόχο της «Αειφόρου Ανάπτυξης» στο πλαίσιο του οποίου το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης ενσωματώνει την πολιτική της χώρας τόσο στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων όσο και στον τομέα της ενέργειας, θέτοντας ως προτεραιότητες της, τη δημιουργία ή επέκταση της αναγκαίας υποδομής για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και την πρώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας και των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.
- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές» συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ για την αναβάθμιση και επέκταση των βασικών υποδομών, στα πλαίσια του οποίου επιδιώκεται τόσο η αναβάθμιση του δικτύου αυτοκινητόδρομων της χώρας και η αποσυμφόρηση των αστικών περιοχών, όσο και ο εκσυγχρονισμός της λιμενικής υποδομής της χώρας προκειμένου αυτά να λειτουργήσουν ως πύλες εισόδου της Ευρώπης στην περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου.

- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ για την προώθηση της ΕΤΑ, της Καινοτομίας και τη Διάχυση της Κοινωνίας της Γνώσης, στο πλαίσιο του οποίου περιλαμβάνονται μέτρα για την ενίσχυση της επιστημονικής βάσης της χώρας, την ενίσχυση της συμμετοχής ιδιωτών σε δραστηριότητες ΕΤΑ και την ενίσχυση του ερευνητικού δυναμικού της χώρας.
- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» συμβάλλει κυρίως στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ για τη διαφοροποίηση της οικονομίας της χώρας μέσω της ενίσχυσης της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, τις ενισχύσεις για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και τις ενισχύσεις για την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας.
- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» συμβάλλει κατά κύριο λόγο στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ «Διαφοροποίηση της Οικονομίας» ως προς τις παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη διαφοροποίηση και ενίσχυση της παραγωγικής βάσης των αστικών και των περιοχών της υπαίθρου, καθώς επίσης και στο στόχο του ΕΠΜ για την «Αναβάθμιση και Επέκταση των Βασικών Υποδομών» ως προς το σκέλος των παρεμβάσεων που αφορούν στην ενίσχυση του δημοσίου συστήματος μεταφορών και την αναβάθμιση επαρχιακών κυρίων οδών (όπως αυτοί καθορίζονται στον Πίνακα 1.2. στο Κεφάλαιο 1) σε περιοχές της υπαίθρου.

Σύμφωνα με τους σχετικούς Κανονισμούς της ΕΕ για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, είναι απαραίτητη η μέγιστη δυνατή συνέργεια / συμπληρωματικότητα μεταξύ όλων των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία αυτά.

2.10. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Ε.Ε.

2.10.1 Πολιτική για την ισότητα των φύλων και την ισότητα των ευκαιριών

Η προώθηση της ισότητας των φύλων και ευκαιριών αποτελεί μια οριζόντια πολιτική της ΕΕ. Η προώθηση της ισότητας των φύλων απαιτεί παρεμβάσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών το ποσοστό ανεργίας των οποίων, αλλά και το ποσοστό συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό είναι σαφώς διαφοροποιημένα με τα αντίστοιχα των ανδρών (υψηλότερο και χαμηλότερο αντίστοιχα), την άρση των διαφορών στα επίπεδα αμοιβών, την ισότιμη συμμετοχή τους σε κέντρα λήψης αποφάσεων, την άρση περιορισμών για την πρόσθαση τους σε συγκεκριμένα επαγγέλματα κλπ.

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Απασχόλησης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο προωθούν μια σειρά ενεργητικών και παθητικών μέτρων πολιτικής για την ενίσχυση της προώθησης της ισότητας των φύλων, οι οποίες ενσωματώνονται στο σχεδιασμό του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» που υλοποιείται συμπληρωματικά με το παρόν Πρόγραμμα στο πλαίσιο της ενιαίας στρατηγικής και των στόχων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς.

Η προώθηση της ισότητας των φύλων απαιτεί παρεμβάσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, την άρση των διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών στα επίπεδα αμοιβών, την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών σε κέντρα λήψης αποφάσεων, καθώς και την άρση περιορισμών για την πρόσθαση των γυναικών σε συγκεκριμένα επαγγέλματα.

Το Πρόγραμμα παρεμβαίνει σε θέματα προώθησης της ισότητας των φύλων σε δύο σημαντικά πεδία πολιτικής που σχετίζονται άμεσα με την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα:

- Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» θα υλοποιηθεί δράση για τη «Στήριξη Επιχειρήσεων Γυναικών», η οποία αποτελεί συνέχεια αντίστοιχης παρέμβασης που υλοποιείται και κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο στη χώρα, με στόχο την ενίσχυση γυναικών προκειμένου να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές μονάδες σε τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών.
- Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου», προβλέπεται η ενίσχυση δράσεων στον τομέα του τουρισμού υπαίθρου, στο πλαίσιο των οποίων θα ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την ενίσχυση γυναικών που θα αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα σε επιλεγμένους τομείς, με στόχο τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου και τη δημιουργία εισοδήματος σε τομείς εκτός της γεωργίας.

Σημειώνεται ότι οι πιο πάνω δράσεις συνάδουν με τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα, 2007-2013 το οποίο είναι στο τελικό στάδιο διαμόρφωσης του.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων και ίσων ευκαιριών, η προώθηση της πλήρους και ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνική και οικονομική ζωή αποτελεί βασική πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στα πλαίσια του Προγράμματος θα καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην γίνονται διακρίσεις κατά των ατόμων με αναπηρίες στην πρόσβαση σε έργα και δράσεις του Προγράμματος και στην δυνατότητα αξιοποίησης τους. Επιπρόσθετα στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» προωθούνται ενεργητικές δράσεις για την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας και κατ' επέκταση την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Για την ενσωμάτωση αλλόγλωσσων μεταναστών, στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» θα προωθηθούν ειδικά προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Στα πλαίσια της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας σε υποθαμισμένες περιοχές, όπου μεταξύ άλλων, παρατηρείται ψηλό ποσοστό μη-υπηκόων της Κύπρου ή αλλόγλωσσων μαθητών. Οι δράσεις αυτές επιδιώκουν την ευρύτερη εισοχή των μαθητών αυτών στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου, τη μείωση της διαρροής τους από το εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και τη βελτίωση των επιδόσεων τους.

2.10.2 Πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας αποτελεί καταστατική δέσμευση των πολιτικών για την ανάπτυξη, σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με βάση αυτή τη θεμελιώδη επιλογή, ο Κανονισμός (ΕΚ) αρ. 1083/2006, αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της αειφορικής διάστασης στα προγράμματα και, σε συνδυασμό με τις γενικότερες εξελίξεις του ευρωπαϊκού κεκτημένου, προσανατολίζει τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις προς περιβαλλοντικά συμβατούς τομείς και επιλογές.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς της Κύπρου έχει υιοθετήσει πλήρως τις δεσμεύσεις της Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη²⁴ και, περαιτέρω, έχει εξειδικεύσει τους τομείς που, βάσει των συνθηκών που επικρατούν στην Κύπρο, μπορούν να αναπτυχθούν με βιώσιμο τρόπο. Συγχρόνως, ως προς τη διάσταση της αειφορίας που αναφέρεται στην προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος, στο ΕΣΠΑ εντοπίζονται τα ζητήματα που χρήζουν πρωταρχικής μέριμνας.

Το παρόν Πρόγραμμα ενσωματώνει την περιβαλλοντική διάσταση, τη δέσμευση για την αειφόρο ανάπτυξη, στον κεντρικό στρατηγικό του στόχο και εξειδικεύει τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών στόχων και την προώθηση των σχετικών θεματικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ.

Η ενσωμάτωση της δέσμευσης για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας «στο πλαίσιο συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης», όπως διατυπώνεται στο στρατηγικό στόχο του Προγράμματος, συνιστά άμεση αναγνώριση της αναγκαιότητας για τη διαρκή περιβαλλοντική μέριμνα. Η εισαγωγή της συγκεκριμένης δέσμευσης στο θεμελιωδέστερο επίπεδο προσανατολισμού του Προγράμματος, αυτό του στρατηγικού στόχου, διασφαλίζει ότι η προστασία του περιβάλλοντος θα διαχυθεί αποτελεσματικά στους ειδικούς στόχους και Άξονες Προτεραιότητας.

Οι παρεμβάσεις που προβλέπονται ως τελικά εργαλεία επίτευξης του στρατηγικού στόχου, διακρίνονται από σημαντικό βαθμό ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Οι δράσεις αυτές προσανατολίζονται σε δύο κατευθύνσεις: την ενεργητική, πρωτογενή περιβαλλοντική προστασία και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας στις αναπτυξιακές παρεμβάσεις.

Πρωτογενής περιβαλλοντική προστασία

Κατά τη διάγνωση των σημερινών συνθηκών, εντοπίστηκε μια σειρά περιβαλλοντικών ζητημάτων στα οποία οι επιδόσεις της Κύπρου χρήζουν βελτίωσης. Τα σημαντικότερα εξ' αυτών είναι η διαχείριση των στερεών αποβλήτων, η πίεση στο περιβάλλον από τις μεταφορές, η επεξεργασία και διάθεση των υγρών αποβλήτων και οι συνθήκες σε ορισμένες υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και περιοχές της υπαίθρου.

Εστιάζοντας τις παρεμβάσεις στους τομείς που χρήζουν άμεσων επενδύσεων, το Πρόγραμμα κατευθύνει σημαντικά κονδύλια, στη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, καθώς και στην αποκατάσταση βιομηχανικών κώρων και μολυσμένης γης. Με την επιλογή αυτή, αμβλύνονται σημαντικά οι πιέσεις στο περιβάλλον και παράλληλα επιτυγχάνεται συμμόρφωση της κώρας με τις σχετικές απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου.

Οι πιέσεις αυτές δεν συνεπάγονται μόνο υποβάθμιση του περιβάλλοντος, επιδρούν επίσης στην ποιότητα ζωής των πολιτών και σε εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας, όπως ο τουρισμός. Η επίλυση των σημερινών προβλημάτων, αναμένεται να άρει τις δυσμενείς αυτές επιδράσεις, καταλήγοντας σε ένα πολλαπλασιαστικά ωφέλιμο αποτέλεσμα.

Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας στις τομεακές δράσεις

Πέραν των άμεσων επενδύσεων στις υποδομές, με στόχο την προώθηση της πρωτογενούς, ενερ-

²⁴ Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1987, αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη είναι «η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος και του μέλλοντος σε έναν τρόπο που διατηρεί την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθούν στις δικές τους ανάγκες».

γητικής περιβαλλοντικής προστασίας, οι περιβαλλοντικά συμβατές επιλογές του Προγράμματος σε μία σειρά τομεακών πρωτοβουλιών οδηγούν σε θετικά για το περιβάλλον αποτελέσματα. Ειδικότερα:

- Οι παρεμβάσεις για την αναδιάταξη του ενεργειακού μίγματος της χώρας σχεδιάζονται με περιβαλλοντικά επωφελή τρόπο. Η απεξάρτηση από το πετρέλαιο τμήματος της ενεργειακής παραγωγής πραγματοποιείται με τη στροφή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μηδενικές εκπομπές αέριων ρύπων.
- Οι επιλογές στο τομέα των μεταφορών περιλαμβάνουν την ενίσχυση των δημόσιων μεταφορών, δράση που αναμένεται να αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό τις πιέσεις στο περιβάλλον που ασκούνται από τη σκεδόν αποκλειστική χρήση ιδιωτικών οχημάτων σήμερα.
- Οι παρεμβάσεις για την αναζωγόνηση αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου σχεδιάζονται με κύριο στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος στις περιοχές αυτές. Με την άρση των – μικρών σε ένταση αλλά μεγάλων σε πλήθος – παραγόντων σημερινής υποβάθμισης του περιβάλλοντος στις περιοχές αυτές, αναμένεται ένα επωφελές για τις συνολικές περιβαλλοντικές επιδόσεις της χώρας αποτέλεσμα. Παράλληλα, τίθενται οι βάσεις για την μελλοντική αξιοποίηση των περιοχών αυτών με βιώσιμο, περιβαλλοντικά συμβατό τρόπο.
- Οι κατευθύνσεις των επιλογών για την οικονομική ανάπτυξη χαρακτηρίζονται από αυξημένη περιβαλλοντική συμβατότητα. Ειδικότερα, σε συμμόρφωση και με τις εθνικές και κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές, αποφεύγεται η ενίσχυση τομέων και κλάδων με δραστηριότητες που υποβαθμίζουν το περιβάλλον, ενώ σημαντικό τμήμα των επενδύσεων στρέφεται προς την Κοινωνία της Γνώσης, όπως οι δαπάνες για την έρευνα και την καινοτομία, καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τη διαπίστωση ότι, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η προστασία και η βιώσιμη διαχείριση των τοπικών περιβαλλοντικών πόρων συνδέεται άμεσα με το βαθμό συνοχής, συλλογικής δράσης και ευμάρειας των τοπικών κοινωνιών, αναμένεται να οδηγήσει σε αυξημένη περιβαλλοντική συνείδηση σε επίπεδο πολιτών και ομάδων. Με τον τρόπο αυτό η αειφόρος ανάπτυξη προωθείται, πέραν των άμεσων δράσεων της διοίκησης, και σε τοπικό, αποκεντρωμένο, επίπεδο.

ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1 ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η Σύνοψη των πορισμάτων της εκ των προτέρων αξιολόγησης περιλαμβάνει αναφορά στα πλέον καίρια και σημαντικά ζητήματα που ανέκυψαν κατά την Εκ των Προτέρων (Ex-Ante) Αξιολόγηση του Προγράμματος και στις αντίστοιχες προτάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης για τροποποιήσεις/προσαρμογές και βελτιώσεις όπως εντοπίστηκαν και διατυπώθηκαν στο πλήρες κείμενο της Έκθεσης Αξιολόγησης.

3.1.1. Εισαγωγή: Διαδικασία Αξιολόγησης

Η Εκ των Προτέρων (ex-ante) Αξιολόγηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» ανατέθηκε με βάση την 14/06/2006 Σύμβαση μεταξύ του Γραφείου Προγραμματισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και της κοινοπραξίας των εταιρειών ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε. - ΟΜΑΣ Α.Ε. - RTD Talos LTD. Η εκπόνησή της ακολούθησε το πλαίσιο που προσδιορίζουν τόσο ο Κανονισμός περί Γενικών Διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία [(ΕΚ)1083/2006 του Συμβουλίου, άρθρα 47 και 48], όσο και το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής για την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013.

Με βάση τόσο το παραπάνω θεσμικό πλαίσιο όσο και τη σύμβαση μεταξύ των δύο μερών, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης του Προγράμματος συνέθαλε στην τελική διαμόρφωση του Προγράμματος, σε συνεχή συνεργασία με την Αναθέτουσα Αρχή, αφού σε διάφορες φάσεις της διαδικασίας προγραμματισμού κλήθηκε να υποβάλει προτάσεις και κείμενα ή να εργαστεί επί κειμένων που διαμορφώνονταν από την αρχή προγραμματισμού με στόχο τη βελτίωση του προγραμματικού κειμένου και της επιχειρησιακής δυνατότητάς του.

Σε αυτή τη βάση και σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης υπήρξε συνεχής και εποικοδομητική συνεργασία του Αξιολογητή με τα αρμόδια στελέχη του Γραφείου Προγραμματισμού και τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς της Κύπρου.

Κατά τη συνεργασία αυτή, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης είχε την ευκαιρία να προτείνει βελτιώσεις σε διαδοχικές εκδόσεις του προγραμματικού κειμένου του Προγράμματος, σε ζητήματα όπως η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η αναπτυξιακή στρατηγική και η διαβάθμιση των στόχων, η δομή και το περιεχόμενο των Αξόνων Προτεραιότητας, ο ενδεικνυόμενος βαθμός εξειδίκευσης των παρεμβάσεων, η επάρκεια της ποσοτικοποίησης του Προγράμματος, η καταλληλότητα και μετρησιμότητα των προτεινόμενων δεικτών κλπ., προτάσεις οι οποίες στη μεγάλη τους πλειονότητα έγιναν δεκτές και ενσωματώθηκαν στο παρόν προγραμματικό κείμενο του Προγράμματος. Επιπλέον, ο Σύμβουλος συμμετείχε σε μια σειρά επαναλαμβανόμενων συναντήσεων εργασίας με εκπροσώπους Υπουργείων και άλλων Υπηρεσιών, καθώς και οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και φορέων που εκπροσωπούν τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης για κάθε επί μέρους διακριτό τμήμα του Προγράμματος.

Σημειώνεται ότι, αν και σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από την ανάληψη των καθηκόντων του και μετά, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης είχε άριστη και στενή συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους, άμεσα ή έμμεσα, στη διαδικασία σχεδιασμού του Προγράμματος, το τελικό προϊόν της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης που αποτυπώνεται στην «Έκθεση εκ των προτέρων αξιολόγησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» διατηρεί πλήρως την ανεξαρτησία του και η ευθύνη για όλες τις απόψεις και τα αξιολογικά συμπεράσματα που εκφράζονται σε αυτό βαρύνει αποκλειστικά και μόνο τον Σύμβουλο της Αξιολόγησης.

Το Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής, θα εφαρμοστεί παράλληλα με το Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή», καθώς και τα Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας. Κατά συνέπεια, η εκ των προτέρων αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη τις συμπληρωματικότητες του Προγράμματος με τα προαναφερόμενα Προγράμματα, οι οποίες συντελούν στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων του Προγράμματος, για την επίτευξη των στόχων του, αλλά και των γενικότερων στόχων του ΕΣΠΑ.

3.1.2. Βασικά Ερωτήματα Αξιολόγησης

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του Προγράμματος, εστιάστηκε, σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και το προαναφερόμενο θεσμικό πλαίσιο στα ακόλουθα βασικά ερωτήματα αξιολόγησης:

- Καταλληλότητα της στρατηγικής προκειμένου να αντιμετωπίσει τα διαρθρωτικά προβλήματα και να αξιοποιήσει τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται τόσο στον τομέα της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας συνολικά, όσο και αναφορικά με τις επιμέρους διαστάσεις της – τομείς παρέμβασης του Προγράμματος.
- Αξιολόγηση της επάρκειας της στρατηγικής, της σαφήνειας των στόχων και προτεραιοτήτων της και της επίτευξιμότητας των πόρων με βάση του διατιθέμενους οικονομικούς πόρους.
- Συνέπεια της στρατηγικής με πολιτικές που αναπτύσσονται σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα δε με την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας.
- Αξιολόγηση της καταλληλότητας της ποσοτικοποίησης του προγράμματος.
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της προτεινόμενης από το Πρόγραμμα Στρατηγικής
- Καταλληλότητα των συστημάτων εφαρμογής για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος.

Τα παραπάνω βασικά ερωτήματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης προσεγγίζονται στο πλαίσιο επτά επιμέρους ενοτήτων:

- Αξιολόγηση της κοινωνικό-οικονομικής ανάλυσης
- Αξιολόγηση του βαθμού συνέπειας της στρατηγικής και του βαθμού επικινδυνότητας της εφαρμογής της στρατηγικής αυτής
- Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τις εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές
- Αξιολόγηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων
- Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων / διαδικασιών εφαρμογής
- Αξιολόγηση της χωρικής διάστασης του Προγράμματος
- Αξιολόγηση της συμβολής του Προγράμματος στη μεγιστοποίηση της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας.

3.1.3. Σύνοψη βασικών πορισμάτων της εκ των προτέρων αξιολόγησης

Τα βασικά πορίσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης ως προς τις παραπάνω ενότητες συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

Ως προς την αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης

- Σε γενικές γραμμές η κοινωνικοοικονομική ανάλυση εκτείνεται σε βάθος και με χρονικό ορίζοντα που στις περισσότερες περιπτώσεις υπερβαίνει την τελευταία πενταετία, γεγονός το οποίο της προσδίδει τον αναγκαίο δυναμικό χαρακτήρα, αλλά και υποστηρίζει την κατανόηση των αιτίων που δημιουργούν την υφιστάμενη εικόνα των παραμέτρων οι οποίες εξετάζονται.
- Τόσο η αποτύπωση του μακροοικονομικού περιθάλλοντος, όσο και η αποτύπωση των παραμέτρων που αναλύονται στην πρώτη ενότητα του Προγράμματος επιδιώκεται να παρατίθενται σε σύγκριση με τους μέσους όρους της ΕΕ15 και της ΕΕ25, τουλάχιστον για όποια μεγέθη αυτοί είναι διαθέσιμοι, γεγονός που οδηγεί στην πληρέστερη περιγραφή της κατάστασης της χώρας σε σχέση με τους τομείς παρέμβασης του Προγράμματος.
- Καταβάλλεται μια διαρκής προσπάθεια χρήσης των Διαρθρωτικών Δεικτών για την περιγραφή σειράς κοινωνικοοικονομικών παραμέτρων, στο βαθμό που οι δείκτες αυτοί είναι διαθέσιμοι για την Κύπρο, γεγονός που επιτείνει την πληρότητα της καταγραφής των πλεονεκτημάτων και υστερήσεων της χώρας σε σχέση με τα άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ.
- Η ανάλυση των δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών (SWOT) είναι πλήρης και εντοπίζει τα βασικά χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα της Κυπριακής οικονομίας. Η ανάλυση είναι συνεκτική, αφού εντοπίζει τις δυνατότητες και ευκαιρίες και υποδεικνύει τις αδυναμίες και απειλές που μπορούν να αντιμετωπιστούν με την αξιοποίηση αυτών των ευκαιριών και δυνατοτήτων. Ορισμένες βελτιώσεις που επιχειρεί η εκ των προτέρων αξιολόγηση της ανάλυσης αυτής, έχουν χαρακτήρα εποπτικότερης παρουσίασής της και δεν υπεισέρχονται ουσιαστικά στην επισήμανση των δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών που παρουσιάζονται από το Πρόγραμμα.

Παράλληλα, ορισμένες αδυναμίες που εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης του Προγράμματος επιδρούν στην πληρότητα ορισμένων από τις παραπάνω ενότητες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της ενότητας για την περιγραφή των χωρικών ανισοτήτων στη χώρα, όπου και μετά από συνεργασία του Συμβούλου με την Αναθέτουσα Αρχή έγινε δυνατό το Πρόγραμμα να παρέχει ένα ελάχιστο επίπεδο τεκμηρίωσης για τις σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις στα αστικά κέντρα. Αντίστοιχα, αν και σε διαδοχικές εκδόσεις του Προγράμματος επιτεύχθηκε μία πληρέστερη παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περιοχές της υπαίθρου, κυρίως με την επεξεργασία και παρουσίαση δεδομένων που αφορούν στην πληθυσμιακή συρρίκνωση των περιοχών αυτών, παραμένει ορατή, όπως και για τις αστικές περιοχές, η έλλειψη μιας ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής για την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι μία παράμετρος η οποία επέδρασε τόσο στην εκπόνηση του Προγράμματος όσο και στις δραστηριότητες του Συμβούλου Αξιολόγησης είναι η έλλειψη αξιολογήσεων των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτήθηκαν στη χώρα κατά την περίοδο 2004-2006 από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ. Η έλλειψη αυτή είναι εμφανής κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου στους τομείς παρέμβασης του Προγράμματος, αλλά και στη συνέχεια δημιουργεί κάποιες δυσκολίες στον προσδιορισμό της στοχοθεσίας του νέου Προγράμματος, αφού δεν υπάρχουν δεδομένα υλοποίησης που θα μπορούσαν να στηρίζουν καλύτερα τόσο τις ίδιες διαδικασίες του προγραμματισμού όσο και κάποιες αναγκαίες υποθέσεις της αξιολόγησης.

Ως προς τη συνέπεια της στρατηγικής

Με βάση τα κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά της Κύπρου, όπως συνοψίζονται στην ανάλυση SWOT, σε συνδυασμό με τις νέες κατευθύνσεις της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας, στο πλαίσιο της συνολικής αναπτυξιακής κατεύθυνσης της χώρας και ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της αειφόρου ανάπτυξης στη χώρα, προσδιορίσθηκε η στρατηγική του Προγράμματος, όπως αυτή εκφράζεται από το στρατηγικό στόχο και τους τρεις γενικούς στόχους του. Η επίτευξη των γενικών στόχων, επιχειρείται μέσω των πέντε βασικών αξόνων προτεραιότητας, σε καθ' έναν εκ των οποίων τίθενται αντίστοιχα ειδικοί στόχοι. Τα βασικά συμπεράσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης σε σχέση με τη συνέπεια της στρατηγικής συνοψίζονται στα ακόλουθα.

Όπως αναλυτικότερα αναφέρεται στην έκθεση της εκ των προτέρων αξιολόγησης το Πρόγραμμα συμβάλει σημαντικά στα κυριότερα προβλήματα των τομέων στους οποίους παρεμβαίνει. Με βάση την κλίμακα συμβολής 0-2 των ειδικών στόχων του Προγράμματος σε πλήθος 30 αδύνατων σημείων που προσδιορίζονται με βάση τη SWOT ανάλυση στους επιμέρους τομείς στους οποίους παρεμβαίνει το Πρόγραμμα, διαπιστώνεται ότι:

- Το σύνολο των ειδικών στόχων του Προγράμματος συμβάλει στην αντιμετώπιση των αδύνατων σημείων με ένα βαθμό 0,30. Ο σημαντικότερος βαθμός συμβολής εμφανίζεται στους Άξονες Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» (0,37) και «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» (0,32) καθόσον οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο των Αξόνων αυτών δύνανται να επηρεάσουν πληθώρα παραγόντων μέσω της δημιουργίας συνθηκών διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης. Αντίθετα ο μικρότερος βαθμός σημειώνεται στον Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές του Τομέα Περιβάλλοντος και Ενέργειας» (0,20) δεδομένου του αυστηρού θεματικού προσανατολισμού του άξονα.

- Ιδιαίτερα υψηλή είναι η συμβολή των ειδικών στόχων του Προγράμματος στην αντιμετώπιση του αδύνατου σημείου της SWOT που αφορά στην μειωμένη ανταγωνιστικότητα της χώρας (0.71), ενώ υψηλή είναι η συμβολή όσον αφορά την αντιμετώπιση της απόκλισης στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας και της μειωμένης παραγωγικότητας σε σχέση με τα Κράτη Μέλη της ΕΕ, της επικέντρωσης ιδιαίτερα στο μεταποιητικό τομέα σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας και της συρρίκνωσης της μεταποίησης, των σημαντικών ανισοσκελειών στη χωρική ανάπτυξη και της κυκλοφοριακής συμφόρησης και των περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων σε αστικές περιοχές. Η αξιολόγηση της συμβολής των στόχων του Προγράμματος στην αντιμετώπιση των αδύνατων σημείων της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης με βάση τη χρηματοδοτική βαρύτητα των παρεμβάσεων αναδεικνύει δύο ακόμα αδύνατα σημεία τα οποία εξυπηρετούνται από τη στοχοθεσία του Προγράμματος με σχετικά υψηλή συνάφεια. Πρόκειται για αυτά που αφορούν στην ύπαρξη υποθαθμισμένων ζωνών σε αστικές περιοχές με στοιχεία αλλοίωσης της πληθυσμιακής δομής και υποθαθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και στην χαμηλή ελκυστικότητα των αστικών κέντρων.
- Αντίθετα η χαμηλότερη συμβολή των στόχων του Προγράμματος στην αντιμετώπιση των αδύνατων σημείων της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης αφορά κυρίως στην αντιμετώπιση του αδύνατου σημείου της περιορισμένης χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Οι ειδικοί στόχοι του Προγράμματος παρουσιάζουν βαθμό συνάφειας με τις απειλές που εντοπίζονται από τη SWOT της τάξης του 0.40 (ποιοτική αξιολόγηση). Αντίστοιχα ο βαθμός συνάφειας με την αξιοποίηση των ευκαιριών που εντοπίζονται από τη SWOT εκτιμάται σε 0.40 και με την αξιοποίηση των ισχυρών σημείων της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης σε 0.43.

Με βάση την ίδια κλίμακα συνάφειας / συμβολής (0-2) των ειδικών στόχων του Προγράμματος στους στόχους / κατευθύνσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ, διαπιστώνεται ότι το σύνολο των ειδικών στόχων του Προγράμματος συμβάλει ή έχει συνάφεια με τους στόχους / κατευθύνσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ με ένα συνολικό βαθμό 0,30. Οι παρεμβάσεις των αξόνων προτεραιότητας εντάσσονται στις τέσσερις από τις πέντε θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ δημιουργώντας ένα ισχυρά συνεκτικό πλαίσιο συνάφειας του Προγράμματος με το ΕΣΠΑ ενώ σε μικρό βαθμό συνάφεια δημιουργείται και με τη θεματική προτεραιότητα «Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» μέσω των παρεμβάσεων των αξόνων 5 και 3 σχετικά με ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και κατά συνέπεια δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Όσον αφορά στην εσωτερική συνάφεια του Προγράμματος, η εκ των προτέρων αξιολόγηση διαπιστώνει υψηλή συνάφεια των ειδικών στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας με τους γενικούς στόχους του Προγράμματος (0,58), αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ορισμένοι ειδικοί στόχοι των Αξόνων Προτεραιότητας εμφανίζουν άμεση ή έμμεση συνάφεια με περισσότερους του ενός γενικού στόχου. Μεγαλύτερη συμβολή στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του Προγράμματος παρουσιάζουν οι ειδικοί στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές» (0.67) και του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» (επίσης 0.67).

Ως προς το θέμα της επικινδυνότητας κατά την εφαρμογή της στρατηγικής σε σχέση με τη δυσκολία υλοποίησης και με τους πόρους που διατίθενται σε κατηγορίες παρεμβάσεων κάποιοι κίνδυνοι διαφαίνονται όσον αφορά τις παρεμβάσεις ιδιαίτερα υψηλής χρηματοοικονομικής βαρύτητας, γεγονός που επιβάλει ιδιαίτερη ετοιμότητα από την πλευρά των φορέων υλοποίησης.

Ένας γενικότερος κίνδυνος για την εφαρμογή των προτεραιοτήτων του Προγράμματος, που ενδεχομένως να υφίσταται είναι πιθανή αδυναμία των δικαιούχων να προετοιμάσουν και να υλοποιή-

σουν έγκαιρα τις αναλαμβανόμενες από αυτούς δράσεις, με δεδομένη την υλοποίηση από τους ίδιους δράσεων της προγραμματικής περιόδου 2004-2006 (μέχρι και το 2008), σε συνδυασμό με τις όποιες αδυναμίες έχουν παρουσιάσει αυτοί οι φορείς κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο οι παρεμβάσεις στον τομέα των αστικών μεταφορών, όσο και αυτές στον τομέα του περιβάλλοντος, οι οποίες βρίσκονται σε συνέπεια με τους στόχους του Προγράμματος, θα απαιτήσουν ιδιαίτερη προσοχή κατά την υλοποίησή τους, λόγω ακριβώς του υψηλού προϋπολογισμού των παρεμβάσεων (ιδιαίτερα δε αυτών που αφορούν στη διαχείριση των στερεών αποθλήτων).

Γενικότερα, η ορθολογικοποίηση και απλοποίηση των διαδικασιών υλοποίησης των έργων του Προγράμματος, σε συνδυασμό με την αύξηση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, καθώς και με την ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης, θα αμβλύνει τους κινδύνους εφαρμογής της στρατηγικής του Προγράμματος.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία μία συνοπτική αναφορά σε κάποιες ευρύτερες παραμέτρους της στρατηγικής:

- Οπως προαναφέρεται κρίνεται αναγκαία η ένταξη των προτεινόμενων παρεμβάσεων στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου σε ένα ευρύτερο πλαίσιο πολιτικών για την αστική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Αναλυτικότερη αναφορά στο ζήτημα αυτό γίνεται στην ενότητα της παρούσας έκθεσης που αφορά στην αξιολόγηση της χωρικής διάστασης του Προγράμματος.
- Η στρατηγική του Προγράμματος στους τομείς της Καινοτομίας και της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης είναι απόλυτα συμβατή με τις στρατηγικές επιδιώξεις του Προγράμματος και τις κοινοτικές κατευθύνσεις. Λόγω της ιδιαίτερης κρισιμότητας των παρεμβάσεων στους τομείς αυτούς είναι αναγκαία μία μεγαλύτερη εξειδίκευση σε δύο κρίσιμες επιμέρους παραμέτρους. Η πρώτη συνδέεται με την ανάγκη περιγραφής της δημιουργίας συγκεκριμένων μηχανισμών για την ενίσχυση της διάχυσης της καινοτομίας στην παραγωγική διάρθρωση της χώρας, τομέας στον οποίο παρουσιάζονται σημαντικές υστερήσεις. Η δεύτερη συνδέεται με την ανάγκη αποσαφήνισης του τρόπου με τον οποίο το Πρόγραμμα θα συμβάλει στην επίτευξη του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για την αύξηση των δαπανών για ΕΤΑ στο 1%, δεδομένου και του ιδιαίτερα φιλόδοξου χαρακτήρα του στόχου αυτού σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα δαπανών.
- Αντίστοιχη παρατήρηση μπορεί να σημειωθεί όσον αφορά και την πολιτική που υιοθετείται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του τομέα της μεταποίησης της χώρας. Αν και η στρατηγική του Προγράμματος αφορά στην ενίσχυση της παραγωγής προϊόντων μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας η οποία μπορεί να επέλθει με την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παράλληλα με την υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων και δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών καθώς και στην ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων με ερευνητικά κέντρα, μία μεγαλύτερη τομεακή εξειδίκευση της προτεινόμενης πολιτικής θα συνέβαλε στον πλέον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της στρατηγικής και στη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της.

Ως προς τη συνεκτικότητα της στρατηγικής με εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές

Ως προς τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική της Συνοχής (ΚΣΚΓ)

διαπιστώνεται ότι το Πρόγραμμα εξειδικεύεται στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και διατηρεί την ισχυρή συνάφεια των προτεραιοτήτων του με τη στρατηγική που απορρέει από τις ΚΣΚΓ. Ειδικότερα δε η αναπτυξιακή στρατηγική του Προγράμματος χαρακτηρίζεται από:

- Άμεση συνέργεια κυρίως με τις δύο πρώτες κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν στην «Βελτίωση της ελκυστικότητας του τόπου για επενδύσεις και εργασία» και τη «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη». Ειδικότερα, η διαπίστωση ισχυρής συνέργειας αφορά τις επιμέρους κατευθύνσεις της επέκτασης και βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών (Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές»), της ενίσχυσης των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξης καθώς και της αντιμετώπισης του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη (Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας»), της αύξησης και βελτίωσης των επενδύσεων ΕΤΑ και της προώθησης της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους (Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία») καθώς και της βελτίωσης της πρόσβασης στη χρηματοδότηση (Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον»)
- Έμμεση συνέργεια με τις επιμέρους κατευθύνσεις της τρίτης κατευθυντήριας γραμμής «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας», ενώ άμεση συνέργεια διαπιστώνεται μεταξύ των παρεμβάσεων της προτεραιότητας του Προγράμματος με την κατεύθυνση της αύξησης των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό μέσω της βελτίωσης των υποδομών για εκπαίδευση και δια βίου μάθηση.

Επιπρόσθετα η περιφερειακή διάσταση της Πολιτικής Συνοχής ενσωματώνεται στις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου», στο πλαίσιο των οποίων εξυπηρετούνται και οι δύο επιμέρους κατευθύνσεις για τη συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση και την ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των περιοχών της υπαίθρου.

Η συνέργεια του Προγράμματος και του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης επίσης είναι υψηλή καθόσον οι Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος συμβάλλουν στους τέσσερις από τους πέντε στόχους των μικροοικονομικών μεταρρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης.

Ως προς τη σύνδεση των Αξόνων Προτεραιότητας του Προγράμματος με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση διαπιστώνεται η εξυπηρέτηση κάποιων μικροοικονομικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και ειδικότερα:

- Η ισχυρότερη συνάφεια διαπιστώνεται σχετικά με τη βελτίωση των επενδύσεων στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΕΤΑ), τη διευκόλυνση της διάδοσης και πραγματικής χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και τη διάχυση της Κοινωνίας της Πληροφορίας (Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία»), τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τη δημιουργία περιβάλλοντος που υποστηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον»), καθώς και τη βελτίωση και επέκταση των ευρωπαϊκών υποδομών (Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές»).
- Οι έμμεσες συνάφειες αφορούν τη διευκόλυνση της καινοτομίας (Άξονας Προτεραιότητας «Κοι-

νωνία της Γνώσης και Καινοτομία»), την ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης και ενίσχυσης των συνεργειών μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και του περιβάλλοντος (Άξονες προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» και «Παραγωγικό Περιβάλλον») καθώς και τεσσάρων κατευθυντήριων γραμμών πολιτικών απασχόλησης που αφορούν στην εφαρμογή πολιτικών που στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στην προώθηση μιας προσέγγισης εργασίας που βασίζεται στον κύκλο ζωής, στην δημιουργία αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και την ενίσχυση της ελκυστικότητας της εργασίας και στην αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

Οι παρεμβάσεις που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισανθόνας απορροφούν το 52,5% της χρηματοδοτικής βαρύτητας του Προγράμματος.

Ως προς τα αναμενόμενα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις του Προγράμματος

Η ποσοτικοποίηση των στόχων του Προγράμματος σε επίπεδο δεικτών και αναμενόμενων αποτελεσμάτων – επιπτώσεων είναι συνυφασμένη με τη στρατηγική και την επιχειρησιακή στοχοθέτησή του. Οι παραδοχές που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των τιμών στόχων κρίνονται ως ρεαλιστικές και επιτεύξιμες, οι προτεινόμενοι δείκτες εκτιμώνται ως μετρήσιμοι και αποτελούν ένα σύστημα για την παρακολούθηση της υλοποίησης του Προγράμματος.

Οι παράμετροι στις οποίες εντοπίζονται τα βασικά αποτελέσματα και οι επιπτώσεις από την υλοποίηση του Προγράμματος είναι:

- Συμμόρφωση της Κύπρου με την Κοινοτική Νομοθεσία στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων
- Συμβολή στην επίτευξη του εθνικού στόχου για την αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ στο 9% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας
- Σημαντική βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών στον άξονα λιμένα Λεμεσού – Αυτοκινητόδρομος Λεμεσού Πάφου όπως αποτυπώνεται στη βελτίωση της μέσης ταχύτητας σε αυτόν και αναβάθμιση - επέκταση του οδικού δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (ΤΕΝ-Τ οδικά έργα) σε μήκος περίπου 8,5 χλμ. και αποσυμφόρηση αστικών περιοχών, καθώς και αύξηση της δυναμικότητας των λιμένων της χώρας
- Ενίσχυση Ερευνητικών Κέντρων και αύξηση του αριθμού των ερευνητών της χώρας σε ποσοστό περίπου 20%.
- Υλοποίηση σημαντικού αριθμού έργων στον τομέα της Έρευνας, μεταξύ των οποίων και περίπου 12 στρατηγικά ερευνητικά έργα μεγάλης εμβέλειας.
- Υποστήριξη σημαντικού αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την τεχνολογική τους αναβάθμιση, την ανάπτυξη του τουρισμού της υπαίθρου, την ενίσχυση νέων και γυναικών προκειμένου να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Ιδιαίτερα σημαντική στον τομέα αυτό είναι η εκτίμηση της δημιουργίας περίπου 275 νέων επιχειρήσεων από γυναίκες και νέους, στόχος που κρίνεται ως εφικτός με βάση τα χρηματοδοτικά στοιχεία των σχετικών παρεμβάσεων και την εμπειρία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.
- Παρεμβάσεις αναζωογόνησης σε 4 αστικές περιοχές που ωφελούν ένα σημαντικό ποσοστό των κατοίκων και των εργαζόμενων των περιοχών αυτών (εκτίμηση ωφελουμένων κατοίκων σε 213.000 περίπου).

- Συμβολή στην επίτευξη του εθνικού στόχου για την αύξηση του ποσοστού των μετακινήσεων μέσω των δημοσίων συγκοινωνιών στο 10% του συνόλου των μετακινήσεων.
- Σημαντική διεύρυνση της δυναμικότητας των πολιτιστικών χώρων που διατίθενται σε αστικές περιοχές της χώρας.
- Συμβολή στην επίτευξη του υψηλού ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ (4,5% ετησίως) που προβλέπεται από το Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης της χώρας 2005-2009.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, με βάση επεξεργασία δεδομένων από τον Σύμβουλο Αξιολόγησης με βάση τη μεθοδολογία που αναφέρεται στο πλήρες κείμενο της Έκθεσης, εκτιμάται ότι η υλοποίηση των παρεμβάσεων στον τομέα του Προγράμματος θα επιφέρει τη δημιουργία τουλάχιστον 1.158 θέσεων απασχόλησης οι οποίες αντιστοιχούν στο 0,24% περίπου του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας της χώρας και στο 0,34% περίπου των απασχολούμενων (στοιχεία EUROSTAT, 2005).

Το αποτέλεσμα αυτό αφορά σε δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, χωρίς να συνυπολογίζει τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα από την υλοποίηση των παρεμβάσεων και χωρίς, επίσης, να περιλαμβάνει τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν. Ιδιαίτερη είναι η συμβολή του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» αλλά και του Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης ενώ περίπου 2.100 θέσεις απασχόλησης προβλέπεται ότι θα διατηρηθούν μέσω της χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο πλαίσιο αυτού του Άξονα.

Η συνολική δημιουργία και διατήρηση θέσεων απασχόλησης από την υλοποίηση των παρεμβάσεων του Προγράμματος (τηρουμένων των περιορισμών της μεθοδολογίας εκτίμησης και αν ληφθεί υπόψη η διατήρηση θέσεων απασχόλησης μόνο από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που θα ενιοχυθούν στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» και «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου») εκτιμάται σε 3.150 – 3.200 θέσεις απασχόλησης.

Η συνολική δημιουργία απασχόλησης κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των παρεμβάσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος εκτιμήθηκε σε τουλάχιστον 4.908 ισοδύναμα ανθρωποέτη πλήρους απασχόλησης.

Ως προς τα προτεινόμενα συστήματα και τις διαδικασίες εφαρμογής

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου για τη προγραμματική περίοδο 2007-2013, για τη διαμόρφωση του οποίου λήφθηκαν υπόψη οι γενικές αρχές που καθορίζονται στο Άρθρο 58 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, βασίζεται στο υφιστάμενο σύστημα της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί η αποκτηθείσα εμπειρία και τα δυνατά σημεία του και να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο.

Παράλληλα γίνονται οι αναγκαίες διαφοροποιήσεις στο όλο σύστημα ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση του με τις απαιτήσεις των Κανονισμών της νέας περιόδου καθώς και να αντιμετωπιστούν οι διαπιστωθείσες αδυναμίες στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Ως θετικά σημεία του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου διαπιστώνονται:

- Η ύπαρξη ενός ενιαίου συστήματος που συμβάλλει στη δημιουργία ενός κατάλληλου διαχειριστικού και επιχειρησιακού περιβάλλοντος και προσφέρει τη δυνατότητα για ενιαίες κατευθύνσεις στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, αφού η ύπαρξη μιας ενιαίας Διαχειριστικής Αρχής παρέ-

κει δυνατότητα ισχυρού κεντρικού συντονισμού και γρήγορης λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, διαπιστώνεται σαφήνεια των διαχειριστικών και εκτελεστικών αρμοδιοτήτων αφενός και των διαδικασιών διαβούλευσης αφετέρου, καθώς και λειτουργική ανεξαρτησία των επιμέρους Αρχών.

- Ικανοποιητική κρίνεται η ικανότητα των φορέων διαχείρισης και των φορέων υλοποίησης των έργων προκειμένου να ενσωματώσουν τις μεταβολές που επέρχονται στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, λόγω της αναμόρφωσης των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων. Όμως, όπως αναδεικνύεται και από την προγραμματική περίοδο 2004-2006, οι φορείς υλοποίησης παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το επίπεδο ετοιμότητάς τους να υλοποιούν συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις, γεγονός που αντανακλάται στις καθυστερήσεις που σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάστηκαν όσον αφορά την έναρξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων. Η ετοιμότητα και η επάρκεια των φορέων υλοποίησης στη νέα περίοδο είναι ένα ζήτημα το οποίο θα πρέπει να παρακολουθείται σε σταθερή βάση από τη Διαχειριστική Αρχή, ώστε να είναι δυνατή η λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση της υποστήριξής του σε όσες περιπτώσεις διαπιστωθούν εκ νέου καθυστερήσεις.
- Διασφαλίζεται η διεξοδική διερεύνηση των διαδικασιών επιλογής έργων καθώς και των κριτηρίων επιλογής.
- Διακρίνονται ικανοποιητικές προδιαγραφές όσον αφορά στην επάρκεια του διοικητικού συστήματος υλοποίησης για την εξασφάλιση της συμβατότητας με τις κοινοτικές πολιτικές, ενώ υπάρχει το αναγκαίο σύστημα παρακολούθησης των Έργων με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό και αντιμετώπιση οποιωνδήποτε προβλημάτων, αδυναμιών και καθυστερήσεων που μπορεί να παρουσιαστούν στην υλοποίηση των έργων, αλλά και τη λήψη προληπτικών μέτρων.
- Θετική είναι η συμβολή της εταιρικής σχέσης στην ποιότητα της παρακολούθησης και της υλοποίησης, ενώ γίνεται πρόβλεψη για τη συστηματική έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών από τη Διαχειριστική Αρχή, η οποία μπορεί να συμβάλει ιδιαίτερα στην υποστήριξη φορέων στους οποίους διαπιστώνονται προβλήματα ετοιμότητας ή επάρκειας.
- Η εκκώρηση αρμοδιοτήτων της Διαχειριστικής Αρχής σε Ενδιάμεσους Φορείς υλοποίησης μπορεί να είναι επιβεβλημένη για λόγους απλούστευσης των διαδικασιών αλλά γεννά ερωτήματα με βάση και την εμπειρία της προγραμματικής περιόδου 2004-2006 για την ποσοτική και ποιοτική επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού που θα στελεχώσει τους Ενδιάμεσους Φορείς. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί σε ενδιάμεσους φορείς που θα έχουν την ευθύνη παρακολούθησης μεγάλων έργων όπως η διαχείριση των απορριμμάτων ή σύνθετων παρεμβάσεων όπως είναι οι δημόσιες μεταφορές αλλά και οι παρεμβάσεις στα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Λευκασία. Αντίστοιχος προβληματισμός υπάρχει και για την επάρκεια των φορέων υλοποίησης ιδιαίτερα στο τομέα των στερεών απορριμμάτων λόγω της ιδιαίτερης χρηματοδοτικής βαρύτητας που έχουν οι αντίστοιχες παρεμβάσεις στο συνολικό προϋπολογισμό του προγράμματος.

Ως προς τη χωρική διάσταση του Προγράμματος:

Η χωρική διάσταση της στρατηγικής του Προγράμματος είναι συνεπής με τη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων», εξυπηρετώντας τη χωρική διάσταση της στρατηγικής του ΕΣΠΑ και απορροφώντας το 25,8% περίπου της κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος.

Η χωρική διάσταση της πολιτικής της συνοχής ενσωματώνεται στις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου», στο πλαίσιο των οποίων εξυπηρετούνται και οι δύο επιμέρους κατευθύνσεις για τη συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση και η ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών. Επιπλέον χωρική διάσταση εμπεριέχουν οι παρεμβάσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού τομέα στις περιοχές της Υπαίθρου.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας, οι παρεμβάσεις σε επιλεγμένες υποπεριοχές για την αναζωογόνηση υποβαθμισμένων θυλάκων και την ενίσχυση των προωθητικών οικονομικών δραστηριοτήτων δείχνουν έντονη χωρική στόχευση και συνοδεύονται από ποσοτικοποιημένους στόχους εκροών και αποτελεσμάτων.

Όσον αφορά τον τομέα της αστικής ανάπτυξης, οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις στους τομείς των μεταφορών και του πολιτισμού καλύπτουν υφιστάμενες ανάγκες της χώρας και θα πρέπει να υλοποιηθούν, με βάση πάντοτε και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των σχετικών παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως είναι αναγκαία η ένταξη τέτοιων πολιτικών σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αστικής πολιτικής που θα αντιμετωπίζει το σύνολο των παραμέτρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των σύγχρονων πόλεων (κοινωνικές συνθήκες, περιβάλλον, επιχειρηματικότητα, κλπ).

Από την άλλη, η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου μέσα από την βελτίωση της προσπελασιμότητας, την υποστήριξη της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης και την διευκόλυνση της πρόσβασης των κατοίκων σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος είναι δυνατόν να συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού τους και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για τη προσέλκυση επιχειρήσεων, προωθώντας τη χωρική συνοχή.

Οι στρατηγικές αυτές επιλογές του Προγράμματος θα πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν περαιτέρω, ως προς τη χωρική τους στόχευση (π.χ. ορεινές περιοχές), ενώ μεγαλύτερη σαφήνεια απαιτείται ως προς το είδος των παρεμβάσεων που αφορούν την βελτίωση της προσπελασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου. Παρά το γεγονός ότι, όπως αναδεικνύεται και από την κοινωνικοοικονομική ανάλυση οι ορεινές και απομονωμένες περιοχές της χώρας είναι αυτές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα σημαντικά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, το Πρόγραμμα δεν αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, ούτε στοχοθετεί τις παρεμβάσεις του με την ίδια ακρίβεια που το πράττει για τις αστικές περιοχές. Το γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα του ότι αφενός ο προγραμματισμός των παρεμβάσεων στις περιοχές της υπαίθρου είναι αντικείμενο μιας σειράς διαφορετικών Τμημάτων και φορέων και αφετέρου της μη πλήρους κατανόησης των αναγκών και απαιτήσεων τις νέας περιόδου από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Επιπλέον, η δυνατότητα εμπλοκής των τοπικών αρχών στην διαμόρφωση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης ιδιαίτερα για τις περιοχές της υπαίθρου είναι πολύ περιορισμένη λόγω του μεγάλου κατακερματισμού τους. Η μη υλοποίηση μέχρι σήμερα στην Κύπρο των κοινοτικών πρωτοβουλιών URBAN και LEADER δίκαιολογεί σε μεγάλο βαθμό την σχετική αδυναμία των τοπικών αρχών σε συνδυασμό με την ανελαστικότητα του θεσμικού πλαισίου που διέπει την οργάνωση και λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το οποίο θα πρέπει να εκσυγχρονισθεί, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η «ποιοτική εμβάθυνση της εταιρικής σχέσης» αλλά και να καταστεί εφικτή η συμμετοχή των τοπικών εταίρων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Το Πρόγραμμα ενσωματώνει τα χαρακτηριστικά της Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε, αναδεικνύοντας την Κοινοτική Προστιθέμενη Αξία, ιδιαίτερα τα ακόλουθα:

- Ενίσχυση προωθητικών για την ανάπτυξη τομέων, που αποτελούν τους μοχλούς (driving forces) για την αειφόρο ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας όπως, οι υποδομές, η έρευνα και τεχνολογία.
- Διαμόρφωση μακρόπνοις αναπτυξιακής στρατηγικής με μεσοπρόθεσμους στόχους για το τέλος της νέας επιταστού προγραμματικής περιόδου.
- Προώθηση του περιβαλλοντικού κεκτημένου, που οριοθετούν οι οδηγίες της Ε.Ε και η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ.
- Άμεση και έμμεση συνάφεια με τις Κοινοτικές Προτεραιότητες με αποτέλεσμα το Πρόγραμμα να συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική συνοχή της χώρας και κατά συνέπεια στην οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Βελτίωση της διακυβέρνησης, μέσω της διαμόρφωσης μιας εταιρικής σχέσης με την ευρεία συμμετοχή των τοπικών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, στη φάση του προγραμματισμού, της παρακολούθησης και της υλοποίησης και με την ουσιαστική αξιοποίηση των επιμέρους προτάσεων της εκ των προτέρων αξιολόγησης καθ' όλη τη διάρκεια της κατάρτισης του Προγράμματος.
- Δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων από το ιδιωτικό κεφάλαιο μέσω της αξιοποίησης νέων χρηματοδοτικών εργαλείων.
- Τομείς με κοινοτική προστιθέμενη αξία (δημόσιες μεταφορές, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία, ΤΠΕ, δράσεις για δια βίου μάθηση, γυναικεία και νεανική επιχειρηματικότητα).

3.1.4. Συστάσεις του Αξιολογητή

Κατά τη διάρκεια της συνεργασίας του Συμβούλου με το Γραφείου Προγραμματισμού, ανά στάδιο κατάρτισης του Προγράμματος, ο Αξιολογητής προέβη σε ορισμένες προτάσεις για τη βελτίωση του σχεδιασμού του Προγράμματος, πέραν εκείνων των ανταλλαγών απόψεων κυρίως σε θέματα σχετικά με τις βασικές αρχές του και την προετοιμασία του σχεδιασμού του, ως ακολούθως:

a) Ως προς την κοινωνικοοικονομική ανάλυση και τις προσδιορισθείσες ανάγκες

- Ανασύνθεση του περιεχομένου της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, καθώς και ορισμένων επιμέρους ενοτήτων της για την καλύτερη προσαρμογή της ανάλυσης με βάση τους στόχους της Ε.Ε (Λισσαβόνα, Γκέτεμποργκ) και κυρίως την ανάδειξη των βασικών παραμέτρων για την βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας.
- Ο προσδιορισμός των αναγκών σε στατιστικά και άλλα στοιχεία για την καλύτερη τεκμηρίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης σε ορισμένους τομείς.
- Η εύρεση και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων (Eurostat και άλλες εθνικές πηγές), εκδόσεων και άλλων μελετών που έχουν εκπονηθεί από δημόσιους φορείς της Κύπρου και Πανεπιστήμια σχετικά με τους τομείς παρέμβασης του Προγράμματος. Ενδεικτικά αναφέρονται στοιχεία και έρευνες – μελέτες σχετικά με την εξέλιξη των δημογραφικών δεδομένων, την περιγραφή των χωρικών ανισοτήτων, την ισότητα ευκαιριών, την ανταγωνιστικότητα, την Κοινωνία της Πληροφορίας, την ενέργεια και τις μεταφορές κλπ, τομείς στους οποίους έγινε συμπλήρωση σε στατιστικά στοιχεία με στόχο την καλύτερη τεκμηρίωση των συμπερασμάτων της ανάλυσης.

- Υποθολή προτάσεων για τη βελτίωση κειμένων που είχαν αρχικά προετοιμαστεί από την Αναθέτουσα αρχή και η συνεχής ανταλλαγή κειμένων με βελτιωμένες εκδοχές σε σχέση με ήδη υπάρχοντα.
- Η συγκέντρωση δεδομένων και η προετοιμασία των κειμένων που αφορούν στα αποτελέσματα της προγραμματικής περιόδου 2004-2006 με βάση στοιχεία των Τεχνικών Δελτίων των υπό υλοποίηση έργων.

Επιπλέον ο Σύμβουλος συνέθαλε στον εμπλοουτισμό της παρουσίασης της χωρικής διάστασης του Προγράμματος, ιδιαίτερα δε όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση στις αστικές περιοχές της χώρας, τομέας στον οποίο διαπιστώθηκαν αυξημένες δυσκολίες συγκέντρωσης των αναγκαίων στατιστικών στοιχείων που να τεκμηριώνουν τις ανάγκες για συγκεκριμένες παρεμβάσεις στον τομέα της βελτίωσης της ελκυστικότητάς τους ως τόπων διαμονής και εργασίας. Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών ο Σύμβουλος πρότεινε και συνέθαλε στη διαμόρφωση ενός ερωτηματολογίου το οποίο απευθύνθηκε προς τους Δήμους της χώρας με σκοπό να συγκεντρώσει δεδομένα τα οποία δεν ήταν δυνατόν να συγκεντρωθούν από άλλες πηγές. Παράλληλα ο Σύμβουλος συμμετείχε στην πληρέστερη παρουσίαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περιοχές της υπαίθρου με την επεξεργασία και παρουσίαση δεδομένων που αφορούν στην πληθυσμιακή συρρίκνωση των περιοχών αυτών.

Σημειώνεται, τέλος ότι ο Σύμβουλος για τους σκοπούς της εκ των προτέρων αξιολόγησης προχώρησε σε μία μικρής έκτασης αναδιατύπωση της SWOT ανάλυσης, κυρίως για να ενισχύσει τον εποπτικό χαρακτήρα της και την καταστήσει περισσότερο εύχρηστη ως προς τις αναγκαίες επεξεργασίες της αξιολόγησης.

6) Ως προς τη δικαιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής

Με βάση τα συμπεράσματα της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης ο Σύμβουλος πρότεινε την υιοθέτηση μιας στρατηγικής με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Η στρατηγική του Προγράμματος θα πρέπει να είναι εστιασμένη στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που δημιουργούν αθροιστικά ή πολλαπλασιαστικά αρνητικά φαινόμενα ή δημιουργούν μελλοντικούς κινδύνους για την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη.
- Με δεδομένους τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους του προγράμματος και την ιδιαίτερα υψηλή χρηματοδοτική βαρύτητα των προγραμματιζόμενων παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος (η οποία έχει ένα ανελαστικό χαρακτήρα δεδομένων των αναγκών πλήρους συμμόρφωσης της χώρας με το κοινοτικό κεκτημένο), η στρατηγική του Προγράμματος θα πρέπει να εστιασθεί σε κρίσιμους τομείς που συμβάλουν άμεσα στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας όπως είναι το παραγωγικό περιβάλλον, η Καινοτομία και η ΕΤΑ και η Κοινωνία της Γνώσης.

Στον τομέα της εξειδίκευσης και αιτιολόγησης της συνέπειας της στρατηγικής του Προγράμματος ο Σύμβουλος Αξιολογητής είχε διαρκή συνεργασία με το Γραφείο Προγραμματισμού προτείνοντας το σύστημα των στόχων του, ενώ συμμετείχε σε συνεχείς διαβουλεύσεις εξετάζοντας εναλλακτικά σενάρια προσδιορισμού της στοχοθέτησης, μέχρι την οριστικοποίησή της. Παράλληλα, ο Σύμβουλος Αξιολογητής συνέθαλε με την συνεχή αξιολόγηση των εναλλακτικών στόχων σε σχέση με τη συμβολή τους τόσο στις εθνικές πολιτικές όπως εκφράζονται μέσω του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης, όσο και σε σχέση με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές.

Παράλληλα, ο Σύμβουλος συμμετείχε στην προσπάθεια επίτευξης του μεγαλύτερου δυνατού βαθμού συμπληρωματικότητας του Προγράμματος με άλλα Προγράμματα της προγραμματικής πε-

ριόδου 2007-2013 που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας.

γ) Ως προς την ποσοτικοποίηση των στόχων του Προγράμματος και την αποτύπωσή τους μέσω δεικτών

Με δεδομένη την αναγκαιότητα χρήσης ποσοτικοποιημένων δεικτών για την παρακολούθηση της υλοποίησης και την αξιολόγηση του Προγράμματος, ο Σύμβουλος σχεδίασε ένα αρχικό σύστημα δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων το οποίο πρότεινε προς συζήτηση στο Γραφείο Προγραμματισμού. Στόχος ήταν η εξειδίκευση δεικτών οι οποίοι θα ανταποκρίνονται στους στόχους του Προγράμματος, θα είναι κατάλληλοι και μετρήσιμοι.

Το σύστημα δεικτών που προτάθηκε αρχικά από το Σύμβουλο υπέστη από κοινού επεξεργασία και μικρές προσαρμογές, βασική αιτία των οποίων ήταν η δυνατότητα εξεύρεσης κατάλληλων τιμών βάσης για τη μέτρησή τους. Μία επιπλέον δυσκολία η οποία αντιμετωπίστηκε αφορούσε στη μη ύπαρξη προηγούμενων αξιολογήσεων, ενώ η χρήση μοναδιάσιου κόστους για σειρά παρεμβάσεων, κυρίως των κρατικών ενισχύσεων προς ιδιωτικές επιχειρήσεις θούθησε σε σημαντικό βαθμό στην ποσοτικοποίηση του προγράμματος.

Παράλληλα καταβλήθηκε προσπάθεια όπως οι τιμές βάσης να επιλεγούν από επίσημα στοιχεία της Eurostat, της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου ή άλλων κρατικών αρμοδίων φορέων, όπου αυτό ήταν δυνατόν.

Τέλος, αναφορικά με τους δείκτες του ΕΣΠΑ, οι οποίοι αφορούν στους τομείς παρέμβασης του Προγράμματος, είτε αυτοί έχουν ποσοτικοποιηθεί, είτε αποτελούν δείκτες πλαισίου (context indicators), προτάθηκε αυτοί να αποτυπωθούν στη στρατηγική ή στους Άξονες Προτεραιότητας, εφαρμόζοντας ωστόσο τις αρχές της μετρησιμότητας και της αναλογικότητας.

Οι προτάσεις του αξιολογητή έγιναν αποδεκτές από το Γραφείο Προγραμματισμού στο μέγιστο βαθμό τους. Εξάλλου η ίδια η διαδικασία εκπόνησης του Προγράμματος υπήρξε μία συνεχής διαδικασία ανάδρασης μεταξύ των δύο μερών, που υλοποιήθηκε μέσω συνεχούς επικοινωνίας και επιτόπου συναντήσεων της Ομάδας Έργου με την Ομάδα Σχεδιασμού του Γραφείου Προγραμματισμού.

Όπως αναφέρεται και στην Έκθεση εκ των Προτέρων Αξιολόγησης, η εκπόνηση του Προγράμματος έγινε με την ουσιαστική συμμετοχή του Συμβουλού σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας του. Ορισμένα σημεία στα οποία η συμμετοχή του αυτή ήταν ιδιαίτερα σημαντική αποτέλεσαν:

- Ο εντοπισμός των αδυναμιών του υφιστάμενου συστήματος υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, οι οποίες ελήφθησαν υπόψη για τον προσδιορισμό του νέου συστήματος, για τον οποίο άλλωστε το Γραφείο Προγραμματισμού προχώρησε στην επιπρόσθετη λήψη Συμβουλευτικών Υπηρεσιών με άλλο ανεξάρτητο ανοικτό διαγωνισμό.
- Η συμβολή του στην εκτίμηση σειράς δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων. Ιδιαίτερα, τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του Προγράμματος στην αγορά εργασίας προσδιορίστηκαν στο σύνολό τους από τον Σύμβουλο Αξιολογητή και υιοθετήθηκαν από το Γραφείο Προγραμματισμού.
- Η συμμετοχή του στη συγκέντρωση δεδομένων (μέσω του σχεδιασμού ερωτηματολογίου προς τους Δήμους των αστικών περιοχών, της συγκέντρωσης στατιστικών στοιχείων για τις αστικές και τις αγροτικές περιοχές), με τη χρήση των οποίων οριστικοποιήθηκαν τα σχετικά κείμενα τό-

σο στο επίπεδο της περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης όσο και στο επίπεδο της περιγραφής της στρατηγικής. Επιπρόσθετες επισημάνσεις του Συμβούλου σχετικά με τις παραμέτρους αυτές, όπως και οι προτάσεις του για την επίτευξη μεγαλύτερης συνεκτικότητας της στρατηγικής με τα ειδικά προβλήματα των περιοχών αυτών, έγιναν, επίσης, δεκτές από την Αρχή Προγραμματισμού και καταβλήθηκε προσπάθεια κάλυψή τους από το Πρόγραμμα, λαμβανομένων υπόψη και των περιορισμών που υπήρχαν λόγω περαιτέρω δυσκολιών τεκμηρίωσης με βάση τα υπάρχοντα στατιστικά και ποιοτικά δεδομένα.

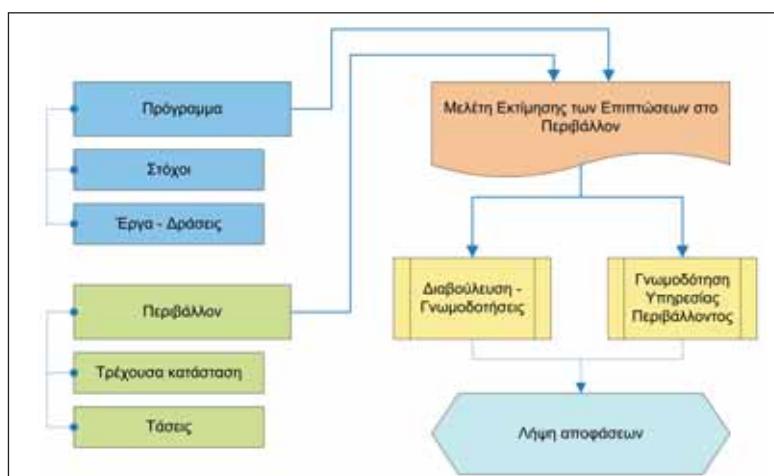
- Η συνολική διάρθρωση του Προγράμματος, όσον αφορά τόσο την περιγραφή της κοινωνικό-οικονομικής ανάλυσης, όσο και της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων, η οποία έγινε με τη συνεχή επικοινωνία του φορέα προγραμματισμού με τον Σύμβουλο και τη συνεχή συζήτηση σε κείμενα εργασίας τα οποία οριστικοποιήθηκαν στην τελική μορφή του Προγράμματος.

3.2. ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) εκπονήθηκε κατά τη διαδικασία κατάρτισης του Προγράμματος, με στόχο να εκτιμήσει τις επιπτώσεις του Προγράμματος στο περιβάλλον και να προτείνει κατάλληλες ενέργειες για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των επιπτώσεων αυτών.

Το πλαίσιο εντός του οποίου διαδραματίζει το ρόλο της η παρούσα μελέτη, είναι η διαδικασία εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα ή η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ), όπως έχει καθιερωθεί να αποκαλείται. Η ΣΠΕ έχει προσφάτως ενταχθεί στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, ενώ το περιβαλλοντικό δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει εναρμονισθεί με την Οδηγία αυτή δια του Νόμου 102(I)-2005. Ο στόχος της διαδικασίας ΣΠΕ εστιάζεται στον εντοπισμό και την πρόληψη ή αντιμετώπιση ενδεχόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον στο πρωτότερο δυνατό στάδιο προγραμματισμού, αυτό της κατάρτισης των προγραμμάτων. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον δεν περιλαμβάνουν μόνο αυτές που πρέρχονται από τα μεμονωμένα έργα και δραστηριότητες, αλλά και αυτές που ενδέχεται να προκύψουν από συσσωρευτικά ή συνεργιοστικά αποτελέσματα ομάδων παρεμβάσεων, καθώς και τις διάχυτες τάσεις που ενδέχεται να αναδυθούν ως έμμεσα αποτελέσματα της εφαρμογής του προγράμματος. Η διαδικασία ΣΠΕ, σύμφωνα με το Ν. 102(I)-2005, παρουσιάζεται στο ακόλουθο σχήμα.

Σχήμα 3.1: Η διαδοχή των σταδίων και η θέση της μελέτης στη διαδικασία ΣΠΕ της Κύπρου.

3.2.1 Εναλλακτικές δυνατότητες

Η συγκριτική αξιολόγηση εύλογων εναλλακτικών δυνατοτήτων και η επιλογή της προσφορότερης, αποτελεί βασικό συστατικό της διαδικασίας ΣΠΕ. Οι κεντρικές επιλογές που διαμόρφωσαν το Πρόγραμμα, προέκυψαν διαμέσου μιας αναλυτικής διαδικασίας συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών δυνατοτήτων, σε διαδοχικά επίπεδα εξειδίκευσης. Τόσο η συγκρότηση όσο και η αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών πραγματοποιήθηκε εντός του πλαισίου της εταιρικότητας και μέσα από τη διαδικασία του Δημόσιου Διαλόγου, η οποία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Κύπρο, σε ότι αφορά εθνικές επιλογές αυτής της σημασίας. Στην πράξη επρόκειτο για μια διάχυτη, κατανεμημένη διεργασία «ανάδυσης» των τελικών προτάσεων μέσα από ένα φάσμα δυνατοτήτων, η οποία, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή εύρους φορέων στην κατάρτιση του Προγράμματος, αξιοποίησε την κρίση και τις επιμέρους οπτικές γωνίες των φορέων αυτών για να αναδείξει τις καταλληλότερες και ευρύτερα αποδεκτές επιλογές.

Το πρώτο επίπεδο συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών δυνατοτήτων αφορούσε στην διαμόρφωση της στοχοθεσίας και περιλάμβανε τόσο την αποσαφήνιση του βασικού προσανατολισμού του Προγράμματος, μέσω της αναζήτησης του καταλληλότερου στρατηγικού στόχου, όσο και την εξειδίκευση του στόχου αυτού σε συνεκτικούς ειδικούς στόχους. Για το στρατηγικό στόχο, ο οποίος αποτελεί το όραμα, τη συνολική επιδίωξη του Προγράμματος, συγκροτήθηκαν και αξιολογήθηκαν τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες αντιπροσώπευαν διαφορετικά μίγματα των προτεραιοτήτων για ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία. Μέσα από τη διαδικασία αξιολόγησης, το μίγμα με την ισότιμη συμμετοχή της ανάπτυξης και της μέριμνας για το περιβάλλον, αναδείχθηκε ως η καταλληλότερη επιλογή, τόσο με επιχειρησιακά όσο και με περιβαλλοντικά κριτήρια.

Ακολούθησε η αξιολόγηση τριών εναλλακτικών διαμορφώσεων του πλέγματος των ειδικών στόχων στους οποίους θα πρέπει να αναλυθεί ο στρατηγικός στόχος. Ως προσφορότερη λύση αναδείχθηκε εκείνη που ισορροπούσε πληρέστερα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με την περιβαλλοντική βελτίωση. Η ισορροπία αυτή επιτυγχάνεται μέσω πολυθεματικών προτεραιοτήτων, όπως η βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας, αλλά και μέσω της στροφής προς τις νέες μορφές ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων όπως η καινοτομία και η έρευνα, η οικονομία της γνώσης και ο εξορθολογισμός της χρήσης φυσικών πόρων.

Για την ποσοστιαία κατανομή των πόρων του Προγράμματος στις προτεραιότητες, διαμορφώθηκαν δύο εναλλακτικές δυνατότητες, μέσω μιας από-κάτω-προς-επάνω προσέγγισης. Οι εταίροι, στο πλαίσιο της διαβούλευσης, διατύπωσαν τις ανάγκες και προτεραιότητες τους σε έργα, μέσω τεχνικών δελτίων και ερωτηματολογίων, και οι απαντήσεις αυτές ομαδοποιήθηκαν σε παρεμβάσεις συσχετισμένες με τις θεματικές προτεραιότητες. Η αξιολόγηση των δύο εναλλακτικών δυνατοτήτων ανέδειξε ως καταλληλότερη την ποσοστιαία κατανομή που συνδυάζει σημαντικά κονδύλια για τις υποδομές, το περιβάλλον και τις νέες μορφές ανταγωνιστικότητας, με συγκρατημένη αλλά επαρκή στήριξη των παραδοσιακότερων μορφών οικονομικής δραστηριότητας.

Πέραν της συγκριτικής αξιολόγησης μεταξύ εναλλακτικών δυνατοτήτων πραγματοποίησης του Προγράμματος, εξετάσθηκε επίσης η μηδενική λύση, η περίπτωση μη-πραγματοποίησης του Προγράμματος. Στην περίπτωση αυτή, εκτιμήθηκε ότι η κατάσταση σε κρίσιμους τομείς δεν θα παραμείνει στατική αλλά θα εξελιχθεί μέσω δυο πιθανών σεναρίων: είτε αυτού της απραξίας, είτε αυτού της απροσχεδίαστης ανάπτυξης. Τα δύο αυτά σενάρια παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές αλλά οι ομοιότητές τους είναι αρκετές για να επιτρέψουν την από κοινού αξιολόγησή τους έναντι της υλοποίησης του Προγράμματος σύμφωνα με τις δυνατότητες που αναδείχθηκαν ως βέλτιστες.

Κατά την αξιολόγηση της μηδενικής λύσης, διαπιστώθηκε ότι:

- Από επιχειρησιακής πλευράς, η μηδενική λύση συνιστά ένα έντονα απευκταίο, αντιαναπτυξιακό ενδεχόμενο, με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην προσπάθεια ουσιαστικής αναπτυξιακής σύγκλισης της Κύπρου όσο και στην ευημερία των κατοίκων της.
- Από περιβαλλοντικής πλευράς, η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη Προγράμματος συνιστά ένα έντονα απευκταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο, για δύο λόγους. Αφ' ενός, η παραίτηση από την ευκαιρία των επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές οδηγεί στην αποτυχία αντιστροφής ή εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων, και μάλιστα χωρίς σοβαρή πιθανότητα υποκατάστασης από παρεμφερούς μεγέθους επενδύσεις εθνικών πόρων. Αφ' επέρου, ο συνολικός αντικτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

3.2.2. Βαθμός ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο Πρόγραμμα

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας αποτελεί καταστατική δέσμευση των πολιτικών για την ανάπτυξη στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχετικός Κανονισμός της Προγραμματικής Περιόδου 2007–2013, αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της αειφορικής διάστασης στα προγράμματα και σε συνδυασμό με τις γενικότερες εξελίξεις του ευρωπαϊκού κεκτημένου, προσανατολίζει τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις προς περιβαλλοντικά συμβατούς τομείς και επιλογές.

Η ομάδα επιστημόνων της ΣΜΠΕ διεξήγαγε μια λεπτομερή αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο Πρόγραμμα και διαπίστωσε ότι:

1. Η περιβαλλοντική διάσταση, έχει ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα σε αξιοσημείωτο βαθμό, ως δέσμευση για την αειφόρο ανάπτυξη στον κεντρικό στρατηγικό του στόχο.
2. Παράλληλα, οι ειδικοί στόχοι του προγράμματος, οι Άξονες Προτεραιότητας και οι παρεμβάσεις στις οποίες εξειδικεύονται συντίθενται από επιλογές που έχουν ήδη λάβει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του περιβάλλοντος της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα:
 - Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» έχει την μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα (31,7%) του Προγράμματος.
 - Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαίθρου» έχει περιληφθεί Ειδικός Στόχος για δημιουργία συστήματος δημόσιων μεταφορών, η επίτευξη του οποίου θα έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
 - Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» και πιο συγκεκριμένα στον τομέα του τουρισμού θα δοθεί έμφαση στον αειφόρο εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.

Κατά την υλοποίηση του Προγράμματος και πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια αξιολόγησης των έργων θα ληφθεί πρόνοια για την περιβαλλοντική συμβατότητα του προς ένταξη στο Πρόγραμμα σχεδίου / έργου.

3.2.3. Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΕΠ στο περιβάλλον: σύνοψη βασικών στοιχείων και συμπερασμάτων

Η μεθοδολογία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συγκροτήθηκε αξιοποιώντας τα προ-

σφορότερα στοιχεία των καθιερωμένων προσεγγίσεων. Συνοπτικά, η μεθοδολογία αυτή οδηγεί την εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων διαμέσου τριών διαδοχικών βημάτων:

- Στο πρώτο βήμα, εκτιμάται η πιθανότητα μεταβολής καθενός μέλους από ένα σύνολο πενηντατεσσάρων πτυχών του περιβάλλοντος. Το σύνολο αυτό αποτελείται από τους περιβαλλοντικούς δείκτες και ορισμένους καθοριστικούς για το περιβάλλον παράγοντες που δεν αντιστοιχούν σε δείκτες.
- Στο δεύτερο βήμα, για κάθε μια από τις μεταβολές που εντοπίσθηκαν ως πιθανές, προσδιορίζεται μια σειρά οκτώ ιδιοτήτων, η οποία αποτελεί την ταυτότητα της επίπτωσης.
- Στο τρίτο βήμα, για τις αρνητικές επιπτώσεις αξιολογείται η αναγκαιότητα και η δυνατότητα λήψης μέτρων αντιμετώπισης και αναζητείται το κατάλληλο στάδιο σχεδιασμού για τα μέτρα αυτά.

Τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης, τροφοδοτούν το επόμενο στάδιο μελέτης, κατά το οποίο διαμορφώνονται λεπτομερείς προτάσεις για μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος, διαπιστώθηκε ότι αναμένονται μεταβολές σε είκοσι από τους πενηντατέσσερις περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνέθεταν το «κόσκινο» του προσδιορισμού των πιθανών περιβαλλοντικών αλλαγών από την υλοποίηση του Προγράμματος. Οι παραγόντες που αναμένονται να μεταβληθούν και το είδος της αντίστοιχης μεταβολής παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.1, στο **Παράρτημα 6**.

Οι μεταβολές αυτές αποτέλεσαν τα δεδομένα εισόδου στο δεύτερο βήμα της εκτίμησης, αυτό του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων. Η ολοκλήρωση της σχετικής ανάλυσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται σε έντεκα δείκτες, ενώ θετικές επιδράσεις δέχονται εννέα περιβαλλοντικοί δείκτες, κυρίως στους τομείς περιβάλλοντος, προς τους οποίους το Πρόγραμμα κατευθύνει δράσεις και πόρους, όπως η διαχείριση και διάθεση των στερεών αποβλήτων, καθώς και η πολιτισμική κληρονομιά, το τοπίο και οι συνολικές περιβαλλοντικές επιδόσεις. Οι διαπιστώσεις του δευτέρου βήματος συνοψίζονται στον Πίνακα 6.2 στο **Παράρτημα 6**.

Στο τρίτο βήμα, οι αρνητικές επιπτώσεις του πιο πάνω πίνακα αξιολογούνται ως προς την αναγκαιότητα ή μη αντιμετώπισης, αλλά και ως προς τη δυνατότητα που παρέχει ο μηχανισμός εμφάνισης κάθε επίπτωσης αναφορικά με την πρόληψη ή την εκ των υστέρων αναστροφή της. Επίσης, διερευνάται το προσφορότερο στάδιο λήψης των μέτρων που απαιτούνται. Σημαντικό τμήμα της ανάλυσης στο βήμα αυτό, αφιερώνεται στη διάγνωση των αιτίων που προκαλούν κάθε επίπτωση, καθώς και στο κατά πόσον τα μέτρα για την πρόληψη μιας επίπτωσης θα έχουν θετικό αποτέλεσμα και για άλλες επιπτώσεις. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων δομείται ανά περιβαλλοντική συνιστώσα, ώστε να λειτουργήσει και ως επανέλεγχος (crosscheck) των εκτιμήσεων των δύο πρώτων σταδίων.

3.2.4. Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων

Η ολοκλήρωση της εκτίμησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του Προγράμματος στο περιβάλλον, ακολουθείται από τη διαμόρφωση προτάσεων για την αντιμετώπιση και παρακολούθηση των επιπτώσεων.

Τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης εστιάζονται στην εκ των προτέρων αποτροπή των επιπτώσεων, συμμορφούμενα πλήρως με την αρχή της πρόληψης, και στοχεύουν κυρίως στην πρόληψη των αιτίων της ενδεχόμενης περιβαλλοντικής επιδείνωσης, παρά στα αποτελέσματα, δηλαδή τις

επιπτώσεις καθαυτές. Η αναδρομή στα αίτια των επιπτώσεων ανέδειξε ότι το σύνολο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος μπορεί να αντιμετωπισθεί με την ανάληψη μέριμνας προς πέντε κατευθύνσεις, τις εξής:

1. Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμάτων.
2. Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων.
3. Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας, καθώς και αποτροπή γενικότερων πιέσεων στα οικοστήματα.
4. Συγκράτηση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων.
5. Συγκράτηση πιέσεων επιδείνωσης της ποιότητας του αέρα.

Κατά την αναζήτηση του καταλληλότερου επιπέδου για τη λήψη μέτρων, διαπιστώθηκε ότι για τις τρεις πρώτες κατευθύνσεις, το τρέχον επίπεδο κατάρτισης του Προγράμματος προσφέρεται για την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων, ενώ για τις δύο τελευταίες κατευθύνσεις είναι απαραίτητη η δραστηριοποίηση σε ευρύτερο επίπεδο περιβαλλοντικής πολιτικής.

Τα προτεινόμενα μέτρα, ομαδοποιημένα ανά επίπεδο λήψης τους, παρουσιάζονται στους δύο επόμενους Πίνακες.

Πίνακας 3.1: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων σε επίπεδο ευρύτερο του ΕΠ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργασία της Διαχειριστικής Αρχής με το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ώστε να ενισχυθούν οι ενημερωτικές και πρωθητικές ενέργειες για τη βιολογική γεωργία και τις ήπιες καλλιεργητικές μεθόδους. Οι ενέργειες αυτές αρμόζουν πληρέστερα στο Τμήμα Γεωργίας ή στην Υπηρεσία Περιβάλλοντος· η Διαχειριστική Αρχή του ΕΠ μπορεί να λειτουργήσει και ως κινητήριος δύναμη για την έναρξη και διατήρηση της συνεργασίας αυτής και παρέχοντας στοιχεία για το βαθμό βελτίωσης στην ελκυστικότητα της υπαίθρου, ώστε η ένταση των ενεργειών να προσαρμόζεται κατάλληλα. 	Συγκράτηση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων
<ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω ενίσχυση του Συστήματος Δημόσιων Μεταφορών που προβλέπεται στον Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» τόσο με επένδυση εθνικών πόρων όσο και κυρίως με την εισαγωγή και διαρκή βελτίωση των κατάλληλων θεσμικών ρυθμίσεων και ενός αποτελεσματικού πλαισίου καθημερινής διαχείρισης και συντονισμού, που να επιτρέπει την αρμονική συνύπαρξη δημόσιας και ιδιωτικής πρωτοβουλίας στο συγκεκριμένο τομέα, εντός ενός πλαισίου που θα διασφαλίζει την περιβαλλοντική φιλικότητα των μέσων και των δικτύων μαζικής μεταφοράς. 	Βελτίωση της ποιότητας του αέρα και συγκράτηση των πιέσεων που είναι πιθανόν να προκύψουν ως έμμεση συνέπεια της διάχυσης, στην Κυπριακή κοινωνία, των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων του ΕΠ.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση της εισαγωγής εναλλακτικών καυσίμων, π.χ. φυσικό αέριο, μεθανόλη κ.ά., σε ειδικές κατηγορίες οχημάτων όπως τα λεωφορεία και τα φορτηγά. • Εισαγωγή της διάστασης του περιβάλλοντος στην προώθηση νέων τεχνολογιών, με την εκτίμηση και της περιβαλλοντικής επίδοσης που αναμένεται από τις σχετικές πρωτοβουλίες και την απόδοση αυξημένης προτεραιότητας σε αυτές που προκύπτουν ως περιβαλλοντικά αποδοτικότερες, π.χ. μειώνοντας τις ανάγκες αστικών μετακινήσεων. • Εισαγωγή της περιβαλλοντικής διάστασης στην καινοτομία, με τη υιοθέτηση και κριτηρίων περιβαλλοντικής αφέλειας από τις σχετικές δράσεις, π.χ. έρευνα και καινοτομίες τεχνολογικής ανάπτυξης στα εναλλακτικά καύσιμα και τα βιοκαύσιμα, καινοτομίες στις διεργασίες καύσης κ.ά. 	

Πίνακας 3.2: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων στο επίπεδο του Επιχειρησιακού Προγράμματος

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΡΩΝ	ΣΚΟΠΟΣ
<p>Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και Ενέργεια</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>Εισαγωγή της θεματικής παρέμβασης «Δράσεις εξορθολογισμού και περιορισμού της παραγωγής απορριμμάτων»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> Προσθήκη ενδεικτικής παρέμβασης που αναφέρεται στον «Εξορθολογισμό και μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων» Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων» είτε ως «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων της Χώρας» είτε με άλλη μορφή, που να αποθαρρύνει την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων από το εξωτερικό με σκοπό την πραγματοποίηση οικονομικού κέρδους 	<p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p>
<p>Άξονας Προτεραιότητας: Παραγωγικό Περιβάλλον</p> <p>Στοχοθεσία</p> <ol style="list-style-type: none"> Αναδιατύπωση επιχειρησιακού στόχου «Στήριξη της επιχειρηματικότητας» 	<p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p> <p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων</p>

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΡΩΝ	ΣΚΟΠΟΣ
<p>είτε ως «Στήριξη της περιβαλλοντικά συμβατής επιχειρηματικότητας», είτε ως «Στήριξη της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της αειφόρας»</p> <p>6. Αναδιατύπωση επιχειρησιακού στόχου «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών» ως «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στο πλαίσιο συνθηκών της αειφόρου ανάπτυξης»</p>	
<p>Παρεμβάσεις</p> <p>a. Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος» ως «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις αειφορικού εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος»</p> <p>6. Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό» ως «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτουρισμού»</p>	<p>Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας. Αποτροπή γενικοτέρων περιβαλλοντικών πιέσεων</p>
<p>Υλοποίηση</p> <p>a. Εισαγωγή, στα κριτήρια επιλεξιμότητας, της περιβαλλοντικής συμβατότητας του προς ένταξη στο πρόγραμμα σχεδίου</p> <p>6. Καθιέρωση ειδικών κριτηρίων περιβαλλοντικής συμβατότητας, π.χ. επαρκής απόσταση από όρια περιοχών Natura 2000</p> <p>γ. Ο μηχανισμός υλοποίησης θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβεβαιώνει την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων που προβλέπει το Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/EK για σχέδια έργων εντός περιοχών Natura</p> <p>δ. Συμβατότητα επιλογής επενδυτικών σχεδίων προς ένταξη στο ΕΠ με τα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.</p> <p>ε. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση επιχειρηματικών κλάδων για την αξία των βιοτικών και οικοσυστηματικών παραγόντων των περιοχών που είναι σημαντικές για τη βιοποικιλότητα</p>	

3.2.5 Μέτρα Παρακολούθησης Επιπτώσεων

Για την παρακολούθηση των επιπτώσεων προτείνεται ένα σύστημα περιοδικών εκθέσεων. Η Διαχειριστική Αρχή θα έχει την ευθύνη για την παρακολούθηση με την διεξαγωγή των ακόλουθων περιοδικών εκθέσεων:

- τρεις διετείς εκθέσεις για τις διετίες 2007-2008, 2009-2010 και 2011-2012,
- μια απολογιστική έκθεση για το εναπομείναν διάστημα και για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου, στο τέλος του καταληκτικού έτους.

Η παρακολούθηση καταγράφει στοιχεία των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με όρους μεταβολής στην τιμή ορισμένων δεικτών της παρούσας μελέτης, καθώς και στοιχεία σχετικά με την υλοποίηση

του προγράμματος, κυρίως σε ότι αφορά τα ενταγμένα έργα και δραστηριότητες. Για τα **περιβαλλοντικά δεδομένα**, στις τρεις διετείς εκθέσεις καταγράφονται οι μεταβολές στους είκοσι δείκτες που περιέχει η Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, και εκτιμάται ότι θα μεταβληθούν. Στην απολογιστική τελική μελέτη θα καταγραφούν οι μεταβολές των πενηντατεσσάρων δεικτών που περιέχει η Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον και χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων. Για τα σχετικά με την υλοποίηση στοιχεία, καταγράφονται δεδομένα των έργων και δραστηριοτήτων με συνοπτική μορφή, ώστε να καθίσταται δυνατός ο συσχετισμός του προγράμματος με τις περιβαλλοντικές μεταβολές. Οι πηγές για τα στοιχεία τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τις προαναφερόμενες εκθέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας,
- Yale Center for Environmental Law and Policy,
- Μελέτες εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων,
- Πρωτοβουλίες καταγραφών και μετρήσεων που μπορούν να αναληφθούν κατά την υλοποίηση του ΕΠ, εφόσον οι προηγούμενες πηγές δεν προσφέρουν επαρκή πληρότητα στοιχείων.
- Για την πορεία υλοποίησης, οι καταγραφές του Φορέα Υλοποίησης.

3.2.6. Διαδικασία Διαβούλευσης και Αξιολόγησης Μελέτης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Η Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον υποβλήθηκε στην Περιβαλλοντική Αρχή (Υπηρεσία Περιβαλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, αρμόδια για την εφαρμογή του Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα Νόμου 102(I)/2005) στις 5 Ιανουαρίου και τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση. Πιο συγκεκριμένα, γνωστοποίηση για την Μελέτη αναρτήστηκε στην ιστοσελίδα τόσο του Γραφείου Προγραμματισμού (ως αρμόδιας Προγραμματικής Αρχής) όσο και της Περιβαλλοντικής Αρχής, ενώ η γνωστοποίηση δημοσιεύθηκε και στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (12 Ιανουαρίου 2007) αλλά και σε δύο εφημερίδες του Ημερήσιου Τύπου (Φιλελεύθερος και Χαραυγή, 9 Ιανουαρίου 2007).

Στα πλαίσια της ευρύτερης διαβούλευσης με τους εταίρους για το Πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκε ημερίδα στις 11 Ιανουαρίου 2007 για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, στην οποία συμμετείχαν γύρω στους 180 εκπροσώπους των κοινωνικών και οικονομικών φορέων, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων εμπλεκομένων φορέων (περιλαμβανομένων περιβαλλοντικών οργανώσεων). Για την συμμετοχή στην ημερίδα στάλθηκαν προσκλήσεις σε όλους τους εταίρους με επιστολή στις 3 Ιανουαρίου και δημοσιεύτηκε επίσης στον ημερήσιο τύπο. Στα πλαίσια της εν λόγω ημερίδας έγινε δημόσια παρουσίαση της Μελέτης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από τον ανεξάρτητο μελετητή που την εκπόνησε.

Η αρμόδια Επιτροπή²⁵, η οποία έχει συσταθεί σύμφωνα με το σχετικό Νόμο συνεδρίασε στις 7 Φεβρουαρίου για εξέταση της Μελέτης. Στην συνεδρίαση, επιπρόσθετα από τα μέλη της Επιτροπής, κλήθηκαν και παρέστησαν, εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων, της Ένωσης Κοινοτήτων, της Αρχής

²⁵ Στην Επιτροπή, η οποία είναι εννιαμελής, συμμετέχουν από ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, του Γραφείου Προγραμματισμού, της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων, του Επιστημονικού και Τεχνικού Επιμελητηρίου, του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Λιμένων Κύπρου και του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων. Η εξέταση του θέματος άρχισε με παρουσίαση του ανεξάρτητου Μελετητή που διεξήγαγε την Μελέτη και στη συνέχεια εκπρόσωπος της Διαχειριστικής Αρχής παρουσίασε τους στόχους του Προγράμματος. Στη συνέχεια η Επιτροπή συζήτησε την Μελέτη και αποφάσισε το θέμα να μην επανέλθει κοντά της.

Σημειώνεται ότι, δεν υποβλήθηκαν οποιεσδήποτε απόψεις / εισηγήσεις / ερωτήσεις από το κοινό προς την Αρμόδια Αρχή (Προγραμματική Αρχή του Προγράμματος) ή την Περιβαλλοντική Αρχή (Υπηρεσία Περιβάλλοντος) κατά την διάρκεια του χρονικού πλαισίου που προνοείται, σύμφωνα με τον προαναφερόμενο Νόμο.

Τέλος η Περιβαλλοντική Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τη Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, τις θέσεις των Μελών της Επιτροπής καθώς επίσης και των άλλων παρευρισκομένων, απέστειλε την Γνωμάτευση για τη Μελέτη, σύμφωνα με το Άρθρο 17(6) του Νόμου 102(I)/2005 στις 27 Φεβρουαρίου 2007 (η Γνωμάτευση επισυνάπτεται ως Παράρτημα 6.3). Σύμφωνα με την εν λόγω Γνωμάτευση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δεν αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **4**

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Ο Στρατηγικός Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος και οι τρεις Γενικοί Στόχοι στους οποίους εξειδικεύεται θα επιτευχθούν μέσω παρεμβάσεων που δομούνται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητες:

- Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας»
- Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές»
- Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία»
- Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον»
- Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου»

Επίσης παρεμβάσεις κάτω από τους δύο Άξονες Προτεραιότητας Τεχνικής Βοήθειας, στοχεύουν στη διευκόλυνση της υλοποίησης των υπόλοιπων Αξόνων Προτεραιότητας καθώς και στην ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας όλων των φορέων που εμπλέκονται στην διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος.

Στους Άξονες Προτεραιότητες, κάτω από κάθε Ειδικό Στόχο, καταγράφονται οι τομείς παρέμβασης και ενδεικτικές κατηγορίες έργων που συμβάλουν στην επίτευξη τους.

4.1 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ"

4.1.1 Στόχοι

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η Ορθολογική διαχείριση αποβλήτων και προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ο οποίος και συμβάλει στο πρώτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω τριών αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων

- Συμβολή στην διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων
- Αύξηση της συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο

4.1.2 Σκοπιμότητα

Η ανάγκη προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης στη χώρα προϋποθέτει παρεμβάσεις σε υποδομές για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, με έμφαση στον τομέα της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων στον οποίο η χώρα παρουσιάζει σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους μέσους όρους της ΕΕ. Η απόκλιση αυτή σε συνδυασμό με την ανελαστική υποχρέωση της Κύπρου για συμμόρφωσή της με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ που θα πρέπει να έχει εκπληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου, απαιτεί την συγκέντρωση των πόρων για τη συγχρηματοδότηση επενδύσεων για την έγκαιρη δημιουργία και λειτουργία των αναγκαίων υποδομών, οι οποίες θα συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, αντιμετωπίζοντας παράλληλα μία από τις σημαντικές αδυναμίες της χώρας που αφορά στην απόκλιση από το κοινοτικό κεκτημένο στις υποδομές και τα συστήματα διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων και απορριμμάτων. Λόγω των ελλείψεων στο υδατικό ισοζύγιο και την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ορθολογικής υδατικής πολιτικής, προτεραιότητα δίνεται και στη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Επιπλέον, η διαπιστωμένη εξάρτηση της οικονομίας από το εισαγόμενο πετρέλαιο, απαιτεί επενδύσεις σε υποδομές, για την περαιτέρω παραγωγή και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και την εξοικονόμηση ενέργειας. Το Πρόγραμμα θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), το οποίο προβλέπει τη σημαντική αύξηση της συνεισφοράς τους στο Ενεργειακό Ισοζύγιο, αξιοποιώντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας για την αξιοποίηση κυρίως της ηλιακής ενέργειας.

Στο πλαίσιο αυτό οι παρεμβάσεις στον τομέα της ενέργειας επιδιώκουν την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται για την εξοικονόμηση ενέργειας με τη χρήση των ΑΠΕ και συμβάλλουν στην σταδιακή εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου για τη μείωση του ποσοστού αύξησης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

4.1.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Ειδικός Στόχος: Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων

Οι παρεμβάσεις για επίτευξη του εν λόγω Ειδικού Στόχου θα επικεντρωθούν σε υποδομές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων. Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξης της χώρας και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της. Ειδικότερα ο στόχος αυτός θα υλοποιηθεί κυρίως μέσω των ακόλουθων τομέων παρέμβασης:

Στερεά Απόβλητα: για την ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων είναι αναγκαία η υλοποίηση παρεμβάσεων που αφορούν στην κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων για την κάλυψη του συνόλου της επικράτειας της χώρας.

Τα έργα τα οποία θα συγχρηματοδοτηθούν καλύπτουν τις ανάγκες των Επαρχιών Λεμεσού και Λευκωσίας ως προς τη διαχείριση στερεών αποβλήτων, περιοχές στις οποίες οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν πληρούν τους όρους της Οδηγίας 99/31/ΕC σχετικά με την Υγειονομική Ταφή.

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων θα συμβάλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος στις περιοχές που θα υλοποιηθούν, στην ανάκτηση ανακυκλώσιμων υλικών (που παρουσιάζεται σημαντική υστέρηση) και ευρύτερα στην προστασία της Δημόσιας Υγείας. Παράλληλα, η εφαρμογή προγράμματος διαλογής στις πηγές δημιουργίας των στερεών αποβλήτων και η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα προγραμματιζόμενα έργα θα βοηθήσει στην εξοικονόμηση πόρων και πρώτων υλών.

Επιδιώκεται, επίσης, η αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων με την αποκατάσταση σχετικών χώρων απόθεσης, για την εναρμόνιση της Κύπρου με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο πιο συγκεκριμένα με την οδηγία 99/31/ΕC που αφορά τη διαχείριση υφιστάμενων εγκαταστάσεων ανεξέλεγκτης απόρριψης οικιακών στερεών απορριμμάτων. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα χρηματοδοτηθεί η κατασκευή των αναγκαίων έργων και υποδομών για την αποκατάσταση υπαρχουσών ανεξέλεγκτων χώρων απόρριψης οικιακών στερεών απορριμμάτων, με προτεραιότητα σε εκείνους οι οποίοι παρουσιάζουν μεγάλη περιβαλλοντική ρύπανση (ρύπανση του υπεδάφους, μεγάλες ποσότητες εγκλωβισμένου βιοαερίου κλπ). Οι παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν με βάση στρατηγικό σχέδιο διαχείρισης για τους πιο πάνω χώρους, που περιλαμβάνει κατασκευαστικές εργασίες αποκατάστασης και την μετέπειτα φροντίδα των χώρων αυτών. Η υλοποίηση των παρεμβάσεων αποκατάστασης των χώρων ανεξέλεγκτης απόθεσης θα συμβάλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος στη χώρα σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του εγκλωβισμένου βιοαερίου.

Επικίνδυνα Απόβλητα: στον τομέα της διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί η δημιουργία χώρου ειδικών προδιαγραφών για διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων και ολοκλήρωση του συστήματος αποκομιδής τους, παρεμβάσεις αναγκαίες για την εναρμόνιση της Κύπρου με τις σχετικές Οδηγίες της ΕΕ.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία χώρων ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών οικιακών απορριμμάτων (Μηχανική – Βιολογική Επεξεργασία και Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων) και διαμετακομιστικών σταθμών
- Αποκατάσταση υφιστάμενων χώρων απόθεσης αποβλήτων
- Μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων, μέσα από δράσεις ανακύκλωσης
- Δημιουργία χώρου για τη συλλογή και διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων και χρήση νέων τεχνολογιών για την ασφαλή συλλογή, μεταφορά, χειρισμό και αποθήκευση επικίνδυνων αποβλήτων

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Επαρχιακές Διοικήσεις)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Συμβολή στην διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων

Υγρά Απόβλητα: στον τομέα των υγρών αποβλήτων απαιτείται η επέκταση των αποχετευτικών συστημάτων λυμάτων των αστικών περιοχών στη Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα και Πάφο και η κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων στις περιοχές της υπαίθρου, σε κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους, που έχουν συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα εφαρμογής της Οδηγίας 91/271/EOK καθώς και η επαναχρησιμοποίηση του επεξεργασμένου ύδατος και της λυματολάσπης που προκύπτουν από την επεξεργασία των λυμάτων.

Υδάτινοι Πόροι: στο τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και κυρίως της εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/EK, επιδιώκεται η υλοποίηση δράσεων για εφαρμογή των μέτρων που προκύπτουν από το Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της Οδηγίας. Στα πλαίσια αυτά είναι απαραίτητη η βελτίωση της απόδοσης των υδρευτικών δικτύων, η αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών νερού (π.χ. χρήση ανακυκλωμένου νερού) και η επαναδιαμόρφωση της υδατικής πολιτικής.

Ενδεικτικές Κατηγορίες Έργων είναι:

- Κατασκευή αγωγών για τη συλλογή και μεταφορά λυμάτων, κατασκευή αντλιοστασίων και σταθμών επεξεργασίας λυμάτων, δεξαμενών αποθήκευσης επεξεργασμένου ύδατος, κεντρικών αγωγών διάθεσης ύδατος, κλινών ξήρανσης επεξεργασμένης λάσπης, κτλ.
- Έργα αξιοποίησης ανακυκλωμένου νερού
- Διεξαγωγή μελετών για αναδιάρθρωση της υδατικής πολιτικής
- Αντικατάσταση υδρευτικών δικτύων

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Συμβούλια Αποχετεύσεων και Υδατοπρομήθειας και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Αύξηση της συνεισφοράς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο

Οι παρεμβάσεις στον τομέα της ενέργειας θα συμβάλουν στη μείωση της ενεργειακής έντασης της οικονομίας και στην αύξηση της συμβολής των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν κυρίως στην εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας σε σχέση με τις καταναλώσεις των δημόσιων κτιριακών εγκαταστάσεων καθώς και άλλων έργων για τη μείωση των εκπομπών ρύπων προς το περιβάλλον. Η εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων σε δημόσια κτίρια θα συμβάλει επίσης στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη χρήση και τα αποτελέσματα της εξειδικευμένης τεχνολογίας που χρησιμοποιούν, δημιουργώντας ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη χρήση τους από ιδιώτες καταναλωτές. Οι παρεμβάσεις θα αφορούν κυρίως έργα αξιοποίησης ηλιακής ενέργειας.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Εγκατάσταση συστημάτων παραγωγής ζεστού νερού ή θέρμανσης από ηλιακούς συλλέκτες σε δημόσια κτίρια
- Εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στοιχείων σε δημοσιά κτίρια, περιλαμβανομένων των σχολείων
- Ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, με αξιοποίηση της ηλιακής ισχύος μέσω της δημιουργίας ηλιοθερμικών σταθμών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι κάτοικοι της χώρας.

4.1.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 31,7% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.1.5 Μεγάλα Έργα

Για την ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων στο πλαίσιο του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα υποβληθούν στην Επιτροπή προς συγχρηματοδότηση τα ακόλουθα Μεγάλα Έργα, κατ' ακολουθία των Άρθρων 39-40 του Κανονισμού 1083/2006:

- Κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμάτων της Επαρχίας Λεμεσού, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €75.000.000
- Κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμάτων της Επαρχίας Λευκωσίας, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €75.000.000

Πλήρης κατάλογος με τα Μεγάλα Έργα περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 7**.

4.1.6 Ποσοτικοποίηση Δεικτών Εκρούν και Αποτελεσμάτων

Δείκτες εκρούών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποθλήτων	Έγκαταστάσεις επεξεργασίας στερεών αποθλήτων	Αριθμός	2	4	<p>Τιμή Βάσης: Περιλαμβάνει την ήδη λειπουργούσσα εγκατάσταση στην Πάφο και το υπό υλοποίηση ύριο για τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου, το οποίο συχρηματοδοτείται από το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2007.</p>
			(2015)		<p>Τιμή Στόχος: Η δημιουργία των μονάδων ολοκληρωμένης διαχείρισης στερέων αποθλήτων για τις Επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</p>
	Χώροι διαχείρισης επικίνδυνων αποθλήτων που δημιουργούνται	Αριθμός	0	1	<p>Τιμή Βάσης: Στην Κύπρο δεν λειπουργεί χώρος διαχείρισης επικίνδυνων αποθλήτων. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η δημιουργία χώρου διαχείρισης επικίνδυνων αποθλήτων</p> <p>Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>
	'Εργα διαχείρισης υγρών αποθλήτων σε πειραιές της υπαίθρου	Αριθμός	6	9	<p>Τιμή Βάσης: Τα αποχετευτικά συστήματα στην ύπαιθρο κονούλητων με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων τα οποία λειπουργούν ή δρικούνται υπό κατασκευή. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ο αριθμός των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.</p>

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Επεξεργασία υγρών αποθήλων	εκ. κ.μ.	25,68	28,06 (2015)	Τιμή Βάσης: Η ημερήσια δυναμικότητα σε εκατομμύρια κυβικά μέτρα των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων που λειτουργούν σήμερα. Έτος αναφοράς 2007.	Πηγή: Τμήμα Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
Αύξηση της συνεισφοράς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο	Δημόσια έργα υποδομών στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	Αριθμός	-	Τιμή Στόχος: Αριθμός των δημόσιων έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα. Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	Τιμή Βάσης: Σήμερα δεν λειτουργούν δημόσια έργα για παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έτος αναφοράς 2007.
	Κιλοδατόρες (kWh)	310,000	3,800,000 (2015)	Τιμή Στόχος: Για την εκτίμηση της τιμής στόχου έγιναν οι ακόλουθες παραδοχές: εγκατάσταση 140 ηλιακών δίσκων μέγιστης δυναμικότητας ανά ηλιακό δίσκο 10 kW και εγκατάσταση 290 φωτοβολταϊκών συστημάτων μεγιστης δυναμικότητας ανά σύστημα 2 kW.	Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού

Δείκτες Αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από χώρους αγειονομικής ταφής	%	26,6	100 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός από τον χώρο που λειτουργεί για τη Επαρχία Πάφου και τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχάστου. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Το ποσοστό του πληθυσμού που θα εξυπηρετείται αφού ολοκληρωθούν οι χώροι διαχείρισης απορριμάτων για τις Επαρχίες Λεμεσού και Λευκωσίας.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</p>
Ισοδύναμος πληθυσμός που εξυπηρετείται από εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων	%	44	46 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο πληθυσμός αναφέρεται σε όρους ισοδύναμου πληθυσμού , περιλαμβανομένων μονίμων κατοίκων και εποικικών. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ο πληθυσμός ο οποίος θα εξυπηρετείται με αποχετευτικά συστήματα τα οποία θα συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.</p> <p>Πηγή: Τμήμα Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>

4.2. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ"

4.2.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών μεταφορικών υποδομών», ο οποίος και συμβάλει στον πρώτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Επέκταση / Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών
- Επέκταση / Αναβάθμιση οδικών υποδομών

4.2.2 Σκοπιμότητα

Μεταξύ των βασικών περιοριστικών παραγόντων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, περιλαμβάνονται τα σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητάς της, αφού τόσο η απόστασή της από το οικονομικό κέντρο της ΕΕ όσο και ο νησιωτικός της χαρακτήρας αποτελούν περιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις στις βασικές υποδομές στον τομέα των μεταφορών, με στόχο την βελτίωση των συνδέσεων με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.

Η ενίσχυση της προσβασιμότητας της χώρας, η ανάγκη αύξησης των δυνατοτήτων πρόσβασης των επιχειρήσεων της χώρας στις αγορές της ΕΕ, και η ενίσχυση του ρόλου της Κύπρου στο σύστημα των θαλάσσιων μεταφορών (Ευρώπης – Ασίας) συνεπάγεται κατ' αρχή την αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής της χώρας, προκειμένου αυτή να παρακολουθήσει τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της ναυπήγησης και να καταστεί δυνατή η εξυπηρέτηση πλοίων 4ης γενιάς (δηλαδή πλοίων μεγαλύτερου μήκους και χωρητικότητας σε σχέση με αυτά που εξυπηρετούνται σήμερα), έτσι ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος που διαδραματίζει ως η πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Επιπλέον προτεραιότητα είναι και ο εκσυγχρονισμός του οδικού δικτύου της χώρας, δεδομένης και της μη δυνατότητας εγκατάστασης και λειτουργίας άλλων μέσων σταθερής τροχιάς λόγω μη βιωσιμότητας τους. Ειδικότερα στον τομέα των οδικών μεταφορών είναι αναγκαία η αναβάθμιση του δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TEN-T-οδικά έργα) και ιδιαίτερα των τμημάτων που συνδέουν τις πύλες εισόδου με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η αναβάθμιση αυτή, εκτός από τη βελτίωση της προσβασιμότητας προς τα λιμάνια και αεροδρόμια της χώρας, θα επιφέρει και τη μείωση του κόστους και χρόνου διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών καθώς και στην μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης. Συναφώς αναφέρεται, ότι σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα του περιβάλλοντος θα έχουν επίσης οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαίθρου», στα πλαίσια του θα προωθηθεί η δημιουργία ενός βιώσιμου συστήματος δημόσιων μεταφορών που θα συμβάλει στην μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα.

4.2.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Ειδικός Στόχος: Επέκταση/Αναβάθμιση Λιμενικών Υποδομών

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών επιδιώκεται η επέκταση της δυναμικότητας του βασικότερου

λιμένα της Κύπρου (Λιμάνι Λεμεσού) η οποία είναι αναγκαία προκειμένου να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει μεγαλύτερο όγκο εμπορευμάτων και επιβατικής κίνησης. Προτεραιότητα θα δοθεί στον εκσυγχρονισμό του λιμένα Λεμεσού ο οποίος συγκεντρώνει σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της εμπορευματικής και επιβατικής κίνησης από και προς τη χώρα, με στόχο την αύξηση του αριθμού των εξυπηρετούμενων πλοίων, ώστε αυτό να συμβάλει στην προσπάθεια να καταστεί η Κύπρος ευρωπαϊκό κέντρο διασύνδεσης με τρίτες χώρες, μέσω της αύξησης της δυναμικότητάς του. Θα συμβάλει επίσης στην αξιοποίηση των ευκαιριών από την ανάπτυξη των Θαλάσσιων Λεωφόρων της Ανατολικής Μεσογείου για την οποία εκπονείται Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Εκβάθυνση Λιμανιού Λεμεσού και βελτίωση/σταθεροποίηση υφιστάμενων κρηπιδωμάτων ή δημιουργία νέων

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Αρχή Λιμένων Κύπρου)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, το επιβατικό κοινό και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Επέκταση/Αναβάθμιση Οδικών Υποδομών

Οι παρεμβάσεις στον τομέα των οδικών μεταφορών αφορούν στην αναβάθμιση ή/και επέκταση του οδικού δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TEN-T οδικά έργα) με σκοπό τη σύνδεση των αστικών κέντρων με τους αερολιμένες και λιμένες της χώρας και τον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης σε αστικές περιοχές. Προτεραιότητα θα δοθεί στα έργα που αποσκοπούν στη μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς εμπορευμάτων, στη μείωση του χρόνου και βελτίωση της ασφάλειας μεταφοράς επιβατών, ενώ θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση τόσο των περιβαλλοντικών οχλήσεων όσο και των προβλημάτων οδικής ασφάλειας τα οποία διαπιστώνονται σήμερα λόγω της απουσίας παρακαμπτηρίων οδών και την διαμπερή κυκλοφορία βαρέων οχημάτων μέσα από τα αστικά κέντρα.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Κατασκευή και αναβάθμιση αυτοκινητοδρόμων, τμημάτων των Διευρωπαϊκών Δικτύων, που οδηγούν προς τις πύλες εισόδου της χώρας.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Δημοσίων Έργων)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, το επιβατικό κοινό και οι κάτοικοι της χώρας.

4.2.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 10,4% της Κοινωνικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.2.5 Ποσοτικοί ή σημειώσεις Δεικτών Εκροών και Αποτελεσμάτων Δείκτες εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Επέκταση οδικών υποδομών	Επέκταση Αυτοκινητόδρομων	χλ.μ.	276	284,5 (2015)	Τιμή Βάσης: Το μήκος των αυτοκινητοδρόμων. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Το μήκος αυτοκινητοδρόμων με την προτεινόμενη παρέμβαση που θα συγχρηματοδοτηθεί και αφορά την ίδια των Διευρωπαϊκών Δικτύων. <i>Πηγή:</i> Τηνήμα Δημοσίων Έργων, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
Επέκταση / αναβάθμιση λιμενικών υποδομών	Αριθμός λιμένων που αναβαθμίζονται	Αριθμός	0	1 (2015)	Τιμή Βάσης: Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 δεν πραγματοποιήθηκε αναβάθμιση λιμανίου. Έτος αναφοράς 2007. Τιμή Στόχος: Άπο τα δύο λιμάνια που λειτουργούν σήμερα (Λιμεσού και Λάρνακας) θα αναβαθμιστεί το ένα. <i>Πηγή:</i> Αρχή Λιμένων Κύπρου
Επέκταση / αναβάθμιση λιμενικών υποδομών	Μήκος κρητηδωμάτων σε λιμάνια που αναβαθμίζονται	Μέτρα	2030	2530 (2015)	Τιμή Βάσης: Το μήκος των υφιστάμενων κρητηδωμάτων στο Λιμάνι Λεμεσού. Έτος αναφοράς 2007. Τιμή Στόχος: Το μήκος των κρητηδωμάτων στο Λιμάνι Λεμεσού με την παρέμβαση που θα συγχρηματοδοτηθεί. <i>Πηγή:</i> Αρχή Λιμένων Κύπρου

Δείκτες Αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Αύξηση μέσης ταχύτητας στον άξονα λιμένας Λεμεσού – Αυτοκινητόδρομος Λεμεσού Πάφου.	Χλμ/ώρα	27,2	65 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η τιμή βάσης περιλαμβάνει την τρέχουσα μέση ωριά ταχύτητα στο συγκεκριμένο αυτοκινητόδρομο. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η τιμή στόχος αφόρα το νέο δρόμο πρωταρχικής σημασίας αστικών προτύπων που θα κατασκευαστεί. Για τον υπολογισμό της τιμής στόχου γίνεται η παραδοχή ότι ο δρόμος ο οποίος θα κατασκευαστεί θα είναι τεσσάρων λωρίδων κυκλοφορίας με διαχωριστική νησίδα και θα κατασκευαστεί ως λεωφόρος με αστικά οδικά πρότυπα.</p> <p><i>Πηγή: Τμήμα Δημιουργίας Έργων, Υπουργείο Συγκονωνών και Έργων</i></p>
Δυναμικότητα λιμανιών στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων	TEU	770.000	1.005.000 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Το TEU είναι εμπορευματοκιβώτιο μήκους 20 ποδιών. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Για την προβλεπόμενη αύξηση της δυναμικότητας λιμανιών στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων γίνεται παραδοχή ότι θα λειτουργούν τρεις βάρδοις στο λιμάνι λεμεσού.</p> <p><i>Πηγή: Αρχή Λιμένων</i></p>

4.3 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ"

4.3.1 Στόχοι

Κεντρικός Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και της Καινοτομίας», ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω τριών αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομίας
- Διάχυση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

4.3.2 Σκοπιμότητα

Η αναβάθμιση του όλου συστήματος της καινοτομίας και η σύνδεσή του με την παραγωγική βάση θα συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Δεδομένου ότι η ερευνητική δραστηριότητα είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, είναι αναγκαία ως πρώτη προτεραιότητα, η σημαντική ενίσχυση των προγραμμάτων για την έρευνα. Έμφαση θα δοθεί στην αναβάθμιση των υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ερευνητικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένης και της προσέλκυσης διεθνών φορέων έρευνας, παράλληλα με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγικών μονάδων με τα Ερευνητικά Κέντρα της χώρας. Η ενίσχυση της ενδογενούς δυνατότητας των επιχειρήσεων για ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων και η διάδοση των αποτελεσμάτων τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη μηχανισμών χρηματοδότησης καινοτόμων δραστηριοτήτων αποτελούν προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός συστήματος Καινοτομίας που θα συμβάλει στη βελτίωση των επιπέδων παραγωγής και διάχυσης καινοτομίας στη χώρα και ταυτόχρονα στην επίτευξη των εθνικών στόχων για την αύξηση των δαπανών ΕΤΑ στη χώρα.

Δεύτερη θεματική ενότητα του Άξονα αποτελεί η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης με προτεραιότητα στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα ενισχύοντας έτσι την οικονομία. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί τη βάση για ανάπτυξη άλλων ηλεκτρονικών υπηρεσιών και θα συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου, διευκολύνοντας μεταξύ άλλων και την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων. Η χρήση των ΤΠΕ στον τομέα της υγείας θα ενισχύσει την προσβασιμότητα των περιοχών της υπαίθρου και γενικότερα στη αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η ανάπτυξη επίσης του ηλεκτρονικού εμπορίου θα συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Τέλος, η εξασφάλιση επαρκών υποδομών στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την δημιουργία ενός ποσοτικά και ποιοτικά επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων για την αναγκαία παραγωγή γνώσης, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

4.3.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο.

Ειδικός Στόχος: Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομίας

Για επίτευξη του εν λόγω Ειδικού Στόχου οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην τόνωση του ερευνητικού συστήματος της Κύπρου, μέσω της δημιουργίας και της αναβάθμισης δημόσιων ερευνητικών υποδομών, την παροχή κινήτρων τόσο προς τα ερευνητικά κέντρα και προς τις επιχειρήσεις, με απώτερο στόχο την συνεργασία και την από κοινού υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και την προώθηση της καινοτομίας. Ειδικότερα οι ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων/έργων θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

• **Ανάπτυξη Υποδομών Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης**

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης αυτής θα προωθηθεί η δημιουργία νέων ή και η αναβάθμιση υφισταμένων Ερευνητικών Κέντρων στην Κύπρο με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και ειδικότερα την προώθηση της ερευνητικής δραστηριότητας. Η ανάπτυξη των ερευνητικών υποδομών αποτελεί προϋπόθεση για την προώθηση της διενέργειας έρευνας υψηλού επιπέδου. Στο πλαίσιο της παρέμβασης αυτής θα παρέχεται οικονομική στήριξη σε οργανισμούς παραγωγής γνώσης (όπως ερευνητικά ίνστιτούτα/κέντρα) για τη δημιουργία νέων ή την επέκταση υφιστάμενων ερευνητικών υποδομών.

Τα έργα μπορούν να χαρακτηριστούν ως έργα μεγάλης κλίμακας που στοχεύουν στην προώθηση εθνικών τομεακών πόλων Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας, που θα προωθούν την ανάπτυξη νέων ερευνητικών μονάδων σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής προτεραιότητας για την οικονομία, δηλαδή Τεχνολογία, Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, Κοινωνικοοικονομικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Υγεία και Βιολογικές Επιστήμες. Προτεραιότητα θα δοθεί στη δημιουργία κέντρων αριστείας και της διασύνδεσής τους με αντίστοιχα κέντρα στο εξωτερικό με προοπτική να καταστούν περιφερειακά κέντρα στην περιοχή.

• **Προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Ερευνητικά Κέντρα**

Οι παρεμβάσεις της ενότητας αυτής αφορούν στην υλοποίηση έργων σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών ενοτήτων με ιδιαίτερη έμφαση στο διατομεακό και διεπιστημονικό χαρακτήρα τους. Τα έργα θα απευθύνονται στα Ερευνητικά Κέντρα και θα υλοποιούνται στα πλαίσια των ακόλουθων πέντε τομέων προτεραιότητας: «Τεχνολογία», «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών», «Αειφόρος Ανάπτυξη», «Ανθρωπιστικές Επιστήμες» και «Υγεία-Βιολογικές Επιστήμες». Πιο συγκεκριμένα, στους προαναφερόμενους τομείς θα χρηματοδοτηθούν (α) δημιουργία ερευνητικών μονάδων για την ανάπτυξη έρευνας, (β) έργα από μεμονωμένους ερευνητές ή από ερευνητικούς φορείς που θα αφορούν βασική έρευνα, (γ) έργα εφαρμοσμένης έρευνας από ερευνητικά δίκτυα και (δ) έκτακτα έργα που προκύπτουν στα πλαίσια των διαφόρων κοινωνικό-οικονομικών και τεχνολογικών ερευνητικών τομέων (π.χ. Νόσος των πουλερικών κλπ).

• **Δίκτυα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων**

Στα πλαίσια των εν λόγω παρεμβάσεων θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη της έρευνας (ιδιαίτερα της βιομηχανικής έρευνας) και της πειραματικής ανάπτυξης στις επιχειρήσεις (ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες) δια μέσου της παροχής στήριξης τους για την ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και άλλους ερευνητικούς φορείς. Κεντρικός στόχος των παρεμβά-

σεων είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων, μέσω της εμπλοκής των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων θα επιδιώκεται μέσω της ανάπτυξης νέων προϊόντων, υπηρεσιών, διεργασιών, της εφαρμογής νέων ή της βελτίωσης υφιστάμενων μεθόδων παραγωγής και της επίλυσης παραγωγικών προβλημάτων. Στο πλαίσιο αυτό θα υποστηριχθούν έργα με σαφή εφαρμοσμένο προσανατολισμό σε όλους τους τομείς της οικονομίας, μέσω της παροχής κινήτρων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, την ανάπτυξη νέων διαδικασιών, την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στην παραγωγική διαδικασία ή και στους διάφορους τομείς των υπηρεσιών. Οι παρεμβάσεις θα περιλαμβάνουν τόσο έργα που απευθύνονται σε μεμονωμένες επιχειρήσεις, όσο και έργα συλλογικής έρευνας τα οποία θα εκτελούνται προς όφελος ομάδων επιχειρήσεων.

- **Μέτρα για την τόνωση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις**

Στα πλαίσια αυτά θα υλοποιηθούν οι δράσεις/μέτρα της Στρατηγικής για Ανάπτυξη της Καινοτομίας στην Κύπρο (Regional Innovation Strategy for Cyprus – RISC). Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην αντιμετώπιση της αδυναμίας των επιχειρήσεων να αναπτύξουν καινοτόμες δραστηριότητες. Μέσω της κατηγορίας αυτής επιδιώκεται η δημιουργία «ενεργητικών» υποστηρικτικών δράσεων από φορείς που να ξεπερνούν το επίπεδο της απλής ενημέρωσης και να φθάνουν στην έμπρακτη υποστήριξη των επιχειρήσεων για εμπλοκή σε αναπτυξιακές καινοτομικές πρωτοβουλίες. Θα προωθηθούν επίσης παρεμβάσεις για κάλυψη των σοδαρών ελλείψεων που παρουσιάζονται στη χρηματοδότηση μέσα από τη δημιουργία εργαλείων χρηματοδότησης της καινοτομίας από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Σημαντικός μοχλός επίτευξης του στόχου της δημιουργίας καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις είναι η ενεργητική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όλων των παραμέτρων του συστήματος για τα πλεονεκτήματα της καινοτομίας και τη σημασία που δίνεται στην αναπτυξιακή αυτή διάσταση από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδεικτικές παρεμβάσεις αποτελούν η δημιουργία ειδικών θεματικών δικτύων καινοτομίας με κοινή συμμετοχή επιχειρήσεων, ερευνητικών οργανισμών και ενδιάμεσων φορέων, η δημιουργία δικτύου διαμεσολάθησης με την ανάπτυξη κόμβων στα ερευνητικά κέντρα και σε φορείς εκπροσώπησης των επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια αυτά θα εξεταστεί η δημιουργία πόλων καινοτομίας σε στοχευμένους τομείς αλλά και η δημιουργία συστήματος διαπίστευσης και στήριξης εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων. Ενδεικτικοί τομείς προτεραιότητας για τον πόλο καινοτομίας (Τεχνολογικό Πάρκο) είναι: Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας, Υγεία, Ενέργεια και Νανοτεχνολογία. Ο τελικός καθορισμός θα γίνει με βάση τεχνοοικονομική μελέτη, τα αποτελέσματα της οποίας θα ληφθούν υπόψη στη διαδικασία στόχευσης και επιλογής των Έργων.

- **Ανάπτυξη Ανθρώπινου Ερευνητικού Δυναμικού**

Οι παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτής της κατεύθυνσης, θα περιλαμβάνουν την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο εμπλέκεται σε ερευνητικές και καινοτόμες δραστηριότητες τόσο εντός ερευνητικών/ακαδημαϊκών κέντρων όσο και εντός των επιχειρήσεων. Στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι να αυξηθεί και να εμπλουτιστεί ο υφιστάμενος μικρός αριθμός ερευνητών. Θα προωθηθεί επίσης η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η αύξηση της κινητικότητας των ερευνητών και άλλου παρεμφερούς προσωπικού σε ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις.

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων που αφορούν την ανάπτυξη του ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού θα ισχύσει η ρήτρα του 10% για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σύμφωνα με το Άρθρο 34(2) του Κανονισμού 1083/2006.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία / αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών (π.χ. κτιριακές εγκαταστάσεις, εργαστηριακός εξοπλισμός) σε ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα
- Στήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων/προγραμμάτων σε στοχευμένους τομείς
- Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων για ανάπτυξη βιομηχανικής έρευνας
- Δημιουργία πόλων καινοτομίας (π.χ. Τεχνολογικού Πάρκου), για εγκατάσταση ερευνητικών κέντρων, εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων
- Κίνητρα για πρόσθαση σε χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρήσεων
- Υποστήριξη των ΜΜΕ για την αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιάμεσους φορείς καινοτομίας
- Προγράμματα εκπαίδευσης / μετεκπαίδευσης ερευνητών / νέων ερευνητών Προγράμματα ανταλλαγής ερευνητών μεταξύ ερευνητικών και παραγωγικών φορέων και δράσεις ενίσχυσης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (χρήση της Ρήτρας Ευελιξίας)

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (πχ. Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού)
- Ερευνητικά Κέντρα, Ινστιτούτα και Εργαστήρια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και δίκτυα αυτών
- Επιχειρήσεις
- Επιμελητήρια, σύνδεσμοι επιχειρήσεων και άλλοι φορείς με δραστηριότητες συναφείς με τους στόχους του Άξονα
- Ερευνητές – μελετητές

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις και η ερευνητική κοινότητα.

Ειδικός Στόχος: Διάχυση της Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Στόχος των παρεμβάσεων στον τομέα των ΤΠΕ είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν αυτές για την επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Στις παρεμβάσεις κάτω από αυτό τον Επιχειρησιακό Στόχο, προτεραιότητα θα δοθεί στη διεύρυνση της χρήσης των ΤΠΕ για την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, έτσι ώστε να καλυφθούν τα υφιστάμενα κενά στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τα οποία αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα τόσο όσον αφορά την αποδοτικότητα του δημοσίου τομέα, όσο και την ανάπτυξη επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα.

Οι παρεμβάσεις της κατηγορίας αυτής θα υλοποιηθούν σε συμπληρωματικότητα με μία σειρά μέτρων τα οποία υλοποιούνται στο πλαίσιο της στρατηγικής της χώρας για την Κοινωνία της Πληροφορίας και χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους (πχ διεύρυνση των ευρυζωνικών δικτύων κλπ). Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία την περίοδο 2007-2013 αφορούν εστιασμένες δράσεις σε τρεις τομείς προτεραιότητας:

- (a) Ενίσχυση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-Government), με στόχο την περαιτέρω διεύρυνση των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω του διαδικτύου και τη βελτίωση της ασφάλειας χρήσης τους, μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο ηλεκτρονικών συναλλαγών και επικοινωνίας των επιχειρήσεων και των πολιτών με τη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- (6) Επέκταση της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας (e-Health), με στόχο την αξιοποίηση των ΤΠΕ για αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών υγείας σε παγκύπρια κλίμακα και η βελτίωση της αποδοτικότητας παροχής, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη διευκόλυνση της εφαρμογής του Γενικού Συστήματος Υγείας.
- (γ) Κίνητρα στις επιχειρήσεις για προώθηση του Ηλεκτρονικού Εμπορίου (e-commerce).

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Η διασύνδεση υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων, η εγγραφή και ταυτοποίηση πολιτών, η εφαρμογή της ηλεκτρονικής υπογραφής, η ασφαλής πρόσβαση πολιτών σε κυβερνητικές υπηρεσίες και η αυτόματη διακίνηση πληροφοριών μεταξύ συστημάτων
- Η παροχή υπηρεσιών μέσω διαδικτύου τόσο της κεντρικής διοίκησης (π.χ. υπηρεσίες του Τμήματος Κτηματολογίου, οι υπηρεσίες του αρχείου πληθυσμού) όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Η ανάπτυξη συστημάτων για την υποβολή δικαιολογητικών για την εγγραφή εταιριών μέσω διαδικτύου
- Η δημιουργία Κυβερνητικής Βάσης Πληροφοριών
- Η εφαρμογή ηλεκτρονικών διαδικασιών στη διενέργεια διαγωνισμών του Δημοσίου
- Η εφαρμογή ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην τοπική αυτοδιοίκηση
- Παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας
- Η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για την διάχυση του ηλεκτρονικού εμπορίου

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (π.χ. Υπουργείο Οικονομικών – Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής, Υπουργείο Υγείας, Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού)
- Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Επιχειρήσεις

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στα πλαίσια αυτού του Ειδικού Στόχου θα πρωθηθεί η στοχευμένη ανάπτυξη των υποδομών στο τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμβάλλοντας στη δια βίου μάθηση και στην δημιουργία των αναγκαίων συνθηκών για παροχή γνώσης και απόκτησης των κατάλληλων δεξιοτήτων. Στόχος είναι η ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της δυναμικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος στον

τομέα της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην δημιουργία των αναγκαίων υποδομών (πχ τεχνολογικός εξοπλισμός) για την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην εκπαίδευση. Επιπρόσθετα θα προωθηθεί η περαιτέρω ανάπτυξη και επέκταση υποδομών (εξαιρουμένων των ερευνητικών υποδομών που θα χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Ειδικού Στόχου «Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομίας»), ειδικά σε κλάδους θετικών επιστημών όπου αντιμετωπίζονται ελλείψεις.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Υποδομές / Εξοπλισμός για την επέκταση και λειτουργία δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Εξοπλισμός για εφαρμογή συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ. υποδομές / εξοπλισμός ηλεκτρονικής μάθησης)

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (π.χ. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού)
- Δημόσια Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι φοιτητές και ο ενεργός απασχολούμενος πληθυσμός που συμμετέχει σε προγράμματα δια βίου μάθησης.

Ρήτρα Ευελιξίας

Οι παρεμβάσεις του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα υλοποιηθούν σε συμπληρωματικότητα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013», μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν ενέργειες κατάρτισης στους δικαιούχους των παραπάνω παρεμβάσεων σε όσες περιπτώσεις κρίνεται αυτό αναγκαίο. Παρόλα αυτά για λόγους προώθησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στον τομέα της έρευνας, προβλέπεται να γίνει χρήση της ρήτρας ευελιξίας για δράσεις ανάπτυξης ερευνητικού δυναμικού. Η ρήτρα ευελιξίας θα παρακολουθείται μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης του Προγράμματος.

Καινοτόμες Δράσεις

Στα πλαίσια της προώθησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Καινοτομίας στην Κύπρο θα υλοποιηθούν καινοτόμες δράσεις σε πειραματικό επίπεδο (έργα και προσεγγίσεις) με στόχο την εξέταση της δυνατότητας υλοποίησης καινοτόμων έργων και προσεγγίσεων. Στην περίπτωση προώθησης αυτών των έργων και προσεγγίσεων θα προσδιοριστούν εκείνα τα έργα τα οποία θα σημειώσουν επιτυχία και τα οποία θα μπορούν να υλοποιηθούν σε μια πιο ευρεία βάση αργότερα κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος. Τα αποτελέσματα των έργων αυτών δεν θα αποτελούν μέρος των ποσοτικοποιημένων δεικτών του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Ο πειραματισμός είναι μια μέθοδος εργασίας. Αρχίζει με τη δημιουργία νέων ιδεών στα πλαίσια της περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία μέσα από συζητήσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Έπειτα, οι νέες αυτές ιδέες δοκιμάζονται μέσα από μικρά πιλοτικά έργα μικρής διάρκειας. Τα αποτέλεσμα των πιλοτικών δράσεων θα αναλύονται και, όταν τα αποτελέσματα γνωστοποιηθούν, οι επιτυχημένες δράσεις είναι δυνατό να αναπτυχθούν περαιτέρω στα πλαίσια των προτεραιοτήτων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι λιγότερο επιτυχημένες δράσεις δεν θα συνε-

χίζονται, αλλά η αξιολόγηση των προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν θα διασφαλίζει ότι η γνώση για τις επιτυχημένες δράσεις και καλές πρακτικές θα μεταδίδονται σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η διαχείριση της διαδικασίας του πειραματισμού, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης (ή διαφοροποίησης) της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Καινοτομία θα επιτελείται από τον αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα, σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους φορείς. Ο Ενδιάμεσος Φορέας σε συνεργασία με τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς θα προσδιορίζει τα κύρια θέματα για πειραματισμό, θα επιλέγει τα έργα, θα παρακολουθεί, αναλύει και θα δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα. Η πρόοδος στην υλοποίηση καινοτόμων δράσεων καθώς και τα αποτελέσματα των πιλοτικών δράσεων θα συζητούνται στα πλαίσια της διαδικασίας εξέτασης της προόδου των Προγραμμάτων .

Κοινοτική Πρωτοβουλία JEREMIE

Στα πλαίσια ενίσχυσης των επιχειρήσεων διερευνάται η αξιοποίηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας JEREMIE.

4.3.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 18,7% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.3.5 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (Block Exemptions) ή / και Ήσσονος Σημασίας Ενισχύσεις (De Minimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.3.6 Δείκτες μέτρησης εικρών και αποτελεσμάτων

Δείκτες εικρών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Νέες στρατηγικής σημασίας ερευνητικές μονάδες που δημιουργούνται	Αριθμός	0	12 (2015)	Τιμή Βάσης: Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 δεν χρηματοδοτήθηκαν νέες στρατηγικής ομαδότητας ερευνητικές μονάδες. Έτος αναφοράς 2006.	
Ενίσχυση της Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης και διεύκλινση της καινοτομίας	Ερευνητικά έργα με ανάδοχο φορέα ερευνητικό κέντρο	Αριθμός	132 (2015)	Τιμή Βάσης: Αριθμός των ερευνητικών έργων με ανάδοχο φορέα ερευνητικό κέντρο που χρηματοδοτήθηκαν από το Ίδρυμα Πρωτοβουλίων Έρευνας κατά την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.	Τιμή Στόχος: Ο μέσος όρος χορηγίας ανά ερευνητικό έργο υπολογίζεται στις €125.000. (Οι χορηγίες θα είναι μέχρι €150.000).
Έργα συνεργασίας Επιχειρήσεων με Ερευνητικά Κέντρα	Αριθμός	62 (2015)	Τιμή Βάσης: Αριθμός των έργων συνεργασίας επιχειρήσεων με ερευνητικά κέντρα που χρηματοδοτήθηκαν από το Ίδρυμα Πρωτοβούλητης Έρευνας κατά την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.		

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Διάσχιση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Αριθμός αρχών / υπηρεσιών που παρέχονται μέσω διαδικτύου: - Για πολίτες - Για επιχειρήσεις	Αριθμός	3 4	6 6 (2015)	<p>Τιμή Στόχος: Ο μέσος όρος χορηγίας ανά έργο συνεργασίας υπολογίζεται στις €170.000. (Οι χορηγίες θα είναι μέχρι €200.000)</p> <p>Πηγή: Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας</p>
Ενίσχυση των υποδομών δημόσιων αρχών στην επιχειρηματική και ανθρωπινή ανάπτυξη	τ.μ.	800	3.300 (2015)		<p>Τιμή Στόχος: Ο δείκτης αναφέρεται στις είκοσι (20) διαστικές δημόσιες Ηλεκτρονικές υπηρεσίες που οφελεύεται καθε κράτος Μέλος να παρέχει στους πολίτες (12 υπηρεσίες) και στις επιχειρήσεις (8 υπηρεσίες). Η τιμή βάσης αφορά τις υπηρεσίες εκείνες οι οποίες σήμερα παρέχονται με ευρωπαϊκά πρότυπα. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Άφορά τις υπηρεσίες εκείνες οι οποίες με τις συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις θα παρέχονται σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα.</p> <p>Πηγή: Τιμήμα Υπηρεσών Πληροφορικής</p>
Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας επικοινωνίας	τ.μ.	800	3.300 (2015)		<p>Τιμή Στόχος: Οι εγκαστασάσες του Ανοικτού Πλανητηρίου Κύπρου σήμερα, όπου κατά κύριο λόγο θα γίνουν παρεμβάσεις. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοχή για κόστος κατασκευής €2.500/τ.μ. για εξυπηρέτηση των αναγκών του Ανοικτού Πλανητηρίου.</p> <p>Πηγή: Ανοικτό Πλανητηρίου Κύπρου</p>

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή βάσης αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

Δείκτης αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Αύξηση Θέσεων απασχόλησης ερευνητών	Αριθμός	1.133	1.360 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά ισοδύναμα ανθρωπότητα απασχόλησης ερευνητών. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοκή ότι η αύξηση θέσεων απασχόλησης ερευνητών θα είναι της τάξης του 20%, λαμβάνοντας υπόψη ότι μόνο μεταξύ των ετών 2004 και 2006 υπήρξε μια αύξηση της τάξης του 10%. Έτος αναφοράς 2005.</p> <p>Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία</p>
Αύξηση δυναμικότητας σε φοιτητές από τις υποδομές που δημιουργούνται	Αριθμός	160	1.550 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Οι φοιτητές στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Με τις υποδομές που θα συγχρηματοδοτηθούν στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, η προβλεπόμενη δυναμικότητα σε φοιτητές.</p> <p>Πηγή: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου</p>
Χρήση του διαδικτύου για εξυπηρέτηση από τις δημόσιες αρχές / υπηρεσίες	%	12,7 44,3	24,7 71 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Το ποσοστό πολιτών και επιχειρήσεων οι οποίοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για εξυπηρέτηση από τις δημόσιες αρχές / υπηρεσίες. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Λαμβάνοντας υπόψη τις παρεμβάσεις υπολογίζεται αύξηση του ποσοστού χρήσης ηλεκτρονικών δημόσιων υπηρεσιών για τους πολίτες 10% επηρίσιας και για τις επιχειρήσεις 7% επηρίσιας.</p> <p>Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου</p>

4.4 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ "

4.4.1 Στόχοι

Κεντρικός Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Βελτίωση του Παραγωγικού Περιβάλλοντος», ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών
- Στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων

4.4.2 Σκοπιμότητα

Η μακροπρόθεσμη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος ως μέσου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας προϋποθέτει τη χρηματοδότηση ενός σημαντικού εύρους παρεμβάσεων που θα ενθαρρύνουν τις εγχώριες επιχειρήσεις που λειτουργούν στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών, στη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελούν βασικές προτεραιότητες του Άξονα και θα επιτευχθούν μέσω της παροχής κινήτρων ή/και της προώθησης άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Ειδικότερα, η ενίσχυση των επιχειρήσεων προκειμένου να στραφούν προς την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, θα επιδιωχθεί μέσω του εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών αλλά και γενικότερα της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας, παράλληλα με την υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων και δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών.

Σημαντικό στοιχείο της πολιτικής για την ενίσχυση των επιχειρήσεων στο πλαίσιο αυτό αποτελεί η παροχή υπηρεσιών στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η διευκόλυνση της χρηματοδότησης τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα ορισμένων στοχευμένων ομάδων πληθυσμού που παρουσιάζουν συγκριτικά χαμηλή επιχειρηματικότητα, όπως είναι οι γυναίκες και οι νέοι.

Στα πλαίσια της ανάγκης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας εντάσσεται η έμφαση που αποδίδεται από τον Άξονα Προτεραιότητας στον τομέα του τουρισμού μέσω παρεμβάσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αναστροφή της πτωτικής του τάσης μέσω του εμπλουτισμού και της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και της προσφοράς υψηλού επιπέδου υπηρεσιών σε νέες μορφές τουρισμού, της αειφόρου αξιοποίησης των περιβαλλοντικών πόρων και της ενίσχυσης της διασύνδεσης του τουρισμού με τον πολιτισμό.

4.4.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Ειδικός Στόχος: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών

Η προσπάθεια για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης και των υπηρεσιών, προωθείται μέσα από την παροχή κινήτρων για τη διενέργεια επενδύσεων για τεχνολογική αναβάθμιση, ενίσχυση της τεχνογνωσίας καθώς και της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στόχος των παρεχόμενων κινήτρων είναι η παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων έντασης τεχνολογίας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο μεταποιητικό τομέα και στον τομέα των υπηρεσιών, με έμφαση στις υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως για παράδειγμα η αναβάθμιση των εξειδικευμένων ιδιωτικών μονάδων υγείας για να αξιοποιηθεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Παράλληλα θα προωθηθεί η σύζευξη δραστηριοτήτων στη μεταποίηση μέσω παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών καθώς και η δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων.

Μεγάλη βαρύτητα θα δοθεί και στον εμπλουτισμό και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μέσα από την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων που σχετίζονται με ειδικές μορφές τουρισμού και τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης ξενοδοχειακής υποδομής. Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων αυτών είναι δυνατή η παροχή κινήτρων εκσυγχρονισμού υφιστάμενων επιχειρήσεων τουριστικών καταλυμάτων (ξενοδοχεία, οργανωμένα διαμερίσματα κλπ), και επενδύσεων εμπλουτισμού των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Στόχος είναι η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα καθώς και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Σημειώνεται ότι, παράλληλα με τις δράσεις αυτές, στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» θα χρηματοδοτηθεί σχέδιο κινήτρων για την προώθηση του τουρισμού υπαίθρου. Θα ληφθεί πρόνοια για τον κατάλληλο διαχωρισμό των επιλέξιμων δράσεων μεταξύ των δύο σχεδίων για αποφυγή οποιασδήποτε επικάλυψης.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Σχέδια χορηγιών για τεχνολογική αναβάθμιση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα
- Σχέδια χορηγιών για ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών
- Κίνητρα για αειφορικό εμπλουτισμό και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών/ τουρισμού

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας

Ειδικός Στόχος: Στήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Οι παρεμβάσεις για την στήριξη των επιχειρήσεων αφορούν τόσο στην παροχή άμεσων ενισχύσεων προς υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, όσο και στη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της πρόσθασης στη χρηματοδότηση. Πιο συγκεκριμένα θα προωθηθούν:

- (a) Η παροχή κινήτρων για την στήριξη των επιχειρήσεων, μέσα από την ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από πληθυσμιακές ομάδες με περιορισμένη επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως οι γυναίκες και οι νέοι. Στόχος των παρεμβάσεων είναι η δημιουργία νέων σύγχρονων και βιώσιμων μικρών επιχειρήσεων με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, καθώς και των δυνατοτήτων της τεχνολογίας για την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία νέων προϊόντων και υπηρεσιών.
- (6) Δράσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων πρόσθασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε χρηματοδοτικούς πόρους, ως αποτέλεσμα του ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν διαθέτουν τις αναγκαίες εξασφαλίσεις προς τα Τραπεζικά και Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα προκειμένου να αντλήσουν αναγκαία κεφάλαια για την χρηματοδότηση τους. Επίσης θα προωθηθεί η δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων.

Με την παρέμβαση αυτή επιδιώκεται η υποστήριξη νεοϊδρυόμενων και υφιστάμενων υγιών και βιώσιμων ΜΜΕ όλων των κλάδων της οικονομίας (με εξαίρεση τους τομείς της γεωργίας και της αλιείας) σε όλα τα στάδια του επιχειρηματικού τους κύκλου, η υποστήριξη επιχειρήσεων με δυσκολία ή αδυναμία πρόσθασης σε χρηματοδότηση και η υποστήριξη καινοτόμων δραστηριοτήτων υψηλού ρίσκου όσον αφορά κυρίως μεσομακροπρόθεσμους οικονομικούς κινδύνους.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων νέων
- Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων γυναικών
- Δημιουργία εγγυοδοτικού οργανισμού

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις
- Επιμελητήρια, σύνδεσμοι επιχειρήσεων και άλλοι φορείς με δραστηριότητες συναφείς με τους στόχους του Άξονα
- Δημόσιοι Φορείς

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι γυναίκες και οι νέοι.

Κοινοτική Πρωτοβουλία JEREMIE

Στα πλαίσια ενίσχυσης των επιχειρήσεων διερευνάται η αξιοποίηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας JEREMIE.

4.4.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 9,7% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.4.5 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (Block Exemptions) ή / και ήσονος Σημασίας Ενισχύσεις (De Minimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.4.6 Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων του Άξονα Προτεραιότητας

Δείκτες εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποιητικής και των υπηρεσιών	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενιούσεις στον τομέα της τεχνολογικής αναβάθμισης του μεταποιητικού τομέα και του τομέα των υπηρεσιών	Αριθμός	130 (2015)	220	<p>Τιμή Βάσης: Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Προγράμματος για το Μεταποιητικό Τομέα που χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Γίνεται η παραδοξή ότι η μέση επιχειρήση ανά επιχειρήση θα είναι €100.000. Το μέσο ποσό επιχορήνησης για το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του Μεταποιητικού Τομέα ήταν επίσης €100.000.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>
	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται για παρεμβάσεις εκαγχρονισμού ή εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος	Αριθμός	0 (2015)	80	<p>Τιμή Βάσης: Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο δεν χρηματοδοτήθηκαν επιχειρήσεις για αντίστοιχες παρεμβάσεις. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοξή ότι θα ενισχυθούν 30 επιχειρήσεις για παρεμβάσεις εκαγχρονισμού και 50 επιχειρήσεις για παρεμβάσεις αναβάθμισης, με μέσο ποσό επιχορήνησης €275.000 ανά επιχειρηση.</p>

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Στόχη της επιχειρηματικότητας	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις στον τομέα της γυναικείας επιχειρηματικότητας	Αριθμός	32	125 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά τις επιδοτήσεις που δόθηκαν στα ήλιαστα του Διεδίου για τη Γυναικεία Επιχειρηματικότητα για την περίοδο 2003-2005. Το μέσο ποσό επιχορήγησης ήταν €35.000. Έτος αναφοράς 2005.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ιντεται παραδοσική ότι το μέσο κόστος επιχορήγησης θα αυξηθεί στις €40.000.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>
	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις στον τομέα της νεανικής επιχειρηματικότητας	Αριθμός	42	150 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά τις επιδοτήσεις που δόθηκαν στα ήλιαστα του Διεδίου για τη Νεανική Επιχειρηματικότητα για την περίοδο 2003-2005. Το μέσο ποσό επιχορήγησης ήταν €35.000. Έτος αναφοράς 2005.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ιντεται παραδοσική ότι το μέσο κόστος επιχορήγησης θα αυξηθεί στις €40.000.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>

Δείκτης αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Νέες επιχειρήσεις που ιδρύονται: Από τις οποίες Από γυναίκες Από νέους	Αριθμός	100	335	Τιμή Βάσης: Νέες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Μεταπόλιτης (2004-2006), το Σχέδιο Γυναικείας Επιχειρηματικότητος (2003-2005) και το Σχέδιο Νεανικής Επιχειρηματικότητας (2003-2005). Έτος αναφοράς 2006.
			125	Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοχή ότι το σύνολο των επιχειρήσεων που θα ιδρυθουν από γυναίκες και νέους θα είναι νέες επιχειρήσεις. Στα πλαίσια των υπόλοιπων σχεδίων ενισχύσεων το 20% θα είναι νέες επιχειρήσεις και το 80% υφιστάμενες.
			150 (2015)	Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία
Αριθμός κλινών που εκσυγχρονίζονται	Αριθμός	48.091	2.885 (2015)	Τιμή Βάσης: Το σύνολο των κλινών ζενοδοχείων 1*, 2* και 3*, οργανωμένων διαμερισμάτων Α,Β,Γ, κατηγορίας και τουριστικά χωρία. Έτος αναφοράς 2006.
				Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοχή ότι θα αναβαθμιστούν 50 μονάδες οι οποίες αντιστοιχούν στο 6% της συνολικής δυναμικότητας.
				Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή δραστηριοτήτας αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής / αποτελέσματος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

4.5 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΑΝΑΖΩΓΟΝΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ"

4.5.1 Στόχοι

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων στις Αστικές και τις Περιοχές της Υπαίθρου», και ο οποίος αποτελεί το τρίτο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω πέντε αλληλένδετων Ειδικών Στόχων οι οποίοι θα εστιαστούν χωρικά (α) στις αστικές περιοχές και (β) στις περιοχές της Υπαίθρου, με έμφαση στα ορεινά/μειονεκτικά τμήματα.

Οι Ειδικοί Στόχοι οι οποίοι αφορούν τις αστικές περιοχές είναι:

- Αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος και προώθηση της επιχειρηματικότητας
- Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών
- Η δημιουργία βιώσιμου συστήματος μεταφορών

Παράλληλα, οι Ειδικοί Στόχοι για τις περιοχές της υπαίθρου είναι:

- Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης
- Ανάπτυξη ορεινών περιοχών και ενίσχυση της προσβασιμότητας

4.5.2 Σκοπιμότητα

Η δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής θα επιτευχθεί μέσα από την αναζωογόνηση των αστικών περιοχών καθώς και των περιοχών της υπαίθρου και προϋποθέτει την υλοποίηση σειράς παρεμβάσεων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών ως τόπων εργασίας, άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και διαμονής.

Με στόχο επίσης την ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης, θα ενισχυθεί η συνεργασία και ο συντονισμός των Τοπικών Αρχών με το δημόσιο τομέα, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση των έργων/δράσεων. (Περισσότερες λεπτομέρειες για την εμπλοκή των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο **Κεφάλαιο 7: Διατάξεις Εφαρμογής**).

Αστικές Περιοχές

Η αναζωογόνηση και βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών της Κύπρου αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Η άσκηση ενεργών πολιτικών αστικής ανάπτυξης με την αξιοποίηση των σύγχρονων πολεοδομικών εργαλείων είναι μέχρι σήμερα μάλλον αποσπασματική. Τα παραδείγματα εφαρμογής ολοκληρωμένων προγραμμάτων αστικής ανάπτυξης είναι πολύ περιορισμένα με εξαίρεση την εφαρμογή του Προγράμματος Αναζωογόνησης κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός στη Λευκωσία. Συνέχεια του εν λόγω προγράμματος αποτέλεσε το Πρόγραμμα του Στόχου 2 στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2004-2006. Κοινή συνισταμένη και των δύο προγραμμάτων η περιοχή εφαρμογής που είναι οι συνοικίες που αντιμετώπιζαν και σε κάποιο βαθμό εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντική υποβάθμιση όντας περιοχές «χωρικού αποκλεισμού» με την αλλαγή χρήσεων γης, την συγκέντρωση ευαίσθητων για αποκλεισμό κοινωνικών ομάδων, εγκατάλειψη κτιρίων και συγκέντρωση οχλουριών χρήσεων.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό των Κυπριακών πόλεων είναι το σχετικά μικρό μέγεθος, η έλλειψη «ταυτότητας» και η ύπαρξη ομοειδών προβλημάτων που σχετίζονται με την έλλειψη πρασίνου και ελευ-

θέρων χώρων, την απουσία δημόσιων μεταφορών, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την απουσία χώρων πολιτισμού και την υποβάθμιση των ιστορικών τους κέντρων.

Η αναγκαιότητα της βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος των αστικών κέντρων της Κύπρου θα ήταν αλυσιτελής και πεπερασμένη αν δεν σχετίζοταν και παράλληλα εστιαζόταν σε επιμέρους «χωρικές - θεματικές προτεραιότητες διακριτές για κάθε πόλη που αποτελούν συγκερασμό υποβαθμισμένων ζωνών – και περιοχών χωροθέτησης των προωθητικών οικονομικών δραστηριοτήτων των πόλεων».

Η προσπάθεια συγκέντρωσης των πόρων για την διασφάλιση του μέγιστου δυνατού αποτελέσματος αλλά και η ένταξη των παρεμβάσεων σε ένα γενικότερο σχέδιο για την «απόκτηση ταυτότητας» της κάθε πόλης σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα μόχλευσης πόρων και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στους ιστορικούς πυρήνες των πόλεων συνδυαστικά με την αναγκαιότητα αναβάθμισης υποβαθμισμένων ζωνών αποτελούν τα κριτήρια που επιλέχθηκαν συγκεκριμένες περιοχές και συγκεκριμένες κατηγορίες παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν σε περιοχές παρεμβάσεις που βρίσκονται στα τέσσερα αστικά κέντρα: Λευκωσία, Λάρνακα, Λεμεσός και Πάφος και θα υλοποιηθούν στα πλαίσια ολοκληρωμένων σχεδίων για αειφόρο αστική ανάπτυξη.

Η εξυπηρέτηση των «στρατηγικών» επιλογών για κάθε πόλη συνοδεύεται από σημαντικές παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή άλλους πόρους όπως το Λιμάνι και το Αεροδρόμιο Λάρνακας, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο στη Λεμεσό, η ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων στην Πάφο και η δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών στη Λευκωσία.

Επιπρόσθετα η αντιμετώπιση των προβλημάτων σε θύλακες των περιοχών που παρουσιάζουν υποβάθμιση μέσω και της παροχής κινήτρων για την προσέλκυση επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος δημόσιων μεταφορών και η ενίσχυση του πολιτισμού στην Λευκωσία αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για να μειώσει η Λευκωσία την απόσταση που την χωρίζει από τις υπόλοιπες πρωτεύουσες των Κρατών-Μελών της Ε.Ε και να λειτουργήσει ως αναπτυξιακός πόλος. Για τις άλλες πόλεις οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην ενίσχυση επιμέρους αναπτυξιακών προτεραιοτήτων όπως να καταστεί η Κύπρος κέντρο παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, να ενισχυθεί ο τουρισμός και να αξιοποιηθεί περαιτέρω η γεωγραφική της θέση, τόσο σαν εμπορευματικό κέντρο όσο και σαν επιχειρηματικό κέντρο.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά έτσι ώστε τα αστικά κέντρα της χώρας να λειτουργήσουν ως αναπτυξιακοί πόλοι, ενισχύοντας τη μεγαλύτερη εξωστρέφεια της χώρας και συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Σημαντική για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων είναι και η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας.

Για την προώθηση της επιχειρηματικότητας στους υποβαθμισμένους θύλακες, θα προωθηθούν κίνητρα για εγκατάσταση επιχειρήσεων. Περαιτέρω η δημιουργία ανοικτών χώρων και χώρων πρασίνου θα συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών. Επίσης, μέσα από την ανάπλαση περιοχών που περιβάλουν χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος θα επιτευχθεί η καλύτερη προβολή αυτών των περιοχών και αύξηση της ελκυστικότητας των συγκεκριμένων περιοχών.

Η ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών, στα πρότυπα καλών πρακτικών που αναπτύχθηκαν σε άλλες πόλεις Κρατών-Μελών της Ε.Ε, θα συμβάλλει στην αναβάθμιση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων

και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας ζωής ενώ ταυτόχρονα ενισχύει την προσπάθεια εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και την ανάπτυξη άλλων παρεμφερών υπηρεσιών. Στα πλαίσια αυτά είναι αναγκαία η ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων για προσέλκυση επισκεπτών, η δημιουργία πολιτιστικών υποδομών πολυλειτουργικού χαρακτήρα που μπορούν να αποτελούν σημεία αναφοράς για τις αστικές περιοχές και η ενίσχυση υφισταμένων και δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών. Η επιλογή των παρεμβάσεων θα γίνει στα πλαίσια της στρατηγικής για ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της Κύπρου και εμπέδωση πολιτιστικής κουλτούρας αφενός και αφετέρου στη βέλτιστη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στα πλαίσια της προώθησης της αειφορίας η αναβάθμιση των δημόσιων μεταφορών, η δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, η κατασκευή παρακαμπτηρίων οδών και η κατασκευή άλλων συμπληρωματικών έργων σε συνδυασμό με τις αναγκαίες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις θα διευκολύνουν τις μετακινήσεις των ανθρώπων με ένα περιβαλλοντικά φιλικό τρόπο συμβάλλοντας στην μείωση της εξάρτησης από τα ιδιωτικά οχήματα και βελτιώνοντας τις κυκλοφοριακές συνθήκες.

Στο πλαίσιο αυτό οι τομείς στους οποίους θα επικεντρωθεί η αστική αναζωογόνηση βρίσκονται σε ευθεία αντιστοίχηση με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως αυτή παρουσιάζεται τόσο στις Στρατηγικές Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές όσο και στην Ανακοίνωση *Πολιτική Συνοχής και Πόλεις* (COM (2006) /385) για τα Αστικά Κέντρα.

Περιοχές της Υπαίθρου

Η μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης που παρουσιάζουν οι περιοχές της υπαίθρου και η αναστροφή της τάσης εγκατάλειψης και δημογραφικού μαρασμού τους απαιτεί τη δρομολόγηση μιας σειράς παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην διαμόρφωση συνθηκών για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων κυρίως στο τομέα των υπηρεσιών, με έμφαση στον τουρισμό για την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και την δημιουργία θέσεων εργασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την διαφοροποίηση της οικονομίας αλλά και την βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου ως τόπων κατοικίας και επενδύσεων είναι η ύπαρξη ικανοποιητικού επιπέδου υποδομών προσπελασμότητας και η πρόσθαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού σκοπού. Η προσπελασμότητα, με την αναβάθμιση του οδικού δικτύου των συνδετήριων αξόνων μεταξύ τους και με τις αστικές περιοχές, όσο και σε όρους διάχυσης της χρήσης των ΤΠΕ, θα συμβάλλουν στο στόχο της συγκράτησης του πληθυσμού τους. Η βελτίωση της προσβασιμότητας μέσα από τη βελτίωση του οδικού δικτύου και την αξιοποίηση των ΤΠΕ για την μείωση των μετακινήσεων και η διευκόλυνση της «επικοινωνίας» με τις δημόσιες αρχές αποτελεί επίσης μια από τις προτεραιότητες για τις περιοχές της υπαίθρου.

Με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, και προσέλκυση επισκεπτών θα πρωθηθεί η βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, αξιοποιώντας το αξιόλογο περιβαλλοντικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η βελτίωση της ποιότητας ζωής θα πρωθηθεί και μέσα από τη βελτίωση της πρόσθασης σε ιατρικές υπηρεσίες, μέσω της αναβάθμισης των δημόσιων αγροτικών ιατρικών κέντρων και άλλων δημόσιων υπηρεσιών δευτεροβάθμιας ιατρικής φροντίδας.

Στις περιοχές της υπαίθρου θα πρωθηθεί επίσης η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων για ενίσχυση και στήριξη των επιχειρήσεων. Έτσι ο τουρισμός της υπαίθρου, κατάλληλα προσαρμοσμένος στις ιδιαιτερότητες του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της υπαίθρου αναδεικνύεται σε σημαντική οικονομική δραστηριότητα. Η ανάπτυξη του, οφείλει να σέβεται τις εύθραυστες ισορροπίες του αγροτικού τοπίου (σχετικά μέτρα πρωθιούνται

μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης) και προϋποθέτει την ύπαρξη επαρκών υποδομών.

Υπάρχει επίσης ανάγκη προώθησης της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, μέσω του αναγκαίου σχεδιασμού, σε ευρύτερες χωρικές ενότητες. Παράλληλα, πέραν της στήριξης των επιχειρήσεων για διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, προκύπτει ανάγκη ολοκλήρωσης της προσπάθειας που άρχισε την περίοδο 2004-2006, στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2, για συμπλήρωση των υποδομών για θελτίωση της ελκυστικότητας των ορεινών περιοχών της υπαίθρου.

4.5.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά χωρική παρέμβαση. Οι Ειδικοί Στόχοι, στα πλαίσια της κάθε χωρικής παρέμβασης, είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Χωρική Παρέμβαση : Αστικές Περιοχές

Στις αστικές περιοχές (τέσσερις πόλεις) θα πρωθηθούν παρεμβάσεις στα πλαίσια ολοκληρωμένων σχεδίων αειφόρου αστικής ανάπτυξης, κατάλληλα προσαρμοσμένες με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε πόλης, για την αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και την θελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών.

Ειδικός Στόχος: Αναζωογόνηση Αστικού Περιβάλλοντος και Προώθηση της Επιχειρηματικότητας

Σε επιλεγμένες υποπεριοχές θα πρωθηθούν χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις για την αναζωογόνηση, μέσω της θελτίωσης και αναβάθμισης του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, με την υλοποίηση έργων υποδομής, με στόχο την ενίσχυση των πρωθητικών δραστηριοτήτων για την «απόκτηση ταυτότητας» για κάθε πόλη. Με τις παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν επιδιώκεται η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του χαρακτήρα του πυρήνα και της εντατικοποίησης των δραστηριοτήτων, διασφαλίζοντας τη ζωτικότητα και βιωσιμότητα του πυρήνα και της γειτνιάζουσας περιοχής. Επιπρόσθετα, θα επιδιώκεται η αναβίωση της περιοχής, με σεβασμό και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και ο εκσυγχρονισμός της λειτουργικότητας, της οργάνωσης και των δικτύων υποδομής της περιοχής ούτως ώστε να καταστεί ελκυστική. Ο αστικός σχεδιασμός θα περιλαμβάνει επίσης ετοιμασία εξειδικευμένων σχεδίων ανάπτυξης καθώς και την ανάπλαση σημαντικών χώρων της περιοχής, κτλ. Παράλληλα, θα πρέπει να διασφαλιστούν οι αναγκαίες συνθήκες για ενθάρρυνση της πραγματοποίησης ενδοαστικών κινήσεων με μέσα φιλικά προς το περιβάλλον (πεζοί, ποδήλατα).

Με στόχο την ενίσχυση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας θα περιληφθεί η παροχή κινήτρων, υπό μορφή χορηγίας, με στόχο την προσέλκυση νέων επιθυμητών επιχειρήσεων, των οποίων η δραστηριότητα είναι εκ των προτέρων καθορισμένη και πολεοδομικά επιτρεπόμενη καθώς και την ενθάρρυνση επιχειρήσεων που λειτουργούν ήδη στις περιοχές αυτές για να επεκτείνουν και αναβαθμίσουν τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις και δραστηριότητες τους.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Χωροταξικός και αστικός σχεδιασμός, (π.χ. ετοιμασία Χωροταξικού Σχεδίου, Σχεδίων Ανάπτυξης, Σχεδίων Περιοχής σύμφωνα με τις πρόνοιες του Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου)

- Αναπλάσεις πλατειών και ελεύθερων χώρων
- Αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων ή πυρήνων τουριστικού ενδιαφέροντος εντός αστικών περιοχών
- Ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων διακίνησης σε επιλεγμένα τμήματα αστικών περιοχών (ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι, κλπ)
- Δημιουργία χώρων πρασίνου και πάρκων και «διαδρόμων πρασίνου» σύνδεσης εντός των περιοχών και /η σύνδεσης με τον υπόλοιπο πολεοδομικό ιστό
- Δημιουργία «διαδρομών» σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τα αναδυόμενα οικονομικά κέντρα των πόλεων
- Κίνητρα για τις επιχειρήσεις για εγκατάσταση σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εσωτερικών, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Επιχειρήσεις

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών

Η αναβάθμιση των πολιτιστικών και άλλων παρόμοιας φύσης υποδομών εξυπηρετεί την αστική αναζωογόνηση, τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η επιλογή των έργων που θα χρηματοδοτηθούν στον τομέα των πολιτιστικών υποδομών θα γίνει στα πλαίσια της υφιστάμενης στρατηγικής για την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της Κύπρου και την εμπέδωση πολιτιστικής κουλτούρας, επιδιώκοντας τη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα για τη βελτίωση της ελκυστικότητας θα πρωθηθούν και υποδομές στον τομέα της υγείας. Οι εν λόγω τομείς παρέμβασης θα συμβάλουν επίσης στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης, ειδικότερα όσον αφορά την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και την κοινωνική συνοχή.

Οι πολιτιστικές υποδομές που θα δημιουργηθούν θα είναι μεγάλης εμβέλειας ικανές να προσελκύσουν σημαντικές εκδηλώσεις από το εξωτερικό. Στα πλαίσια αυτά θα πρωθηθεί η δημιουργία ενός πολυλειτουργικού κέντρου στην αστική περιοχή της Λευκωσίας, το οποίο είναι σε απόλυτη συνέργεια με τις υπόλοιπες δράσεις αστικής αναζωογόνησης που θα πρωθηθούν στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω έργο χωριθετείται στρατηγικά μέσα στην προτεινόμενη περιοχή αναζωογόνησης η οποία αποτελεί χωρικά και θεματικά συνέχεια της περιοχής αναζωογόνησης στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2, για την περίοδο 2004-2006. Με την δημιουργία του κέντρου στοχεύεται να καταστεί η Λευκωσία ένας ελκυστικός χώρος για εργασία, ψυχαγωγία και διαμονή. Επιπρόσθετα, η χωροθέτηση του έργου λαμβάνεται υπόψη και στους σχεδιασμούς για την

αναβάθμιση του συστήματος δημοσίων μεταφορών στην πρωτεύουσα, ώστε να εξυπηρετείται από το εν λόγω σύστημα.

Το πολυλειτουργικό κέντρο θα είναι κατασκευασμένο και θα λειτουργεί με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον, καινοτόμο για τα δεδομένα της χώρας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι κτιριακές εγκαταστάσεις του κέντρου θα είναι προσαρμοσμένες στις κλιματικές συνθήκες της Λευκωσίας ενώ η κατεύθυνση του θα είναι τέτοια ώστε να αποφεύγεται η ισχυρή ηλιοφάνεια του νότου. Με στόχο την καλύτερη ενεργειακή απόδοση και την μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, θα αξιοποιηθούν, όπου είναι δυνατό, τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλεκτρικοί θερμοσίφωνες, φωτοβολταικά) ενώ θα γίνει και πρόνοια για συλλογή της βροχής για σκοπούς άρδευσης. Επίσης όσον αφορά το μικροκλίμα του κτιρίου θα ρυθμιστεί με σκέπαστρα, εσωτερικούς κήπους και υδάτινα στοιχεία. Το κτίριο θα είναι διαμορφωμένο κατάλληλα ώστε να είναι πλήρως προσβάσιμο σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία πολιτιστικών και άλλων παρεμφερών υποδομών μεγάλης εμβέλειας και πολυλειτουργικού χαρακτήρα
- Ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων για προσέλκυση επισκεπτών και την ανάδειξη πολιτιστικών πόρων
- Ενίσχυση ανεξάρτητων ή ενδονοσοκομειακών δημόσιων κέντρων /υποδομών παροχής εξειδικευμένης δευτεροβάθμιας ή/και τριτοβάθμιας φροντίδας στα μεγάλα αστικά κέντρα στα πλαίσια ενός ορθολογικού συστήματος παροχής υψηλής ποιότητας φροντίδας υγείας

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Η δημιουργία βιώσιμου συστήματος μεταφορών

Άμεσα συνυφασμένη με την βιωσιμότητα των πόλεων, την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής είναι η ύπαρξη ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος δημοσίων μεταφορών. Με στόχο τη βελτίωση της κινητικότητα μέσα από τη δημιουργία βιώσιμων περιβαλλοντικά μεταφορικών δικτύων, στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου πιλοτικού προγράμματος θα συγχρηματοδοτηθούν στη Λευκωσία παρεμβάσεις για την πλήρη αναβάθμιση των δημόσιων μεταφορών, τη δημιουργία ορισμένων άμεσα αναγκαίων οδικών αρτηριών για διευκόλυνση της διακίνησης των δημόσιων μεταφορών και την αποσυμφόρηση των αστικών κέντρων και τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Επίσης θα εξεταστεί η δυνατότητα αναβάθμισης της σύνδεσης των αεροδρομίων με τα αστικά κέντρα με σύστημα δημόσιων μεταφορών.

Το πιλοτικό πρόγραμμα το οποίο θα υλοποιηθεί στη Λευκωσία ενσωματώνεται στην ευρύτερη αστική πολιτική και στοχεύει στη σύνδεση ανάμεσα στις υπόλοιπες παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια των υπόλοιπων ειδικών στόχων.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Μελέτες για την ανάπτυξη του συστήματος δημόσιων μεταφορών (π.χ. Επιχειρησιακό Σχέδιο / Σχέδια Δράσης, μελέτες για διαδρομές διακίνησης μέσων μαζικής μεταφοράς, κτλ.)
- Η αναβάθμιση του συστήματος των δημόσιων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της απαραίτητης υποστηρικτικής υποδομής για τη διακίνηση τους καθώς και εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων μεταφορών
- Η βελτίωση τμημάτων του αστικού οδικού δικτύου και κυκλοφοριακές ρυθμίσεις
- Η σύνδεση των αεροδρομίων με τα αστικά κέντρα με δημόσιες μεταφορές

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Κοινοτική Πρωτοβουλία JESSICA

Στα πλαίσια υλοποίησης των προγραμμάτων αστικής αναζωογόνησης θα εξεταστεί και η πιθανότητα αξιοποίησης της νέας πρωτοβουλίας *JESSICA*.

Χωρική Παρέμβαση: Περιοχές της Υπαίθρου

Η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου στα πλαίσια του εν λόγω Άξονα θα επιδιωχθεί μέσα από την βελτίωση της προσπελασιμότητας, την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και την διευκόλυνση της πρόσβασης των κατοίκων σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, συμβάλλοντας στη συγκράτηση του πληθυσμού τους και δημιουργώντας προϋποθέσεις για τη προσέλκυση επιχειρήσεων. Τέλος χωρικά επικεντρωμένες παρεμβάσεις δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν στις ορεινές περιοχές, με υψόμετρο πέραν των 500 μέτρων, με στόχο να συμβάλουν στην βιωσιμότητα των εν λόγω κοινοτήτων.

Ειδικός Στόχος: Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης

Στόχος των παρεμβάσεων για διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης στις περιοχές της υπαίθρου, είναι η ενθάρρυνση επενδύσεων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε ήπιες μορφές επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που έχουν επίκεντρο την ανάδειξη και τον εμπλουτισμό των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών στοιχείων της υπαίθρου. Πιο συγκεκριμένα, θα πρωθηθεί ο τουρισμός της υπαίθρου μέσα από παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις για την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για προσέλκυση επισκεπτών.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Παροχή κινήτρων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για την προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού της υπαίθρου
- Προβολή του τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις
- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Ανάπτυξη ορεινών περιοχών και βελτίωση της προσβασιμότητας

Η προσέλκυση επισκεπτών και η περαιτέρω ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, με υψόμετρο πέραν των 500 μέτρων, θα επιτευχθεί μέσα από τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων. Στα πλαίσια αυτά θα πρωθηθούν έργα δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής, ολοκληρώνοντας έτσι στις περιοχές αυτές την προσπάθεια που γίνεται στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006.

Επιπρόσθετα, θα πρωθηθούν παρεμβάσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου που αφορούν την διάχυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και την αναβάθμιση του οδικού δικτύου, δηλαδή των επαρχιακών κυρίων δρόμων και ειδικότερα των συνδετήριων αξόνων μεταξύ τους και με τις αστικές περιοχές αλλά και της προώθησης των δημοσίων μεταφορών για σύνδεση με τα αστικά κέντρα.

Σημαντικός παράγοντας στη βελτίωση της ποιότητα ζωής στις περιοχές της υπαίθρου είναι και η βελτίωση της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης. Στα πλαίσια αυτά θα πρωθηθεί η βελτίωση των παρεχόμενων αυτών υπηρεσιών στις περιοχές της υπαίθρου, μέσα από την βελτίωση της υποδομής και του εξοπλισμού των ιατρικών κέντρων στην ύπαιθρο και την καλύτερη σύνδεση τους με τα αντίστοιχα κέντρα στις αστικές περιοχές.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων για περιοχές της υπαίθρου στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού όπως ρυθμίζεται από τον Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμο
- Υλοποίηση έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές (π.χ. κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, διευκολύνσεις για επισκέπτες)
- Έργα δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. πλατείες, πολιτιστικά κέντρα) σε ορεινές περιοχές, με υψόμετρο μεγαλύτερο των 500 μέτρων
- Αναβάθμιση των επαρχιακών κυρίων δρόμων (όπως αυτοί καθορίζονται στον Πίνακα 1.2. του Κεφαλαίου 1), ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου που δεν επωφελούνται από το αναβαθμισμένο πρωτεύον οδικό δίκτυο, κυρίως των ορεινών περιοχών, και προώθηση της χρήσης των δημόσιων μεταφορών
- Διεύρυνση της χρησιμοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στις περιοχές αυτές
- Αναβάθμιση/ενίσχυση των δημόσιων υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης στην ύπαιθρο

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων, Υπουργείο Οικονομικών-Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Οι παρεμβάσεις για τις περιοχές της υπαίθρου στα πλαίσια του παρόντος Προγράμματος είναι σε πλήρη συμπληρωματικότατα με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και ειδικότερα του Άξονα 3, αποσκοπώντας στην διαφοροποίηση της οικονομικής διάρθρωσης των περιοχών της υπαίθρου και στη μείωση της εξάρτησης του αγροτικού πληθυσμού από τον τομέα της γεωργίας. Αντίστοιχες δράσεις ανάπτυξης του τουρισμού της υπαίθρου δεν προβλέπεται να ενισχυθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Η συμπληρωματικότητα αλλά και ο διαχωρισμός των δράσεων παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Κεφάλαιο 6** και το **Παράρτημα 8**.

Ρήτρα Ευελιξίας

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του εν λόγω Άξονα θα ισχύσει η ρήτρα του 10% για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σύμφωνα με το Άρθρο 34(2) του Κανονισμού 1083/2006. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται να γίνει χρήση της ρήτρας ευελιξίας στις αστικές περιοχές για υλοποίηση απαραίτητων δράσεων σχετικές με την λειτουργία έργων που θα χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας. Η ρήτρα ευελιξίας θα παρακολουθείται μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης του Προγράμματος.

4.5.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 25,8% της Κοινωνικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.5.5 Μεγάλα Έργα

Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας θα υποβληθεί στην Επιτροπή προς συγχρηματοδότηση, σύμφωνα με τα Άρθρα 39-40 του Κανονισμού 1083/2006, το ακόλουθο Μεγάλο Έργο:

- Κατασκευή και λειτουργία πολυλειτουργικού κέντρου για τη διοργάνωση πολιτιστικών και συναφών εκδηλώσεων, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €80.000.000.

Πλήρης κατάλογος με Μεγάλα Έργα περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 7**.

4.5.6 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (Block Exemptions) ή /και ήσσονος Σημασίας Ενισχύσεις (De Minimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.5.7 Δείκτες μέτρησης εικρούών και αποτελεσμάτων

Δείκτες εικρούών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Σχέδια Αναζωογόνησης για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών	Αριθμός	4	8 (2015)	Τιμή Βάσης: Ο αριθμός των Επιχειρησιακών Σχεδίων Τοπικής κλίμακας τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.	
Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και προώθηση της επιχειρηματικότητας	Έκταση που αναβαθμίζεται από την υλοποίηση Σχεδίων Αστικής Αναζωογόνησης	τ.μ.	41.099 (2015)	Τιμή Βάσης: Η συνολική έκταση ανάπλασης στα πλαίσια του προγράμματος του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Οι επιπρόσθετες περιοχές στις οποίες θα γίνει ανάπλαση.	
Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές	Αριθμός	0	33 (2015)	Τιμή Βάσης: Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 δεν χρηματοδοτήθηκαν αντίστοιχες παρεμβάσεις. Έτος αναφοράς 2007.	

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών	Πολιτιστικά / Πολυλεπτουργικά Κέντρα που δημιουργούνται	Αριθμός	7	8 (2015)	Τιμή Στόχος: Γίνεται η παραδοχή ότι η μέση επιδότηση ανά επιχείρηση θα ανέλθει στις € 50.000 για εγκατάσταση σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών
Ανάπτυξη ορεινών περιοχών και βελτίωση της προσβασιότητας	Επαρχιακές Οδοί	Χλμ	2.100	2110 (2015)	Τιμή Βάσης: Επαρχιακό κύριο δρόμοι. Έτος αναφοράς 2006.
Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με δίμεσες επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού	Αριθμός	78	110 (2015)	Τιμή Στόχος: Κύριοι επαρχιακοί δρόμοι οι οποίοι θα διελπιώθουν με συγχρηματοδότηρη του προγράμματος. Εκτίμηση κόστους κατασκευής €850.000/κλμ. Πηγή: Τμήμα Συντήρησης, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
					Τιμή Βάσης: Επιχειρήσεις οι οποίες επιδοτήθηκαν στα πλαίσια του Σχεδίου Κινήτρων για τον Αγροτουρισμό το οποίο υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος για το Στόχο 2 για την περίοδο 2004-2006. Το μέσο πόσο επιδότησης ήταν €100.000. Έτος αναφοράς 2006.
					Τιμή Στόχος: Γίνεται η παραδοχή ότι λόγω του αυξημένου προϋπολογισμού και κινήτρων που θα δινούνται θα αυξηθεί σε €140.000 ανά επιχείρηση. Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήρεως, Υπουργείο Εσωτερικών

Δείκτες Αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Ωφελούμενος πληθυμός από την υλοποίηση σχεδίων στοιχείων αναζωογόνωσης	Πλήθος	47.731	213.278 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Οι κάτοικοι των αστικών περιοχών που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα του Στόχου 2, για την προγραμματική περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Το σύνολο των κατοίκων των Δήμων όπου θα γίνουν αστικές παρεμβάσεις.</p> <p>Πηγή: Τιμήα Γδάτων, Υπουργείο Ενεργείας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>
Δυναμικότητα πολιτιστικών κέντρων μεγάλης εμβέλειας	Αριθμός θέσεων	3.624	4.640 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Οι υπάρχουσες θέσεις σε πολιτιστικά κέντρα, εξαιρουμένων των υπαίθριων χώρων, τα οποία διαθέτουν πέραν των 300 θέσεων. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η δυναμικότητα πολιτιστικών κέντρων με την δημιουργία του νέου πολυλεπτού ρυθμού χώρων που θα συγχρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα</p> <p>Πηγή: Γραφείο Προγραμματισμού</p>
Συνχρόνιτα δρομολόγια μέσων μαζικής μεταφοράς - Κατά την διάρκεια της Ημέρας - Ωρες αιχμής	Λεπτά	35 20	20 10 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η μέση συχνότητα δρομολογίων λεωφορείων. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Εκτίμηση για την μέση συχνότητα δρομολογίων με την διάταξη των δρομολογίων, τα μέτρα για διευκόλυνση των μέσων μαζικής μεταφοράς, κτλ. που προβλέπεται να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</p>

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή βάσης αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής / αποτελέσματος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

4.6. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ"

Ο εν λόγω Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

4.6.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Υποστήριξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης» για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από αυτό». Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Η υποστήριξη των απαραίτητων λειτουργιών και δομών για τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διοίκησης, συντονισμού, υλοποίησης και διαχείρισης του συνόλου των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων της κώρας που εμπλέκονται στην υλοποίηση των εν λόγω παρεμβάσεων
- Υποστήριξη της αξιολόγησης και δημοσιότητας

4.6.2 Σκοπιμότητα – Περιγραφή

Ο Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για την τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ. Οι ενέργειες αυτές εντάσσονται σε δύο κύριες θεματικές προτεραιότητες:

- Διασφάλιση αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διαχείρισης και υλοποίησης
- Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

4.6.3 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 2,5% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.6.4 Παρεμβάσεις

Διασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής διαχείρισης και υλοποίησης των Παρεμβάσεων.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Ενέργειες για την διαχείριση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ καθώς και έργα ή ενέργειες που συμβάλουν στη βελτίωση των οργανωτικών δομών και των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης της διαχείρισης των παρεμβάσεων από τη Διαχειριστική Αρχή, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους με τη χρησιμοποίηση εξωτερικών συμβούλων και εμπειρογνωμόνων.
- Η επέκταση και προσαρμογή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων διαχείρισης, και η ανάπτυξη συστημάτων επικοινωνίας τους με το

Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα

- Εξειδικευμένες θεματικές μελέτες για την υποστήριξη της εξειδίκευσης, του σχεδιασμού και της εφαρμογής των παρεμβάσεων
- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για τα στελέχη των εμπλεκομένων στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος φορέων
- Ανάπτυξη συστημάτων και μεθοδολογιών ελέγχου, περιλαμβανομένων εφαρμογών εξειδικευμένου λογισμικού
- Έλεγχοι έργων περιλαμβανομένων και των ενεργειών ποιοτικού ελέγχου των δημοσίων έργων

Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Η εκπόνηση αξιολογήσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 47 και 48 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006
- Η πραγματοποίηση συνεδρίων/ημερίδων, συναντήσεων εργασίας, εκδηλώσεων για ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ειδικά θέματα.
- Η εκπόνηση/ εξειδίκευση/προσαρμογή Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης
- Η εφαρμογή ενεργειών Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης για την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν το πρόγραμμα και δράσεις δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων του.
- Η εκπόνηση στρατηγικών και προπαρασκευαστικών μελετών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος

Ειδικοί Όροι Υλοποίησης Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας

Σημειώνεται ότι, πολλές από τις δαπάνες του εν λόγω Άξονα αφορούν οριζόντιες δράσεις για υποστήριξη του όλου συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, που καλύπτουν τόσο το Πρόγραμμα όσο και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Για το λόγο αυτό η χρηματοδότηση τέτοιων δράσεων, π.χ εγκατάσταση και λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, Επιτροπές Παρακολούθησης, Πληροφόρηση και Δημοσιότητα, στο επίπεδο της σύμβασης θα χρηματοδοτούνται κατά αναλογία τόσο από τους δύο Άξονες του Προγράμματος όσο και από τον Άξονα Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφαλαίο και Κοινωνική Συνοχή». Η αναλογία επιμερισμού των δαπανών θα είναι σύμφωνα με την χρηματοδοτική βαρύτητα του Ταμείου. Πιο συγκεκριμένα, η χρηματοδότηση κοινών δράσεων τεχνικής βοήθειας θα γίνεται κατά 45% από τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας.

4.7. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: "ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΟΧΗΣ"

Ο εν λόγω Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του Ταμείου Συνοχής.

4.7.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Υποστήριξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής» για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από αυτό. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Η υποστήριξη των απαραίτητων λειτουργιών και δομών για τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διοίκησης, συντονισμού, υλοποίησης και διαχείρισης του συνόλου των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων της χώρας που εμπλέκονται στην υλοποίηση των εν λόγω παρεμβάσεων
- Υποστήριξη της αξιολόγησης και δημοσιότητας

4.7.2 Σκοπιμότητα – Περιγραφή

Ο Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για την τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής. Οι ενέργειες αυτές εντάσσονται σε δύο κύριες θεματικές προτεραιότητες:

- Διασφάλιση αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διαχείρισης και υλοποίησης
- Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

4.7.3 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 1,2% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.7.4 Παρεμβάσεις

Διασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής διαχείρισης και υλοποίησης των Παρεμβάσεων.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Ενέργειες για την διαχείριση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής καθώς και έργα ή ενέργειες που συμβάλουν στη βελτίωση των οργανωτικών δομών και των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης της διαχείρισης των παρεμβάσεων από τη Διαχειριστική Αρχή, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους με τη χρησιμοποίηση εξωτερικών συμβούλων και εμπειρογνωμόνων.
- Η επέκταση και προσαρμογή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων διαχείρισης, και η ανάπτυξη συστημάτων επικοινωνίας τους με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα.

- Εξειδικευμένες θεματικές μελέτες για την υποστήριξη της εξειδίκευσης, του σχεδιασμού και της εφαρμογής των παρεμβάσεων.
- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για τα στελέχη των εμπλεκομένων στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος φορέων.
- Ανάπτυξη συστημάτων και μεθοδολογιών ελέγχου, περιλαμβανομένων εφαρμογών εξειδικευμένου λογισμικού.
- Έλεγχοι έργων περιλαμβανομένων και των ενεργειών ποιοτικού ελέγχου των δημοσίων έργων.

Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Η εκπόνηση αξιολογήσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 47 και 48 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006
- Η πραγματοποίηση συνεδρίων/ημερίδων, συναντήσεων εργασίας, εκδηλώσεων για ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ειδικά θέματα.
- Η εκπόνηση/ εξειδίκευση/προσαρμογή Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης
- Η εφαρμογή ενεργειών Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης για την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν το πρόγραμμα και δράσεις δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων του.
- Η εκπόνηση στρατηγικών και προπαρασκευαστικών μελετών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος

Ειδικοί Όροι Υλοποίησης Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας

Σημειώνεται ότι, πολλές από τις δαπάνες του εν λόγω Άξονα αφορούν οριζόντιες δράσεις για υποστήριξη του όλου συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, που καλύπτουν τόσο το Πρόγραμμα όσο και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Για το λόγο αυτό η χρηματοδότηση τέτοιων δράσεων, π.χ εγκατάσταση και λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, Επιτροπές Παρακολούθησης, Πληροφόρηση και Δημοσιότητα, στο επίπεδο της σύμβασης θα χρηματοδοτούνται κατά αναλογία τόσο από τους δύο Άξονες του Προγράμματος όσο και από τον Άξονα Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφαλαίο και Κοινωνική Συνοχή». Η αναλογία επιμερισμού των δαπανών θα είναι σύμφωνα με την χρηματοδοτική βαρύτητα του Ταμείου. Πιο συγκεκριμένα, η χρηματοδότηση κοινών δράσεων τεχνικής βοήθειας θα γίνεται κατά 35% από τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

5.1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Κοινωνική Συμμετοχή (α)	Εθνική Συμμετοχή (β)=(γ)+(δ)	Καπανομή Εθνικής Συμμετοχής	Εθνική Δημοσία Συμμετοχή (γ)	Εθνική Ιδιωτική Συμμετοχή (δ)	Χρηματοδότηση (3)=(α)+(β)	Συμμετοχή (στ)= (α)/(ε)	Συμμετοχή ΕΠΕ ²⁶	Άλλη Χρηματοδότηση	Για πληροφόρηση
Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας	156.095.000	27.546.176			183.641.176				85%
Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Μεταφορικές Υποδομές	51.109.484	9.019.321			60.128.805				85%
Άξονας Προτεραιότητας: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	92.220.000		16.274.118			108.494.118			85%
Άξονας Προτεραιότητας: Πλοργικό Περιβάλλον	47.600.000		8.400.000			56.000.000			85%
Άξονας Προτεραιότητας: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υγείας	127.141.354		22.436.710			149.578.064			85%
Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης	12.500.000		2.205.882			14.705.882			85%
Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής	6.000.000		1.058.823			7.058.823			85%
Σύνολο	492.665.838		86.941.030			579.606.868			85%

Η συνεισφορά των Ταμείων υπολογίζεται, σύμφωνα με το Άρθρο 53 (16) του Κανονισμού 1082/2006, σε συνάρτηση με τις δημόσιες επιλέξιμες δαπάνες.

²⁶ Η συμπλήρωση της σήλης για πόρους από ΕΠΕ θα συμπληρωθεί σε κατοπινό στάδιο με τη ολοκλήρωση των σχετικών διαβούλευσεων.

**5.2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

	Διαρθρωτικό Ταμείο ΕΤΠΑ (1)	Ταμείο Συνοχής (2)	Σύνολο (3)=(1)+(2)
2007 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	75.586.334		
Σύνολο 2007	75.586.334	55.818.153	131.404.487
2008 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	62.349.333		
Σύνολο 2008	62.349.333	46.399.710	108.749.043
2009 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	48.552.617		
Σύνολο 2009	48.552.617	36.582.202	85.134.819
2010 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	34.179.092		
Σύνολο 2010	34.179.092	26.353.435	60.532.527
2011 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19.211.207		
Σύνολο 2011	19.211.207	15.700.884	34.912.091
2012 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19.595.431		
Σύνολο 2012	19.595.431	16.014.901	35.610.332
2013 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19.987.340		
Σύνολο 2013	19.987.340	16.335.199	36.322.539
Σύνολο σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη 2007-2013			
Σύνολο σε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξη (2007-2013)	279.461.354		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2007-2013	279.461.354	213.204.484	492.665.838

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Προγράμματος με τα ακόλουθα Προγραμματικά Έγγραφα:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013»
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013

Η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης με τα πιο πάνω Προγράμματα παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Παράρτημα 8**.

Επιπρόσθετα αναλύεται η συμπληρωματικότητα του Προγράμματος με τα Προγράμματα του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

6.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ, 2007-2013»

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» αποτελεί ένα από τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα που αποτελούν το Επιχειρησιακό Μέρος του ΕΣΠΑ 2007 -2013 λειτουργώντας απόλυτα συμπληρωματικά και παρουσιάζοντας υψηλή συνέργεια με το Πρόγραμμα για την επίτευξη των στρατηγικών και ειδικών στόχων του ΕΣΠΑ.

Ο Στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η «**πλήρης και ποιοτική απασχόληση, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών**».

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασία και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Οι γενικοί αυτοί στόχοι αντιστοιχίζονται σε ισάριθμους άξονες προτεραιότητας ως εξής:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: «Διεύρυνση της αγοράς εργασίας και κοινωνική συνοχή»
- Άξονας Προτεραιότητας 2: «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προσαρμοστικότητα»

Σε επίπεδο γενικών στόχων παρατηρείται ότι ο γενικός στόχος «Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα» είναι απόλυτα συμπληρωματικός και παρουσιάζει υψηλή συνέργεια με τον Γενικό στόχο «Βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος και προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης» του Προγράμματος ενώ ο δεύτερος γενικός στόχος του προγράμματος «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασία και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» παρουσιάζει συνέργεια με τον τρίτο γενικό στόχο « Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων στις Αστικές Περιοχές και τις Περιοχές της Υπαίθρου» του Προγράμματος λόγω της αναφοράς σε υλοποίηση παρεμβάσεων στο τομέα των ανθρώπινων πόρων κατά αντιστοιχία των ιδιαίτερων συνθηκών τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στις περιοχές της υπαίθρου.

Με βάση τη στοχοθεσία των αξόνων προτεραιότητας του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος διαπιστώνεται η ύπαρξη συμπληρωματικότητας μεταξύ τους σε επίπεδο αξόνων προτεραιότητας και παρεμβάσεων ως ακολούθως.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» είναι συμπληρωματικές με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» του Προγράμματος όπου προβλέπεται η χρηματοδότηση υποδομών και εξοπλισμού των δημοσίων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες δομές προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης. Αντίστοιχα απόλυτα συμπληρωματικές είναι οι παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το EKT για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων σύνδεσης των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας για τους φοιτητές με την ενίσχυση των νέων ερευνητών και την αξιοποίηση των ερευνητικών υποδομών που θα χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία». Παράλληλα, η χρηματοδότηση υποδομών για εφαρμογή συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και κυρίως η χρηματοδότηση εξοπλισμού και υποδομών για την ηλεκτρονική μάθηση έχουν άμεση συνέργεια με τις παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» για την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών εξ αποστάσεως και με ηλεκτρονική μάθηση. Στα πλαίσια του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει εν δυνάμει συνέργεια μεταξύ των παρεμβάσεων για τη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση, την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με τις παρεμβάσεις για αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα και των παρεχόμενων υπηρεσιών και την κατάρτιση ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Υγείας και της ηλεκτρονικής υγείας που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Οι παρεμβάσεις για την καθοδήγηση και κατάρτιση τόσο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις όσο και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για τον εκσυγχρονισμό, βελτίωση της παραγωγικότητας και γενικότερα την επιτάχυνση της προσαρμογής στις ανάγκες του παραγωγικού/οικονομικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο υλοποίησης του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρ-

μοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» είναι αλληλένδετες με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος που αφορούν την παροχή χορηγιών και άλλων χρηματοδοτικών κινήτρων για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης, στα πλαίσια του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας στις παρεμβάσεις για την στήριξη των επιχειρήσεων των γυναικών και των νέων, παρατηρείται σημαντικού βαθμού συμπληρωματικότητα με τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που θα πρωθηθούν κάτω από τον Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του τουριστικού προϊόντος που πρωθείται στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» καθώς και ο τουρισμός υπαίθρου που πρωθείται στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» θα συμπληρωθεί από εξειδικευμένες δράσεις κατάρτισης σε θέματα τουρισμού στα πλαίσια του Άξονα «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Τέλος, ο τρίτος Γενικός Στόχος «Δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων στις Αστικές Περιοχές και τις Περιοχές της Υπαίθρου» του Προγράμματος, ο οποίος εξυπηρετείται από τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών ως τόπων εργασίας, άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και διαμονής, παρουσιάζει υψηλή συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» για την παροχή οικονομικής στήριξης των γυναικών για υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και για την κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση ευαίσθητων πληθυσμιακά ομάδων πληθυσμού, όπως προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες, που θα υλοποιούνται στα αστικά κέντρα και τις περιοχές της υπαίθρου. Επιπρόσθετα συμπληρωματικότητα παρουσιάζεται και με τις δράσεις για ενίσχυση της εκπαίδευσης που παρέχεται σε συγκεκριμένα σχολικά συμπλέγματα (Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, σε συγκεκριμένες υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως αστικές με πληθυσμό χαμηλού κοινωνικοοικονομικού και εκπαιδευτικού επιπέδου). Τέλος, στα πλαίσια του ίδιου Άξονα συμπληρωματικότητα υπάρχει και ανάμεσα στις παρεμβάσεις στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου για δημιουργία και αναβάθμιση υπηρεσιών υγείας και ιατρικών κέντρων με τις προαναφερόμενες δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» για κατάρτιση του ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού.

6.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, 2007-2013

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, επικεντρώνει τις παρεμβάσεις του στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, στην προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την άσκηση της «γεωργικής δραστηριότητας» και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και δασοκομικού τομέα
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου

- Άξονας Προτεραιότητας 3: Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Leader

Η διαφοροποίηση της οικονομίας των περιοχών της υπαίθρου και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιοχές αυτές αποτελεί στόχο του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» του Προγράμματος. Η μείωση του αναπτυξιακού χάσματος που παρουσιάζεται μεταξύ των αγροτικών και ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών απαιτεί την συντονισμένη παρέμβαση και των δύο προγραμμάτων.

Σε ότι αφορά τη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών μέσω του Προγράμματος παρέχονται κίνητρα προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου ενώ θα χρηματοδοτηθούν και παρεμβάσεις που αφορούν την υλοποίηση έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές. Παράλληλα, μέσω του Μέτρου 3.1 «Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης χρηματοδοτούνται δημόσιες υποστηρικτικές υποδομές για την ενθάρρυνση του τουρισμού στην ύπαιθρο όπως οι «θεματικές διαδρομές» (σήμανση μονοπατιών για πεζοπορία, διαδρομές ορεινής ποδηλασίας), θεματικά μουσεία και η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης περιηγητών.

Επειδή η προγραμματική περίοδο 2004-2006 ήταν μικρής χρονικής διάρκειας με περιορισμένους πόρους, η προσπάθεια που αναλήφθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 δεν έχει συμπληρωθεί σε σχέση με τις ανάγκες που υπάρχουν, ειδικά στις ορεινές περιοχές. Ως εκ τούτου στα πλαίσια του Προγράμματος, με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών θα υλοποιηθούν έργα αναβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, πολιτιστικά κέντρα) στις περιοχές, με υψόμετρο μεγαλύτερο από 500μ, και παράλληλα θα ενισχύεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη της υπαίθρου μέσα από την ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων.

Συμπληρωματικά, στις πεδινές περιοχές, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων, οι αντίστοιχες παρεμβάσεις για αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Περαιτέρω, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και ειδικότερα του μέτρου Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικού πλούτου» θα χρηματοδοτηθούν οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων :

- Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών παροχών που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση/ τοπιοτέχνηση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί).
- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς: υλοποίηση έργων που αφορούν την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα.

Με στόχο την προώθηση της προσβασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου στα πλαίσια του Προγράμματος θα πρωθηθεί η επέκταση/βελτίωση των κυρίων επαρχιακών δρόμων (υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων) ενώ στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής

Ανάπτυξης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις στους δευτερεύοντες επαρχιακούς δρόμους (αρμοδιότητα των Επαρχιακών Διοικήσεων).

Συμπληρωματικότατα μεταξύ των δύο Προγραμμάτων υπάρχει και στον τομέα της Προστασίας του Περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα ο Άξονας Προτεραιότητας 2 «Βελτίωση του Περιβάλλοντος και Τοπίου» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης περιλαμβάνει μια σειρά παρεμβάσεων που αφορούν την προστασία του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών (Μέτρο 2.2) που θα προέλθει από την μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (Μέτρο 2.5), την συμβολή στο περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της αύξησης της δασοκάλυψης που θα προέλθει από την πρόληψη πυρκαγιών (Μέτρο 2.4) και το μέτρο της δάσωσης γεωργικών και μη γεωργικών γαιών (Μέτρο 2.3)

Οι παρεμβάσεις αυτές του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης λειτουργούν συμπληρωματικά με τις δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στο Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» που αφορούν την διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, την προώθηση της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Τέλος συμπληρωματικότατα παρουσιάζεται και μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας 1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του δασοκομικού τομέα» με τον Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον». Η ενίσχυση των μεταποιητικών επιχειρήσεων για παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας αλλά και η παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις στοχευμένων πληθυσμιακών ομάδων (γυναίκες και νέοι) δεν καλύπτουν τον πρωτογενή τομέα και την πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασικών προϊόντων. Η διάσταση αυτή καλύπτεται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω του Άξονα Προτεραιότητας και συγκεκριμένα των ακόλουθων μέτρων :

- Μέτρο 1.6 «Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα», μέσω του οποίου παρέχονται ενισχύσεις για ίδρυση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων του Παραρτήματος 1 της Συνθήκης.
- Μέτρο 1.5 «Εκσυγχρονισμός γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» το οποίο στοχεύει μεταξύ άλλων στον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και τη μείωση του κόστους παραγωγής.
- Μέτρο 1.1 «Ενίσχυση εγκατάστασης νέων γεωργών» το οποίο μεταξύ άλλων αποσκοπεί στη δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς.

Σε επίπεδο στοχοθέτησης υπάρχει πλήρης σύγκλιση. Όσον αφορά το επίπεδο είδους κατηγοριών παρεμβάσεων υπάρχει θεματική διαφοροποίηση στο μεγαλύτερο μέρος των παρεμβάσεων, εκτός από ένα μικρό αριθμό παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος ως συνέχεια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, για τις οποίες έχει καθοριστεί σαφής διαχωριστική γραμμή, με βάση το χωρικό κριτήριο του υφομέτρου.

6.4. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ, 2007-2013

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013 συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας και διαρθρώνεται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Μέτρα για την προσαρμογή του Κοινοτικού Αλιευτικού Στόλου
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, Αλιεία Εσωτερικών Υδάτων, Μεταποίηση και Εμπορία Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Μέτρα Κοινού Ενδιαφέροντος
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Βιώσιμη Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών

Με βάση τους στόχους και τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις των Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΠΑΛ διαπιστώνεται η ύπαρξη συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν από το Πρόγραμμα επικεντρώνονται κυρίως στις παρεμβάσεις των ακόλουθων Αξόνων Προτεραιότητας και Μέτρων.

Για την ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος και των στόχων του άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» υπάρχει συμπληρωματικότητα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και συγκεκριμένα με τον Άξονα Προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, Αλιεία Εσωτερικών Υδάτων, Μεταποίηση και Εμπορία Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας. Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας προωθείται η ενίσχυση επενδύσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων με στόχους, μεταξύ άλλων, την επέκταση και εκσυγχρονισμό υψηστάμενων μονάδων, τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, τη διαφοροποίηση της παραγωγής προς νέα είδη, τη διασφάλιση της υγιεινής και ποιότητας των προϊόντων, τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας με ευνοϊκές προοπτικές εμπορίας.

Υπό το πρίσμα αυτό ο Άξονας Προτεραιότητας λειτουργεί συμπληρωματικά, αφού οι αντίστοιχες κατηγορίες επενδύσεων στους κλάδους της «Υδατοκαλλιέργειας» (Μέτρο 2.1) και κυρίως στον κλάδο της «Μεταποίησης και Εμπορίας Αλιευτικών Προϊόντων» (Μέτρο 2.2) του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας, δεν είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος.

Στο τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας συμπληρωματικότητα υπάρχει μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαίθρου», με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας με τον Άξονα Προτεραιότητας 3: Μέτρα Κοινού Ενδιαφέροντος. Στην προτεραιότητα αυτή του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας περιλαμβάνονται παρεμβάσεις που αφορούν στην προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και χλωρίδας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος και στη διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος (Μέτρο 3.2 «Προστασία και ανάδειξη υδρόβιας χλωρίδας και πανίδας») και παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος για τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000. Οι παρεμβάσεις αυτές παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα και με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος που αφορούν στο περιβάλλον στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στους Τομείς του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» του Προγράμματος, και ιδιαίτερα τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών λυμάτων και διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

Τέλος εν δυνάμει συμπληρωματικότητα μεταξύ του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και συγκεκριμένα μέσω του Άξονα Προτεραιότητας 4: Βιώσιμη Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών που αποσκοπεί στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των περιοχών εφαρμογής και την αξιοποίηση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, στη διατήρηση και την ανάπτυξη θέσεων απασχόλησης στις αλιευτικές περιοχές, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίη-

ση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες, λόγω αλλαγών στον αλιευτικό τομέα, στην προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος» υπάρχει με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» του Προγράμματος. Η συμπληρωματικότητα αφορά παρεμβάσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων από τους αλιείς, οι οποίες εξαιρούνται από τις παρεμβάσεις του Προγράμματος για διαφοροποίηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές της υπαίθρου.

6.5 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κύπρος για την περίοδο 2007-2013 θα συμμετάσχει στα ακόλουθα προγράμματα στα πλαίσια του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία:

- **Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας – Κύπρου, 2007 – 2013**

Στόχος του Προγράμματος είναι η ανάδειξη της επιλέξιμης περιοχής του Προγράμματος ως πόλος αειφόρου ανάπτυξης στον ευρύτερο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Το Πρόγραμμα έχει 3 βασικές προτεραιότητες, την Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας στην Περιοχή Συνεργασίας, την Προστασία Φυσικών και Πολιτιστικών Πόρων και την Ενίσχυση της Ασφάλειας της Περιοχής και Βελτίωση της Προσβασιμότητας σε Δίκτυα και Υπηρεσίες.

- **Διακρατικό Πρόγραμμα Μεσογειακού Χώρου (Mediterranean Space/MED)**

Στόχος του Προγράμματος είναι να καταστεί ολόκληρος ο χώρος MED μία περιφέρεια, ικανή να ανταγωνιστεί με τους διεθνείς ανταγωνιστές ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ανάπτυξη και απασχόληση για τις επόμενες γενιές και η υποστήριξη της εδαφικής συνοχής καθώς και η ενεργή παρέμβαση προς την προστασία του περιβάλλοντος στο πλαίσιο μίας βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα επικεντρώνεται σε 4 Άξονες Προτεραιότητας, την Ενίσχυση της Καινοτομίας, την Προστασία του Περιβάλλοντος και Προώθηση Βιώσιμης Εδαφικής Ανάπτυξης, τη Βελτίωση της Προσπελασιμότητας και της Προσβασιμότητας και την Προώθηση Πολυκεντρικής και Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης για τον χώρο MED.

- **Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας 2007-2013 (INTERREG IV C)**

Στόχος του Προγράμματος είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών και φορέων των 27 Κρατών Μελών της ΕΕ και της Νορβηγίας και της Ελβετίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα έχει δύο βασικές θεματικές προτεραιότητες, την Καινοτομία και την Οικονομία της Γνώσης (Innovation and the Knowledge Economy) και το Περιβάλλον και την Πρόληψη κινδύνων (Environment and Risk Prevention).

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **Περιφέρειες για Οικονομική Αλλαγή**, η Διαχειριστική Αρχή θα προωθήσει τις ακόλουθες ενέργειες:

- Θα διασφαλίζει ότι υπάρχουν οι απαραίτητες διευθετήσεις για στήριξη των καινοτόμων δράσεων που έχουν διασυνοριακές/διακρατικές πτυχές, σε σχέση με τα αποτελέσματα των δικτύων στα οποία συμμετέχει η Κύπρος

- Το θέμα των Περιφερειών για Οικονομική Αλλαγή θα περιλαμβάνεται, όποτε ενδείκνυται, στην ημερήσια διάταξη της Επιτροπής Παρακολούθησης για ενημέρωση σε σχέση με τις δραστηριότητες του δικτύου και συζήτηση των σχετικών εισηγήσεων και θα προσκαλείται, ως παρατηρήτης, εκπρόσωπος του δικτύου/ων για να ενημερώνει για την πρόοδο στις δραστηριότητες του δικτύου/ων
- Στα πλαίσια της Ετήσιας Έκθεσης Εκτέλεσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα γίνεται ενημέρωση για τις περιφερειακές δράσεις που ενδεχομένως να υλοποιούνται στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας Περιφέρειες για Οικονομική Αλλαγή
- **Πρόγραμμα Mediterranean Sea Basin στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτνίασης και Σύμπραξης**

Στόχος του Προγράμματος είναι να συμβάλει στην προώθηση της βιώσιμης και αρμονικής ολοκλήρωσης της Μεσογειακής Λεκάνης, αξιοποιώντας πλήρως τις ενδογενούς δυνατότητες και την διαχείριση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

Το Πρόγραμμα επικεντρώνεται σε 4 βασικές θεματικές προτεραιότητες, την Προώθηση της Κοινωνικοοικονομικής Ανάπτυξης και στις δυο πλευρές των συνόρων, την Αντιμετώπιση Κοινών Προκλήσεων, την Αποτελεσματική Ασφάλεια των Συνόρων και την Προώθηση Συνεργασία σε Τοπικό Επίπεδο.

Στόχος των Προγραμμάτων στα οποία θα συμμετάσχει η Κύπρος στα πλαίσια του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας της χώρας και την ανάπτυξη δικύων συνεργασίας με άλλα Κράτη Μέλη. Ο στόχος αυτός θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας που αποτελεί το στρατηγικό στόχο του Προγράμματος. Παράλληλα, η έμφαση που δίνεται στα εν λόγω προγράμματα στην προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων θα συντελέσει στην επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης.

Στο επίπεδο των παρεμβάσεων παρουσιάζεται συμπληρωματικότητα ως ακολούθως:

- Το **Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας-Κύπρου** παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις με όλους τους Άξονες του Προγράμματος και ειδικότερα όσον αφορά θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, διάχυση Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών, βελτίωση της επιχειρηματικότητας. Θα είναι επίσης συμπληρωματικό δεδομένου ότι το διασυνοριακό Πρόγραμμα είναι δυνατόν να στηρίξει παρεμβάσεις στον τομέα του τουρισμού. Επίσης στον τομέα της ναυσιπλοΐας είναι δυνατόν να στηρίξει την ανάπτυξη και διασύνδεση των λιμενικών υποδομών.
- Το **Διακρατικό Πρόγραμμα Μεσογειακού Χώρου** παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομίας», «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» και «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές». Το Πρόγραμμα είναι δυνατόν να χρηματοδοτήσει συμπληρωματικές ενέργειες.
- Το **Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας** παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας».
- Τέλος, το **Πρόγραμμα Mediterranean Sea Basin** στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτνίασης και Σύμπραξης παρουσιάσει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και «Παραγωγικό Περιβάλλον».

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

7.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 37.1 (ζ) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006, στο παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι διατάξεις εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) για την περίοδο 2007-2013. Ειδικότερα, στις διατάξεις εφαρμογής καταγράφεται το πλαίσιο διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Προγράμματος, το οποίο διαμορφώθηκε σύμφωνα με τις βασικές αρχές του προαναφερθέντος Κανονισμού του Συμβουλίου της ΕΕ, καθώς και των σχετικών προνοιών του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 8ης Δεκεμβρίου 2006. Στο πλαίσιο αυτό περιγράφονται τα ορισθέντα αρμόδια όργανα/αρχές και οι διαδικασίες συντονισμού, εφαρμογής, παρακολούθησης, χρηματοδότησης και ελέγχου, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η κανονικότητα και αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων του Προγράμματος που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι αρμόδιες αρχές έχουν ορισθεί με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106. στις 28 Φεβρουαρίου 2007 και τα λεπτομερή καθήκοντα/αρμοδιότητες με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, Αρ. 65.794 με ημερομηνία 4 Ιουλίου 2007. Επισημαίνεται ότι το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου θα είναι κοινό και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα που έχουν καθοριστεί στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, για τη διαμόρφωση του οποίου λήφθηκαν υπόψη οι γενικές αρχές που καθορίζονται στο Άρθρο 58 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, βασίζεται στο υφιστάμενο σύστημα της προγραμματικής περιόδου 2004 – 2006, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως η αποκτηθείσα εμπειρία, να αξιοποιηθούν τα δυνατά σημεία του και να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο. Παράλληλα όμως γίνονται οι αναγκαίες διαφοροποιήσεις στο όλο σύστημα ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση του με τις απαιτήσεις των Κανονισμών της νέας περιόδου και των νέων δεδομένων που δημιουργούνται από αυτές, καθώς και να αντιμετωπιστούν οι διαπιστωθείσες αδυναμίες στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην επαρκή και αποτελεσματική οργανωτική δομή και στελέχωση όλων των εμπλεκόμενων αρχών και φορέων. Σχετικά αναφέρεται ότι με την προαναφερθήσα Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με ημερομηνία 4 Ιουλίου 2007, θα ενισχυθεί η στελέχωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Αναλυτική περιγραφή του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου και των σχετικών διαδικασιών θα υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 71 του Κανονισμού

(ΕΚ) αριθ. 1083/2006. και το Άρθρο 22 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006. Ενδεχόμενες αλλαγές στο κοινοποιηθέν Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου θα αποτυπώνονται στην Ετήσια Έκθεση Ελέγχου του Προγράμματος, σύμφωνα με το άρθρο 18, παρ.2 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

7.2. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

7.2.1. Εθνική Αρχή (Αρχή Συντονισμού)

Το Γραφείο Προγραμματισμού αποτελεί την Εθνική Αρχή για την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής στην Κύπρο ως Κράτους - Μέλους της ΕΕ. Οι αρμοδιότητες του Γραφείου Προγραμματισμού, το οποίο θα είναι και ενιαία Διαχειριστική Αρχή για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, ως Εθνικής Αρχής, θα είναι, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006, οι εξής (επιπρόσθετες από εκείνες που θα έχει ως Διαχειριστική Αρχή):

- Συντονισμός των διαπραγματεύσεων/διαβούλεύσεων με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέματα Πολιτικής Συνοχής και των Ταμείων της
- Κατάρτιση του ΕΣΠΑ σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού 1083/2006, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και διαδικασίας του με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Στρατηγική παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και ειδικότερα:
 - Έκδοση κατευθυντήριων γραμμών προς τους εμπλεκόμενους φορείς στη διαχείριση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η συμβατότητα της υλοποίησης των παρεμβάσεων με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί στο ΕΣΠΑ
 - Σύνταξη συνοπτικού τμήματος στην Ετήσια Έκθεση Προόδου για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισανθόνας, σχετικά με τη συμβολή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης, σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ. 1 του Κανονισμού 1083/2006
 - Σύνταξη και υποβολή συνοπτικής έκθεσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αργότερο έως το τέλος του 2009 και του 2012 (άρθρο 29 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006), η οποία θα περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη συμβολή των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία όσον αφορά, (α) την υλοποίηση των στόχων της Πολιτικής Συνοχής, όπως ορίζονται στη Συνθήκη, (β) την εκπλήρωση των καθηκόντων των Ταμείων, όπως ορίζονται στο Γενικό Κανονισμό, (γ) την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που αναλύονται στις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, όπως προσδιορίζονται στις προτεραιότητες που θέτει το ΕΣΠΑ και (δ) την υλοποίηση του στόχου για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για την επίτευξη των στόχων των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση
- Κατάρτιση, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους, των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και τυχόν αναθεώρηση τους
- Συντονισμός του προγραμματισμού των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής, συμπεριλαμβανομένων και προγραμμάτων που εντάσσο-

νται στο Στόχο Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία καθώς και αυτών που συγχρηματοδοτούνται από Ταμεία και Χρηματοδοτικά μέσα στα πλαίσια άλλων Πολιτικών της ΕΕ

- Συντονισμός του προγραμματισμού και της εφαρμογής μεταξύ των Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων, στα πλαίσια των οποίων παρέχεται χρηματοδότηση από την ΕΕ
- Συνολική ευθύνη για τη διαμόρφωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής και την υποβολή των σχετικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στα πλαίσια αυτά το Γραφείο Προγραμματισμού θα έχει την ευθύνη για τη θέσπιση κανόνων για τη λειτουργία των Αρχών που θα εμπλέκονται στη διαχείριση και έλεγχο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και για τη θέσπιση του πλαισίου που θα διέπει τις σχέσεις μεταξύ τους, καθώς και τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρο 59 και 71 του Κανονισμού 1083/2006)
- Συντονισμός της συμμετοχής της Κύπρου σε Προγράμματα διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας στα πλαίσια του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ και τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας τους με τα άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα
- Συντονισμός των διακρατικών συνεργασιών με Κράτη-Μέλη της ΕΕ σε θέματα Πολιτικής Συνοχής
- Εκπροσώπηση της Κύπρου στην Επιτροπή Συντονισμού των Ταμείων, η οποία, σύμφωνα με το Άρθρο 104 του Κανονισμού 1083/2006, θα επικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς επίσης και ευθύνη για το συντονισμό της εκπροσώπησης της Κύπρου σε όλες τις Επιτροπές και Ομάδες Εργασίας της ΕΕ σε θέματα της Πολιτικής Συνοχής και των Ταμείων
- Παρακολούθηση και συντονισμός θεμάτων που αφορούν τις Δημοσιονομικές Προοπτικές και τον Προϋπολογισμό της ΕΕ σε σχέση με την Πολιτική Συνοχής

7.2.2. Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ)

Ορισμός

Σύμφωνα με το Άρθρο 59 παρ. 1 του Κανονισμού 1083/2006, ως Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος ορίζεται το **Γραφείο Προγραμματισμού** (Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού έχει τη συνολική ευθύνη για τη λειτουργία της Διαχειριστικής Αρχής και την εκπρόσωπησή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αρμόδια πολιτική αρχή για το Γραφείο Προγραμματισμού, με βάση τον περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμο 1/1990 της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι ο Υπουργός Οικονομικών.

Ευθύνες /Καθήκοντα

Η ΔΑ είναι υπεύθυνη για την διαχείριση και τη εφαρμογή του Προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Η ΔΑ θα έχει τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στον Κανονισμό 1083/2006 και κυρίως στο Άρθρο 60.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 59, παρ. 2 του παραπάνω Κανονισμού, η ΔΑ θα αναθέτει σε

ένα αριθμό αρμοδίων Υπουργείων και άλλων δημόσιων φορέων συγκεκριμένα καθήκοντα για τη διαχείριση των παρεμβάσεων του Προγράμματος που θα είναι υπό την ευθύνη της. Τα εν λόγω Υπουργεία και Φορείς θα λειτουργούν ως Ενδιάμεσοι Φορείς σε σχέση με τους Δικαιούχους που υλοποιούν έργα με την έννοια που καθορίζεται στο Άρθρο 2.6 του Κανονισμού 1083/2006. Οι σχετικές ρυθμίσεις και η εξειδίκευση των καθηκόντων της Διαχειριστικής Αρχής και των Ενδιάμεσων Φορέων καταγράφονται, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 12 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με ημερομηνία 7 Ιουλίου 2007, η οποία αποτελεί επίσημη διοικητική πράξη.

Ειδικότερα η ΔΑ θα έχει την ευθύνη για τα ακόλουθα:

- Τη διασφάλιση της επιλογής των προς χρηματοδότηση έργων σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο Πρόγραμμα, καθώς και της συμμόρφωσής τους με τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα έχει τις ακόλουθες σχετικές αρμοδιότητες:
 - Συντάσσει και υποβάλλει προς έγκριση στην Επιτροπή Παρακολούθησης πρόταση για τα κριτήρια επιλογής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα
 - Εκδίδει σε συνεργασία με την Αρχή Πιστοποίησης Οδηγό Επιλεξιμότητας Δαπανών
 - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές για την σύνταξη και αξιολόγηση των ολοκληρωμένων σχεδίων χορηγιών
 - Εγκρίνει όλα τα Σχέδια Χορηγιών που εντάσσονται στο Πρόγραμμα
 - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες για την επιβεβαίωση της διοικητικής ικανότητας και επάρκειας των Δικαιούχων από τους ΕΦ
 - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες για το πλαίσιο αξιολόγησης και επιλογής έργων προς ένταξη στα Επιχειρησιακά Προγράμματα από τους Ενδιαμέσους Φορείς, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.3 του παρόντος κεφαλαίου
 - Εκδίδει οδηγίες ή/και κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση της κανονικότητας και συμβατότητας των έργων που υλοποιούνται με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές/κανόνες
- Την επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματικής πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τα διάφορα έργα, καθώς και της συμμόρφωσής τους προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ ενεργεί ως ακολούθως:
 - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές/οδηγίες και καταρτίζει εγγράφως πρότυπα και διαδικασίες για τη διενέργεια επαληθεύσεων από τους Ενδιαμέσους Φορείς σύμφωνα με το Άρθρο 13.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.7 του παρόντος κεφαλαίου
 - Καθορίζει τη μεθοδολογία δειγματοληψίας για τη διενέργεια από τους ΕΦ δειγματοληπτικών επί τόπου επαληθεύσεων σύμφωνα με το Άρθρο 13.3 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
 - Προβαίνει σε δειγματοληπτικές επαληθεύσεις και σε άλλα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι Ενδιαμέσοι Φορείς διενεργούν τις επαληθεύσεις σύμφωνα με το πλαίσιο που έχει καθοριστεί και τις πρόνοιες των Κανονισμών της ΕΕ.

- Τη διασφάλιση της ύπαρξης συστήματος καταχώρησης και αποθήκευσης, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών εγγραφών για κάθε έργο στο πλαίσιο του Προγράμματος, καθώς και της συλλογής των δεδομένων υλοποίησης που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τους ελέγχους και την αξιολόγηση. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ:
 - Έχει τη συνολική ευθύνη της δημιουργίας και λειτουργίας Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), το οποίο θα διέπει τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της ΕΕ στην Κύπρο
 - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και καθορίζει τις διαδικασίες για καταχώρηση από τις εμπλεκόμενες αρχές και φορείς όλων των αναγκαίων στοιχείων στο ΟΠΣ που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τους ελέγχους και την αξιολόγηση
 - Καθορίζει το πλαίσιο στο οποίο οι Ενδιάμεσοι Φορείς θα τηρούν αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των έργων και της έγκαιρης απορρόφησης των κονδυλιών με βάση το χρηματοδοτικό σχεδιασμό του προγράμματος και τον «κανόνα v+3/v+2», καθώς και δεδομένα/δείκτες για την υλοποίηση των έργων στο ΟΠΣ. Τα εν λόγω στοιχεία θα καταχωρούνται και θα αποθηκεύονται με βάση τυποποιημένα Δελτία Παρακολούθησης για το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο των έργων, τα οποία υποχρεούται ο κάθε Δικαιούχος να αποστέλλει
 - Μεριμνά ώστε η Αρχή Πιστοποίησης, η Αρχή Ελέγχου, η Επιτροπή Παρακολούθησης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν, σύμφωνα με το Άρθρο 14 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006, την κατάλληλη πρόσβαση στα λογιστικά έγγραφα των έργων και αλλά δεδομένα υλοποίησης που καταχωρούνται στο ΟΠΣ
 - Μεριμνά για την υλοποίηση των τυχόν αναγκαίων αλλαγών και προσαρμογών του ΟΠΣ, όπως αυτές προκύπτουν από τις εμπειρίες των χρηστών και από τα προβλήματα που αυτοί συναντούν κατά τη χρήση του
- Τη διασφάλιση ότι οι Δικαιούχοι και οι άλλοι φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση έργων τηρούν είτε χωριστό λογιστικό σύστημα είτε επαρκή λογιστική κωδικοποίηση για όλες τις συναλλαγές που έχουν σχέση με το έργο, λαμβάνοντας υπόψη τους εθνικούς λογιστικούς κανόνες. Στο πλαίσιο αυτό η Διαχειριστική Αρχή μεριμνά μέσω των κατάλληλων οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών προς τους Ενδιάμεσους Φορείς ή/και Δικαιούχους για τα ακόλουθα:
 - οι Δικαιούχοι που ανήκουν στο δημόσιο τομέα και έχουν υποχρέωση να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα δημιουργούν ειδική λογιστική μερίδα για κάθε συγχρηματοδοτούμενο έργο, με την έγκριση του για συγχρηματοδότηση
 - οι Δικαιούχοι που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα και δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα, να δημιουργούν κατάλληλη λογιστική κωδικοποίηση, με την έγκριση του έργου, την οποία υποχρεούνται να τηρούν
- Τη διασφάλιση ότι οι αξιολογήσεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που αναφέρονται στο Άρθρο 48 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006, εκτελούνται σύμφωνα με το Άρθρο 47 του ίδιου Κανονισμού με βάση τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.5 του παρόντος κεφαλαίου
- Τον καθορισμό διαδικασιών για τη διασφάλιση της τήρησης όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους που απαιτούνται για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 90 του Κανονισμού 1083/2006. Στο πλαίσιο αυτό η Διαχειριστική Αρχή εκδίδει σχετικές οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές προς τους

Ενδιάμεσους Φορείς και Δικαιούχους λαμβάνοντας υπόψη την υφισταμένη νομοθεσία και κανονισμούς του Κράτους

- Τη διασφάλιση ότι η Αρχή Πιστοποίησης λαμβάνει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιούνται σε σχέση με τη δαπάνη για σκοπούς πιστοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ θα βεβαιώνει ότι, για τις δαπάνες που περιλαμβάνονται σε κάθε δήλωση δαπανών, έχουν τηρηθεί όλες οι διαδικασίες για την επαλήθευση της πραγματοποίησής τους, όπως αυτές θα καθορισθούν με αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και θα εξειδικευθούν με Εγκυκλίους της ΔΑ, και ότι τα αποτελέσματα των επαληθεύσεων που θα διενεργούνται σύμφωνα με τις διαδικασίες αυτές επαληθεύουν την ορθότητα, νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 60 του Κανονισμού 1083/2006. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω βεβαίωση θα γίνεται στη βάση των επαληθεύσεων που έχουν διενεργηθεί από τους ΕΦ και των δειγματοληπτικών επαληθεύσεων που η ΔΑ θα πραγματοποιεί για να έχει λογικές διαβεβαιώσεις ως προς την ορθότητα, νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών
- Την καθοδήγηση των εργασιών της Επιτροπής Παρακολούθησης και τον εφοδιασμό της με τα απαιτούμενα έγγραφα, τα οποία καθιστούν δυνατή την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος και της επίτευξης των στόχων του. Στα πλαίσια αυτά θα έχει την προεδρία και γραμματεία της Επιτροπής Παρακολούθησης
- Τη σύνταξη και, μετά την έγκριση της Επιτροπής Παρακολούθησης, υποθολή στην Επιτροπή των Ετήσιων και Τελικών Εκθέσεων σχετικά με την υλοποίηση. Οι Ενδιάμεσοι Φορείς είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν στη σύνθεση των Ετήσιων και Τελικών Εκθέσεων Εκτέλεσης όσον αφορά τις παρεμβάσεις που θα έχουν υπό την ευθύνη τους
- Τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας που ορίζονται στο Άρθρο 69 του Κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται στο Κεφάλαιο II, Τμήμα 1 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 7.9, θα ενεργεί ως ακολούθως:
 - Εκπονεί και υποβάλλει στη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς, Επικοινωνιακό Σχέδιο σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Το Επικοινωνιακό Σχέδιο είναι δυνατό να καλύπτει και τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
 - Συντονίζει και παρακολουθεί την υλοποίηση του Επικοινωνιακού Σχεδίου
 - Εκδίδει τις κατάλληλες οδηγίες προς τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους, με βάση τις αρχές του καθορίζονται στις πρόνοιες των Άρθρων 5-9 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Η διενέργεια των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο επίπεδο των κατηγοριών παρεμβάσεων αποτελεί ευθύνη των ΕΦ
- Παρέχει πληροφορίες στην Επιτροπή, προκειμένου να μπορεί να αξιολογεί τα Μεγάλα Έργα
- Την οργάνωση της ετήσιας συνάντησης διαχείρισης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την παρακολούθηση της υλοποίησης, από την Αρχή Πιστοποίησης, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους, των αιτιολογημένων συστάσεων σύμφωνα με το Άρθρο 68 του Κανονισμού 1083/2006.
- Την υποθολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπών που εντοπίζονται.

7.2.3. Ενδιάμεσοι Φορείς

Ορισμός

Ως **Ενδιάμεσοι Φορείς** οι οποίοι θα εκτελούν καθήκοντα που τους εκκωρούνται από τη ΔΑ, (σύμφωνα με τις πρόνοιες των Άρθρων 2.6 και 59.2 του Κανονισμού 1083/2006), οι οποίοι έχουν ήδη οριστεί (Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106. στις 28 Φεβρουαρίου 2007) τα ακολούθα Υπουργεία και Δημόσιοι Φορείς, αρμόδιοι για τους επί μέρους Άξονες Προτεραιότητας / κατηγορίες παρεμβάσεων του Προγράμματος:

- **Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων** για τις παρεμβάσεις που εντάσσονται στους Άξονες Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» και «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές» που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής και οι λοιπές παρεμβάσεις μεταφορών στον Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου». Επίσης ορίζεται ως Ενδιάμεσος Φορέας για όλα τα Μεγάλα Έργα.
- **Υπουργείο Εσωτερικών** για τις παρεμβάσεις ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της υπαίθρου στα πλαίσια του Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου».
- **Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού** για τις παρεμβάσεις που αφορούν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και επιχειρηματικότητα (εκτός των παρεμβάσεων που αφορούν τον εμπλοουτισμό του τουριστικού προϊόντος) κάτω από τον Άξονα «Παραγωγικό Περιβάλλον»
- **Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού** για τις παρεμβάσεις (σχέδια χορηγιών) που αφορούν τον εμπλοουτισμό του τουριστικού προϊόντος στα πλαίσια του Άξονα «Παραγωγικό Περιβάλλον».
- **Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως** για το σχέδιο χορηγιών του αγροτουρισμού στα πλαίσια του Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου».
- **Ίδρυμα Προώθησης της Έρευνας** για τις παρεμβάσεις έρευνας και καινοτομίας στα πλαίσια του Άξονα «Καινοτομία και Κοινωνία της Γνώσης».

Οι Γενικοί Διευθυντές των πιο πάνω Υπουργείων, Τμημάτων και Φορέων έχουν τη συνολική ευθύνη για τη λειτουργία των Ενδιάμεσων Φορέων.

Καθήκοντα

Τα καθήκοντα του κάθε Ενδιάμεσου Φορέα (ΕΦ) διαμορφώνονται ανάλογα με τη φύση των παρεμβάσεων και των δικαιούχων του τομέα ευθύνης τους ή/και το Ταμείο από το οποίο συγχρηματοδοτούνται οι εν λόγω παρεμβάσεις. Σημειώνεται ότι τα εκκωρούμενα στους ΕΦ καθήκοντα εκτελούνται στη βάση γραπτών κατευθυντήριων οδηγιών και διαδικασιών, με ευθύνη και εποπτεία της ΔΑ. Ενδεικτικά, ο κάθε ΕΦ θα είναι υπεύθυνος για:

- Την αξιολόγηση και έγκριση έργων για ένταξη στο Πρόγραμμα, με βάση τα προβλεπόμενα στη παράγραφο 7.3. του παρόντος κεφαλαίου και μέσα στα πλαίσια και τις κατευθύνσεις που καθορίζει η ΔΑ. Ειδικότερα θα έχει την ευθύνη για:
 - Τη σύνταξη και δημοσίευση προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για ένταξη έργων στο Πρόγραμμα
 - Την αξιολόγηση και έγκριση έργων με βάση τα εγκεκριμένα από την Επιτροπή Παρακολούθησης κριτήρια επιλογής έργων

- Την αποτίμηση, πριν από την έκδοση της Απόφασης Ένταξης, της ικανότητας και επάρκειας του Δικαιούχου να διαχειριστεί κατάλληλα (από διοικητική, οικονομική και τεχνική άποψη) το προτεινόμενο έργο
- Την έκδοση Απόφασης Ένταξης Έργου στη οποία θα περιέχονται οι όροι χρηματοδότησης του έργου σύμφωνα με το Άρθρο 13.1 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06
- Τη διασφάλιση της κανονικότητας και συμβατότητας των έργων που πρόκειται να ενταχθούν με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές/κανόνες, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που καθορίζονται από τη ΔΑ
- Τη μεταφορά των πιστώσεων που αφορούν την κοινοτική συμμετοχή ή ανάλογα με τη περίπτωση τη συνολική δημόσια δαπάνη στους Δικαιούχους, στην περίπτωση που αυτοί είναι ημικρατικοί φορείς ή ιδιώτες
- Τη διενέργεια επαληθεύσεων σύμφωνα με το Άρθρο 13.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με βάση τις οδηγίες και κατευθύνσεις της ΔΑ. Οι επαληθεύσεις που θα διενεργεί κάθε ΕΦ θα περιλαμβάνουν α) διοικητικές επαληθεύσεις για βεβαίωση της κάθε δήλωσης δαπανών από τους Δικαιούχους β) δειγματοληπτικές επιτόπιες επαληθεύσεις επιμέρους έργων και γ) βεβαίωση των πραγματοποιηθέντων δαπανών στην Διαχειριστική Αρχή. Οι επαληθεύσεις θα καλύπτουν τις διοικητικές, δημοσιονομικές, τεχνικές και φυσικές πτυχές των έργων και θα ελέγχονται τα ακόλουθα:
 - η επιλεξιμότητα των δαπανών σύμφωνα με τους Κανονισμούς της ΕΕ και τους σχετικούς εθνικούς κανόνες
 - η νομιμότητα και η κανονικότητα των έργων και διαδικασιών, καθώς και η συμβατότητά τους με τις Εθνικές και Κοινοτικές Πολιτικές
 - το φυσικό αντικείμενο του συγχρηματοδοτούμενου έργου
 - η τήρηση όλων των όρων της Απόφασης Ένταξης
 - η τήρηση όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου
 - η τήρηση χωριστής λογιστικής μερίδας
- Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση ένταξης έργων που υλοποιούνται ήδη και έχουν δαπάνες, θα πραγματοποιείται στα πλαίσια της διαδικασίας αξιολόγησης πλήρης διοικητική και επιτόπια επαλήθευση για το σύνολο των δαπανών (που έχουν πραγματοποιηθεί πριν την ένταξη του έργου) και για το σύνολο του εν λόγω έργου.
- Την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των έργων των Δικαιούχων, με έμφαση στη συστηματική παρακολούθηση της έγκαιρης απορρόφησης των κονδυλίων σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχεδιασμό του Προγράμματος και του κανόνα $v+3/v+2$ και την τήρηση, στα πλαίσια των οδηγιών της ΔΑ, αναλυτικών στοιχείων παρακολούθησης και δεδομένων/δεικτών για τη υλοποίηση των έργων στο ΟΠΣ. Τα εν λόγω στοιχεία θα καταχωρούνται και θα αποθηκεύονται με βάση τυποποιημένα Δελτία Παρακολούθησης για το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο των έργων, τα οποία υποχρεούται ο κάθε δικαιούχος να αποστέλλει. Κάθε ΕΦ θα έχει την ευθύνη εντοπισμού των τυχόν αποκλίσεων από την προγραμματισμένη πορεία υλοποίησης, την επισήμανση διορθωτικών μέτρων που πρέπει να λάβουν οι Δικαιούχοι και την παρακολούθηση της

αποτελεσματικής εφαρμογής τους, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων του Προγράμματος. Επίσης κάθε ΕΦ συντάσσει σε τακτή περιοδική βάση συγκεντρωτική έκθεση πρόδου για τις παρεμβάσεις του τομέα ευθύνης του η οποία υποβάλλεται στη ΔΑ

- Τη διασφάλιση ότι οι Δικαιούχοι που ανήκουν στο δημόσιο τομέα τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα και δημιουργούν, με βάση τις διαδικασίες που καθορίζει η ΔΑ, ειδική λογιστική μερίδα για κάθε συγχρηματοδοτούμενο έργο, καθώς και διασφάλιση της τήρησης χωριστής λογιστικής μερίδας για τους δικαιούχους που δεν είναι υποχρεωμένοι να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα
- Τη διενέργεια των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο ευρύτερο επίπεδο των κατηγοριών παρεμβάσεων ευθύνης κάθε ΕΦ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 7.9. Παροχή επίσης υποστήριξης στους Δικαιούχους για την υλοποίηση των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο επίπεδο των έργων τους
- Την υποβολή προς τη Διαχειριστική Αρχή, όλων των αναγκαίων πληροφοριών και δεδομένων για την ετοιμασία των Ετήσιων Εκθέσεων και της Τελικής Έκθεσης Εκτέλεσης, για τις παρεμβάσεις που θα έχουν υπό την ευθύνη τους
- Την υποβολή στη Διαχειριστική Αρχή όλων των αναγκαίων πληροφοριών και δεδομένων που απαιτούνται για την ετήσια συνάντηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την υλοποίηση των αιτιολογημένων συστάσεων της, σύμφωνα με τις οδηγίες της Διαχειριστικής Αρχής
- Την έγκαιρη εξασφάλιση από τους Δικαιούχους των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των έργων, στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες
- Την υποβολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπιών που εντοπίζονται, με παράλληλη γνωστοποίηση τους στη ΔΑ

7.2.4. Αρχή Πιστοποίησης

Ορισμός

Ως Αρχή Πιστοποίησης ορίζεται το Γενικό Λογιστήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας (Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Τα καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης θα τα εκτελεί ειδική υπηρεσία του Γενικού Λογιστηρίου.

Αρμοδιότητες/Καθήκοντα

Η Αρχή Πιστοποίησης, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1083/2006, και κυρίως με το άρθρο 61, είναι υπεύθυνη για:

- Την κατάρτιση και την υποβολή πιστοποιημένων δηλώσεων δαπανών και αιτήσεων πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Την πιστοποίηση ότι:
 - Η δήλωση δαπανών είναι ακριβής, είναι προϊόν αξιόπιστων λογιστικών συστημάτων και στηρίζεται σε επαληθεύσιμα δικαιολογητικά
 - Οι δηλωθείσες δαπάνες συμμορφώνονται προς τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες και διενεργήθηκαν για έργα που επελέγησαν για χρηματοδότηση σύμφωνα με τα κριτή-

ρια που εφαρμόζονται στο πρόγραμμα και πληρούν τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες

- Τη διασφάλιση, για σκοπούς πιστοποίησης, ότι έχει επαρκείς πληροφορίες από τη Διαχειριστική Αρχή σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν και τις επαλήθευσεις που πραγματοποιήθηκαν όσον αφορά τις δαπάνες που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις δαπανών
- Το συνυπολογισμό, για σκοπούς πιστοποίησης, των αποτελεσμάτων όλων των ελέγχων που διενεργήθηκαν από την Αρχή Ελέγχου ή υπό την ευθύνη της
- Την τήρηση, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών μητρώων για τις δαπάνες που υποβάλλονται στην Επιτροπή
- Την τήρηση μητρώου των ποσών που μπορούν να ανακτηθούν και των ποσών που αποσύρνται μετά από ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συνεισφοράς για ένα έργο. Τα ανακτηθέντα ποσά επιστρέφονται στο γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από το κλείσιμο του Προγράμματος, με αφαίρεσή τους από την επόμενη κατάσταση δαπανών
- Τη συλλογή όλων των παρατυπιών που εντοπίζονται τόσο από την ίδια όσο και από όλους τους άλλους Φορείς που εμπλέκονται, και την κοινοποίηση τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 70 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/06 και όπως αιτέας εξειδικεύονται στο Τμήμα 4 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006. Στα πλαίσια αυτά των καθηκόντων της θα έχει επίσης τη γενική ευθύνη για έκδοση σχετικών οδηγιών και για τη γενική παρακολούθηση των σχετικών ενεργειών που έχουν ληφθεί για τις παρατυπίες που εντοπίζονται

Τα καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης σχετικά με την χρηματοοικονομική διαχείριση του Προγράμματος και τις χρηματοδοτικές ροές εξειδικεύονται περαιτέρω στην παρ. 7.6.

7.2.5. Αρχή Ελέγχου

Ορισμός

Ως Αρχή Ελέγχου, κοινή για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, ορίζεται η **Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου** της Κυπριακής Δημοκρατίας(Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Η Αρχή Ελέγχου έχει πλήρη λειτουργική ανεξαρτησία τόσο από τη Διαχειριστική Αρχή όσο και από την Αρχή Πιστοποίησης.

Αρμοδιότητες /Καθήκοντα

Η Αρχή Ελέγχου, σύμφωνα με το Άρθρο 62 του Κανονισμού 1083/2006, είναι υπεύθυνη για τα ακόλουθα:

- Τη διασφάλιση της εκτέλεσης ελέγχων για την επαλήθευση της ουσιαστικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του Προγράμματος
- Τη διασφάλιση ότι οι έλεγχοι των έργων πραγματοποιούνται σε κατάλληλο δείγμα για την επαλήθευση των δηλωνόμενων δαπανών
- Την υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντός εννέα μηνών από την έγκριση του Προγράμματος, στρατηγικής ελέγχου που καλύπτει τους φορείς οι οποίοι θα εκτελέσουν τους ελέγχους που αναφέρονται πιο πάνω, τη μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί, τη μέθοδο δειγματοληψίας για ελέγχους των έργων, καθώς και ενδεικτικό προγραμματισμό των ελέγχων προκειμένου να διασφαλί-

ζεται ο έλεγχος των κυριότερων φορέων, καθώς και η ομοιόμορφη κατανομή των ελέγχων καθ' όλη την περίοδο προγραμματισμού. Επισημαίνεται ότι θα εφαρμοσθεί ένα ενιαίο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ και κατά συνέπεια θα υποβληθεί μία μόνον στρατηγική λογιστικού ελέγχου

- Έως τις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους από το 2008 έως το 2015:

- Την υποβολή, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ετήσιας έκθεσης ελέγχου στην οποία παρατίθενται τα πορίσματα των ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο που λήγει στις 30 Ιουνίου του συγκεκριμένου έτους σύμφωνα με τη στρατηγική ελέγχου του Προγράμματος, και αναφέρονται οι τυχόν ελλείψεις που διαπιστώθηκαν στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου του Προγράμματος. Η πρώτη έκθεση, που θα υποβληθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2008 το αργότερο, καλύπτει την περίοδο από 1 Ιανουαρίου 2007 έως τις 30 Ιουνίου 2008. Οι πληροφορίες που αφορούν τους λογιστικούς ελέγχους που διεξάγονται μετά την 1 Ιουλίου 2015 περιλαμβάνονται στην τελική έκθεση ελέγχου η οποία υποστηρίζει τη δήλωση κλεισίματος του Προγράμματος
- Γνωμοδότηση, βάσει των ελέγχων που έχουν πραγματοποιηθεί με ευθύνη της, ως προς το κατά πόσον το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου λειτουργεί ουσιαστικά, ώστε να διασφαλίζει επαρκώς το γεγονός ότι οι καταστάσεις δαπανών που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ορθές και, συνεπώς, ότι οι σχετικές συναλλαγές είναι νόμιμες και κανονικές
- Υποβολή, ανάλογα με την περίπτωση και δυνάμει του Άρθρου 86α του Γενικού Κανονισμού ΕΚ 1083/2006, δήλωσης μερικού κλεισίματος, η οποία αξιολογεί τη νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών δαπανών. Δεδομένου ότι το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου θα είναι κοινό και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, οι προαναφερθείσες εκθέσεις, γνωμοδοτήσεις και δηλώσεις θα είναι κοινές για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα
- Την υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αργότερο έως την 31η Μαρτίου 2017, δήλωσης κλεισίματος του Προγράμματος, στην οποία αξιολογείται η εγκυρότητα της αίτησης πληρωμής του τελικού υπολοίπου, καθώς και η νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών συναλλαγών που καλύπτονται από την τελική κατάσταση δαπανών, η οποία υποστηρίζεται από έκθεση τελικού ελέγχου
- Την υποβολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπών που εντοπίζονται

Η Αρχή Ελέγχου θα διασφαλίσει ότι το έργο του ελέγχου λαμβάνει υπόψη διεθνώς αποδεκτά πρότυπα ελέγχου.

7.2.6 Αρχή υπεύθυνη για την πιστοποίηση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου

Η Αρχή Ελέγχου θα είναι αρμόδια για την υποβολή της έκθεσης αξιολόγησης του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθρο 71 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006, όπως εξειδικεύονται στο Άρθρο 25 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006, καθώς και την πιστοποίηση του συστήματος.

7.2.7 Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την ΕΕ

Ο υπεύθυνος φορέας για την είσπραξη των πληρωμών από την ΕΕ είναι το **Γενικό Λογιστήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας ως η Αρχή Πιστοποίησης**. Η Αρχή Πιστοποίησης θα είναι επίσης υπεύ-

θυνη για την υποβολή, το αργότερο στις 30 Απριλίου κάθε έτους, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προσωρινών προβλέψεων για τις μελλοντικές αιτήσεις πληρωμών, σύμφωνα με το Άρθρο 76 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006, με βάση τα σχετικά στοιχεία που θα του αποστέλλονται από τη ΔΑ.

7.2.8. Φορείς που φέρουν την ευθύνη για την καταβολή των πληρωμών στους Δικαιούχους

Η επιλέξιμη εθνική και κοινοτική συμμετοχή για όλα τα έργα που εντάσσονται στο Πρόγραμμα αποτελούν δημόσιες δαπάνες, οι οποίες χρηματοδοτούνται στο σύνολο τους, σε πρώτο στάδιο (προχρηματοδότηση), είτε από τον Κρατικό Προϋπολογισμό είτε από τον προϋπολογισμό των κατά περίπτωση φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι πληρωμές προς τους Δικαιούχους θα πραγματοποιούνται, σε πρώτο στάδιο, αποκλειστικά από εθνικούς πόρους. Σχετικές πρόνοιες για το σύνολο των προβλεπόμενων ετήσιων πληρωμών (κοινοτικών και εθνικών) προς τους Δικαιούχους θα γίνονται στους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων. Το Γραφείο Προγραμματισμού θα μεριμνά για την εξασφάλιση των σχετικών πιστώσεων στο κρατικό προϋπολογισμό με την ένταξη κάθε έργου στο Πρόγραμμα για τους Δικαιούχους και Ενδιάμεσους Φορείς (με την έγκριση των Σχεδίων Χορηγιών) που είναι Κυβερνητικά Τμήματα.

- Τα Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες, που είναι Δικαιούχοι μεριμνούν, μέσω της νενομισμένης διαδικασίας, για την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των έργων τους. Ο αρμόδιος ΕΦ βεβαιώνεται ότι οι Δικαιούχοι, έχουν προβεί στις κατάλληλες διαδικασίες για την έγκαιρη εξασφάλιση των σχετικών πιστώσεων. Επίσης τα Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες, που είναι Ενδιάμεσοι Φορείς μεριμνούν μέσω της νενομισμένης διαδικασίας για την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των σχεδίων χορηγιών ευθύνης τους.

Στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι ημικρατικοί οργανισμοί, οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ο ΕΦ βεβαιώνεται ότι οι δικαιούχοι έχουν φροντίσει για την έγκαιρη διασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων στον προϋπολογισμό τους.

Στην περίπτωση που οι Δικαιούχοι είναι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ημικρατικοί οργανισμοί ή οργανισμοί δημοσίου δικαίου, οι ΕΦ αναλαμβάνουν την πληρωμή των ποσών που αφορούν τη Κοινοτική συμμετοχή στο ποσοστό που συμφωνείται για κάθε έργο.

Στην περίπτωση που οι Δικαιούχοι είναι ιδιώτες ή άλλοι φορείς που δικαιούνται χορηγία με βάση Σχέδιο Χορηγιών, οι ΕΦ αναλαμβάνουν την πληρωμή των ποσών που αφορούν τη συνολική δημόσια δαπάνη.

Όταν παραλαμβάνεται η κοινοτική συνδρομή, με οδηγία του Γενικού Λογιστηρίου, το ανάλογο ποσό που έχει ήδη καταβληθεί από τους Δικαιούχους ή/και τους ΕΦ (με βάση τη διαδικασία που αναφέρεται πιο πάνω), καταχωρείται ως έσοδο στον κρατικό προϋπολογισμό και ταυτόχρονα μεταφέρεται στον τραπεζικό λογαριασμό του Κράτους από τους τραπεζικούς λογαριασμούς όπου είχαν αρχικά εμβασθεί, οι κοινοτικοί πόροι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

7.3. ΕΝΤΑΞΗ ΕΡΓΩΝ

7.3.1. Έγκριση των Κριτηρίων Επιλογής των Έργων

Η Επιτροπή Παρακολούθησης μετά από σχετική εισήγηση της ΔΑ, εγκρίνει εντός έξι μηνών από

την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος τα κριτήρια επιλογής προς ένταξη έργων στο κάθε Άξονα Προτεραιότητας και εγκρίνει τις τυχόν αναθεωρήσεις των κριτηρίων αυτών σύμφωνα με τις ανάγκες του προγραμματισμού.

7.3.2. Έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών από τη ΔΑ

Η Διαχειριστική Αρχή, με στόχο την εξειδίκευση, αποσαφήνιση και κατά το δυνατόν ομοιογενή εφαρμογή των διαδικασιών ένταξης έργων σύμφωνα με τις πρόνοιες του ΕΠ και με όσα απορρέουν από το εθνικό και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο, θα εκδώσει αναλυτικές οδηγίες ως προς τα ακόλουθα θέματα:

- Τυποποίηση του περιεχομένου της Πρόσκλησης Υποβολής Πρότασης και έκδοση σχετικού πρότυπου
- Τυποποίηση της αίτησης ένταξης έργου και έκδοση τυποποιημένου Τεχνικού Δελτίου Έργου
- Καθορισμός του πλαισίου και της μεθοδολογίας / τύπου αξιολόγησης των προτεινομένων έργων. Το πλαίσιο αξιολόγησης των έργων θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής που εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Παρακολούθησης, την μεθοδολογία αξιολόγησης των έργων και οδηγίες σε θέματα που άποτονται του χρονικού και κοστολογικού προγραμματισμού των έργων και της προβλεπόμενης απορρόφησης των δαπανών, με έμφαση στην τήρηση του κανόνα v+3/v+2
- Καθορισμός, όπου είναι αναγκαίο, δυνητικών Δικαιούχων ανά ομάδες/κατηγορίες έργων
- Τυποποίηση της Απόφασης Ένταξης

7.3.3. Σύνταξη προσκλήσεων υποβολής προτάσεων

Η σύνταξη των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων και η εξειδίκευση του περιεχομένου τους, συμπεριλαμβανομένης της εξειδίκευσης των κριτηρίων επιλογής θα γίνεται από τον κατά περίπτωση αρμόδιο ΕΦ.

Ο αρμόδιος ΕΦ καλεί τους δυνητικούς Δικαιούχους για εκδήλωση ενδιαφέροντος και υποβολή προτάσεων. Ανάλογα με τη φύση των έργων και την κατηγορία των Δικαιούχων (π.χ. δημόσιος τομέας, ιδιώτες κλπ.), η πρόσκληση θα τυχάνει της κατάλληλης δημοσιότητας.

Ο ΕΦ θα διασφαλίζει ότι παρέχονται στους δυνητικούς Δικαιούχους σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες για το όλο πλαίσιο χρηματοδότησης σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 5.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06.

7.3.4. Υποβολή προτάσεων από τους δυνητικούς Δικαιούχους

Οι δυνητικοί Δικαιούχοι ετοιμάζουν τις προτάσεις τους, με βάση τα αναφερόμενα στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων. Κατά τη διαδικασία ετοιμασίας της πρότασης μπορούν να ζητήσουν βοήθεια και τεχνική υποστήριξη από το αρμόδιο τμήμα του ΕΦ. Οι προτάσεις υποβάλλονται προς αξιολόγηση στον αρμόδιο ΕΦ.

7.3.5. Αξιολόγηση προτάσεων

Η αξιολόγηση των προτάσεων που υποβλήθηκαν από τους δυνητικούς Δικαιούχους γίνεται με μέ-

ριμνα και ευθύνη του αρμόδιου ΕΦ. Στα πλαίσια της διασφάλισης ανοικτών, διαφανών και αντικειμενικών διαδικασιών αξιολόγησης, ο αρμόδιος ΕΦ θα ακολουθήσει ένα από τα ακόλουθα είδη αξιολόγησης, συμφωνά με το πλαίσιο που καθορίζεται για κάθε κατηγορία παρέμβασης από τη Διαχειριστική Αρχή:

- **Άμεση Αξιολόγηση:** Αυτοτελής αξιολόγηση κάθε πρότασης με την υποθολή της.
- **Συγκριτική Αξιολόγηση:** Αξιολόγηση των προτάσεων μετά τη λήξη της προθεσμίας υποθολής προτάσεων με στόχο την κατάταξη/ιεράρχησή τους.

Τονίζεται ότι οι παραπάνω ενέργειες του ΕΦ γίνονται πάντα στη βάση των οδηγιών της παρ. 7.3.1. Ο τύπος της αξιολόγησης που θα επιλεγεί από τη ΔΑ θα εξαρτάται από τη φύση και την κατηγορία των έργων και από τον αριθμό των δυνητικών Δικαιούχων που περιλαμβάνονται στην πρόσκληση. Η διαδικασία συγκριτικής αξιολόγησης θα ακολουθείται κατεξοχήν σε περιπτώσεις ομοειδών έργων με κοινά χαρακτηριστικά, όπως μέγεθος και αντικείμενο των έργων, για τις οποίες η σύγκριση είναι ευχερέστερη. Επίσης η συγκριτική αξιολόγηση θα ακολουθείται στις περιπτώσεις έργων που έχουν σχετικά βραχύ και ταυτόχρονο χρονοδιάγραμμα ωρίμανσης. Η επιλογή του τύπου αξιολόγησης αποτελεί ευθύνη της ΔΑ σε συνεργασία με το αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα στη βάση των οδηγιών της παρ. 7.2.1. Η διαδικασία της συγκριτικής αξιολόγησης δεν θα εφαρμόζεται στις περιπτώσεις Μεγάλων Έργων αλλά και έργων που αναφέρονται ρητά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Ο Ενδιάμεσος Φορέας θα εξετάζει τις αιτήσεις στη βάση των εγκεκριμένων κριτηρίων επιλογής, όπως θα έχουν εξειδικευθεί στις προσκλήσεις υποθολής προτάσεων.

7.3.6. Απόφαση ένταξης/χρηματοδότησης έργου

Εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την υποθολή της αίτησης, ο ΕΦ ολοκληρώνει τη διαδικασία αξιολόγησης και εκδίδει τη σχετική Απόφαση Ένταξης στην οποία περιέχονται όλοι οι όροι χρηματοδότησης και οι υποχρεώσεις του Δικαιούχου προς τον Ενδιάμεσο Φορέα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης, ο ΕΦ βεβαιώνεται ότι ο Δικαιούχος είναι σε θέση να ικανοποιήσει τους όρους που περιέχονται σε αυτή και να διαχειριστεί κατάλληλα (από διοικητική, οικονομική και τεχνική άποψη) το προτεινόμενο έργο. Σε ορισμένες περιπτώσεις έργων που έχουν δια - τομεακή διάσταση ο ΕΦ είναι δυνατόν να ζητήσει από το Δικαιούχο να συστήσει Επιτροπή Καθοδήγησης ή άλλη τεχνική επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών για το συντονισμό της υλοποίησης του έργου και τη διασφάλιση των συνεργιών με αλλά παρεμφερή έργα. Στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες ταυτόχρονα με την υποθολή αίτησης/πρότασης για συγχρηματοδότηση έργου υποβάλλεται αίτημα στη ΔΑ όπως, σε περίπτωση κατά την οποία εγκριθεί το προτεινόμενο έργο, να υπάρχουν διαθέσιμες οι απαραίτητες πιστώσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω των σχετικών διαδικασιών.

Αμέσως μετά, η Απόφαση Ένταξης γνωστοποιείται στο Δικαιούχο και κοινοποιείται στη ΔΑ. Νοείται ότι στις περιπτώσεις Κυβερνητικών Τμημάτων/Υπηρεσιών ο ΕΦ βεβαιώνεται για την εξασφάλιση της εθνικής συγχρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό πριν την αποστολή της Απόφασης Ένταξης. Ο ΕΦ έχει την ευθύνη να διασφαλίσει την καταχώρηση των σχετικών στοιχείων του έργου (Τεχνικό Δελτίο Έργου) στο ΟΠΣ.

Εάν το προτεινόμενο έργο κρίνεται ανεπαρκές για ένταξη, ο ΕΦ ενημερώνει άμεσα το Δικαιούχο, με κοινοποίηση στη ΔΑ, για την απόρριψη του έργου, με σχετική αιτιολόγηση. Όπου κρίνεται αναγκαίο καλεί το Δικαιούχο για επανυποθολή διορθωμένης και συμπληρωμένης αίτησης υποθολής πρότασης.

7.4. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

7.4.1. Επιτροπή Παρακολούθησης

Ορίζεται, με βάση τις πρόνοιες του άρθρου 63 του Κανονισμού 1083/2006 μία κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Η Επιτροπή Παρακολούθησης συστήνεται εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης από την ΕΕ της απόφασης έγκρισης του Προγράμματος. Τα καθήκοντα της Επιτροπής Παρακολούθησης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 65 του Κανονισμού 1083/2006, είναι τα ακόλουθα:

- Εξετάζει και εγκρίνει, μετά από σχετική εισήγηση της ΔΑ, τα κριτήρια για την επιλογή των προς χρηματοδότηση έργων εντός έξι μηνών από την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος και εγκρίνει τις τυχόν αναθεωρήσεις των κριτηρίων αυτών σύμφωνα με τις ανάγκες του προγραμματισμού
- Εξετάζει σε περιοδική βάση την πρόοδο που σημειώθηκε στην επίτευξη των ειδικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος, με βάση τα έγγραφα που υποβάλλει η Διαχειριστική Αρχή
- Εξετάζει τα αποτελέσματα της υλοποίησης, ιδίως όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται για κάθε Άξονα Προτεραιότητας, καθώς και τις αξιολογήσεις που αναφέρονται στο Άρθρο 48 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006
- Εξετάζει και εγκρίνει τις Ετήσιες και την Τελική Έκθεση Εκτέλεσης που αναφέρονται στο Άρθρο 67 του Κανονισμού 1083/2006
- Ενημερώνεται σχετικά με την Ετήσια Έκθεση Ελέγχου, καθώς και για τυχόν σχετικά σχόλια τα οποία μπορεί να διατυπώσει η Επιτροπή μετά την εξέτασή της
- Μπορεί να προτείνει στη Διαχειριστική Αρχή οποιαδήποτε αναθεώρηση ή εξέταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, η οποία ενδεχομένως μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων των Ταμείων που αναφέρονται στο Άρθρο 3 του Κανονισμού 1083/2006 ή στη βελτίωση της διαχείρισής τους, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοοικονομικής διαχείρισής τους
- Εξετάζει και εγκρίνει οποιαδήποτε πρόταση για την τροποποίηση του περιεχομένου της Απόφασης της Επιτροπής σχετικά με τη συνεισφορά των Ταμείων

Η σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης ορίζεται με βάση σχετική εισήγηση της ΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη το θεσμικό πλαίσιο της Κύπρου και την αρχή της εταιρικής σχέσης στη διαχείριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων, σε όλα τα στάδια υλοποίησης του Προγράμματος. Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης θα είναι ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού (ΔΑ). Στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν:

- Γενικοί Διευθυντές αρμόδιων Υπουργείων
- Γενικοί Διευθυντές εμπλεκόμενων ημικρατικών οργανισμών
- Γενικός Λογιστής
- Εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης
- Εκπρόσωποι των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων
- Εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων

Επί πλέον των ανωτέρω θα συμμετέχουν στην Επιτροπή Παρακολούθησης, ως παρατηρητές, ο Γενικός Ελεγκτής, ο Έφορος Εσωτερικού Ελέγχου και ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων.

Η σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης θα έχει, κατά το δυνατόν, ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών. Κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης μπορεί να κληθούν να συμμετάσχουν και μη μόνιμα μέλη, π.χ. ειδικοί επιστήμονες, εμπειρογνώμονες κλπ., ανάλογα με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Επίσης στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Η Επιτροπή Παρακολούθησης λειτουργεί με βάση εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος καθορίζεται σε συνεργασία με τη ΔΑ, ώστε να διασφαλίζεται η εκπλήρωση των καθηκόντων της στο πλαίσιο των απαιτήσεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006. Ο εσωτερικός κανονισμός εγκρίνεται στην πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Στα πλαίσια της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος θα συγκροτηθεί Υποεπιτροπή Αναζωογόνησης και Δημοσίων Μεταφορών της Αστικής Περιοχής Λευκωσίας. Σκοπός της συγκρότησης της εν λόγω Υποεπιτροπής θα είναι ο συντονισμός των παρεμβάσεων στην Αστική Περιοχή Λευκωσίας. Η Υποεπιτροπή θα παρακολουθεί και διατυπώνει συστάσεις πολιτικής προκειμένου να βελτιώνεται ο συντονισμός των σχετικών παρεμβάσεων. Στην Υποεπιτροπή, η οποία θα προεδρεύεται από τον Γενικό Διευθυντή (ή εκπρόσωπο του) του Γραφείου Προγραμματισμού, θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των αρμοδίων Υπουργείων και Τμημάτων, των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της αστικής περιοχής Λευκωσίας και του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λευκωσίας. Στη Υποεπιτροπή δύνανται επίσης να συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

7.4.2 Σύστημα Παρακολούθησης

Δείκτες παρακολούθησης

Σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006, η παρακολούθηση της πορεία υλοποίησης του ΕΠ διενεργείται με ευθύνη της ΔΑ και της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Η παρακολούθηση του Προγράμματος βασίζεται στους δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων που έχουν ήδη ορισθεί σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας. Επί πλέον των δεικτών αυτών, θα ορισθεί και θα παρακολουθείται και ένας μικρός αριθμός χρηματοοικονομικών και διοικητικών δεικτών. Οι εν λόγω πρόσθετοι δείκτες θα ορισθούν από τη ΔΑ. Επίσης η ΔΑ θα εκδώσει τις αναγκαίες εγκυλίους για τον ενιαίο καθορισμό της μεθοδολογίας υπολογισμού του συνόλου των προαναφερθέντων δεικτών. Με στόχο τον καθορισμό ορισμένων ενδιάμεσων στόχων ή/και επιπρόσθετων δεικτών, όπου αυτό είναι δυνατό, θα διεξαχθεί ειδική αξιολόγηση για τους δείκτες. Τα αποτελέσματα της εν λόγω αξιολόγησης και οι δείκτες / τιμές στόχοι (ενδιάμεσοι) που θα προκύψουν θα ενσωματωθούν στην πρώτη Ετήσια Έκθεση Εκτέλεσης.

Υπεύθυνοι για τη συλλογή των αναγκαίων στοιχείων και των υπολογισμό των προαναφερθέντων δεικτών, σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας ή κατηγορίας έργων, θα είναι οι ΕΦ. Ο συνολικός υπολογισμός των δεικτών σε επίπεδο Προγράμματος θα γίνεται από τη ΔΑ στη βάση των σχετικών υπολογισμών των ΕΦ.

Επισημαίνεται ότι τα πρωτογενή στοιχεία για τους παραπάνω υπολογισμούς υποβάλλονται από τους Δικαιούχους μέσω ενός τυποποιημένου Δελτίου Προόδου ανά έργο, το οποίο καταχωρείται και στο ΟΠΣ.

Εκθέσεις

Η πορεία υλοποίησης του Προγράμματος θα αποτυπώνεται σε τυποποιημένες εκθέσεις προόδου, με τα ακόλουθα βήματα:

- Υποθολή Δελτίων Προόδου από το Δικαιούχο στον ΕΦ και αναφορά στις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας των Δικαιούχων
- Υπολογισμός των δεικτών παρακολούθησης, με μέριμνα και ευθύνη των αρμόδιων ΕΦ και για το σύνολο των έργων τους
- Σύνταξη και υποθολή από τον ΕΦ στη ΔΑ τυποποιημένης έκθεσης προόδου, η οποία θα περιέχει:
 - Τους δείκτες παρακολούθησης ως ανωτέρω
 - Συγκεντρωτική αναφορά για τις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας που υλοποιήθηκαν από τους Δικαιούχους και τον ΕΦ
 - Συγκεντρωτική αναφορά στα ευρήματα των επιθεβαιώσεων των δηλωθέντων δαπανών των Δικαιούχων (δελτία δαπανών)
 - Συγκεντρωτική αναφορά στα ευρήματα των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων που διενήργησε ο ΕΦ και στην πορεία υλοποίησης των σχετικών προληπτικών και διορθωτικών ενεργειών

Με βάση τυποποιημένες εκθέσεις προόδου που συντάσσονται από τους ΕΦ θα αποτυπώνεται η συνολική εικόνα του Προγράμματος, σε ετήσια βάση, στην Ετήσια Έκθεση, η οποία συντάσσεται με ευθύνη της ΔΑ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθρο 67 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006.

Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ)

Για την αποθήκευση των αναγκαίων δεδομένων, τον υπολογισμό των δεικτών, την εξαγωγή χρήσιμων στατιστικών συμπερασμάτων και την καταχώρηση των πορισμάτων των ελέγχων θα λειτουργεί Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ). Την ευθύνη για τη διαχείριση και λειτουργία του ΟΠΣ έχει η ΔΑ. Για τον καθορισμό των κανόνων λειτουργίας του, συνεργάζεται στενά με την Αρχή Πιστοποίησης, ώστε να διασφαλίζεται η κατάλληλη επεξεργασία των δεδομένων για τους σκοπούς των αιτήσεων πληρωμών και της πιστοποίησης των δαπανών. Ειδικότερα το ΟΠΣ υποστηρίζει τις ακόλουθες λειτουργίες:

Προγραμματισμός

Περιλαμβάνεται η δομή του Προγράμματος με τους Άξονες Προτεραιότητας και όλα τα στοιχεία που περιέχονται στο υποβληθέν προγραμματικό έγγραφο και στην απόφαση έγκρισης της Επιτροπής. Επίσης περιλαμβάνονται οι χρηματοδοτικοί πίνακες του Προγράμματος.

Ένταξη – Τροποποίηση Έργων

Περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία των έργων και οι διαδικασίες από την υποθολή μιας πρότασης από το Δικαιούχο μέχρι την έγκρισή της, καθώς και οι τροποποιήσεις της.

Παρακολούθηση

Περιλαμβάνονται οι ιθόνες καταχώρησης των δελτίων δαπανών και των δελτίων προόδου των έργων και παρακολουθούνται όλα τα επίπεδα από τις συμβάσεις μέχρι το επίπεδο του Προγράμματος και του Ταμείου, με τις εκτυπώσεις των απαραίτητων εκθέσεων.

Χρηματοροές

Δημιουργούνται και φυλάσσονται οι αιτήσεις πληρωμών που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επίσης καταγράφεται η εισροή της κοινοτικής χρηματοδότησης.

Έλεγχοι

Καταγραφή των πορισμάτων των ελέγχων που πραγματοποιούν όλες οι αρμόδιες αρχές και φορείς, καθώς και της σχετικής αλληλογραφίας μέχρι την οριστικοποίηση των πορισμάτων.

Εργασίες Επιτροπών Παρακολούθησης

Καταγραφή της σύνθεσης, της ημερήσιας διάταξης και των αποφάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης.

7.4.3. Ετήσια Εξέταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Σύμφωνα με το Άρθρο 68 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006, κάθε χρόνο μετά την υποβολή της Ετήσιας Έκθεσης, η ΔΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζουν από κοινού την πρόοδο υλοποίησης του Προγράμματος, τα κύρια αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά το προηγούμενο έτος, τη χρηματοοικονομική υλοποίηση, καθώς και οποιοδήποτε παράγοντα που μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση της υλοποίησης προκειμένου να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στα εξεταζόμενα θέματα περιλαμβάνονται και όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν από το εφαρμοζόμενο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, με βάση την Ετήσια Έκθεση Ελέγχου. Για οτιδήποτε σχόλιο διατυπώσει η Επιτροπή μετά την ετήσια εξέταση του Προγράμματος, η ΔΑ ενημερώνει την Επιτροπή Παρακολούθησης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα μέτρα που λήφθηκαν σε σχέση με τα διατυπωθέντα σχόλια.

7.5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

7.5.1. Γενικά

Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των κοινοτικών και εθνικών πόρων, προβλέπεται η διεξαγωγή αξιολογήσεων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την υλοποίηση του Προγράμματος (Άρθρα 47-49 του Κανονισμού 1083/2006). Οι αξιολογήσεις αυτές, στρατηγικής ή επιχειρησιακής φύσης, λαμβάνουν υπόψη το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης και τη σχετική κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη στρατηγική περιβαλλοντική αξιολόγηση. Πραγματοποιούνται με ευθύνη του Κράτους Μέλους ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διεξάγονται από εμπειρογνώμονες ή φορείς που έχουν λειτουργική ανεξαρτησία από την Αρχή Πιστοποίησης και την Αρχή Ελέγχου. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων δημοσιοποιούνται με βάση τους εφαρμοστέους κανόνες για την πρόσβαση στα έγγραφα.

7.5.2. Εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγηση

Τα κράτη-μέλη είναι υπεύθυνα για τη διενέργεια της εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγησης. Δεδομένου ότι η Κύπρος υπάγεται στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» επέλεξε, με βάση το Άρθρο 48 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006, να πραγματοποιήσει μία εκ των προτέρων αξιολόγηση για το κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η Εθνική Αρχή (Γραφείο Προγραμματισμού) ανέθεσε την εκπόνηση των εκ των προτέρων αξιολογήσεων και έχει την ευθύνη για την παρακολούθηση της υλοποίησης και την έγκριση των αποτελεσμάτων της.

7.5.3. Ενδιάμεσες Αξιολογήσεις

Η διενέργεια των ενδιάμεσων αξιολογήσεων γίνεται κατά κανόνα με ευθύνη του Κράτους – Μέλους και είναι υποχρεωτική στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Όταν από την παρακολούθηση του ΕΠ προκύπτει σημαντική απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά
- Όταν υπάρχει πρόθεση για πρόταση αναθεώρησης του ΕΠ

Η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα διενέργειας ενδιάμεσων αξιολογήσεων, με δική της πρωτοβουλία και σε συνεργασία με το Κράτος – Μέλος, συνδεδεμένων με την παρακολούθηση του ΕΠ, στην περίπτωση που η παρακολούθηση δείχνει σημαντική απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά για το ΕΠ.

Η Κύπρος υπάγεται στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» και ως εκ τούτου δεν υπάρχει απαίτηση σύνταξης προγράμματος αξιολογήσεων για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου (βλ. άρθρο 48 παρ. 1 του κανονισμού 1083/2006). Παρόλα αυτά, η ΔΑ της Κύπρου, που είναι ταυτόχρονα και Εθνική Αρχή, υιοθετώντας τις προτάσεις του εγγράφου Εργασίας της ΕΕ για τις αξιολογήσεις κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων, θα προχωρήσει στη σύσταση Καθοδηγητικής Επιτροπής (Steering Committee) για τις αξιολογήσεις.

Η Καθοδηγητική Επιτροπή Αξιολόγησης θα επεξεργάζεται τα ευρήματα των Ετήσιων Εκθέσεων και των Ετήσιων Εξετάσεων του ΕΠ και θα αποφασίζει για την αναγκαιότητα, το είδος (επιχειρησιακές ή στρατηγικές αξιολογήσεις) και το εύρος των αξιολογήσεων, καθώς και για το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας. Επίσης η Καθοδηγητική Επιτροπή θα αποφαίνεται σχετικά με:

- Τη σημαντικότητα και την αξιοπιστία των συμπερασμάτων τυχόν αξιολογήσεων που θα πραγματοποιηθούν
- Τη διατύπωση τυχόν διορθωτικών μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των αξιολογήσεων
- Τη διατύπωση προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς για τη λήψη κατάλληλων μέτρων με στόχο τη βελτίωση της πορείας υλοποίησης του ΕΠ.

7.5.4 Εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την ευθύνη της διενέργειας εκ των υστέρων αξιολόγησης για κάθε ΕΠ και για το σύνολο των ΕΠ κάθε στόχου. Η ΕΕ πραγματοποιεί την εκ των υστέρων αξιολόγηση σε στενή συνεργασία με το Κράτος Μέλος και την ΔΑ. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση:

- Καλύπτει όλα τα ΕΠ κάθε στόχου και εξετάζει την έκταση χρήσης των πόρων, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του προγραμματισμού των Ταμείων και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις
- Αποβλέπει στη συναγωγή συμπερασμάτων για την πολιτική στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής
- Προσδιορίζει τους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιτυχία ή την αποτυχία της υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων και εντοπίζει τις ορθές πρακτικές

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση πρέπει να έχει ολοκληρωθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015.

7.6. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

7.6.1. Χρηματοδοτικές Ροές

Οι χρηματοδοτικές ροές περιλαμβάνουν τα ακόλουθα βήματα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης διαφάνειά τους, στα πλαίσια της υλοποίησης του Προγράμματος:

- (i) Για κάθε Διαρθρωτικό Ταμείο ανοίγεται ξεχωριστός τραπεζικός λογαριασμός, μοναδικός κάτοχος των οποίων είναι το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Οι Κοινοτικές πληρωμές θα κατατίθενται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απευθείας στους παραπάνω λογαριασμούς και το Γενικό Λογιστήριο θα ενημερώνει σχετικά τη ΔΑ και τους ΕΦ
- (ii) Οι πληρωμές προς τους Δικαιούχους θα πραγματοποιούνται, σε πρώτο στάδιο, αποκλειστικά από εθνικούς πόρους. Σχετικές πρόνοιες για το σύνολο των προβλεπόμενων ετήσιων πληρωμών (κοινοτικών και εθνικών) προς τους Δικαιούχους θα γίνονται από τους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων
- (iii) Όταν πληρωμές των κοινοτικών πόρων, μαζί με την αναλογούσα εθνική συμμετοχή, καταβάλλονται στους Δικαιούχους, αυτές καταγράφονται ως δαπάνες στους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων αλλά και στο ΟΠΣ
- (iv) Με οδηγία του Γενικού Λογιστηρίου, ποσό ίσο με την κοινοτική συνδρομή, που έχει ήδη καταβληθεί στους Δικαιούχους, καταχωρείται ως έσοδο στον κρατικό προϋπολογισμό και ταυτόχρονα μεταφέρεται στον τραπεζικό λογαριασμό του Κράτους από τους τραπεζικούς λογαριασμούς όπου είχαν αρχικά εμβασθεί οι κοινοτικοί πόροι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- (v) Στο ΟΠΣ καταχωρούνται επαρκή δεδομένα που καθορίζουν μονοσήμαντα το έργο, το Δικαιούχο και τα σχετικά ποσά, όπως:
 - Το όνομα του Δικαιούχου
 - Ο τίτλος του έργου
 - Ο επιλέξιμος προϋπολογισμός, σύμφωνα με την Απόφαση Ένταξης του έργου
 - Η ετήσια κατανομή του παραπάνω προϋπολογισμού
 - Το ΕΠ στο οποίο έχει ενταχθεί το έργο

7.6.2. Ροή χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Η ροή των χρηματοοικονομικών πληροφοριών διασφαλίζει επαρκή διαδρομή ελέγχου και περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

- Αποστολή της Απόφασης Ένταξης από τον ΕΦ στο Δικαιούχο και κοινοποίηση στη ΔΑ
- Πληρωμή από το Δικαιούχο των κατασκευαστών/συμβούλων/προμηθευτών (ανάλογα με τη φύση του έργου), σύμφωνα με τις ισχύουσες κυβερνητικές διαδικασίες ή με βάση όποιες άλλες διαδικασίες ισχύουν για το Δικαιούχο και έχουν συμφωνηθεί με τον ΕΦ ή/και τη ΔΑ, ανάλογα με το είδος των Δικαιούχων και των έργων/δράσεων
- Υποθολή τυποποιημένων Δελτίων Δαπανών, συνοδευόμενων από αντίγραφα των παραστατικών (όπου απαιτείται), από το Δικαιούχο στον αρμόδιο ΕΦ
- Βεβαίωση της ορθότητας, κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών από τον ΕΦ στη ΔΑ,

στη βάση της διενέργειας των αναγκαίων επαληθεύσεων όπως περιγράφονται στις παραγράφους 7.7.1 και 7.7.2.

- Βεβαίωση από τη ΔΑ προς την Αρχή Πιστοποίησης εφαρμογής όλων των διαδικασιών και τη διενέργεια όλων των αναγκαίων επαληθεύσεων για τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών (θλ. παρ. 7.2.2.).
- Υποθολή αιτήσεων πληρωμών από την Αρχή Πιστοποίησης μετά από:
 - Εξαγωγή των αιτήσεων πληρωμών από το ΟΠΣ όπου είναι καταχωρημένες και ελεγμένες οι πληρωμές προς τους Δικαιούχους
 - Επιβεβαίωση ποσών που είναι σε εκκρεμότητα λόγω πορισμάτων επαληθεύσεων και ελέγχων
 - Παραλαβή από τη ΔΑ βεβαίωσης της κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών
 - Τυχόν ελέγχους που κρίθηκε αναγκαίο να διενεργήσει η ίδια η Αρχή Πιστοποίησης

7.6.3. Κανόνες Επιλεξιμότητας

Σύμφωνα με το Άρθρο 56 παρ.3 του Κανονισμού 1083/2006, κάθε Κράτος-Μέλος υποχρεούται να συντάξει εθνικούς κανόνες επιλεξιμότητας που θα καλύπτουν όλες τις κατηγορίες δαπανών που αναμένονται να πραγματοποιηθούν κατά την υλοποίηση του Προγράμματος. Η σύνταξη των εθνικών κανόνων επιλεξιμότητας στην Κύπρο θα γίνει με ευθύνη της ΔΑ, σε στενή συνεργασία με τη Αρχή Πιστοποίησης, και θα περιληφθούν σε ειδική εγκύκλιο, η οποία θα σταλεί σε όλους τους Δικαιούχους.

7.6.4. Παρατυπίες

Οι διαδικασίες διαχείρισης και αναφορών των παρατυπιών και ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρατύπως καταβληθέντων ποσών θα βασισθούν στα Άρθρα 27-36 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα συνταχθούν με ευθύνη της Αρχής Πιστοποίησης. Επίσης η Αρχή Πιστοποίησης θα είναι η αρμόδια αρχή για την αναφορά των παρατυπιών και τη βεβαίωση για τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων προς στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΕΕ.

7.7. ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΙΣ(VERIFICATIONS) - ΕΛΕΓΧΟΙ (AUDITS)

7.7.1. Διοικητικές Επαληθεύσεις

Οι εν λόγω επαληθεύσεις προβλέπονται στο Άρθρο 60 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται περαιτέρω στο Άρθρο 13 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Διεξάγονται για την κάθε δήλωση δαπανών, με μέριμνα και ευθύνη των ΕΦ και περιλαμβάνουν την επιβεβαίωση των δαπανών μέσω των Μηνιαίων Δελτίων Δαπανών και συνοδεύονται από αντίγραφα των νομίμων παραστατικών των πληρωμών (όπου απαιτείται). Οι επαληθεύσεις θα διενεργούνται με τη βοήθεια κατάλληλων τυποποιημένων καταλόγων (check lists), στους οποίους θα καταγράφονται και τα ευρήματα των επαληθεύσεων. Επισημαίνεται ότι η ΔΑ διατηρεί το δικαίωμα να εκτελεί δειγματοληπτικά επαληθεύσεις για να βεβαιωθεί για την πληρότητα και ορθότητα της εφαρμογής της όλης διαδικασίας.

7.7.2. Επιτόπιες Επαληθεύσεις

Οι επιτόπιες επαληθεύσεις, προβλέπονται στο Άρθρο 60 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται περαιτέρω στο Άρθρο 13 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στα πλαίσια της διενέργειας των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων:

- Η ΔΑ είναι υπεύθυνη για την εκπόνηση μεθοδολογίας του καθορισμού του δείγματος των επιτόπιων επαληθεύσεων και της διαδικασίας διενέργειας τους, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο του κινδύνου των Δικαιούχων και των έργων. Η μέθοδος δειγματοληψίας και ο καθορισμός του μεγέθους του δείγματος θα γίνεται στη βάση σχετικής ανάλυσης κινδύνου με ευθύνη της ΔΑ και, με τη βοήθεια συγκεκριμένων γραπτών διαδικασιών. Η μεθοδολογία δειγματοληψίας θα επαναξιολογείται σε ετήσια βάση και θα γίνονται οι αναγκαίες προσαρμογές όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.
- Οι ΕΦ είναι αρμόδιοι για τη διενέργεια των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων με βάση τις προαναφερθείσες διαδικασίες και μεθόδους. Η διενέργεια των επιτόπιων επαληθεύσεων είναι δυνατόν να ανατεθεί από τους ΕΦ σε άλλους ανεξάρτητους δημόσιους ή/και ιδιωτικούς ελεγκτικούς φορείς στα πλαίσια των υφιστάμενων σχετικών νομοθεσιών και κανονισμών του Κράτους.

7.7.3. Έλεγχοι

Οι έλεγχοι των ΕΠ εκτελούνται από την Αρχή Ελέγχου. Επί πλέον εξωτερικοί έλεγχοι μπορούν να εκτελούνται από:

- Τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

Οι έλεγχοι που εκτελούνται από την Αρχή Ελέγχου εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Συστημικοί έλεγχοι
- Έλεγχοι σε δείγματα έργων και δικαιούχων

Οι παραπάνω έλεγχοι εκτελούνται στα πλαίσια μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής ελέγχων, η οποία εκπονείται από την Αρχή Ελέγχου και εγκρίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι **συστημικοί έλεγχοι** στοχεύουν στην επιβεβαίωση της αποτελεσματικής λειτουργίας του ΣΔΕ του Προγράμματος. Με τη βοήθεια των συστημικών ελέγχων η Αρχή Ελέγχου μπορεί να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με το κατά πόσον το ΣΔΕ:

- Διασφαλίζει σαφή ορισμό, κατανομή και διάκριση λειτουργιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και στο εσωτερικό κάθε φορέα
- Περιλαμβάνει αξιόπιστες και αποτελεσματικές διαδικασίες για
 - Διασφάλιση της ορθότητας, νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών
 - Διασφάλιση κατάλληλης διαδρομής ελέγχου
 - Εντοπισμό, αναφορά και διαχείριση παρατυπιών
- Διασφαλίζει την ύπαρξη αξιόπιστου συστήματος λογιστικής και φυσικής παρακολούθησης σε ηλεκτρονική μορφή, περιλαμβανομένων και των σχετικών αναφορών

Οι έλεγχοι σε δείγματα έργων και Δικαιούχων διενεργούνται σε ετήσια βάση. Το δείγμα επιλέγεται βάσει κατάλληλης μεθοδολογίας που ορίζεται και εγκρίνεται από την Αρχή Ελέγχου. Οι έλεγχοι διε-

νεργούνται επί τόπου, στη βάση εγγράφων και αρχείων που τηρεί ο Δικαιούχος, και έχουν ως στόχο να επιβεβαιώσουν ότι:

- Το έργο πληροί τα κριτήρια ένταξης του στο ΕΠ, υλοποιήθηκε σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην απόφαση ένταξης και πληροί τις προκαθορισμένες απαιτήσεις λειτουργικότητας
- Οι δηλωμένες δαπάνες συμφωνούν με τις λογιστικές καταχωρήσεις του Δικαιούχου και τα σχετικά παραστατικά
- Οι δηλωθείσες δαπάνες από τους Δικαιούχους είναι συμβατές με τους Κοινοτικούς και Εθνικούς Κανόνες
- Η δημόσια δαπάνη του έργου πληρώθηκε στο Δικαιούχο πλήρως και το συντομότερο δυνατό

Σε περίπτωση που κατά τη διενέργεια των δειγματοληπτικών ελέγχων διαπιστωθούν προβλήματα συστημικής φύσης, η Αρχή Ελέγχου πραγματοποιεί περαιτέρω διερεύνηση και πιθανόν πρόσθετους δειγματοληπτικούς ελέγχους για να εκτιμήσει το μέγεθος των προβλημάτων. Στη συνέχεια προτείνει προληπτικά και διορθωτικά μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν από τους αρμόδιους φορείς.

Εφόσον κριθεί αναγκαίο, στα πλαίσια της πιστοποίησης των δαπανών, και αφού ληφθούν υπόψη τα υφιστάμενα πορίσματα επαληθεύσεων και ελέγχων των ΕΦ, της ΔΑ, της Αρχής Ελέγχου κλπ., η Αρχή Πιστοποίησης μπορεί επίσης να πραγματοποιεί επαληθεύσεις σε δειγματοληπτική βάση.

7.8. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα δεδομένα που σχετίζονται με τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση του Προγράμματος θα αποθηκευτούν στο ΟΠΣ (βλ. παρ. 7.4.2.), το οποίο λειτουργεί ήδη από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Η ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων θα γίνεται με την χρήση της Κοινής Βάσης Δεδομένων των Διαρθρωτικών Ταμείων (SFC 2007), που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στις πρόνοιες των Άρθρων 39 - 42 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006.

7.9. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

7.9.1 Σχέδιο Επικοινωνίας

Οι υποχρεώσεις του Κράτους-Μέλους για τις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας των ΕΠ καθορίζονται στο Άρθρο 69 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται στα Άρθρα 2 - 10 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Τα προβλεπόμενα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης αποτυπώνονται με δομημένο τρόπο σε Σχέδιο Επικοινωνίας, το οποίο είναι δυνατόν να καλύπτει και τα δυο ΕΠ του ΕΣΠΑ. Στο Σχέδιο Επικοινωνίας θα καθορίζονται σαφώς τα ακόλουθα:

- Οι στόχοι και οι ομάδες - στόχοι (δυνητικοί δικαιούχοι, δικαιούχοι, κοινό)
- Η στρατηγική και το περιεχόμενο των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας που θα αναληφθούν για κάθε ομάδα -στόχο όσον αφορά την προστιθέμενη αξία της Κοινοτικής συνδρομής σε όλα τα επίπεδα. Για την κάθε ομάδα-στόχο θα διαμορφώνονται σχέδια δράσης δημοσιότητας και πληροφόρησης στα οποία θα καταγράφονται οι ειδικές επικοινωνιακές πτυχές

- Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για την υλοποίηση του Σχεδίου. Σημειώνεται ότι τα ποσά που προβλέπονται για την πληροφόρηση και τη δημοσιότητα του κάθε ΕΠ περιλαμβάνονται στη χρηματοδότηση στο πλαίσιο των Αξόνων Τεχνικής Βοήθειας
- Οι υπηρεσίες και οι φορείς (ΔΑ, Ενδιάμεσοι Φορείς και Δικαιούχοι) που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας
- Ο ενδεικτικός τρόπος, με τον οποίο τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας θα αξιολογούνται όσον αφορά την ορατότητα και τη γνώση του περιεχομένου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του ρόλου που διαδραματίζει η Κοινότητα

Το Σχέδιο Επικοινωνίας καθώς και οποιαδήποτε σημαντική τροποποίησή του, εκπονείται, σε συνεργασία με τους ΕΦ, από τη ΔΑ και υποβάλλεται, προς εξέταση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στο Άρθρο 3 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Η ΔΑ θα υποβάλλει το Σχέδιο Επικοινωνίας για ενημέρωση στην Επιτροπή Παρακολούθησης.

Για την εξασφάλιση της πληροφόρησης και δημοσιότητας του Προγράμματος, η Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς, στα πλαίσια του Σχεδίου Επικοινωνίας θα επιλέξει, ενδεικτικά μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα βασικά εργαλεία, προσαρμόζοντας το περιεχόμενο τους ανάλογα με τη Ομάδα Στόχο στο οποίο απευθύνεται:

- Έντυπο υλικό (ενημερωτικά έντυπα και οδηγοί, περιοδικές εκδόσεις, εφημερίδες κλπ)
- Σεμινάρια, ενημερωτικές συναντήσεις, συνέδρια, ενεργοποίηση των έργων κλπ
- Σημεία πληροφόρησης, διδακτικά βοηθήματα και διδακτικό υλικό
- Τηλεόραση και ραδιόφωνο, βιντεοκασέτες και ψηφιακούς δίσκους
- Ιστοσελίδες

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (π.χ. διαδίκτυο, ψηφιακοί δίσκοι). Συγκεκριμένα, θα δημιουργηθεί ιστοσελίδα για πληροφόρηση και επικοινωνία με το Πρόγραμμα. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας για το Πρόγραμμα θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Τα εγκεκριμένα προγραμματικά έγγραφα (ΕΣΠΑ και ΕΠ μαζί με την εκ των προτέρων αξιολογήσεις του)
- Περίληψη του Προγράμματος σε απλή και κατανοητή γλώσσα για το ευρύ κοινό
- Χρήσιμες πληροφορίες για τους φορείς που εμπλέκονται στα έργα και τα σχετικά έγγραφα (Κανονισμούς της Ε.Ε., σχετικές αποφάσεις, οδηγούς, προσκλήσεις υποβολής προτάσεων, κλπ)
- Χρήσιμες πληροφορίες και υλικό που διανέμεται μέσω των υλοποιούμενων επικοινωνιακών ενεργειών (ανακοινώσεις, δελτία τύπου, κλπ)
- Παραδείγματα έργων που έχουν ενταχθεί στο Πρόγραμμα
- Πληροφορίες για την εξέλιξη του Προγράμματος, τις υποχρεώσεις για την τήρηση των μέτρων δημοσιότητας, κλπ

Θα διασφαλίζεται η διάδοση όλων των πληροφοριών επικοινωνίας (όπως π.χ. διευθύνσεις των ιστοσελίδων των εγκεκριμένων Δικαιούχων, ονόματα υπευθύνων κλπ). Τέλος, στην ιστοσελίδα θα ανακοινώνονται οι προγραμματιζόμενες επικοινωνιακές εκδηλώσεις (ημερίδες κλπ.).

Στο στάδιο ενεργοποίησης/υλοποίησης του Προγράμματος και ένταξης έργων οι δράσεις επικοινωνίας προς τους δυνητικούς Δικαιούχους θα έχουν στόχο την απόκτηση λεπτομερούς γνώσης για το περιεχόμενο του Προγράμματος, την πληροφόρηση για τα κριτήρια και τις διαδικασίες επιλογής των έργων κάτω από τις διάφορες κατηγορίες των Αξόνων του Προγράμματος, για την εξέλιξη του προγράμματος (ένταξη έργων, κλπ.), για τους κανόνες επιλεξιμότητας και εφαρμογής, κλπ. Οι ενδεικτικές ενέργειες θα είναι:

- Έκδοση και διανομή ειδικών οδηγών εφαρμογής
- Αποστολή ενημερωτικού υλικού (μέσω ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου)
- Συστηματική οργάνωση θεματικών συναντήσεων / εργαστηρίων / σεμιναρίων για τους δυνητικούς Δικαιούχους και τις ενδιαφερόμενες ομάδες κατά κατηγορία έργων (θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος, δυνατότητες για τους δυνητικούς Δικαιούχους, κ.α.)
- Έκδοση και διάχυση ειδικών ενημερωτικών δελτίων και ενημερωτικών εντύπων (ανά είδος δράσης, κλπ.)
- Ευρεία χρήση του διαδικτύου, με την αξιοποίηση των διαθέσιμων δικτύων πληροφόρησης για την προσέγγιση - προσέλκυση των δυνητικών χρηστών/αποδεκτών, παρουσίαση επιτυχημένων έργων και «άριστων πρακτικών» κλπ.
- Ενημέρωση του κοινού με ποικιλία επικοινωνιακών μέσων, ιδίως μέσω της δημοσιότητας στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής Παρακολούθησης, μέσω συνεντεύξεων τύπου, μέσω ανακοινώσεων τύπου κλπ.

Η Διαχειριστική Αρχή θα φροντίσει για την ομοιογενή παρουσίαση του επικοινωνιακού υλικού, σύμφωνα και με τις πρόνοιες των Κανονισμών της ΕΕ.

7.9.2 Ευθύνες και Καθήκοντα για την Υλοποίηση Δράσεων Πληροφόρησης και Δημοσιότητας

Η Διαχειριστική Αρχή θα έχει τη συνολική ευθύνη υλοποίησής του Σχεδίου Επικοινωνίας και το συντονισμό όλων των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης που αναλαμβάνονται για τα ΕΠ. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα έχει τα ακόλουθα καθήκοντα:

- Παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις στους ΕΦ και Δικαιούχους σχετικά με την υλοποίηση, παρακολούθηση, επαλήθευση και αξιολόγηση των δράσεων δημοσιότητας σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006 και του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Διασφαλίζει μέσω των κατευθύνσεων που θα παρέχει, τη ομοιογένεια, συνοχή και συνέργια μεταξύ των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης που αναλαμβάνονται για το κάθε ΕΠ από τους αρμόδιους φορείς
- Μεριμνά για τη συνολική παρακολούθηση, εποπτεία και συντονισμό της υλοποίησης των μέτρων δημοσιότητας για όλες τις ομάδες- στόχους που αναλαμβάνονται από τους Ενδιάμεσους Φορείς
- Ενημερώνει την Επιτροπή Παρακολούθησης σχετικά με τα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης που προγραμματίζονται και υλοποιούνται για το κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 4 (1) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

- Διασφαλίζει ότι στις Ετήσιες Εκθέσεις και την Τελική Έκθεση Εκτέλεσης του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος, περιλαμβάνονται τα στοιχεία και οι πληροφορίες που προνοούνται στο Άρθρο 4 (2) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Εφαρμόζει οριζόντια μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό και για τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα καθώς και για όλα τα Ταμεία σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο Σχέδιο Επικοινωνίας. Στα πλαίσια αυτά θα έχει τη συνολική ευθύνη για την υλοποίηση τουλάχιστον των ακόλουθων μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας: α) διοργάνωση σημαντικής ενημερωτικής εκδήλωσης, στη οποία θα δημοσιοποιείται η έναρξη των δυο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων β) τη διοργάνωση τουλάχιστον μία σημαντικής ενημερωτικής δραστηριότητας ετησίως, όπως θα ορίζεται στο Επικοινωνιακό Σχέδιο, κατά την οποία θα παρουσιάζονται τα επιτεύγματα του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος και γ) ανάρτηση της ευρωπαϊκής σημαίας, κατά τη διάρκεια μίας εβδομάδας από τις 9 Μαΐου, μπροστά από τα γραφεία της Διαχειριστικής Αρχής. Σημειώνεται ότι η ΔΑ θα διασφαλίζει ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που υλοποιεί και προορίζονται για το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Ορίσει συγκεκριμένο/α άτομο/α εντός της ΔΑ για το συντονισμό των δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης

Οι Ενδιάμεσοι Φορείς θα εκτελούν καθήκοντα που τους ανατίθενται από τη ΔΑ, όσο αφορά την υλοποίηση, παρακολούθηση, επαλήθευση και αξιολόγηση δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης προς όλες τις ομάδες - στόχους (δυνητικοί δικαιούχοι, δικαιούχοι, κοινό) στο επίπεδο των παρεμβάσεων υπό την ευθύνη τους. Ενδεικτικά οι ΕΦ θα εκτελούν τα ακόλουθα καθήκοντα:

- Θα παρέχουν στους δυνητικούς Δικαιούχους, στα πλαίσια των κατευθυντήριων γραμμών της ΔΑ και του Επικοινωνιακού Σχεδίου, σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες για την παρέμβαση που δικαιούνται να υποβάλουν πρόταση, συμπεριλαμβανομένων και των στοιχείων που αναφέρονται στο Άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Θα κοινοποιούν τις Προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για κάθε παρέμβαση σε όλα τα Μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης
- Θα ενημερώνουν τους Δικαιούχους ότι η έγκριση χρηματοδότησης των έργων τους συνιστά επίσης έγκριση της ένταξής τους στον Κατάλογο Δικαιούχων και Έργων που θα δημοσιοποιείται από τον κάθε ΕΦ ηλεκτρονικά ή με άλλον τρόπο και θα περιλαμβάνει τις ονομασίες των ενταγμένων έργων/δράσεων και το αντίστοιχο Δικαιούχο καθώς και το ποσό της συνολικής δημόσιας δαπάνης που χορηγείται. Θα είναι υπεύθυνοι για την τήρηση των υποχρεώσεων των Δικαιούχων σχετικά με τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας για το κοινό σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρο 8 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στα πλαίσια αυτά θα παρέχουν εξειδικευμένες οδηγίες και στήριξη στους Δικαιούχους, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΔΑ και το Επικοινωνιακό Σχέδιο. Στα πλαίσια επίσης των επαληθεύσεων που θα διενεργούν οι ΕΦ για τα έργα των Δικαιούχων θα ελέγχεται η υλοποίηση των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας και η τήρηση των προνοιών των σχετικών κανονισμών
- Θα παρέχουν, μέσω των σχετικών εκθέσεων παρακολούθησης που θα υποβάλλουν στη ΔΑ τις απαραίτητες πληροφορίες για όλα τα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης που προγραμματίζονται και υλοποιούνται από τους ιδίους και τους Δικαιούχους όσον αφορά τις παρεμβάσεις που έχουν υπό την ευθύνη τους

- Θα εφαρμόζουν μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό όσον αφορά τις παρεμβάσεις που έχουν υπό την ευθύνη τους σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο Σχέδιο Επικοινωνίας
- Θα ορίσουν συγκεκριμένο/α άτομο/α εντός του ΕΦ για το συντονισμό των δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης
- Θα διασφαλίζουν ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που προορίζονται για Δικαιούχους, δυνητικούς Δικαιούχους και το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Οι **Δικαιούχοι** θα υλοποιούν δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό στο επίπεδο των έργων τους και σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους που προδιαγράφονται στο Άρθρο 8 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στα πλαίσια των κατευθύνσεων και οδηγιών της ΔΑ και του αρμόδιου ΕΦ. Θα διασφαλίζουν ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που προορίζονται για το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι δαπάνες για την υλοποίηση μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης των Δικαιούχων είναι δυνατόν να αποτελούν μέρος του προϋπολογισμού του έργου.

7.10. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

7.10.1. Δημόσιες Συμβάσεις

Στην υλοποίηση των έργων θα διασφαλίζεται η τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, των Κοινοτικών Οδηγιών που αφορούν τις διαδικασίες προκήρυξης και κατάρτισης των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και της εναρμονισμένης εθνικής νομοθεσίας από τις Αναθέτουσες Αρχές. Για τον σκοπό αυτό, η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους θα πιστοποιεί την τήρηση των σχετικών κανόνων για κάθε έργο/σύμβαση. Η Διεύθυνση Δημόσιων Συμβάσεων πέραν από την πιστοποίηση θα παρέχει επαρκή πληροφόρηση και στήριξη στις Αναθέτουσες Αρχές στην όλη διαδικασία προκήρυξης και κατάρτισης των Δημοσίων Συμβάσεων. Παράλληλα, ετοιμάζονται νέα ειδικά εγχειρίδια για το σκοπό αυτό.

Για την διαχείριση των συμβάσεων και τυχόν τροποποιήσεων τους η ΔΑ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους θα εκδίδει Εγκύλιο προς όλους του Δικαιούχους με σχετικές οδηγίες σύμφωνα με το σχετικό Κοινοτικό Κεντημένο και τους Κανονισμούς για τα Ταμεία.

7.10.2. Κρατικές Ενισχύσεις

Η ΔΑ θα διασφαλίζει ότι οποιαδήποτε κρατική ενίσχυση στα πλαίσια του ΕΠ θα είναι συμβατή με τους ισχύοντες Κοινοτικούς Κανόνες των Κρατικών Ενισχύσεων κατά τη χρονική στιγμή όπου η δημόσια στήριξη χορηγείται. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα εκδίδει τις κατάλληλες οδηγίες προς τους ΕΦ και Δικαιούχους.

Με βάση την εθνική νομοθεσία, ο Έφορος Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων έχει την ευθύνη για την τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, καθώς και των κατευθυντηρίων γραμμών και κανονισμών σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για περιφερειακές ενισχύσεις, του κανόνα "de minimis", καθώς και των καθεστώτων ενισχύσεων

που καλύπτονται στο πλαίσιο κανονισμών εξαιρέσεων. Ο Έφορος Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων διαθέτει τους καταλλήλους μηχανισμούς και τα ειδικά εργαλεία για παρακολούθηση της λειτουργίας των καθεστώτων ενίσχυσης.

Όλα τα έργα χορηγιών που περιλαμβάνουν καθεστώς ενίσχυσης, σύμφωνα με την κοινοτική και εθνική νομοθεσία, δεν θα τυγχάνουν χρηματοδοτικής συνδρομής χωρίς την πιστοποίηση (σε ειδικό τυποποιημένο έγγραφο) του Εφόρου Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων. Οι διαδικασίες για τη χορήγηση των κρατικών ενισχύσεων θα είναι, κατά το δυνατόν, απλές, διαφανείς και φιλικές προς τους Δικαιούχους.

7.10.3. Προστασία του Περιβάλλοντος

Η Διαχειριστική Αρχή διασφαλίζει τη συμβατότητα του Προγράμματος με τις Κοινοτικές Πολιτικές για το Περιβάλλον και ειδικότερα σε ότι σχετίζεται με την εφαρμογή των Οδηγιών 85/337, 97/11, 79/409, 92/43, 76/464, 96/61. Για τη συμβατότητα των χρηματοδοτούμενων έργων από το Πρόγραμμα με τις Κοινοτικές Πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος θα λαμβάνεται η γνώμη, όπου αυτό ενδείκνυται, της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, που είναι η αρμόδια προς τούτο Υπηρεσία σύμφωνα με την σχετική Νομοθεσία.

7.10.4. Ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και αποφυγή διακρίσεων

Η ΔΑ, οι Ενδιάμεσοι Φορείς, οι Δικαιούχοι και οι άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς θα διασφαλίζουν, σύμφωνα με το Άρθρο 11 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τη διάρκεια των διαφόρων σταδίων υλοποίησης των δράσεων των Ταμείων. Επίσης θα λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέπεται κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνικής καταγωγής της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά τα διάφορα στάδια υλοποίησης των δράσεων του Προγράμματος και ειδικότερα της πρόσβασης σε αυτές.

Ειδικότερα τα μέτρα που προβλέπονται για την προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων και την αποτροπή διακρίσεων στα διάφορα στάδια υλοποίησης του ΕΠ περιλαμβάνουν:

- Έκδοση των κατάλληλων κατευθύνσεων και οδηγιών από τη ΔΑ προς τους ΕΦ και Δικαιούχους για τα θέματα ισότητας και αποφυγής διακρίσεων τόσο μεταξύ ανδρών και γυναικών όσο και μεταξύ κοινωνικών ομάδων στα πλαίσια των διαδικασιών ένταξης των έργων του Προγράμματος. Οι Ενδιάμεσοι Φορείς θα εξετάζουν με κατάλληλο και αναλυτικό τρόπο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ένταξης τα θέματα αυτά
- Για τη συμβατότητα με τη σχετική Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία θα λαμβάνεται, όπου απαιτείται, από τους ΕΦ κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης των προς ένταξη έργων, η γνώμη του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, το οποίο έχει τη σχετική αρμοδιότητα. Στις περιπτώσεις Σχεδίων Χορηγιών θα λαμβάνεται γνώμη για το Σχέδιο και κατ'επέκταση για το σύνολο των έργων που θα προωθηθούν κάτω από αυτό
- Τη χρήση, όπου είναι δυνατό, εξειδικευμένων κριτηρίων προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρίες κατά την διαδικασία επιλογής έργων για συγχρηματοδότηση
- Την ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος και την εκπροσώπηση σε αυτή κρατικών αρχών (π.χ του Εθνικού Μηχανισμού για τα Δι-

καιώματα της Γυναίκας) που είναι αρμόδιες για θέματα ισότητας καθώς και κοινωνικών οργανώσεων ειδικών πληθυσμιακών ομάδων

- Τη λήψη κατάλληλων μέτρων για τη δημοσιοποίηση του Προγράμματος και των ειδικότερων δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτό, ώστε να διασφαλίζεται η κατά το δυνατό ευρύτερη δυνατότητα πρόσθασης στην κοινοτική συγχρηματοδότηση
- Τη συστηματική παρακολούθηση των Δικαιούχων από τους ΕΦ για την ορθή τήρηση των υποχρεώσεων τους στα θέματα αυτά
- Τη χρήση, όπου είναι δυνατόν ειδικών δεικτών παρακολούθησης
- Τη σχετική ενημέρωση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω της Ετήσιας Έκθεσης, όσον αφορά τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε σχέση με την παροχή ίσων ευκαιριών στο πλαίσιο του ΕΠ, την αποτελεσματικότητα τους και τυχόν διορθωτικά μέτρα που απαιτούνται ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της μη διάκρισης

7.11 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Στο άρθρο 11 του κανονισμού 1083/2006 διατυπώνεται η απαίτηση της επίτευξης των στόχων των Ταμείων στο πλαίσιο της στενής συνεργασίας (εταιρική σχέση) τόσο μεταξύ της ΕΕ και του Κράτους – Μέλους όσο και μεταξύ του Κράτους – Μέλους και των ενδιαφερόμενων φορέων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η διασφάλιση της εταιρικής σχέσης επιτυγχάνεται με μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί στο επίπεδο του προγραμματισμού αλλά και με μέτρα που πρόκειται να ληφθούν στα πλαίσια της ένταξης και υλοποίησης των παρεμβάσεων, όπως:

- Η εμπλοκή όλων των εταίρων στα διάφορα στάδια προγραμματισμού του Προγράμματος, μέσω της συμμετοχής τους στην Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού και γενικότερα στη όλη διαδικασία ευρείας διαβούλευσης και αποτελεσματικού διαλόγου με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. (Η όλη διαδικασία διαβούλευσης σε προγραμματικό επίπεδο καθώς και τα αποτελέσματα της περιγράφονται στο Κεφάλαιο 1.11)
- Η αντιπροσωπευτική σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης, η οποία αποτελεί τον κύριο μηχανισμό για τη διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των ΕΠ
- Τα κριτήρια αξιολόγησης και ένταξης έργων στα ΕΠ, θα εγκρίνονται από την Επιτροπή Παρακολούθησης
- Ο ορισμός των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως Δικαιούχων για τα έργα κυρίως της Αστικής Αναζωογόνησης
- Η συμμετοχή των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνικών εταίρων σε διάφορες επιτροπές για το συντονισμό και παρακολούθηση ορισμένων δια-τομεακών παρεμβάσεων
- Η εμπλοκή των μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης στις δράσεις πληροφόρησης και δημοσίτητας
- Η διαβούλευση με τους οικονομικούς εταίρους για το σχεδιασμό των παρεμβάσεων στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Το Γραφείο Προγραμματισμού ως Εθνική Αρχή (Αρχή Συντονισμού) θα μεριμνά για την αποτελε-

σηματική λειτουργία της αρχής της εταιρικής σχέσης, η οποία θα υλοποιείται με τη επαρκή διάκριση των ρόλων και αρμοδιοτήτων των διαφόρων εταίρων στο κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο.

Επιπλέον σημειώνεται ότι στα πλαίσια του ΕΠ «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» θα συγχρηματοδοτηθούν διάφορες δράσεις για ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνικών και οικονομικών εταίρων.

7.12 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ(ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)

Ο συντονισμός και η προώθηση της συμπληρωματικότητας μεταξύ των ΕΠ του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ, ασκείται τόσο κατά στάδιο του προγραμματισμού όσο και κατά στάδιο της παρακολούθησης της υλοποίησης των αντίστοιχων δράσεων.

Στο επίπεδο προγραμματισμού ο συντονισμός γίνεται από το Γραφείο Προγραμματισμού, το οποίο είναι η αρμόδια Προγραμματική Αρχή για όλα τα προγραμματικά έγγραφα. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και το ΕΠ Αλιείας (ΕΠΑΛ), ετοιμάζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος σε στενή συνεργασία με όλες τις εμπλεκόμενες στο θέμα υπηρεσίες και φορείς. Το Γραφείο Προγραμματισμού συμμετέχει σε όλη τη διαδικασία ετοιμασίας τους, ενώ όταν ολοκληρώνονται ή τροποποιούνται υποθάλλονται στο Γραφείο Προγραμματισμού για τελικό έλεγχο και έγκριση. Μια από τις σημαντικότερες πτυχές του ελέγχου που διεξάγει το Γραφείο Προγραμματισμού είναι η συμπληρωματικότητα των στόχων και Αξόνων Προτεραιοτήτων που θα περιλαμβάνονται στα εν λόγω Προγράμματα, με εκείνους που θα περιλαμβάνονται στα ΕΠ του ΕΣΠΑ. Διασφαλίζεται επίσης ο διαχωρισμός των δράσεων και το πλαίσιο εφαρμογής τους θεματικά και γεωγραφικά πάνω σε ενιαία βάση (βλ. **Κεφάλαιο 6**).

Ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα θα διασφαλίζεται και στο στάδιο της υλοποίησης μέσω:

- Της αμοιβαίας συμμετοχής εκπροσώπων των εμπλεκόμενων Υπουργείων και Φορέων στις αρμόδιες Επιτροπές Παρακολούθησης
- Της συγκρότησης και τακτής λειτουργίας **Επιτροπής Ανάπτυξης της Υπαίθρου**, η οποία θα απαρτίζεται από υψηλόβαθμα στελέχη του Γραφείου Προγραμματισμού, του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, της Ένωσης Δήμων και της Ένωσης Κοινοτήτων και άλλων εμπλεκόμενων φορέων
- Της συνεργασίας μεταξύ της ενιαίας Διαχειριστικής των ΕΠ του ΕΣΠΑ, που είναι και ΔΑ ΕΠΑΛ, και η ΔΑ του ΠΑΑ, οι οποίες θα διασφαλίζουν ότι θα τηρούνται οι κατευθύνσεις που καθορίστηκαν σε προγραμματικό επίπεδο κατά τη διαδικασία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Ειδικότερα οι δυο αρμόδιες ΔΑ θα εκδίδουν ειδικές οδηγίες ώστε να τηρούνται τα κριτήρια διαχωρισμού που περιέχονται στα Προγράμματα
- Σε τακτές χρονικές περιόδους θα συντάσσονται ειδικές αναφορές, στα πλαίσια των Ετήσιων Εκθέσεων, για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων και θα ενημερώνονται οι αντίστοιχες Επιτροπές Παρακολούθησης

7.13 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Για τις παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης Δικαιούχοι θα είναι ως επί το πλείστον Αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ενδιάμεσος φορέας για αυτού του τύπου παρεμβάσεις θα είναι όπως έχει οριστεί στη παράγραφο 7.2.3 το Υπουργείο Εσωτερικών. Για τη διασφάλιση του σχεδιασμού της ολοκληρωμένης προσέγγισης στις παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως θα συντονίζει όπου είναι αναγκαίο τον επιχειρησιακό σχεδιασμό στα πλαίσια του εθνικού θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου. Ειδικότερα για τα έργα που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Ειδικού Στόχου «Αναζωογόνηση Αστικού Περιβάλλοντος και Προώθηση της Επιχειρηματικότητας», η διαδικασία επιλογής των έργων χωρικά θα εστιαστεί στις τέσσερις επιλεγμένες περιοχές. Κατά περίπτωση είναι δυνατόν τα έργα να υλοποιούνται με βάση επιχειρησιακά σχεδία που θα υποβάλλονται από τις Τοπικές Αρχές. Για το καλύτερο συντονισμό της υλοποίησης των δράσεων, επίσης, είναι δυνατό να συστήνονται Επιτροπές Καθοδήγησης ή Ειδικές Επιτροπές με τη συμμετοχή των Τοπικών Αρχών.

Για το συντονισμό των παρεμβάσεων στην Αστική Περιοχή Λευκωσίας, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 7.4.1, θα συγκροτηθεί ειδική Υποεπιτροπή της Επ. Παρ. του ΕΠ.

7.14 ΡΗΤΡΑ ΕΥΕΛΙΞΙΑΣ

Για την υλοποίηση του Προγράμματος προβλέπεται η αξιοποίηση κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου της Ρήτρας Ευελιξίας με βάση τις πρόνοιες του Άρθρου 34 του Κανονισμού 1083/2006. Λεπτομέρειες για τη ενδεχόμενη χρήση της Ρήτρας Ευελιξίας καταγράφονται ανά Άξονα Προτεραιότητας στο **Κεφάλαιο 4**.

Η χρησιμοποίηση της Ρήτρας Ευελιξίας παρακολουθείται συνολικά από τη Διαχειριστική Αρχή μέσω του ΟΠΣ στο επίπεδο του Άξονα Προτεραιότητας, ώστε να διασφαλίζεται ότι το ποσοστό συμπληρωματικής χρηματοδότησης για δράσεις τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, δεν υπερβαίνει το καθορισμένο ποσοστό-κατώφλι του 10%. Για το σκοπό αυτό η ΔΑ θα εκδώσει ειδικές οδηγίες προς τους αρμοδίους ΕΦ.

Η Διαχειριστική Αρχή ενημερώνει την Επιτροπή, στο πλαίσιο της Ετήσιας Έκθεσης, σχετικά με τη χρησιμοποίηση της ρήτρας ευελιξίας παρέχοντας πληροφορίες σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας που να επιτρέπουν την επαλήθευση των προϋποθέσεων χρησιμοποίησης της ρήτρας ευελιξίας καθώς και της μη υπέρβασης του ανώτατου επιτρεπτού ορίου.

ПАРАРНМАТА

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

	'Ετος υπολογισμού	Κύριος Επίδοση μεγέθη	σε απόλυτα μεγέθη	σε σύγκριση με ΕΕ-25	ΕΕ-25 (τιμή δείκτη)	Έτος υπολογισμού	Κύριος Επίδοση μεγέθη	σε απόλυτα με ΕΕ-25	σε σύγκριση δείκτη
1. ΑΕΠ κατά κεφαλή σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης	2001			82,8	100,0	2005			83,3 100,0
2. Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο	2001			80,4	100,0	2005			80,8 100,0
3. Ποσοστό Ανεργίας	2001	3,8%		45,2%	8,4%	2005	5,2%		59% 8,8%
4. Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού	2001	0,8%		21,1%	3,8%	2005	1,2%		30,8% 3,9%
5. Ακαθόριστες ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ	2001	13,8%		77,5%	17,8%	2005	15,8%		90,8% 17,4%
6. Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (ημερήνος έτος δάστης=100, σύμφωνα με το στόχο του Πρωτόκολλου του Κίτρο)	2001	140,7%		153,4%	91,7%	2004	148,2%		159,9% 92,7
7. Ενεργειακή Εξάρτηση της Οικονομίας	2001	274,37		130,8%	209,71	2004	261,83		127,8% 204,89
8. Στερεά απόβλητα ανά άτομο (κιλό/ άτομο)	2001	703		133,9%	525	2005	739		140,5% 526
9. Στερεά απόβλητα σε κύριους απόρριψης (κιλό/ άτομο)	2001	634		228,9%	277	2005	653		287,7% 227
10. Δαπάνες για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξης (ΕΤΑ) ως % του ΑΕΠ	2001	0,25%		13,3%	1,88%	2004	0,37%		20% 1,85%
11. Δαπάνες για ΕΤΑ από τη βιομηχανία ως % στο σύνολο των δαπάνων για ΕΤΑ	2001	15,3%		27,3%	55,9%	2004	18,9%		34,4% 54,9%

	Έτος υπολογισμού	Κύριος Επίδοση μεγέθη	Έτος εσχάτω με EE-25	Έτος δείκτη	Έτος υπολογισμού	οε απόλυτα μεγέθη	Κύριος Επίδοση με EE-25
12. Αριθμός αιτήσεων για αποκτηση ευρεσεπενίας στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Ευρεσεπενίας (ανά εκατομ. κατοίκους)	2001	24.053	18,8%	135.199	2003	16.361	12,0%
13. Ποσοστό δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται ηλεκτρονικά	2004	25%	61,0%	41%	2006	35%	70,0%
14. Αριθμός αποφύτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25)	2001	3,7	33,6%	11,0	2004	4,2	33,1%
14.1 Αριθμός αποφύτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25)- Αντρες	2001	5,0	33,3%	15,0	2004	5,2	30,2%
14.2 Αριθμός αποφύτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25) – Γυναίκες	2001	2,5	36,8%	6,8	2004	3,2	40,5%
15. Συνολικό ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64)	2001	67,8%	108,0%	62,8%	2005	68,5%	107,4%
15.1 Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (ηλικίες 15-64)	2001	79,3%	111,2%	71,3%	2005	79,2%	111,1%
15.2. Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (ηλικίες 15-64)	2001	57,2%	95,0%	54,3%	2005	58,4%	103,7%
16. Χάραμα αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων	2001	26%	162,5%	16%	2005	25%	166,7%
							15%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ

Κοινοτικό Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργεις που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές χρηματοδότησης
Διαχείριση Αποβλήτων					
Οδηγία 91/271/EΕΚ	Κάλυψη δλων των κοινοτήτων με πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων	2012	Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει τα αιόλουθα: - Επέκταση των Αποχετευτικών Δικτύων και Συστημάτων Επεξεργασίας στα 4 αστικά κέντρα και 2 τουριστικές περιοχές - Κατασκευή Αποχετευτικών Δικτύων και Συστημάτων Επεξεργασίας σε 36 κοινότητες της υπαίθρου με πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων	Οι ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα παρουσίζονται στο Παράρτημα 2α. - Δάνειο ΕΤΕ - Προενταξιακή Βοήθεια 2001 (μελέτες)	- Εθνικό Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Δάνειο ΕΤΕ - Προενταξιακή Βοήθεια
Οδηγία 99/31/EK	Μείωση διοπικοδομίσιμων αποβλήτων Αναθάψιμη υφιστάμενων χώρων γειονομικής Ταφής Αποθήλων	2010-2016 2009	ΚΔΠ 562/2003 Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων αποβλήτων (Χώροι υγειονομικής Ταφής) Κανονισμοί	Το έργο στην Επαρχία Πάφου έχει ολοκληρωθεί. Το έργο στην επαρχία Λάρνακας / Αμμοχώστου δρίσκεται υπό εκτέλεση.	- Εθνικό Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Προενταξιακή Βοήθεια 2003

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
Οδηγία 94/62/EK	ανοπόίηση υποχρεώσεων για ανακύκλωση / επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων συσκευασίας	2012	N32(I)2002, N133(I)2003, 159(I)2005 Περί Συσκευασίων και Αποβλήτων Συσκευασίων Νόμος	Το ΚΕΒΕ έχει δημιουργήσει για τα μέλη του τη μη κερδοσκοπική εταιρεία Green Dot, για την αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων συσκευασίας. Μέχρι σήμερης έχουν συγεργαστεί τέσσερις Δήμοι οι οποίοι έχουν μοιράσει ειδικά σακούλια στους δημότες τους και περιστρέφουν τα απόθητα συσκευασίας σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους. Μελλοντικά το ακέδιο θα εφαρμοστεί σε πανεύπηρα βάση.	- Εθνικό Πόροι - Πρόγραμμα Life
Οδηγία 2000/53/EK	Επαναχρησιμοποίηση και επανάκτηση από οχήματα στο τέλος του κυκλου ζωής	2015	N 215(I)2002 Περί Διαχείρισης Στερεών και Επικινδυνών Αποβλήτων. Τα οχήματα συγκαταλέγονται στα επικίνδυνα απόβλητα. Το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογίκων Υπηρεσιών ενεργεί ως αρμόδια Αρχή για εφαρμογή του N157(I)2003 Περί Διαχείρισης οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής ο οποίος αναφέρεται σε δημιουργία αυτομάτων διαχειρησης αυτοκινήτων.	Υπόρχει μέχρι σήμερης 1 εταιρεία ανακύκλωσης αυτοκινήτων η οποία λειτουργεί σε αδειοδοτημένη εγκατάσταση. Αναμένεται σύντομα η λειτουργία και δεύτερης εταιρείας.	- Εθνικό Πόροι
Οδηγία 96/59/EK	Εφαρμογή μέτρων για απολύμανση (decontaminating) μετασηματιστών	2010	Ο Περί Στερεών και Επικινδυνών αποβλήτων Κανονισμοί ΚΔΠ 456/2006. (Έχει δημοσιευτεί στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ)		- Εθνικό Πόροι

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
Οδηγία 2002/96/EK	Συλλογή/επαναχρήση/επανάκτηση ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών	2008	ΚΔΠ 668/2004 Απόδηλη Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού Κανονισμοί	Δημιουργήθηκε Εταιρεία Διαχείσης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού. Υπογράφτηκε συμφωνία με την Green Dot για παροχή δοιάθετας στη διαχείριση αποβλήτων. Σε 2 μήνες θα υποβληθεί η πρόταση στην Υπηρεσία Περιβάλλοντος για έγκριση.	- Εθνικό Πόροι - Ταμείο Συνοχής
Οδηγία 2000/59/EK	Κάλυψη όλων των λιμανίων και μαρίνων με υποδομή για συλλογή πετρελαιοειδών, σκουπιδιών και λυμάτων.	2004	ΚΔΠ 771/2003 Οι Περί Ευκολίων Υποδοχής και Απαγόρευσης Απόρριψης στη Θάλασσα Αποβλήτων Πλοίων και Καταλόπιων Φορτίων Κανονισμοί του 2003	Έχουν καταστραθεί και υλοποιούνται σχέδια παραλαβής και διαχείρισης αποβλήτων στα λιμάνια και τις μαρίνες.	- Εθνικό Πόροι
Οδηγία 2006/66/EK	Οδηγία για τις Μπαταρίες	N215(Ι)2002 ο Περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος	N215(Ι)2002 ο Περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος	Έχουν πραγματοποιηθεί σε μινάρια ενημέρωσης και ανακονώσεις τύπου.	- Εθνικό Πόροι
Ενέργεια					
Οδηγία 2007/77/EK	Παραγωγή 6% του ηλεκτρισμού από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	2010	Σχέδιο Δράσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο 2002-2010	Ψηφίσθηκε ο Ν. 33(I)2003 Περί Προώθησης και Ενθάρρυνσης χρήσης ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας Νόμος. Δημιουργήθηκε το Εθνικό Ταμείο για Σχέδια χορηγίων προστακά και νομικά πρόσωπα. Με Απόφαση Υπ. Συμβουλίου αρ. 55.734 και ημερ. 30/05/2002 συστάθηκε Επιτροπή Μονοθυριδίκης Πρόσθιας για Αδειοδότηση Εγκαταστάσεων ΑΠΕ (One Stop Shop).	- Εθνικό Πόροι - Ταμείο Συνοχής

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
				Η ΑΗΚ αγοράζει την ενέργεια που παράγεται νοούμενου ότι τηρούνται οι νεοφυτμένες διαδικασίες. Νομικό πλαίσιο για καθορισμό ολοκληρωμένης πολιτικής χωροθέτησης για εγκατάσταση ανεμογεννητριών και άλλων μονάδων για αξιοποίησης ΑΠΕ.	
				Οι περιοχές για συμπεριληφθυ στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 έχουν προταθεί στην ΕΕ και έχει αρχίσει η ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για 26 περιόδους (4 από το πρόγραμμα LIFE, 21 από το transition facility, 1 για την αλυκή Λάρνακας και εκκρεμεί 1 για την περιοχή Ακάμα)	Οι περιοχές για συμπεριληφθυ στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 έχουν προταθεί στην ΕΕ και έχει αρχίσει η ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για 26 περιόδους (4 από το πρόγραμμα LIFE, 21 από το transition facility, 1 για την αλυκή Λάρνακας και εκκρεμεί 1 για την περιοχή Ακάμα)
			Καθορισμός περιοχών ΦΥΣΗ 2000, ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων και υλοποίηση τους.	Καθορισμός περιοχών ΦΥΣΗ 2011, ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων και υλοποίηση τους.	
Προστασία της φύσης	Οδηγία 1992/43/EK			Μετά την έγκρισή τους από την ΕΕ θα δημοσιευτούν στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ και θα αρχίσει η ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για όλες τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000.	Συντήρηση και βελτίωση, σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των Οικοτόπων που δρισκούνται εντός αλλά και εκτός των ΖΕΤ. Αποκατάσταση καταστρεψμένων
			Καθορισμός και υλοποίηση μέτρων για διατήρηση πληθυσμού πουλών σε ικανοποιητικά επίπεδα.	Σχέδιο Δράσης : Αστυνόμευση περιοχών - πάταξη / πρόληψη λαθροθηρίας, πάταξη της παράνομης και μη επιλεκτικής σύλληψης προστατευόμενων μεταναστευτικών πτηνών, καθορισμός ΖΕΤ	
			Οδηγία 1997/49/EK	Η δέσμευση έναι αυστηρής για προστασία και αεψύρο διαχείριση της πτηνοπανίδας	

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
Η Κυπριακή Δημοκρατία εναρμόνιστηκε πλήρως με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 79/409 (Νόμος 152(1) του 2003, Νόμος που προορίζει για τη Προστασία και Διαχείριση Αγρίων πτηνών και Θηραμάτων).	και έρευνα για καθορισμό νέων Ζωνών Ειδικής Προστασίας οπότε και θα καλυψθούν επαρκώς όλα τα είδη του Παρ. I της Οδηγίας. Διεξαγωγή μελετών πρακτολούθησης πληθυσματικών τάσεων σημαντικών ειδών πτηνοπανίδας όπως των καρπαχιών, θηραματικών πτηνών, ενδημικών ειδών, αρδοβιών, κ.α. Συμμετοχή στη διαμόρφωση Ευρωπαϊκών Σχεδίων Δράσης (Species Action / Management Plans) για θηραματικά αλλά και μη, ειδών πουλιών με μη ευνοϊκό καθεστώς διατήρησης σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο και εφαρμογή αυτών των Σχεδίων Δράσης.	η / και υποβάθμισμένων Οικοτόπων.	Δημιουργία διατόπων που να ικανοποιούν οικολογικές ανάγκες των ειδών πτηνοπανίδας, ειδικά αυτών του Παρ. I. Υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων για να αποφύγουν, στις ζώνες ειδικής προστασίας τη ρύπανση τη φθορά των Οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαιταράξεις.	- Εθνικό Πόροι	
Δεσμεύσεις Κύπρου: Καθορισμός και υλοποίηση μέτρων για διατήρηση πληθυσμού όλων των ειδών πουλιών που απαντούν στα όρια των Κρατών Μελών, θηρεύσιμων και μη, σε ικανοποιητικά πληθυσματικά επίπεδα. Καθορισμός Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ZEP) όπου προστατεύονται τα άγρια πτηνά που είναι καταταγμένα στο Παράρτημα I της 79/409 καθώς και οι Οικότοποι τους.	Ποιότητα Νερού	2015	Η Κύπρος θεωρείται ως μια λεκάνη Απορροής Ποταμού.	Έχει ετοιμαστεί Σχέδιο Παρακλασίου θηρότης των νερών και μετρώνται ποσοτικά, ποιοτικά κλπ στοιχεία των επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων νερών της Κύπρου.	- Εθνικό Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Μεταβατική Διευκόλυνση 2004

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
				Μέσα από την εκστρατεία ενη- μερωσής του κοινού αναφορικά με τα άρθρα 14.1α και 14.1β της οδηγίας πλάσιο, θα γίνει εισήγη- ση μέτρων και διαδικύλευση για την επομένα του Σχεδίου Δια- χείρισης Λεκάνης από Ροής Πο- ταμού.	Σχέδιο «Development of Integrated Water Monitoring Programmes and Tools for cost effective Monitoring and Assessment to support Sustainability of Water Resources and the Implementation of the WFD2000/60/ec in Cyprus»
Ποιότητα του Άρετα	Μείωση Εκπομπών από Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης	2008	(α) Η Κυπριακή νομοθεσία έχει εναρμονιστεί πλήρως με τις πρό- νοιες της Οδηγίας 2001/80ΕΚ με τους περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Αττιλοφραιρας Κανονισμούς του 2003 (Κ.Δ.Π. 74/2003). Την αρμοδιότητα για την εφαρμογή των πάνω Κανονισμών έχει το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασιας του Υπουργείου Εργασίας και Κοι- νωνικών Ασφαλίσεων. (β) Η Κύπρος έχει αποφασίσει να μην πρωτοθίξει την επιλογή	(α) Η Κυπριακή νομοθεσία έχει εναρμονιστεί πλήρως με τις πρό- νοιες της Οδηγίας 2001/80ΕΚ με τους περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Αττιλοφραιρας Κανονισμούς του 2003 (Κ.Δ.Π. 74/2003). Την αρμοδιότητα για την εφαρμογή των πάνω Κανονισμών έχει το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασιας του Υπουργείου Εργασίας και Κοι- νωνικών Ασφαλίσεων. (β) Η Κύπρος έχει αποφασίσει να μην πρωτοθίξει την επιλογή	- Εθνικό Πόροι - Δράση λεπτομέρειας

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
			<p>εφαρμογής Εθνικού Σχεδίου Μείωσης των εκπομπών από υφιστάμενες εγκαταστάσεις (παράγραφος 3 του άρθρου 4 της Οδηγίας 2001/80/EK). Αντί αυτής της επιλογής, λόγω του μικρού αριθμού εγκαταστάσεων που εμπίπτουν στις πρόνοιες της Οδηγίας, η Κύπρος εφαρμόζει την επιλογή που διατίθεται στις οριακές τιμές εκπομπής των ρύπων (οικόνη, NOx, SO2) που περιλαμβάνονται στην Οδηγία.</p> <p>(γ) Στα πλαίσια της εφαρμογής των προνοιών της Οδηγίας, στις νέες και υφιστάμενες μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης έχει χορηγηθεί από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με βάση τον περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Αγροδιαφοράς Νόμο του 2002 (Ν. 187(Ι)/2002) Αδειά Εκπομπής Αερίων Αποβλήτων.</p>	<p>Εκπομπής, έχουν εγκατασταθεί στις κανονδάκους των μονάδων που εμπλέπουν στο ακούτο της Οδηγίας όργανα συνεχούς μετρητηρίσ των αερίων ρύπων όπως προβλέπεται και από τις σχετικές προνοίες της Οδηγίας 2007/80/EK.</p>	<p>- Εθνικοί Πόροι - Εθνικοί Πόροι - Προενταξιακή Βοήθεια 2003 - Μεταβατική Διευκόλυνση 2005</p>
1999/30/EK	Οριακές Τιμές Διοξειδίου του Θείου, Διοξειδίου του Αζώτου και Οξειδίων του Αζώτου, Σωματίδων και Μολύβδου στον Ατμοσφαιρικό Άέρα	2010	<p>Η Κύπρος αντιμετωπίζει πρόσθιη μα υπέρβασης των οριακών τιμών μόνο για τα διαιρούμενα σωματίδια. Το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας επομένως επέδιο Δράσης για μείωση της συγκέντρωσης του ρύπου αυτού στη</p>	<p>Με τη χρήση καυσίμων Ευρωπαϊκών Προδικηραφών από το 2004, την αύξηση του αριθμού των καταλυτικών οχημάτων, την λειτουργία συστήματος ελέγχου των καυσαερίων των αυτοκινήτων, τη λήψη μέτρων μείωσης</p>	<p>- Εθνικοί Πόροι - Εθνικοί Πόροι - Προενταξιακή Βοήθεια 2003 - Μεταβατική Διευκόλυνση 2005</p>

Κεκτημένο Κεκτημένο	Δεσμεύσεις Κύπρου	Έτος Ολοκλήρωσης	Σχέδιο Δράσης	Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί	Πηγές Χρηματοδότησης
απόστασα, το οποίο αυξητείται στο παρόν στάδιο στην προβλεπόμενη από τη σχετική Νομοθεσία Τεχνική Επιτροπής. Αναμένεται ότους επόμενους μήνες να σταλεί στο Υπουργικό Συμβούλιο το τελικό Σχέδιο Δράσης για έγκριση και υλοποίηση. Η υλοποίηση του εν λόγω Σχεδίου, θα συμβάλει σημαντικά στην περαιτέρω μείωση και των υπολοίπων ρίζιων.	απόστασα, το οποίο αυξητείται στο παρόν στάδιο στην προβλεπόμενη από τη σχετική Νομοθεσία Τεχνική Επιτροπής. Αναμένεται ότους επόμενους μήνες να σταλεί στο Υπουργικό Συμβούλιο το τελικό Σχέδιο Δράσης για έγκριση και υλοποίηση. Η υλοποίηση του εν λόγω Σχεδίου, θα συμβάλει σημαντικά στην περαιτέρω μείωση και των υπολοίπων ρίζιων.	διαφυγής δενίζης και άλλων πιπεκών αργανικών ενώσεων στην απόδοση, σημειώθηκε τα τέλευτα δύο χρόνια σημαντική μείωση της αυγκέντρωσης των ρύπων διοξειδίου του θείου, μονοξειδίου του άνθρακα, μόλυβδου, δενίζου και διοξειδίου του αζώτου στην ατμόσφαιρα.	Σχέδιο "Air Pollution Monitoring System of Cyprus"	Σχέδιο "Upgrading of the Capacity of the Department of Labour Inspection for the Assessment and Management of Air Quality in Cyprus"	- Εθνικό Πόροι - Πρόγραμμα Life
Θόρυβος	Οδηγία 2002/49/EK	Ετοιμασία Χαρτών Στρατηγικού Εορύκου και σχετικών Σχεδίων Δράσης	2013	Ετοιμασία Στρατηγικών Χαρτών μέχρι τον Σεπτέμβριο 2007 Υποβολή στην ΕΕ Σχεδίων για τον Θόρυβο τον Δεκέμβριο 2007 Υλοποίηση Σχεδίων Δράσης μέχρι τον Ιούλιο 2008	

Αστικές Περιοχές

Αποχετευτικό Σύστημα Λευκωσίας

- Κατακυρώθηκε τον Οκτώβριο του 2005 η προσφορά για τον σταθμό επεξεργασίας λυμάτων Ανθούπολης – (13000 μ³/ημέρα, 80.000 πληθυσμό). Η κατασκευή προχωρεί σύμφωνα με το πρόγραμμα – αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο του 2007
- Ανάθεση της σύμβασης τον Ιούνιο του 2007 για την κατασκευή δεύτερου σταθμού επεξεργασίας (Βαθιά Γωνιά– 22.000 μ³/ημέρα, 130.000 πληθυσμός) – αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο του 2009
- Κατασκευάστηκαν 380 χλμ. αγωγοί από τα 820 χλμ., ενώ υπάρχουν τρέχοντα συμβόλαια για την κατασκευή 150 χλμ. Σταδιακή προκήρυξη για τα υπόλοιπα αναμένεται εντός του 2007

Αποχετευτικό Σύστημα Λεμεσού

- Υπογραφή της σύμβασης για την επέκταση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων (18000 μ³/ημέρα, 70.000 πληθυσμός) τον Ιούλιο του 2006, η κατασκευή προχωρεί σύμφωνα με το πρόγραμμα– αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Σεπτέμβριο του 2008
- Κατασκευάστηκαν 7 χλμ. αγωγοί από σύνολο 500 χλμ., ενώ τον Μάρτιο του 2007 υπογράφηκε σύμφαση για τον σχεδιασμό και επίβλεψη της κατασκευής των αγωγών
- Ολοκληρώθηκαν οι διαπραγματεύσεις για χρηματοδότηση του δικτύου και επέκτασης του σταθμού – Τον Οκτώβριο του 2006 υπογράφηκε συμφωνία με την ΕΤΕ (100 εκατ. ευρώ), τον Φεβρουάριο του 2007 εξασφαλίστηκαν 18 εκατ. Ευρώ από τοπική τράπεζα και 20 εκατ. Ευρώ από το Council of Europe Bank

Αποχετευτικό Σύστημα Λάρνακας

- Ετοιμάστηκε και εγκρίθηκε η Περιβαλλοντική Μελέτη για την επέκταση του σταθμού (8500 μ³/ημέρα, 30.700 πληθυσμός) το Δεκέμβριο του 2006
- Η σύμβαση για τον σχεδιασμό και την επίβλεψη κατασκευής του δικτύου και του σταθμού υπογράφηκε τον Μάρτιο του 2007. Ο σχεδιασμός θα γίνεται σταδιακά και αναμένεται να ολοκληρωθεί στα τέλη του 2008
- Συμφωνία με την ΕΤΕ για χρηματοδότηση του έργου, (δίκτυο, σταθμός και όμβρια) τον Μάιο του 2007, ενώ αναμένεται ολοκλήρωση διαπραγματεύσεων με το Council of Europe Bank στα τέλη του 2007

Αποχετευτικό Σύστημα Πάφου

- Ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός της επέκτασης του σταθμού επεξεργασίας των λυμάτων – 11.400 μ³/ημέρα, 30.000 πληθυσμός.
- Τον Σεπτέμβριο του 2006 προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός της επέκτασης του σταθμού, οι προ-

σφορές υποβλήθηκαν τον Απρίλιο του 2007 και αξιολογούνται. Αναμένεται ότι η αξιολόγηση θα ολοκληρωθεί τέλος Ιουλίου και η ανάθεση της σύμβασης θα γίνει τον Οκτώβριο του 2007.

- Συμπληρώθηκε κατά 70% ο σχεδιασμός του δικτύου, συνολικού μήκους 250 χλμ. Η σύμβαση για την κατασκευή των πρώτων 30% (70 χλμ) ανατέθηκε τον Απρίλιο του 2007.
- Βρίσκονται σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις με τράπεζες για χρηματοδότηση του δικτύου και σταθμού - £45 εκατ.

Αποχετευτικά Συστήματα Παραλιμνίου και Αγ. Νάπας

- Φεβρουάριος 2006- Κατακύρωση της προσφοράς για επέκταση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων -4.000 μ³/ημέρα, σύνολο πληθυσμού 100.000, ολοκληρώθηκε – Φεβρουάριο 2007.
- Το δίκτυο ολοκληρώθηκε κατά 95%. Υπό κατασκευή τα τελευταία 25 χιλ.

Περιοχές της Υπαίθρου (Κοινότητες με πέραν των 2.000 κατοίκων)

- Έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν τα συστήματα Δάλι - Πέρα Χωρίο, Πλάτρες, Αγρός και Κυπερούντα.
- Για την κοινότητα Πελενδρίου (3.000 πληθυσμός), η κατασκευή του σταθμού ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2007.
- Για την κοινότητα Λυθροδόντα (3.000 πληθυσμός), η κατασκευή του δικτύου είναι υπό εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2008. Η προκήρυξη διαγωνισμού για το σταθμό έγινε τον Ιανουάριο 2007 και η ανάθεση της σύμβασης αναμένεται τον Ιούλιο του 2007.
- 7 κοινότητες έχουν προβεί, στις αρχές του 2007, στην διαδικασία ετοιμασίας και έγκρισης κανονισμών των Συμβουλίων Αποχετεύσεων τους και στη διαδικασία σύναψης δανείου, με ολοκλήρωση το τέλος του 2007.
- 12 κοινότητες βρίσκονται σε εξέλιξη διαπραγματεύσεων με τα Αστικά Συμβούλια Αποχετεύσεων για την πιθανή ένταξή τους στα όρια τους και την ανάληψη της κατασκευής των έργων του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ (CONTEXT INDICATORS)

Δείκτης	Τιμή Βάσης	Έτος Αναφοράς	Πηγή
Ετήσιος ρυθμός αύξηση του ΑΕΠ	3,8%	2005	Eurostat 2006
Παραγωγικότητα (ως % του μέσου όρου της ΕΕ25)	76,5	2005	Eurostat 2006
Επιχειρηματικότητα (% αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού)	23,5	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Γυναικεία Επιχειρηματικότητα (% γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων)	15,7	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Ετήσια δαπάνη για ΕΤΑ που προέρχεται από ιδιωτικές επιχειρήσεις (%)	28	2003	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Διάσταση 1 Θέμα Προτεραιότητας (σε ευρώ)		Διάσταση 2 Μορφή Χρηματοδότησης (σε ευρώ)		Διάσταση 3 'Έδαφος (σε ευρώ)	
Κωδικός *	Ποσό **	Κωδικός *	Ποσό **	Κωδικός *	Ποσό **
1	8.500.000	01	475.665.838	01	94.791.354
2	19.000.000	02	8.500.000	02	16.500.000
3	6.600.000	03	8.500.000	03	
4	15.750.000	04		04	
5	8.500.000			05	15.850.000
8	51.850.000			06	
9	11.600.000			07	
13	15.300.000			08	
20	24.709.484			09	
23	8.500.000			10	
30	26.400.000			00	365.524.484
40	5.950.000				
44	125.495.000				
46	8.500.000				
50	16.150.000				
52	29.720.000				
59	31.450.000				
61	41.621.354				
74	8.900.000				
75	9.670.000				
85	14.000.000				
86	4.500.000				
Σύνολο	492.665.838	Σύνολο	492.665.838	Σύνολο	492.665.838

* Οι κατηγορίες πρέπει να είναι κωδικοποιημένες για κάθε διάσταση σύμφωνα με την τυποποιημένη ταξινόμηση.

** Εκτιμώμενο ποσό της κοινοτικής συνδρομής για κάθε κατηγορία

Προτεραιότητες της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013		Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος 'Άνταγωνιστικότητα και Ανάπτυξη' 2007-2013			
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση.	Επέκταση και βελτίωση των μεταφορικών υποδομών Ενίσχυση των συνεργών ανάμεσα στην προσασία του περιβάλλοντος και στην Ανάπτυξη	Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας	Κοινωνία της Μεταφορικές Υποδομές	Παραγωγικό Γνωστής και Καινοτομία	Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη	Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρηματοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη	Αυξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ΕΤΑ Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας	Αυξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ΕΤΑ Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας	Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους	1 1 1 1 1
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Επισύστερες και καλύτερες θέσεις εργασίας	Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευθλέξιας της αγοράς εργασίας	Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των αυστημάτων κοινωνικής προστασίας	Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευθλέξιας της αγοράς εργασίας	Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της διεπιπτωτικής καινοτότητες Διοικητικές καινοτότητες	2 2 2 2 2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση	Προστασία της υγείας των εργαζομένων Ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών	1 1	2 1	1 1

2 : 'Υπαρξη άμεσης συνέργειας, 1 : 'Υπαρξη έμμεσης συνέργειας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πίνακας 6.1: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του Προγράμματος

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Υποάξονας 1.α: Μεταφορές	Υποάξονας 1.β: Περιβάλλον	Άξονας 2: Παραγωγικό Περιβάλλον	Άξονας 3: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου
↑ : αύξηση	↓ : μείωση	↑↓: μικτή τάση	: μεταβολή	
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		↓		
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες		↓		
Κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης			↑	
Κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης			↑	
Ποσοστό εκμετάλλευσης γης			↑	
Αλλαγή στην αρόσιμη γη			↑	
Αλλαγή στη χρήση γης		-----		
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων			↓	
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	↑	↑		
Εκπομπές οξειδίων του θείου		↓		
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου	↑	↓		
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		↓		
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	↑		↑	↑↓
Παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων			↑	
Εισαγωγές και εξαγωγές επικίνδυνων αποβλήτων		↑↓		
Διάθεση οικιακών αποβλήτων της χώρας		-----		
Ενεργειακή αποτελεσματικότητα		↑		
Μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά			----	
Μεταβολές στο τοπίο			----	
Συνολικός δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων	↑	↓		↑

Πίνακας 6.2.: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του Προγράμματος

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν:

+ : Θετική - : Αρνητική

Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν:

■ : Μικρή ■■: Μέση
■■■ : Ευρεία ☒: Δεν απαιτείται

Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν:

Π: Πρωτογενής Δ: Δευτερογενής

Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν:

A: Άμεση M: Μεσοπρόθεσμη

Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν:

~: Μόνιμη !: Προσωρινή

Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν:

☒ : Πιθανή ☒: Απίθανη

Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Εμφάνιση	Παραμόνη	Αθροιστικό-	τηρα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόσληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής
Αλλαγή στη χρήση γης	-	■	■	Δ	A	~	☒	■■■	■	■
Αλλαγή στην αρόσιμη γη	-	■■	■	Δ	M	~	☒	■■■	■■	■■
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	-	■■	■	Π	A	~	☒	■■■	■	■
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες	-	■■	■	Π	A	~	☒	■■■	■■	■■
Κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	-	■■	■	Δ	M	~	☒	■■■	■	■
Κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	-	■■■	■	Δ	M	~	☒	■■■	■■	■■
Παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων	-	■	■	Δ	A	~	☒	■■	■■	■■
Ποσοστό εκμετάλλευσης γης	-	■	■	Δ	M	~	☒	■■■	■	■
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-	■	■	Δ	A	~	☒	■	■■	■■
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-	■	■	Δ	A	~	☒	■	■	■■
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	-	■■	■	Δ	M	~	☒	■■■	■■	■■
Διάθεση οικιακών αποβλήτων	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Εισαγωγές και εξαγωγές επικίνδυνων αποβλήτων	+	■■■	■■■	Δ	A	~	☒	■■	■■	■■
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	■■■	■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου	+	■■	■■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Εκπομπές οξειδίων του θείου	+	■■	■■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Ενεργειακή αποτελεσματικότητα	+	■■■	■■	Δ	A	~	☒	☒	☒	☒
Πολιτισμική κληρονομιά	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Τοπίο	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	☒
Συνολικός δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων	+	■■■	■■■	Δ	A	~	☒	☒	☒	☒

Παράρτημα 6.3.: Γνωμάτευση με βάση το Άρθρο 17(6) του Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα του Νόμου (Αρ.102(I)/2005), για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα»

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 17(6) ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ/Η
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΟΜΟΥ (Αρ. 102(I)/2005),
ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2007-2013**

1. Εισαγωγή

Το Γραφείο Προγραμματισμού με επιστολή με Αρ. Φακ. ΓΠ80/2006/3 και ημερ. 05/01/2007, υπέβαλε Μελέτη Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, σύμφωνα με τις πρόνοιες περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα Νόμου (Αρ. 102(I)/2005), για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013.

2. Γενικά

Το υπό μελέτη Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί το ένα εκ των δύο προγραμμάτων στα οποία εξειδικεύεται το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) της Κύπρου.

Ο στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στο πλαίσιο συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης.

Ο στρατηγικός αυτός στόχος επιμεριζεται σε τρεις αλληλένδετους ειδικούς στόχους:

- βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας, μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών υποδομών.
- προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και Καινοτομίας και βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος.
- δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων σε αστικές περιοχές και περιοχές της υπαίθρου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί μέσω έξι θεματικών προτεραιοτήτων που αντιστοιχούν στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- Βασικές υποδομές στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας.
- Βασικές μεταφορικές υποδομές.
- Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία.
- Παραγωγικό περιβάλλον

- Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου
- Τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής

3. Εξέταση της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Η Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και/ ή Προγράμματα συνήλθε σε συνεδρίαση στις 07/02/2007 και αξιολόγησε τη μελέτη.

Στη συνεδρίαση κλήθηκαν και παρέστησαν, εκτός από τα μέλη της Επιτροπής, εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων, της Ένωσης Κοινοτήτων, της Αρχής Λιμένων Κύπρου και του Τμήματος Αναπτύξεων Υδάτων.

4. Περιβαλλοντική Γνωμάτευση

Η Περιβαλλοντική Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τη Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, τις θέσεις των μελών της Επιτροπής καθώς επίσης και των άλλων παρευρισκομένων, κατέληξε στα πιο κάτω:

(α) το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δεν αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον,

(β) το Γραφείο Προγραμματισμού θα πρέπει να παρακολουθεί την κατάσταση του περιβάλλοντος σύμφωνα με τις εισηγήσεις της Μελέτης, οι οποίες επισυνάπτονται ως Παράρτημα I και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Γνωμάτευσης,

(γ) οι σχετικές εισηγήσεις της Μελέτης για τα γενικότερα μέτρα τα οποία θα πρέπει να ληφθούν από την Αρμόδια Αρχή για την προστασία του περιβάλλοντος επισυνάπτονται ως Παράρτημα II, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Γνωμάτευσης.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», 2007-2013
Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Πίνακας II - 5: Σύνοψη προτάσεων για την παρακολούθηση

Πτυχή	Πρόταση
Υπεύθυνος παρακολούθησης	Η Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρηματικού Προγράμματος
Μορφή της παρακολούθησης	<p>Περιοδικές εκθέσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • τρεις διετείς εκθέσεις για τις διετίες 2007-2008, 2009-2010 και 2011-2012. • μια απολογιστική έκθεση για το εναπομείναν διάστημα και για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου, στο τέλος του καταληκτικού έτους.
Περιεχόμενο της παρακολούθησης	<p>Η παρακολούθηση καταγράφει στοιχεία των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με όρους μεταβολής στην τιμή ορισμένων δεικτών της παρούσας μελέτης, καθώς και στοιχεία σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος, κυρίως σε ότι αφορά τα ενταγμένα έργα και δραστηριότητες.</p> <p>Για τα περιβαλλοντικά δεδομένα, στις τρεις διετείς εκθέσεις καταγράφονται οι μεταβολές στους είκοσι δείκτες που περιέχει ο Πίνακας 39, για τους οποίους η παρούσα μελέτη εκτιμά ότι θα μεταβληθούν. Στην απολογιστική τελική καταγράφονται οι μεταβολές των πενηνταεσσάρων δεικτών που περιέχει ο Πίνακας 29 και χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων.</p> <p>Για τα σχετικά με την υλοποίηση στοιχεία, καταγράφονται δεδομένα των έργων και δραστηριοτήτων με συνοπτική μορφή, ώστε να καθίστανται δυνατός ο συσχετισμός του προγράμματος με τις περιβαλλοντικές μεταβολές.</p>
Πηγές δεδομένων	<p>Για τις μεταβολές των περιβαλλοντικών δεικτών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, • Yale Center for Environmental Law and Policy, • Μελέτες εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων, • Πρωτοβουλίες καταγραφών και μετρήσεων που μπορούν να αναληφθούν κατά την υλοποίηση του ΕΠ, εφόσον οι προηγούμενες πηγές δεν προσφέρουν επαρκή πληρότητα στοιχείων. <p>Για την πορεία υλοποίησης, οι καταγραφές του Φορέα Υλοποίησης.</p>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», 2007-2013
Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Πίνακας II - 3: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων στο επίπεδο του ΕΠ

Πρόταση μέτρων	Σκοπός
<p>Άξονας Προτεραιότητας 1</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>Εισαγωγή της θεματικής παρέμβασης «Δράσεις εξορθολογισμού και περιορισμού της παραγωγής απορριμμάτων»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>a. Προσθήκη ενδεικτικής παρέμβασης που αναφέρεται στον «Εξορθολογισμό και μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων»</p> <p>b. Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων» είτε ως «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων της Χώρας» είτε με άλλη μορφή, που να αποθαρρύνει την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων από το εξωτερικό με σκοπό την πραγματοποίηση οικονομικού κέρδους</p>	<p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p> <p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p> <p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων</p>
<p>Άξονας Προτεραιότητας 2</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>a. Αναδιατύπωση επιχειρησιακού στόχου «Στήριξη της επιχειρηματικότητας» είτε ως «Στήριξη της περιβαλλοντικά σύμβασης επιχειρηματικότητας», είτε ως «Στήριξη της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της αειφορίας»</p> <p>b. Αναδιατύπωση επιχειρησιακού στόχου «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών» ως «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στο πλαίσιο συνθηκών της αειφόρου ανάπτυξης»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>a. Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος» ως «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις αειφορικού εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος»</p> <p>b. Αναδιατύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό» ως «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτουρισμού»</p> <p>Υλοποίηση</p> <p>a. Εισαγωγή, στα κριτήρια επιλεξιμότητας, της περιβαλλοντικής συμβατότητας του προς ένταξη στο πρόγραμμα σχεδίου</p> <p>b. Καθιέρωση ειδικών κριτήριων περιβαλλοντικής συμβατότητας, π.χ. επαρκής απόσταση από όρια περιοχών Natura 2000</p> <p>γ. Ο μηχανισμός υλοποίησης θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβεβαιώνει την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων που προβλέπει το Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/EK για σχέδια έργων εντός περιοχών Natura</p> <p>δ. Συμβατότητα επιλογής επενδυτικών σχεδίων προς ένταξη στο ΕΠ με τα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών</p> <p>ε. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση επιχειρηματικών κλάδων για την αξία των βιοτικών και οικοσυστηματικών παραγόντων των περιοχών που είναι σημαντικές για τη βιοποικιλότητα</p>	<p>Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας.</p> <p>Αποτροπή γενικότερων περιβαλλοντικών πιέσεων</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ

Μεγάλο Έργο	Συνολικός Προϋπολογισμός (€)
Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας»	
Κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων και διαμετακομιστικών σταθμών για την Επαρχία Λεμεσού	75.000.000
Κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων και διαμετακομιστικών σταθμών για την Επαρχία Λευκωσίας	75.000.000
Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου»	
Κατασκευή και λειτουργία πολυλειτουργικού Κέντρου για τη διοργάνωση πολιτιστικών και συναφών εκδηλώσεων	80.000.000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8: ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΠΠΑ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΤΑ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΤΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΤΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
<p>(2) Υποδομές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών σε ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα <p>(3) Μεταφορά τεχνογνωμάτων και δελτίωσης σε δίκτια συνεργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υποστήριξη ΜΜΕ για αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιάμεσους φορείς καινοτομίας. Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται δράσεις κατάρτισης. <p>(4) Συνδρομή προς την Ε&ΤΑ, ιδίως των ΜΜΕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων για ανάπτυξη διομήχανικής έρευνας. - Δημιουργία πόλων καινοτομίας <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα για πρόσδιση σε χρηματοδότημα καινοτόμων επιχειρήσεων. Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς τη γεωργίας και της αλιείας. 	<p>(64) Ανάπτυξη εδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την κατάρτιση και τη στήριξη, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων, και θεσμικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προγράμματα σύνδεσης των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας και της επιχειρήσεις, π.χ. (a) Γραφεία Σύνδεσης Πανεπιστημίων με Επιχειρήσεις, (b) τοποθέτηση φοιτητών στις επιχειρήσεις (γ) μικρής διάρκειας εκπαίδευτικά προγράμματα για τους επιχειρηματίες και το προσωπικό τους, (d) ανάπτυξη δικτύων μεταξύ Πανεπιστημίων, επιχειρήσεων, καινοτομικών εταίρων και επαγγελματικών οργανώσεων. Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται οι δράσεις που αφορούν Έρευνα & Τεχνολογίκη Ανάπτυξη. <p>(81) Μηχανισμοί για τη βελτίωση των ορθών πρακτικών και του προγραμματικού σχεδιασμού, παρακολούθηση και αξιολόγηση σε εθνικό,</p>	<p>Άρθρο 20(θ): Μέτρα για Αναδιάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων με στη γεωργική καινοτομίας και προώθηση νέων, καινοτόμων τεχνολογιών στην υδατοκαλλιέργεια <p>Άρθρο 41: Πλοτικά σχέδια</p> <ul style="list-style-type: none"> -Υλοποίηση σχεδίων διαχείρισης και βελτίωσης των αλιευτικών αποθεμάτων -Εφαρμογή μεθόδων για τη διεξιτίωση της επιλεκτικότητας των αλιευτικών εργαλείων -Εφαρμογή νέων, καινοτόμων τεχνολογιών στην υδατοκαλλιέργεια 		

Άξονες Προτεραιότητας	(Παρεμβάσεις ΕΠΠΑ)	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
	<p>(13) Υπηρεσίες για τον πολίτη - χρήση ΤΠΕ στη ευρύτερη δημόσια διοίκηση</p> <p>(74) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών και της εκπαίδευσης ερευνητών και δραστηριοτήτες δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων - Προγράμματα εκπαίδευσης/ μετεκπαίδευσης ερευνητών/ νέων ερευνητών. Ρήγα Ευελπίδας</p> <p>(75) Υποδομές στον Τομέα της Εκπαίδευσης - Υποδομές / Εξοπλισμός για την επέκταση και λειτουργία δημόσιων διρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. - Υποδομές για εφαρμογή αυστημάτων Τεχνολογίων Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα Ανώτατα Εκπαίδευτικά ίδρυματα. Η πλρέμβαση αφορά αποκλειστικά υποδομές και εξοπλισμό και εξαιρούνται οποιεσδήποτε δράσεις κατάρτισης και φυλοτοιχήσης διδακτικού υλικού.</p>	<p>περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και δημιουργία επομένωτης στην εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παρεμβάσεις για διελίσιση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα (επιχειρησιακά σχέδια, συστηματική κατάρτιση στελεχών του δημόσιου τομέα και τοπικών αρχών συμπεριλαμβανομένης και εκπαίδευσης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών). - Εκπαίδευση ιατρικού και παραδιατρικού προσωπικού στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Υγείας και της εισαγωγής της ηλεκτρονικής υγείας. 	<p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια διένιου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λλήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού δάσεως του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη προγραμμάτων μάθησης εξ' αποστάσεως κυρίως μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης σε Πανεπιστήμια και ιδρυματα κατάρτισης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνίας 	

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
	<p>κών Ασφαλίσεων. Αφορά ψηφιοποίηση διδακτικού υλικού και άλλες παρεμβάσεις αύλες δράσεις.</p> <p>- Ανάπτυξη προγραμμάτων και δραστηριοτήτων για ενήλικες σε Ιδρύματα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για την αναδέθυμη των γνώσεων του μεγαλύτερου σε ηλικία εργάσιμου πληθυσμού.</p>			<p>Άρθρο 27: Κοινωνικοκονομική αποζημίωση για τη διαχείριση του κοινωνικού αλευτικού στόλου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στήριξη νεαρών αλέων - Εκπαίδευση και αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των αλέων - Διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων των αλέων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός) - Πρόσωρη συνταξιοδότηση των αλέων <p>Άρθρο 28: Μέτρα για Αναδάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρώτη μεταπόληση και εμπορία γεωργικών (Παραρτήματος I) και διατίκων προϊόντων. <p>Άρθρο 29: Μέτρα για τις παραγωγικές επενδύσεις στην Αγροτική λειτουργεία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία διώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους γεωργούς. <p>Άρθρο 30 (α) (ii): Εγκατάσταση Νέων Γεωργών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας. <p>Άρθρο 20 (α) (i): Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης στην οργάνωσης της εργασίας διάδοσης επιστημονικών γνώσεων</p>
	<p>(8) Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις</p> <p>Παραγωγικό Περιθώλιον</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παροχή χορηγιών και άλλων χρηματοδοτήσιων κινήτρων για ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταπολητικής (εξαγριουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων) και των υπηρεσιών – τουρισμού (εξαιρουμένων των δράσεων του τουρισμού της υπαίθρου που καλύπτονται από τον Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» καθώς και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων αλιεών). - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων γυναικών (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων) - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων νέων (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων). <p>(63) Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και πιο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας</p>	<p>(62) Ανάπτυξη συστημάτων και στρατηγικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις παροχή κατάρτισης και υπηρεσιών στους εργαζομένους για τη διελίτιση της προσρυμοτικότητας τους στις μεταδολές, Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Καθοδήγηση και κατάρτιση στις Μικροεπιχειρήσεις. - Υπηρεσίες Ανθρώπινου Δυναμικού στις ΜΜΕ για διετίνωση της παραγωγικότητας (διάγνωση αναγκών, καθοδήγηση, κατάρτιση) - Δημιουργία διώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους γεωργούς. <p>(63) Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και πιο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας διάδοσης επιστημονικών γνώσεων</p>	<p>Άρθρο 27: Κοινωνικοκονομική αποζημίωση για τη διαχείριση του κοινωνικού αλευτικού στόλου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στήριξη νεαρών αλέων - Εκπαίδευση και αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των αλέων - Διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων των αλέων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός) - Πρόσωρη συνταξιοδότηση των αλέων <p>Άρθρο 28: Μέτρα για Αναδάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρώτη μεταπόληση και εμπορία γεωργικών (Παραρτήματος I) και διατίκων προϊόντων. <p>Άρθρο 29: Μέτρα για τις παραγωγικές επενδύσεις στην Αγροτική λειτουργεία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία διώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους γεωργούς. <p>Άρθρο 30 (α) (ii): Εγκατάσταση Νέων Γεωργών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας. <p>Άρθρο 20 (α) (i): Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης στην οργάνωσης της εργασίας διάδοσης επιστημονικών γνώσεων</p>	<p>Άρθρο 27: Κοινωνικοκονομική αποζημίωση για τη διαχείριση του κοινωνικού αλευτικού στόλου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας - Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της μεταποληματικών γνώσεων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. <p>Άρθρο 28: Μέτρα για Αναδάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρώτη μεταπόληση και εμπορία γεωργικών (Παραρτήματος I) και διατίκων προϊόντων. <p>Άρθρο 29: Μέτρα για τις παραγωγικές επενδύσεις στην Αγροτική λειτουργεία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία διώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους γεωργούς. <p>Άρθρο 30 (α) (ii): Εγκατάσταση Νέων Γεωργών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας. <p>Άρθρο 20 (α) (i): Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης στην οργάνωσης της εργασίας διάδοσης επιστημονικών γνώσεων</p>

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
		<ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα για αντικατάσταση θέσσων χαμηλής παραγωγικότητας / προστιθέμενης αξίας σε θέσεις εργασίας ψηλής παραγωγικότητας/ προστιθέμενης αξίας - Κατάρτιση σε θέματα ασφάλειας και υγείας στον χώρο εργασίας. - Πρόγραμμα εισαγωγής δελτιστων πρακτικών για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στις επιχειρήσεις. Από τις παρεμβάσεις εξαιρούνται δράσεις υποδομών και εξοπλισμού. Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας. <p>(65) Εκαυγχρονισμός και ενίσχυση των θεομηκών δομών της αγοράς εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Περαιτέρω αναθράτιμη και εκαυγχρονισμός της Δημοσίας Υπηρεσίας Απασχόλησης (π.χ. αποτελεσματική και ολοκληρωμένη γεωγραφική κάλυψη, εναρμόνιση και συνεχής ανάδημηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, κτλ.) <p>(66) Υλοποίηση ενεργών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση ανέργων κυρίως των νέων και προσώθηση τους στην αγορά εργασίας. 		

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
	<ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση και προώθηση του αδρανούς γυναικείου δυναμικού σε θέσεις εργασίας - Προώθηση ευέλικτων μορφών εργασίας. 	<p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια διο εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη ληψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού θάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του συστήματος μαθητείας (π.χ κίνητρα προς της επιχειρήσεις για ενδούπληρεστακή κατάρτιση μαθητεύομενων). -Βελτίωση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. 		<p>Άρθρο 38: Μέτρα για την προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και κλωρίδας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών στις κοινότητες (π.χ. πλατείες, πεζοδρομίες), σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων. - Δημιουργία τεχνητών υφάλων Άρθρο 43-45: Βιώσιμη ανάπτυξη αλευτικών περιοχών
	<p>(61) Ολοκληρωμένα σχέδια για την Αστική και Αγροτική Ανάπτυξην</p> <p>ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χωροταξικός και αστικός σχεδιασμός - Αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων ή πυρήνων τουριστικού ενδιαφέροντος 	<p>69) Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και την αύξηση της διαρκούς συμμετοχής και προσόντου των γυναικών στην απασχόληση, ώστε να μειωθεί ο διασωρισμός με βάση το φύλο και για την εναρμόνιση εργασίας και ιδιωτικής ζωής, διπλανά π.χ. με την</p>	<p>Άρθρο 52(6) (ii): Ανακαίνιση και Ανάπτυξη Χωριών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών στις κοινότητες (π.χ. πλατείες, πεζοδρομίες), σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων. - Δρόμοι εντός κοινοτήτων 	

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου	<ul style="list-style-type: none"> -Αναπλήσεις πλατειών και ελεύθερων χώρων -Δημιουργία χώρων πρασίνου -Ανάπτυξη ενδιαλογικών τρόπων διακίνησης σε αστικές περιοχές (ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι) - Δημιουργία «διαδρομών» σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τα αναδυόμενα κέντρα των πόλεων <p>ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υλοποίηση Έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των Περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοκεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές (π.χ. κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, διευκολύνσεως για επισκέπτες). - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών σε Δήμους και Κοινότητες (π.χ. πλοτείες, πολυτισμικά κέντρα) σε αρεινές κοινότητες. Εξαρουνται οι κοινότητες, με υψηλότερο κάτω των 500 μέτρων. - Ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού (Περι Πλεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος). - Δημιουργία / αναβάθμιμη δημόσια ιατρικών κέντρων. 	<p>Άρθρο 52(6) (iii): Διατήρηση και Αναβάθμιση της Αγροτικής Κληρονομιάς</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (π.χ. γέψυρες, μύλοι, βρύσες, αλωνιά) -Πλοτικό πρόγραμμα παροχής φροντίδας στους ηλικιωμένους με την χρήση νέων τεχνολογιών. -Σχεδιο πιστοποίησης επικειρήσεων που εφαρμόζουν καλές πρακτικές για την ισότητα των φύλων. <p>(7) Τρόποι για την ενσωμάτωση και την επανένταξη στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων.</p> <p>Καταπολέμηση των διακρίσεων κατά την πρόσθιαση και την πρόσδιοση αγροδασάς και προαγάνη της αποδοκής της πολυμορφίας στο χώρο εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Παροχή κινήτρων στις επικειρήσεις για εργοδότηση ευαθύνων ομάδων του πληθυσμού -Προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση της απασχοληματάτησης των ευαθύνων ομάδων του πληθυσμού. -Προγράμματα κατάρτισης απόριων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. -Προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες. <p>(8) Άλλες Επενδύσεις σε επικειρήσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα σε επικειρήσεις για εγκατάσταση σε υποβιταμιδένες αστικές περιοχές. - Παροχή κινήτρων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου. Εξαιρούνται παρεμβάσεις σε ενλει- 	<p>Άρθρο 52(6) (iii): Διατήρηση και Αναβάθμιση της Αγροτικής Κληρονομιάς</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (η γέψυρες, μύλοι, βρύσες, αλωνιά) -Διαφοροποίηση δραστηριοτήτων μέσω της πρώιμης πολλαπλής απασχόλησης των αλιέων και τη δημιουργία προσθετικών θέσεων απασχόλησης εκτός του αλιευτικού τομέα. - Αξιοποίηση των αλιευτικών προϊόντων. <p>-Στήριξη μικρών εγκαταστάσεων υποδομής που σχετίζονται με την αλιεία και τον τουρισμό με υπηρεσιών προς όφελος μικρών κοινοτήτων αλιέων.</p> <p>- Προστασία του περιβάλλοντος στις αλιευτικές περιοχές με στόχο τη διατήρηση της ελαφρικότητάς του, την αναβίωση και την ανάπτυξη παράκτιων οικοσιών και χωριών με αλιευτική δραστηριότητα και την προστασία και τη βελτίωση της φυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.</p> <p>- Ανασύσταση του παραγωγικού δυναμικού του αλιευτικού τομέα σε περίπτωση που έχει πληγεί από φυσικές ή διοικητικές καταστροφές.</p>	<p>Άρθρο 52 (6)(i): Βασικές Υπηρεσίες για την Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάπτυξη κέντρων κοινωνικών / κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών και γηλικών, θρησκευτικές καταστροφές)
				<p>Άρθρο 52 (6)(i): Βασικές Υπηρεσίες για την Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάπτυξη διευρεύοντες δρόμων (δρόμων που ενύπονουν κοινότητες).
				<p>Άρθρο 52 (6)(i): Βασικές Υπηρεσίες για την Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάπτυξη κέντρων κοινωνικών / κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών και γηλικών, θρησκευτικές καταστροφές)

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΠΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
<p>τουργία γεωργικές μονάδες καθώς και διαφοροποίηση δραστηριοτήτων των αλευάν (π.χ. αλιευτικός τουρισμός).</p> <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρόγραμμα προβολής τουρισμού υπαίθρου. <p>(23) Περιφερειακές –Τοπικοί Οδοί</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση των επαρχιακών κυρίων δρόμων, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου που δεν επωφελούνται από το αναβαθμισμένο πρωτεύον οδικό δίκτυο κυρίως των ορεινών περιοχών και προώθηση της κρήσης των δημόσιων μεταφορών. Εξαιρούνται οι επαρχιακοί διευτερεύοντες δρόμοι. <p>(13) Υπηρεσίες για τον Πολίτη</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διάρχων ΤΠΕ στην ύπαιθρο - Διευκόλυνση πρόσβασης στις υπηρεσίες του ευρυτερου δημόσιου τομέα - Δημιούργια / αναβάθμιση δημόσιων υπηρεσιών αγέας <p>(59) Ανάπτυξη Πολιτιστικών Υποδομών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία υποδομών μεγάλης εμβέλειας και πολυλεπουργικού χαρακτήρα στις αστικές περιοχές, - Ανάδεξη πολιτιστικών μνημείων και πολιτισμών πόρων στις αστικές περιοχές. 	<p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια δίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λύψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και τον διαχωρισμό τύπου δάσεως του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη δασική επαγγελματικής και τριποδιθύμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση παρεμβάσεων για την ενίσχυση του εκπαιδευτικού στήλαιος σε υποβαθμιμούμενες περιοχές (π.χ. εργοδότηη εκπαιδευτικών που κατέχουν την μητρική γλώσσα των μαθητών, κτλ.) - Προγράμματα κατάρτισης σε θέματα τουρισμού, ειδικότερα σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβανόμενου του τουρισμού της υπαίθρου. 	<p>- Ανάπτυξη πολιτιστικών/πολυδύναμων κέντρων, σε πεδίνες κοινότητες, με υψηλεμπρο κάτω των 500 μετρών.</p> <p>Άρθρο 36: Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μέτρα προστασίας του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών - Ενίσχυση της διοποιηλότητας 	<p>- Ανάπτυξη πολιτιστικών/πολυδύναμων κέντρων, με υψηλεμπρο κάτω των 500 μετρών.</p>	

Η έκδοση συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης της ΕΕ